

တရားရေး

ဂျာနယ်

JUDICIAL JOURNAL

အတွဲ(၃)၊ အမှတ်(၆)၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၊ ၂၀၁၇

ဒို့တာဝန်အရေးသုံးပါး

ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး

- ဒို့အရေး

တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုမပြိုကွဲရေး

- ဒို့အရေး

အချုပ်အခြာအာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး

- ဒို့အရေး

တရားရေးဂျာနယ်

အတွဲ(၃)၊ အမှတ်(၆)

၂၀၁၇ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ

မာတိကာ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်လှုပ်ရှားမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

- ♦ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
တရားသူကြီးများ ပြည်ပခရီးသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ ၅
- ♦ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် လှုပ်ရှားမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ ၉
- ♦ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ
ပြည်ပခရီးတွေ့ဆုံမှု သတင်းမှတ်တမ်းလွှာ ၁၅
- ♦ တရားစီရင်ရေး၏မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၅-၂၀၁၇)၊ တတိယနှစ်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်
(၂၀၁၇) ၂၅

ဆောင်းပါးများ

- ♦ အာဆီယံဒေသတွင်းတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ တင်နွယ်စိုး ၅၁
ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့်
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏
အခန်းကဏ္ဍ
- ♦ အပိုင်ပေးစာချုပ်မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဦးတင်ဟုန် ၆၃
- ♦ တရားခွင့်ရှေ့လျှောက်လဲကြရာဝယ် မောင်တင်ဌေး(တရားရေး) ၆၆
- ♦ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၂(၁)အရ ကြည်သိန်းအောင်(တရားရေး) ၇၄
စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု၊ သို့မဟုတ် စုံစမ်းထောက်
လှမ်းမှုပြုလုပ်ရာတွင် သက်သေခံပစ္စည်း
သိမ်းဆည်းပိုင်ခွင့်
- ♦ ဓားလွယ်ခုတ်နဲ့မျက်စောင်းထိုးသဘောထားကိစ္စ မောင်တင်ဌေး(တရားရေး) ၇၆
ဒိုးဝိုင်းမှာဒိန်းဒေါင်းဒိန်းဒေါင်ကိုတင်ဌေးနဲ့ရုံးမေး

♦ လိမ်လည်လှည့်ဖျား၍ရသော ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးစေလိုမှုအကြောင်း	ဦးတင်ဝင်း	၈၁
♦ တရားခွင်တွင်တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော ရဲလုပ်ငန်းဆိုင်ရာအားသာချက်၊ အားနည်းချက်နှင့် အကြံပြုချက်များ	ဒေါ်အေးအေးမွန်	၈၉
♦ တရားခွင်လက်တွေ့အခက်အခဲများ	ရေချမ်း(တရားရေး)	၉၈
♦ ပြည်စုံကောင်းမွန်သည့်တရားရုံးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာမူဘောင် (International framework for Court Excellence IFCE)	မိုးဦး	၁၀၂
♦ မမှန်မကန်စွဲဆိုသောရာဇဝတ်မှုများကိုချေဖျက်ခြင်း	ရေချမ်း(တရားရေး)	၁၀၇
♦ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်နှင့် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်း	မြတ်မျိုးလတ်(တရားရေး)	၁၁၁
♦ အစုရှယ်ယာများလွှဲပြောင်းခြင်းအပိုင်း(၂)	မောင်တင်မင်း(ရှေ့နေ)	၁၂၅

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ

♦ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ်(၅၂ နှင့် ၅၃)	၁၃၁
♦ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ်(၆၄)	၁၃၉
♦ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ် (၈)	၁၄၄
♦ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ် (၁၆)	၁၅၂

ENGLISH SECTION

♦ YEAR 3 ACTION PLAN (2017)	158
♦ Opening Remarks delivered by U Soe Nyunt, Judge of the Supreme Court of the Union, at Consultation Meeting for Implementation of Legal Aid Law.	182
♦ Closing Remarks delivered by U Soe Nyunt, Judge of the Supreme Court of the Union, at Consultation Meeting for Implementation of Legal Aid Law.	187

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက ထုတ်ဝေသည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

၁။ ဦးထွန်းထွန်းဦး	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်
၂။ ဦးသာဌေး	LL.B(Advocate)	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၃။ ဦးစိုးညွန့်	B.A, R.L	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၄။ ဦးမြသိမ်း	B.A	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၅။ ဦးမြင့်အောင်	B.A	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၆။ ဦးအောင်ဇော်သိန်း	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး
၇။ ဦးမြင့်ဟန်	B.A(Law), LL.B	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး

(၂၆-၁၁-၂၀၁၆ရက်နေ့အထိ)

တရားရေးဂျာနယ်စာတည်းအဖွဲ့

၁။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	ဥက္ကဋ္ဌ(၁)
၂။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	ဥက္ကဋ္ဌ(၂)
၃။ ရုံးအဖွဲ့မှူး	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၄။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ စီမံ/ထောက်ပံ့	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၅။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ လေ့ကျင့်/သတင်းအချက်အလက်/ သုတေသန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၆။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ တရားစီရင်ရေး	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၇။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ လုပ်ထုံး/စစ်ဆေးရေး	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၈။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ စီမံရေးရာဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၉။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဘတ်ဂျက်နှင့်ထောက်ပံ့ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၀။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ လေ့ကျင့်ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၁။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ သတင်းအချက်အလက် နည်းပညာနှင့်ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၂။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးနှင့်သုတေသနဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၃။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ပြစ်မှုတရားစီရင်ရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၄။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ တရားမတရားစီရင်ရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၅။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ စာချွန်တော်ဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၆။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၇။ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ရှေ့နေရှေ့ရပ်နှင့်စစ်ဆေးရေးဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၈။ ဒုတိယရုံးအဖွဲ့မှူး	ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်ရုံး	အဖွဲ့ဝင်
၁၉။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ဥပဒေစစ်ဆေးရေးနှင့်စီရင်ထုံးဌာနခွဲ ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဌာန	ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးကြီးကြပ်မှုရုံး	အတွင်းရေးမှူး

ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
တရားသူကြီးများ ပြည်ပခရီးသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၊ ဟိုချီမင်းမြို့တွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မတ်လ ၃၁ ရက်နေ့မှ ဧပြီလ (၁) ရက်နေ့ထိ ကျင်းပခဲ့သည့် (၄) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးသို့ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး တက်ရောက်ခြင်း

ဟိုချီမင်းကြေညာချက် (Ho Chi Minh Declaration)တွင်
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးမှ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း

စင်ကာပူသမ္မတနိုင်ငံသို့ ၃၁-၈-၂၀၁၆ ရက်နေ့မှ ၃-၉-၂၀၁၆ ရက်နေ့အထိ
လေ့လာရေးခရီးသွားရောက်မှုမှတ်တမ်း

စင်ကာပူတရားသူကြီးချုပ် The Hon. Sundaresh Menon နှင့် တွေ့ဆုံခြင်း

စင်ကာပူအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတရားရုံး (Singapore International Commercial Court) သို့ သွားရောက်လေ့လာခြင်း

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် လှုပ်ရှားမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

(၇-၁-၂၀၁၆) ရက်နေ့ (၆) လပတ် အစည်းအဝေးမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံများ

(၂၃-၃-၂၀၁၆)ရက်နေ့ တပေါင်းလပြည့်ဆွမ်းလောင်းပွဲဇာတ်ပုံမှတ်တမ်း

(၁၉-၅-၂၀၁၆) ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
တိုးချဲ့ရုံးသစ်အဆောက်အဦဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ အာရုံဆွမ်းဆက်ကပ်လှူဒါန်းခြင်းမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၂၄-၆-၂၀၁၆) ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
မိုးရာသီသစ်ပင်စိုက်ပျိုးပွဲတော်အခမ်းအနား မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၆-၈-၂၀၁၆)ရက်နေ့ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်
တရားသူကြီးချုပ်များ၊ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားရေးဦးစီးမှူးများ၊ ခရိုင်တရားသူကြီးများ၏
(၁၁)ကြိမ်မြောက် လုပ်ငန်းညှိနှိုင်းအစည်းအဝေး

(၁၄-၁၂-၂၀၁၆)ရက်နေ့ ဒုတိယမြို့နယ်တရားသူကြီး အပတ်စဉ်(၂၄)ကျမ်းကျိန်ဆိုခြင်း အခမ်းအနား

(၁၄-၇-၂၀၁၆)ရက် (၁၁) ကြိမ်မြောက် ဝါဆိုသင်္ကန်းဆက်ကပ်လှူဒါန်းပွဲမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၁၉-၇-၂၀၁၆)ရက် အာဇာနည်နေ့အခမ်းအနားတက်ရောက်ခြင်းမှတ်တမ်း

ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ
ပြည်ပစည်တွေ့ဆုံမှုသတင်းမှတ်တမ်းလွှာ

(၁၉-၁-၂၀၁၆)ရက် IBA ဥက္ကဋ္ဌ David Rivkin နှင့် တွေ့ဆုံမှုမှတ်တမ်း

(၁၇-၃-၂၀၁၆)ရက် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီး
Rt. Hon. Lord Hodge ဦးဆောင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွေ့ဆုံမှုမှတ်တမ်း

(၂-၆-၂၀၁၆) ပုဗ္ဗသီရိမြို့နယ်တရားရုံးဖွင့်ပွဲအခမ်းအနားမှတ်တမ်းပုံ

(၁၉-၈-၂၀၁၆) ရက်နေ့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ ရန်ကုန်အရှေ့ပိုင်းတက္ကသိုလ်က ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများ လေ့လာရေးခရီးစဉ်မှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ဂျပန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအေဂျင်စီတို့ လက်မှတ်ရေးထိုးပွဲအခမ်းအနား (၁၈-၃-၂၀၁၆)

(၂၅-၅-၂၀၁၆) Allen & Overy Limited မှ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် တွေ့ဆုံမှုမှတ်တမ်း

(၆-၆-၂၀၁၆) စင်ကာပူသမ္မတနိုင်ငံဝါရင့်ဝန်ကြီး Ms. Indranee Rajah. S.C ဦးဆောင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် တွေ့ဆုံမှုမှတ်တမ်း

(၁၅-၆-၂၀၁၆) ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်တရားရုံးတို့၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး နားလည်မှုစာချွန်လွှာ လက်မှတ်ရေးထိုးပွဲ အခမ်းအနားမှတ်တမ်း

(၂၂-၈-၂၀၁၆) Britain Supreme Court မှ President Lord Neuberger ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် တွေ့ဆုံမှုမှတ်တမ်း

(၂၈-၁၁-၂၀၁၆) ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ဩစတြေးလျဗဟိုဘဏ်တရားရုံးတို့ပူးပေါင်း၍ Workshop on Leadership and Change Management ကျင်းပပြုလုပ်ခြင်း

(၁၆-၁၁-၂၀၁၆) ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သံရုံးမှ သံအမတ်ကြီး H.E Mr. Hongliang နှင့်အဖွဲ့ တွေ့ဆုံမှုမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

(၁၃-၁၂-၂၀၁၆) ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်နှင့် ဂျပန်နိုင်ငံ တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဒုတိယဝန်ကြီး H.E Mr.Hiromu KUROKAWAတို့ တွေ့ဆုံမှုမှတ်တမ်းဓာတ်ပုံ

စင်ကာပူသမ္မတနိုင်ငံတွင် (၃၁-၈-၂၀၁၆)ရက်နေ့မှ (၃-၉-၂၀၁၆)ရက်နေ့အထိ ကျင်းပသော “စင်ကာပူပဒေရေးရာဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့၏ ဒုတိယအကြိမ် ပူးတွဲကော်မတီအစည်းအဝေး”တွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးဦးစိုးညွန့်နှင့် စင်ကာပူသမ္မတနိုင်ငံ ဝါရင့်ဝန်ကြီး H.E Indrance Rajah နှင့် တွေ့ဆုံခြင်း

ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၊ မနီလာမြို့တွင် (၂၆-၉-၂၀၁၆)ရက်နေ့မှ (၂၇-၉-၂၀၁၆)ရက်နေ့အထိ ကျင်းပသော “အာရှနိုင်ငံများမှ တရားသူကြီးများ၏ တတိယအကြိမ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ နှီးနှောဖလှယ်ပွဲ”သို့ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးဦးမြသိမ်း တက်ရောက်ခြင်း

Puerto Princesa City Plawan, Philippinesတွင် ၁၂-၁၂-၂၀၁၆ ရက်နေ့၌ ကျင်းပသော
(၆) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ၏ အစည်းအဝေးသို့
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီး ဦးမြင့်အောင် တက်ရောက်ခြင်း

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော် အမှုလက်ခံဌာန

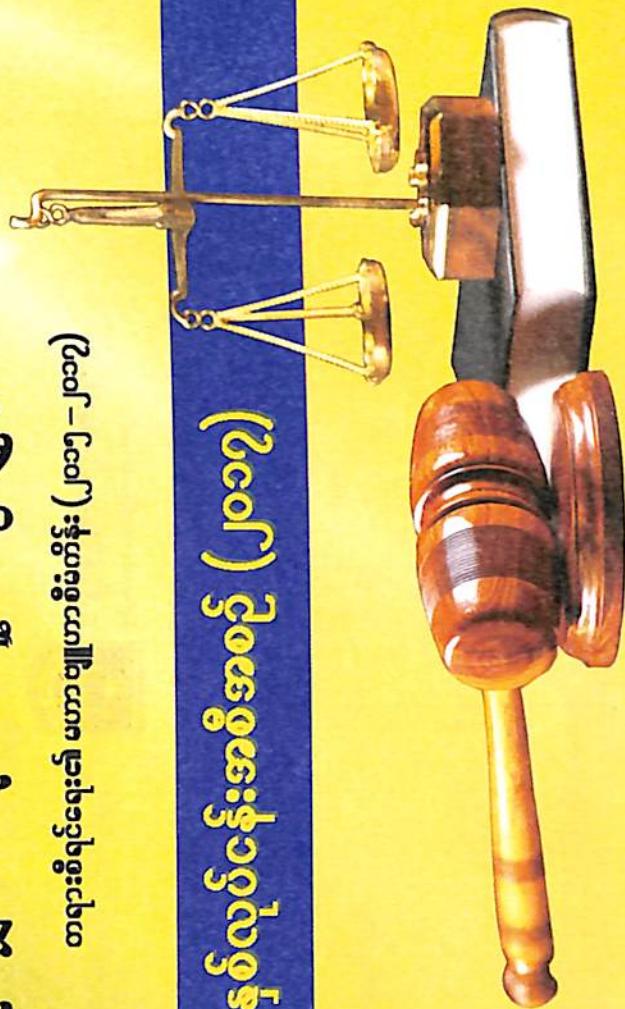

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

တရားမျှတရေး အတူတကွ မြှင့်တင်ပေး

တရားစီရင်ရေး၏ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၅ - ၂၀၁၇)

တတိယနှစ်လုပ်ငန်းအစီအစဉ် (၂၀၁၇)

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

- ၁ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း တတိယနှစ်လုပ်ငန်းအစီအစဉ် (၂၀၁၇) ခုနှစ်
- ၅ အပိုင်း (၁) အများပြည်သူ၏ တရားမျှတမှုလက်လှမ်းမီရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်
- ၇ အပိုင်း (၂) လူထု၏အသိအမြင်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်
- ၉ အပိုင်း (၃) တရားစီရင်ရေး၏လွတ်လပ်မှုနှင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးရန်
- ၁၁ အပိုင်း (၄) တရားစီရင်ရေး၏ သာတူညီမျှမှု၊ မျှတမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကို အာမခံနိုင်သည့် ကတိကဝတ်ထိန်းသိမ်းရန်
- ၁၄ အပိုင်း (၅) အမှုများစစ်ဆေးရာတွင် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အားကောင်းလာစေရန်
- ၁၈ အတိုကောက်အခေါ်အဝေါ်များ

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း

၂၀၁၇ ခုနှစ် တတိယနှစ်လုပ်ငန်း အစီအစဉ်

“တရားဗျူဟာရေး အတွက် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဗျူဟာရေးစီမံကိန်းသည် မြန်မာတရားစီရင်ရေး၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ သုံးနှစ်တာ မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း (၂၀၁၅-၂၀၁၇) မှောက်ဆုံးနှစ်သို့ ရောက်ရှိလာပြီဖြစ်ပါသည်။ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း ပထမနှစ်မှတစ်ဆင့် မြန်မာတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ သုံးနှစ်တာ မဟာဗျူဟာ နယ်ပယ်များတွင် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ စီမံကိန်းတစ်နှစ်ချင်းစီ၏ အပြီးသတ်ကာလများတွင် မိမိတို့အတွက် အရေးပါသည့် နိုင်ငံတကာစိတ်ဝင်စား အဖွဲ့အစည်းများကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လိုသည့်အဆိုပြုချက်များကို အကျဉ်းရှင်းလင်းခဲ့ပြီး လာမည့်နှစ်အတွက် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လိုသည့်အဆိုပြုချက်များကို မိတ်ဆက်ခဲ့ပါသည်။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း ပထမနှစ်အတွင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် အစီရင်ခံစာကို မိမိတို့၏မိတ်ဆက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံများသို့ ပုံနှိပ်ဖြန့်ဝေနိုင်ခဲ့ပြီး အများပြည်သူထံသို့ မိမိတို့၏တရားဝင်ဝက်ဘ်ဆိုက်မှတစ်ဆင့် အသိပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ တစ်ခုတည်းသော အရေးပါသည့် အကြောင်းအရာမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့်တကွ အဆင့်အဆင့်သော တရားရုံးများသည် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် ဆောင်ရွက်နေသည့်ကိစ္စရပ်များကို သိရှိစေလို၍ ဖြစ်ပါသည်။

ပြီးခဲ့သည့် စီမံကိန်းနှစ်နှစ်တာကာလအတွင်း ထင်ရှားပေါ်လွင်သည့် အောင်မြင်မှုများရှိခဲ့သကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ငန်းဆောင်တာများလည်း ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ စီမံကိန်းတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် တောင်ငူခရိုင်တရားရုံး၊ လွိုင်သားသားမြို့နယ်တရားရုံး၊ ဘားခံမြို့နယ်တရားရုံး၊ သောတုံတရားရုံး(၃)ရုံးကို ရှေ့ပြေးတရားရုံးများအဖြစ် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပြီး၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် မော်လမြိုင်ခရိုင်တရားရုံး၊ မုံရွာခရိုင်တရားရုံး၊ ရမ်းဇးသားတရားရုံး၊ ရမ်းဇးသားမြို့နယ်တရားရုံး၊ မကွေးမြို့နယ်တရားရုံး၊ သောတုံ ရှေ့ပြေးတရားရုံး(၅)ရုံး တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း ဒုတိယနှစ်အတွက် တိုးမြှင့်တင်ရာသည့် အောင်မြင်မှုများဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

အဆိုပါရှေ့ပြေးတရားရုံးများရှိ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များမှ ရရှိခဲ့သည့် အလွန်ပင်အပြုသဘောဆောင်သည့် ကနဦးရလဒ်များတွင် ကြန့်ကြာမှုခင်းများကို သိသာစွာ လျှော့ချနိုင်ခဲ့ခြင်းနှင့် တိုက်တွက်သည့်တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များလည်း ပါဝင်နေပါသည်။

ယခင်ဗဟိုယန္တရားရုံးများအစီအစဉ်ကဲ့သို့ပင် တတိယနှစ်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်အသေးစိတ်ကို ယခုအစီအစဉ်တွင် တရားဝင်ဖော်ပြထားပါသည်။ မဟာဗျူဟာရည်မှန်းချက်များနှင့်တကွ မဟာဗျူဟာဖော်ဆောင်မည့် နယ်ပယ်(၅)ရပ်တွင် စီမံကိန်းတတိယနှစ်အတွက် ဖော်ဆောင်မည့်အစီအစဉ်များ ပါဝင်ပါသည်။ အချို့သောလုပ်ငန်းရပ်များသည် ယခင်နှစ်စီမံကိန်းများအတွက် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော နယ်ပယ်ကဏ္ဍများဖြစ်ပြီး အချို့မှာ အသစ်ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါကဏ္ဍများကို အုပ်စုခွဲခြားမည်ဆိုပါက -

- ♦ အများပြည်သူကိုယ်တိုင် သတင်းအချက်အလက်ရယူနိုင်သည့် ကောင်တာများ၊ အများပြည်သူဆိုင်ရာ ဓေတိမီအမှုလက်ခံဌာနခွဲများ ရေးဆွဲခြင်းနှင့်ထားရှိခြင်း။
- ♦ တရားသူကြီးများနှင့် ရုံးဝန်ထမ်းများကို အထူးအားဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ဆက်ဆံပြောဆိုမှု၊ သတင်းမီဒီယာနှင့် ပြောဆိုဆက်ဆံရေး၊ သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာ၊ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်နှင့် တရားရုံးဂုဏ်သိက္ခာရှိရေးဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များအတွက် အရည်အချွေ့တိုးတက်စေရန် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း။
- ♦ အီလက်ထရောနစ်သတင်းအချက်အလက်စနစ်အား မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် တရားရေးဌာနတစ်ခုလုံးအတွက် သတင်းနည်းပညာအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ ပင်မလုပ်ငန်းစီမံချက်တစ်ရပ် ပြင်ဆင်ထားခြင်း။
- ♦ တိုးချဲ့ထားသည့် ရှေ့ပြေးတရားရုံးများတွင် အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ ဓေတိမီအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- ♦ တစ်စုံတစ်ဦးတည်းသော တရားရုံးဘတ်ဂျက်ကို စီမံကြီးကြပ်သည့်စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်းနှင့်ဘတ်ဂျက်ဦးစားပေးအစီအစဉ်များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သုံးသပ်ခြင်း။
- ♦ တရားရုံးစာကြည့်တိုက်များအား အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ လေ့ကျင့်ဌာနနှင့် သင်တန်းကျောင်းတို့၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း။
- ♦ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပညာရပ်နှင့် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာနည်းဗျူဟာများ မြှင့်တင်ခြင်း။

- မှုခင်းလမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အမှုတွဲထိန်းသိမ်းခြင်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊
- တရားမမှုခင်းများတွင် စေ့စပ်ဖြန်ဖြေမှုနည်းလမ်းအသုံးပြုနိုင်ရေးအတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေများကို လေ့လာခြင်း အစရှိသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းအပြင် ယခုနှစ်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော်လည်း အခြားသောအရေးပါသည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာတစ်ရပ်မှာ ဤတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၏ မျှော်မှန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီပြီးနောက် ကာလအပိုင်းအခြားတစ်ခုခုအတွက် ပိုမိုသင့်လျော်ကောင်းမွန်သည့်တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းအသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်အနေနှင့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထိရောက်သည့် ကူညီပံ့ပိုးမှုများဖြင့် ပြည်သူ့အများပိုင်ကြည့်ရှုစားသုံးသည့် တရားစီရင်ရေးဖြစ်ထွန်းလာစေရေးအတွက် လက်အောက်တရားရုံးများအပေါ် ဦးဆောင်လမ်းညွှန်လျက် အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ် - အပိုင်း (၁) အများပြည်သူ၏ တရားမျှတမှုလက်လှမ်းမီရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်

မဟာမျှတာ ရည်မှန်းချက်	မဟာမျှတာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၁.၁. တရားရုံး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း များကိုအလွယ်တကူ လက်လှမ်းမီနိုင်ရေး တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင် ရန်	၁.၁.၁. အများပြည်သူကိုယ်တိုင် သတင်းအချက်အလက်ရယူနိုင် သည့်ကောင်တာများ ထားရှိပေးခြင်း	- တိုးချဲ့ချေငြားတရားရုံးများတွင် သတင်းအချက်အလက်ပြန့်ဖြူးရန် စားပွဲကောင်တာများထားရှိပေးခြင်း - တည်ဆောက်မည့်တရားရုံးများတွင် သတင်းအချက်အလက်ပြန့်ဖြူးရန် စားပွဲကောင်တာများထားရှိပေးခြင်း - ချေငြားတရားရုံးများတွင် ဥပဒေအထောက်အကူပြုကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်း	အထူး အရေးကြီး	CMC+ PRLP BLDP USC+MJ+ LAWG	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း ပြည်သူများ၏ ကျေနပ်မှု
၁.၁.၂. အများပြည်သူဆိုင်ရာ ခေတ်မီအမှုလက်ခံဌာနများ ချေငြားမှုနှုန်းမြှင့်တင်ခြင်း၊ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ခြင်း	၁.၁.၂. အများပြည်သူဆိုင်ရာ ခေတ်မီအမှုလက်ခံဌာနများ ချေငြားမှုနှုန်းမြှင့်တင်ခြင်း၊ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ခြင်း	- တိုးချဲ့ချေငြားတရားရုံးများတွင် အမှုလက်ခံဌာနများ ထားရှိပေးခြင်း - တည်ဆောက်မည့်တရားရုံးများတွင် အမှုလက်ခံဌာနများ ထားရှိပေးခြင်း	အထူး အရေးကြီး	CMC+ PRLP BLDP	ပြည်သူများ၏ ကျေနပ်မှု
၁.၂. ပြည်သူများ၊ တရားပွဲသို့သူများ နှင့်တရားပွဲဆိုင်ခြင်း ခံရသူများအားလုံး ကိုယဉ်ကျေး လှိုက်လှံစွာ ဆက်ဆံပေးရန်	၁.၂.၁. တရားသူကြီးများ၊ ရုံးဝန်ထမ်းများကို ဝန်ဆောင်မှု နှင့် ဆက်ဆံပြောဆိုမှု သင်တန်းများပေးခြင်း	- ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ဆက်ဆံပြောဆိုမှု စံသတ်မှတ်ချက်များသင်တန်း အစီအစဉ်များ မြှင့်တင်ပေးခြင်း။ - သင်တန်းဆရာများကို ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာသင်တန်းများပို့ချပေးခြင်း - တိုးချဲ့ချေငြားတရားရုံးများ၏တရားသူကြီးများနှင့် ရုံးဝန်ထမ်းများအား ဝန်ဆောင်မှုနှင့်ဆက်ဆံမှုသင်တန်းများ ပို့ချပေးခြင်း	အထူး အရေးကြီး	TDP+ PRLP TDP+HCs+ PRLP	သင်တန်းတက်ရောက် သူများ၏ သုံးသပ်ချက်၊ တရားရုံးအသုံးပြုသူ များ၏ကျေနပ်မှု
၁.၂.၂. တရားရုံးလုပ်ငန်း များကိုဆောင်ရွက်ရာတွင် ပိုမို လွယ်ကူစေရေးအတွက် မူဝါဒ သတင်းအချက်အလက်စနစ်အား မြှင့်တင်ပေးခြင်း	၁.၂.၂. တရားရုံးလုပ်ငန်း များကိုဆောင်ရွက်ရာတွင် ပိုမို လွယ်ကူစေရေးအတွက် မူဝါဒ သတင်းအချက်အလက်စနစ်အား မြှင့်တင်ပေးခြင်း	- မူဝါဒစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (CMS) ရေးဆွဲတည်ဆောက်ရာတွင် မူဝါဒသတင်းအချက်အလက်စနစ် (CIS) နှင့် ချိတ်ဆက်အသုံးပြုခြင်း - USC နှင့် HCs မှ ဝန်ထမ်းများအား မူဝါဒစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (CMS) အသုံးပြုနည်း သင်တန်းများပေးခြင်း - USC နှင့် HCs များ၏ ကြားနာမည့်အမှုစာရင်း နှင့် အမိန့်ချမှတ်မည့် အမှုစာရင်းများကို USC ၏ Website မှတစ်ဆင့်ကြေငြာခြင်း - USC ၏ ကြားနာမည့်အမှုစာရင်း နှင့် အမိန့်ချမှတ်မည့် အမှုစာရင်းများကို ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးဌာနမှ facebook မှတစ်ဆင့်ကြေငြာခြင်း	အထူး အရေးကြီး	IT&PRDP +CRJDP+ CJDP+ WDP + HCs+ UNDP	အချိန်မီပြန့်ပွားမှု၊ အသုံးပြုသူ အရေအတွက်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ် - အပိုင်း (၁) အများပြည်သူ၏ တရားမျှတမှုလက်လှမ်းမီရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်					
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၁.၂. ပြည်သူများ၊ တရားဖွဲ့ဆိုသူများနှင့် တရားဖွဲ့ဆိုခြင်းခံရသူများအားလုံးကို ယဉ်ကျေးလွှတ်လှူစွာ ဆက်ဆံပေးရန်	၁.၂.၁. တရားမမှုစင်များတွင် နေထိုင်မှုပြုမှုနှင့် လမ်းဆုံများဖြင့် တရားဖွဲ့ဆိုခြင်းကို လုပ်ငန်းစဉ်များကို လုပ်ငန်းစဉ်များ	- အလုပ်ရုံဆွေးနွေးမှုများ၊ ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ခြင်း - တရားမမှုစင်များတွင် တရားရုံးကဦးဆောင်၍ နေထိုင်မှုပြုမှုနှင့် ဆိုင်ရာအခြားနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများအပေါ် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း - တရားမမှုစင်များတွင် တရားရုံးကဦးဆောင်၍ နေထိုင်မှုပြုမှုနှင့် ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	IR&RDP+ CUDP+ LPDP+ +JICA+ FCA+ Min Law +UNDP+ IP+ WG IV	သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း လုပ်ငန်းပြီးစီးမှု တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏ ကျေနပ်မှု
၁.၃. တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုများကို ပြည်သူများ လက်လှမ်းမီစေရေးအတွက် တရားရုံးအဆင့်မြှင့်တင်မှုများကို ပေါင်းစည်းထားသော ဒီဇိုင်းပုံစံများဖြင့် ပြန်လည်မွမ်းမံရန်	၁.၃.၁. ပြည်သူလူထုလက်ရှိ စိတ်ချရသောအခွင့်အလမ်းများပေးအပ်နိုင်ရန်နှင့် ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်မှု တိုးမြှင့်လာစေရန်အတွက် တိုးချဲ့ရေးပြုစုမှုများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း	တိုးချဲ့ရေးပြုစုမှုများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း	အထူးအရေးကြီး	PRLP+ IP	သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း လုပ်ငန်းပြီးစီးမှု တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏ ကျေနပ်မှု
၁.၃.၂. တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံးများ၏ အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ တိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များ ဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း	၁.၃.၂. တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ တရားရုံးများ၏ အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ တိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များ ဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း	- တရားရုံးများ၏ အထောက်အပံ့ပစ္စည်းတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များ ဖြစ်တည်ခြင်း - ရွေးချယ်ထားသည့် တရားရုံးများတွင် ကလေးသက်ဆောင်မှုမေးရန် အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ တပ်ဆင်ပေးခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	BLDP+IP HCS+ UNICEF	သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း လုပ်ငန်းပြီးစီးမှု တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏ ကျေနပ်မှု

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖိတ်ခေါ်စာ

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ် - အပိုင်း (၂) လူထု၏အသိအမြင်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်				
မဟာဗျူဟာ	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ
၂.၁. သတင်းမီဒီယာများ၊ ပြည်သူများနှင့် ဆက်ဆံပြောဆိုမှုကို မြှင့်တင်ရန်	၂.၁.၁. တရားသူကြီးနှင့် ရုံးဝန်ထမ်းများအား သတင်းမီဒီယာနှင့် ဆက်ဆံရေးသင်တန်းများ ပို့ချခြင်း	တရားရေးသင်တန်းကျောင်းတွင် တရားသူကြီးအသစ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းသင်တန်းများ ပို့ချခြင်း	အထူး အရေးကြီး	TDP + PRLP
	၂.၁.၂. တရားရုံးအဆင့်ဆင့်တွင် အများပြည်သူကိုသတင်းအချက်အလက်ပေးသည့်ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်း	- သတင်းမီဒီယာနှင့်ပြည်သူဆက်ဆံရေးနှင့်ပူးပေါင်းသင်တန်းများ ပို့ချခြင်း - ဆရာဖြစ်သင်တန်းနှင့်တာဝန်ပေးခံရသူများကိုကျွမ်းကျင်မှုဖြင့် ပို့ချရန် စီစဉ်ခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	IT & PRDP + TDP + PRLP
၂.၁.၃. အများပြည်သူသတင်း အချက်အလက်ဆိုင်ရာအစီအစဉ်များကို နိုင်ငံတော်အဆင့် လုပ်ဆောင်ခြင်း		- ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်အား အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း - အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ တရားလွှတ်တော်ချုပ်များနှင့်ပူးပေါင်း၍ ASEAN Judicial Portal နှင့်ချိတ်ဆက်ခြင်း - လက်ကမ်းစာစောင်များအား ပြည်သူထုတ်ဝေခြင်း ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိစေရန် လက်အောက်တရားရုံးများမှတစ်ဆင့် ပြန့်ဝေဆောင်ရွက်ခြင်း - ကလေးသူငယ်ကွယ်စောင်ရောက်ရှိရန်နှင့်တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လက်ကမ်းစာစောင်များအား ပြန့်ဝေဆောင်ရွက်ခြင်း - လက်ကမ်းစာစောင်များအား ဖွင့်ဘာသာနှင့် ကရင်ဘာသာ ပြန်ဆိုခြင်းနှင့် ပြန့်ဝေဆောင်ရွက်ခြင်း - တရားရေးကျာနယ်နှင့် နှစ်စဉ်စီရင်ထုံးစာအုပ် ထုတ်ဝေခြင်း - တရားရုံးများလက်ခွဲ(ဒုတိယတွဲ)ကို အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေခြင်း	အထူး အရေးကြီး	IT & PRDP + PRLP BLDP+ IT&PRDP UNICEF MJ LPDP

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ် အစီအစဉ်

မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ် အစီအစဉ် အပိုင်း (၂) လူထု၏ အသိအမြင်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန် ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၂.၁. သတင်း မီဒီယာများ၊ ပြည်သူများ နှင့် ဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာကို မြှင့်တင်ရန်	၂.၁.၃. အများပြည်သူသတင်း အချက်အလက်ဆိုင်ရာအစီအစဉ် များကို နိုင်ငံတော်အဆင့် လုပ်ဆောင်ခြင်း	• နှစ်စဉ်အစီရင်ခံစာပြုစုရေးအတွက်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များရေးဆွဲခြင်း၊ အစီရင်ခံစာတွင်ပါဝင်မည့် အချက်အလက်များသတ်မှတ်ခြင်း၊ အစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြမည့် ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များကောက်ခံခြင်း၊ အညွှန်းကိန်းများသတ်မှတ်ခြင်းတို့ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လုပ်ငန်းအဖွဲ့အစည်းအစားအရား ပုံမှန်ပြုလုပ်ခြင်း • လိုအပ်သည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကိန်းဂဏန်းများကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များထံမှ သတ်မှတ်ထားသည့်ပုံစံများဖြင့် ကောက်ယူခြင်း၊ အထောက်အကူပြုလုပ်ငန်းများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း • ၂၀၁၆ ခုနှစ် တရားစီရင်ရေးအစီရင်ခံစာ စာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်း		ACRT + UNDP + FCA	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း တရားရုံးအပေါ် ပြည်သူတို့အသိအမြင် တိုးတက်လာမှု
၂.၂. တရားရုံး အသုံးပြုမှုနှုန်းတွင် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်	၂.၂.၁. တရားရုံးသတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်	• ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဝက်ဘ်ဆိုက် နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးဌာနမှ Facebook စာမျက်နှာတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ သတင်းအချက်အလက်များကို ဖော်ပြပေးခြင်း • ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် တိုင်းဒေသကြီး၊ ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များ၏ သတင်းအချက်အလက်များကို ဖော်ပြပေးခြင်း	အထူး အရေးကြီး	IT&PRDP	တရားရုံးအပေါ် ပြည်သူတို့အသိအမြင် တိုးတက်လာမှု
	၂.၂.၂. အများပြည်သူအထောက်အကူပြုသည့် အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ခြင်း	• ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ လာရောက်လေ့လာသည့် ပြည်သူ့အထောက်အကူပြုအစီအစဉ်လုပ်ဆောင်ခြင်း • မြို့နယ်တရားရုံးများသို့ လေ့လာသည့် ပြည်သူ့အထောက်အကူပြု အစီအစဉ်လုပ်ဆောင်ခြင်း	အထူး အရေးကြီး	IT & PRDP HCs+ PRLP	တရားရုံးအပေါ် ပြည်သူတို့အသိအမြင် တိုးတက်လာမှု

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ် - အပိုင်း (၃) တရားစီရင်ရေး၊ လွတ်လပ်မှုနှင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးရန်					
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၃.၁. ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာကို အသုံးပြုရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး တာဝန်ယူမှုရှိစေရန် အတွက် ဘတ်ဂျက် နှင့် ငွေအသုံးစရိတ် ရှင်းတမ်းများကို စီမံ ကြီးကြပ်ရန်၊ မှန်ကန် ဖြစ်တည်မှု စစ်ဆေး စဉ်းစားပေးရန်၊ မှန်ကန် ဖြစ်တည်မှု စစ်ဆေး စဉ်းစားပေးရန်၊ မှန်ကန် ဖြစ်တည်မှု စစ်ဆေး စဉ်းစားပေးရန်	၃.၁.၁. USC နှင့် HC အဆင့် များတွင် တစ်စုတစ်စည်း တည်းသော တရားရုံး ဘတ်ဂျက်ကို စီမံကြီးကြပ် သည့် စွမ်းဆောင်ရည် တိုးမြှင့်ခြင်း	- လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေသည့် Budget database software အား ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် - ဘတ်ဂျက်တာဝန်ရှိသူများကို budget database သင်တန်းပေးရန်	အထူး အရေးကြီး	BLDP + IT& PRDP+ PRLP	သတ်မှတ်ချိန် အတွင်း ဆောင်ရွက် ပြီးစီးမှု၊ Budget Database အား ထိရောက်စွာ လက်တွေ့ - အသုံးချနိုင်မှု
	၃.၁.၂. ပေါင်းစည်းထားသည့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ဦးစားပေး အစီအစဉ် များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သုံးသပ်ခြင်း	- USC ၏ လက်ရှိမဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကို ကျွမ်းကျင်သူဖြင့် အကဲဖြတ်ခြင်း - တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာဘတ်ဂျက် ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များ အတွက် ဘတ်ဂျက်ဖော်ပြချက် (Budget Narrative) ပြုစုခြင်း - မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းအရ ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် နှစ်အလိုက် ဘတ်ဂျက်ငွေတောင်းခံရန် လျာထားခြင်း	အထူး အရေးကြီး	IC+ PRLP BLDP+ PRLP BLDP	မဟာဗျူဟာ စီမံချက် နှင့်ဦးစားပေး သတ်မှတ်မှု၊ ဘတ်ဂျက်တို့ အချိတ်အဆက်မီမှု
၃.၁.၃. လက်ရှိ မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်းအား ပြန်လည်သုံးသပ် ခြင်းနှင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း အသစ်ရေးဆွဲခြင်း	၃.၁.၃. လက်ရှိ မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်းအား ပြန်လည်သုံးသပ် ခြင်းနှင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း အသစ်ရေးဆွဲခြင်း	- တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၅-၂၀၁၇ ခုနှစ်) အား ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း - တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းအသစ် (၂၀၁၈-၂၀၂၂ ခုနှစ်) ရေးဆွဲခြင်း	အထူး အရေးကြီး	USC+ UNDP+ PRLP+IP	သတ်မှတ်ချိန် အတွင်း ဆောင်ရွက် ပြီးစီးမှု

တတိယနှစ်လုပ်ငန်းစဉ် အစီအစဉ် - အပိုင်း (၃) တရားစီရင်ရေး၏လွတ်လပ်မှုနှင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးရန်					
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၃.၂. ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ် တွင် ထိရောက်မှုရှိသည့် တရားစီရင်ရေး စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် လိုအပ်သည့် ခွမ်းဆောင်မှုများ မြှင့်တင်ရန်	၃.၂.၁. USC တွင် IT ခွမ်းဆောင်ရည်များ မြှင့်တင်ခြင်း	- USC နှင့် HCs များအကြား ဆက်သွယ်မှုဖြင့်တင်ခြင်း နှင့် Video Conferencing System တည်ဆောက်ခြင်း - USC နှင့် HCs များအကြား Virtual Private Network များ တည်ဆောက်ခြင်း - အထက်တန်းရှေ့နေနှင့် တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေများ၏ ကိုယ်ရေး အချက်အလက်များကို Database ဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ထိန်းသိမ်းခြင်း	ဦးစားပေး အဆင့်	IT&PRDP + HCs	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း သတ်မှတ်ချိန် အတွင်း ဆောင်ရွက် ပြီးစီးမှု
	၃.၂.၂. USC နှုတ်ခမ်းများ အတွက် ITသင်တန်းများ ပေးခြင်း	- IT ဌာနမှ အရာထမ်း/အမှုထမ်းများအား နည်းပညာဆိုင်ရာ ပြင်ပသင်တန်းများ တက်ရောက်စေခြင်း - USC မှ ဝန်ထမ်းများအား ကွန်ပျူတာ အခြေခံ/အဆင့်မြင့် သင်တန်းများ ပို့ချခြင်း - HCs မှ ဝန်ထမ်းများအား ကွန်ပျူတာ အခြေခံ/အဆင့်မြင့် သင်တန်းများ ပို့ချခြင်း - ဝန်ထမ်းများအတွက် မူဝင်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သင်တန်း ပေးခြင်း	ဦးစားပေး အဆင့်	TDP+ IT&PRDP IT&PRDP +HCs CMC+ PRLP	သင်တန်းပေးပြီး ဝန်ထမ်း အရေအတွက်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ် အစီအစဉ် အပိုင်း(၄) - တရားစီရင်ရေး၏သဘာဝဥပဒေ၊ မြေပုံနှင့် ရက်သတ္တိတို့ကို အာမခံနိုင်သည့် ကတိကဝတ်ထိန်းသိမ်းရန်				
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ
၄.၁. တရားရေးရပ်၊ ရပ်၊ တရားရုံး၊ ဝန်ထမ်းများ၏ ဗဟုသုတ၊ လုပ်ငန်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် စွမ်းရည်များ တိုးမြှင့်ပေးရန်	၄.၁.၁. တရားရေးရပ်၊ အတွက် သဘာဝဥပဒေ၊ မြေပုံနှင့် ရက်သတ္တိတို့ကို အာမခံနိုင်သည့် ကတိကဝတ်ထိန်းသိမ်းရန်	- လက်တွေ့ကျမ်းကျပ်မှုအပါအဝင် ဦးစားပေးနယ်ပယ်များတွင် တရားသူကြီးများအတွက် သင်တန်းအစီအစဉ်များ ပြုလုပ်ခြင်း၊ (ဥပမာ စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် ကြီးကြပ်မှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများ၊ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု၊ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်း၊ ဥပဒေသုံးအင်္ဂါလိပ်စာ၊ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေး၊ အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာဥပဒေ၊ အီလက်ထရောနစ် သက်သေခံချက်) - လုပ်ငန်းဝင်သင်တန်း၏သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း - ကလေးသူငယ်တရားဗဟုသုတရရှိရေးကိစ္စများအပါအဝင် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများရေးဆွဲခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်း - ကလေးသူငယ်တရားဗဟုသုတနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သင်တန်းများပေးရန် လိုအပ်မှု ရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် လိုအပ်ပါကသင်တန်းပေးခြင်း - ကလေးသူငယ်ကာကွယ်ရေးရောက်ရှိရေးနှင့်တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် သက်ဆိုင်သူများနှင့်ပူးတွဲသင်တန်းများပေးခြင်း - တရားသူကြီးများအား ပုံမှန်သင်တန်းပေးခြင်း - သက်ဆိုင်ရာဥပဒေနယ်ပယ်အလိုက် ဆရာဖြစ်သင်တန်းပေးခြင်း - လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ခံစားမှုများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သင်တန်းပေးခြင်း - ဗဟုသုတတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာခံစားမှုများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သင်တန်းပေးခြင်း - ကျွမ်းကျင်ရေးဝယ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာအခြင်း၊ ငွားမှုများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သင်တန်းပေးခြင်း - တရားရုံးဦးဆောင်မှုဆိုင်ရာအလုပ်ရုံဆွေးနွေးမှုများကျင်းပခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခြင်း	ဦးစားပေး အဆင့် ဦးစားပေး	TDP + UNDP+ JICA+IP TDP+WG II +JICA+ UNDP TDP+UNICEF TDP +UNICEF TDP +UNICEF TDP+UNDP+ UNICEF+JICA+IP TDP+IR&RDP+ ASEAN-J + ICI+JICA+ IP TDP+IR&RDP DENMARK+ ICI TDP+IDLO TDP+ADB+ PRLP IR&RDP+ FCA +UNDP +MJ

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ်အပိုင်း(၄) - တရားစီရင်ရေး၏သဘောတူညီမှု၊ မျှတမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကို အာမခံနိုင်သည့် ကတိကဝတ်ထိန်းသိမ်းရန်					
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၄.၁. တရားသူကြီးများ၊ တရားရုံး၊ ဝန်ထမ်းများ၏ မဟာသုတ၊ လုပ်ငန်း ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် စွမ်းရည်များ တိုးမြှင့်ပေးရန်		- လူခွဲခံယူခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍သင်တန်းပေးခြင်း - လူကုန်ကူးမှုတားဆီးကာကွယ်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သင်တန်းပေးခြင်း - လွတ်လပ်သောတရားစီရင်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ဆွေးနွေးပြုလုပ်ခြင်း		ADB+JICA+WG I USC+PRLP USC+ICJ	
	၄.၁.၂. တရားရုံးဝန်ထမ်းများ အတွက် ပြည်သူလူထု၏ ကျေနပ်မှုကို ထိရောက် လုံလောက်စွာ တိုးမြှင့်နိုင်သည့် စွမ်းရည်ဆိုင်ရာသင်တန်းများ ပို့ချပေးခြင်း	- တရားရုံးဝန်ထမ်းများအတွက်သတ်မှတ်ထားသည့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ ရေးဆွဲခြင်း။ - တရားရုံးဝန်ထမ်းလက်စွဲ ရေးဆွဲခြင်း။ - ဝန်ထမ်းများအား အမှုလက်ခံသည့်သင်တန်းများ ပေးခြင်း။ - ဝန်ထမ်းများအား ကျင့်ဝတ်နှင့် စည်းကမ်းဆိုင်ရာ သင်တန်းများ ပေးခြင်း။	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	TDP + ADP + HCs ADP CRJDP + CUDP + HCs TDP + ADP + HCs	တရားရုံးအသုံးပြုသူ၏ ကျေနပ်မှု၊ သင်တန်းမတိုင်မီနှင့် သင်တန်းပြီးဆုံးပြီး နောက်အကဲဖြတ်ခြင်း၊ သင်တန်း၏ ထိရောက်မှုအပေါ် အကဲဖြတ်ခြင်း
	၄.၁.၃. တရားသူကြီးများ မဟာသုတအရင်းအမြစ် လက်လှမ်းမီစေရေးအတွက် တရားရုံးစာကြည့်တိုက်များကို အဆင့်မြှင့်တင်ပေးခြင်း	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် စာကြည့်တိုက်အတွက် စီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း။ (ဥပမာ - e-library အတွက်ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခြင်း)	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	IR&RDP+ IT&PRDP+ IP	လုပ်ငန်းပြီးစီးမှု

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းစဉ် အစီအစဉ် အပိုင်း (၄) - တရားစီရင်ရေး၏ သာသနာ့နှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကို အာမခံနိုင်သည့် ကတိကဝတ်ထိန်းသိမ်းရန်					
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များ	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၄.၂- တရားသူကြီးများ ၏ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ တိုးတက်ရေးအတွက် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ပေးရန်	၄.၂.၁. USC ၏ လေ့ကျင့်ခန်း နှင့် တရားရေးလေ့ကျင့် သင်တန်းကျောင်းတို့၏ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ပေးခြင်း	- ရည်မှန်းချက် နှစ်စဉ်လေ့လာရေးလွှာရေးရာစာတမ်း - သင်တန်းကျောင်း အဖွဲ့အစည်းတိုးတက်မှုဆိုင်ရာစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း (ဥပမာ အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ၊ စာကြည့်တိုက်၊ IT၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ဝန်ထမ်းမြှင့်တင်ခြင်း၊ သင်တန်းဆရာ ခေါ်ယူခြင်း၊ ဆရာဖြစ်သင်တန်း) - တရားရေးသင်တန်းကျောင်းအား တရားရေးကောင်လိပ်အဖြစ်သို့ အဆင့်မြှင့်တင်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများလေ့လာခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	USC+JICA TDP + JICA TDP + PRLP	အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုဖြစ်ရန် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု အရေအတွက်
	၄.၂.၂. ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်း များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပညာ ရပ်နှင့်ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ နည်းဗျူဟာများမြှင့်တင်ခြင်း	- ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်း - တရားစီရင်ရေးကျင့်ဝတ်မူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း - တရားစီရင်ရေးပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နည်းလမ်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ်များ ချမှတ်ခြင်း - တရားစီရင်ရေးပညာရပ်ဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်း - အဂတိလိုက်စားမှုတားမြစ်ရေးအတွက် နည်းလမ်းများ လေ့လာ ဆောင်ရွက်ခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	ECWG+ICJ+ UNDP PDWG+PRLP ADP+IP	သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း ဆောင်ရွက်ပြီးစီးမှု
	၄.၂.၃. ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်း များ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်း	တရားစီရင်ရေးကျင့်ဝတ်အသစ်အပေါ် နားလည်သဘောပေါက်ရေး ရှင်းလင်းခြင်း	အလယ် အလတ် အဆင့် ဦးစားပေး	USC+HCs+IP	သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း ဆောင်ရွက်ပြီးစီးမှု

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်

၄၂

တရားရေးဌာန

တတိယနှစ်လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ်အပိုင်း(၅) - အမှုများစစ်ဆေးရာတွင် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု					
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၅.၁. မှုခင်းလုပ်ငန်း စဉ်များ အချိန်မီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု တိုးတက်လာရေး အတွက် ရှေ့ပြေး တရားရုံး၏ မှုခင်း စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့် အကောင်းဆုံးကျင့်စဉ်များကို လုပ်နည်းများနှင့် အကောင်းဆုံးကျင့်စဉ်များကို လုပ်ဆောင်ရန်	၅.၁.၁. တရားသူကြီးများနှင့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများအား မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ သင်တန်းများ ပို့ချပေးခြင်း	- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူဖြင့် တရားရေးအရာရှိများ တရားသူကြီးများအား သင်တန်းပေးခြင်း၊ - အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူဖြင့် အမှုများသည့် HCS၊ ခရိုင် တရားရုံး၊ မြို့နယ်တရားရုံးမှ တရားသူကြီးများအား သင်တန်း ပေးခြင်း၊ - ရှေ့ပြေးတရားရုံးတရားသူကြီးများနှင့် ဝန်ထမ်းများအား မှုခင်းစီမံ ခန့်ခွဲမှု အထူးသင်တန်းပို့ချခြင်း	အထူး အရေးကြီး ဦးစားပေး	TDP + PRLP	အမှုပြီးပြတ်မှု တိုးတက် လာခြင်း၊ စစ်ဆေးဆဲ အမှုကြားဖြင့်သည့်ကာလ လျော့နည်းလာခြင်း၊ အမှုရုံးချိန်းသေချာမှုတိုး တက်လာခြင်း၊ တရားရုံးအသုံးပြုသူ များ၏ကျေနပ်မှု
	၅.၁.၂. မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အကောင်းဆုံးကျင့်စဉ်များကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း	- မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ဇယား အသုံးပြုခြင်း၊ - အာဆီယံဒေသအတွင်း တရားမဆင့်စာချုပ်အုပ်မှု လွယ်ကူစေရန် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း	အလယ် အလတ် အဆင့် ဦးစားပေး	CMC+ CRJDP + CJDIP + PRLP USC+ ASEAN J	
	၅.၁.၃. မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ပြောင်းလဲ မှုများကို ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက် ပေးခြင်း	ရှေ့ပြေးတရားရုံးရှိ ပြည်သူနှင့် အဓိကသက်ဆိုင်သူများ (ဥပမာ ရဲ၊ ဥပဒေအရာရှိ၊ ရှေ့နေ) သို့ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာပြောင်းလဲမှုများကို ရှင်းလင်းဖြေပြရန် အစီအစဉ်ပြုလုပ်ခြင်း	အထူး အရေးကြီး	HCs+PC	

တရားဌာနချုပ် အထွေထွေ မြှင့်တင်ပေး

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်

တတိယနှစ် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်				
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ
၅.၁. မှုခင်းလုပ်ငန်း စဉ်များ အချိန်မီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု တိုးတက်လာစေရေး အတွက် ရှေ့ပြေး တရားရုံး၏ မှုခင်း စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း အကောင်အထည်ဖော်မှု များကို တိုးမြှင့် လုပ်ဆောင်ရန်	၅.၁.၄ ရှေ့ပြေးတရားရုံးများတွင် အချက်အလက်စုံစုံစာရင်းများ (ဥပမာအားဖြင့် ပြက္ခဒိန်နှင့် အလိုက် အမှုပြီးစီးမှု၊ စစ်ဆေးဆဲ အမှုများ၏ ကြားဖြင့်ချိန်၊ ရှေ့ပြေး တရားရုံးများနှင့် တစ်နိုင်ငံလုံး ၏ အမှုစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် ကြန့်ကြာသည့်အချိန်တို့ကို) ကောက်ယူခြင်းနှင့်ငွေပေးအကူ အချက်အလက်စုံစုံစာရင်းများ ကို တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ အထိ တိုးမြှင့်ခြင်း	- လက်ရှိမှုခင်းစာရင်းများကို ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်း၊ လိုအပ်သည်များ (ဥပမာ မော်တော်ယာဉ်မှိုင်းများကို အခြားမှိုင်းများနှင့်ခွဲခြား အစီရင်ခံခြင်း) ကို ပြောင်းလဲဆောင်ရွက်ခြင်း - မှိုင်းစီမံခန့်ခွဲမှု၏ တိုးတက်မှုကို သိရှိရန် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ မှိုင်း စာရင်းများကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း - မှိုင်းစီမံဆုံးဖြတ်မှုအခြေအနေဆိုင်ရာ အသေးစိတ်အချက်အလက်များ ရရှိရန်အတွက် ရှေ့ပြေးတရားရုံးရှိ ပြီးပြတ်ပြီးအမှုများကို နမူနာ ကောက်ယူ၍ စစ်တမ်းပြုလုပ်ခြင်း - ရှေ့ပြေးတရားရုံးများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ရလဒ်များ အပေါ် အားနည်းချက်/ အားသာချက်များကို လေ့လာ၍ အကဲဖြတ်စိစစ်ခြင်း	အထူး အရေးကြီး	တာဝန်ရှိသူ CMC+ CRUDP + CJDP + PRLP CMC+PC+ PRLP
ရလဒ် တိုးတက်ခြင်း	အမှုပြီးပြတ်မှု တိုးတက် လာခြင်း၊ စစ်ဆေးဆဲ အမှုကြားဖြင့်သည့်ကာလ လျော့နည်းလာခြင်း၊ အမှုရုံးချိန်းသေချာမှုတိုး တက်လာခြင်း၊ တရားရုံးအသုံးပြုသူ များ၏ ကျေနပ်မှု			

တၢ်တိယၢ်န့ၣ် လၢၣ်ငၢ်းတၢ်တိယၢ်န့ၣ်

တတိယနှစ်လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ် အပိုင်း(၅) - အများစုဆေးရာတွင် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု					
မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၅.၂. ပိုမိုထိရောက်မှု ရှိအောင်တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ်များကို လူကိုယ်တိုင် အစား အလိုအလျောက် စက်များဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် ထိရောက်မှုရှိသည့် လုပ်ငန်းစနစ် အသုံးပြုခြင်း	၅.၂.၁. မှစင်လမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်အမှုတွဲထိန်းသိမ်းခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ လိုအပ်ပါက ထိရောက်သော လုပ်ငန်းစနစ်အသုံးပြုခြင်း	- မှစင်လမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဌာနအလိုက် စကင်းခံသော ပုံစံများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ်စနစ် သတ်မှတ်ခြင်း၊ - အမှုတွဲထိန်းသိမ်းခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သတ်မှတ်ခြင်း၊ - USC နှင့် HCs တွင် အမှုတွဲထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းပေးခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	CRJDP+CJDP +WDLP+LPDP TDP+CRJDP+CJDP	တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်ထားနိုင်မှု အတိုင်းအတာ
	၅.၂.၂. လူအစားစက်များဖြင့် အလိုအလျောက်လုပ်ဆောင်မည့် မှစင်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (CMS) ကိုစတင်လုပ်ဆောင်ခြင်း	ရှေ့ပြေးတရားရုံးများတွင် အသုံးပြုနေသော CMS စနစ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	CMC+ IT&PRDP + PRLP	စက်များဖြင့်အလိုအလျောက်လုပ်ဆောင်မှုနှင့် မှစင်စီမံခန့်ခွဲမှု စနစ် (CMS)ကို အသုံးပြုနိုင်သည့် တရားရုံးအရေအတွက်
	၅.၂.၃. တရားရေးဌာန တစ်ခုလုံးအတွက် သတင်းနှင့်ပညာ(IT) အသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ ပင်မလုပ်ငန်းစီမံချက်တစ်ရပ်ပြင်ဆင်ထားခြင်း	- တရားရေးနယ်ပယ်တစ်ရပ်လုံးအတွက် သတင်းနှင့်ပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ နှစ်(၂၀) မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း ရေးဆွဲခြင်း - နှစ်(၂၀) မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းအောက်တွင် (၅)နှစ် စီမံကိန်း ရေးဆွဲ၍ သတင်းနှင့်ပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအကောင်အထည်ဖော်ခြင်း - ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ၏ Network Infrastructure အား အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း - တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များတွင် Network Infrastructure များ တည်ဆောက်ခြင်း	အလယ် အလတ် အဆင့် ဦးစားပေး	IT&PRDP+ PRLP+IP IT&PRDP+ HCs	အချိန်မီပြီးစီးဆောင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု

တတိယနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်

မဟာဗျူဟာ ရည်မှန်းချက်	မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်	ဆောင်ရွက်ချက်များ	ဦးစားပေး အဆင့်	တာဝန်ရှိသူ	ရလဒ် တိုင်းတာခြင်း
၅.၁.၃. ဂျပန်-တရားမမှုခင်း ရုံး၏ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်မှ တစ်ဆင့် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုဖြင့်တင်ရေး အတွက် ဥပဒေနှင့်လုပ်ထုံး လုပ်နည်းဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များ ကို အကြံပြုခြင်း	၅.၁.၃. တည်ဆဲဥပဒေများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဥပဒေသစ် ရေးဆွဲခြင်း နှင့် ဥပဒေ အကောင်အထည်ဖော်မှုဆိုင်ရာ ယန္တရားကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခြင်း	■ ကြန့်ကြာမှုခင်းများအမြန်ပြီးပြတ်ရေးအတွက် နည်းလမ်းရှာခြင်း ■ ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ၊ ညွှန်ကြားချက်များ ရေးဆွဲရန် ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (လွှဲပို့ခံယူခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ၊ အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာဥပဒေ၊ ဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နည်းဥပဒေရေးဆွဲရန် စသည်များ) ■ ထိရောက်သော အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာအခြင်းအရာများဖူဖြူရှင်းရေး ဓနတည်ထောင်ခြင်း ■ ဥပဒေဆိုင်ရာ လေ့လာမှုစာတမ်းများပြုစုခြင်း၊ တင်ပြခြင်း ■ ဥပဒေကြမ်းများအပေါ် စိစစ်လေ့လာခြင်း၊ အကြံပြုခြင်း ■ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ မူခင်းများ နှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေမူဆောင်များအား လေ့လာခြင်း ■ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာစာတမ်းများစနစ်အား လေ့လာခြင်း	ထိပ်တန်း အဆင့် ဦးစားပေး	CJDP+ CRUDP	ဆောင်ရွက်နိုင်မှု
				IR&RDP + LPDP + ADB +JICA+ UNDP + PRLP+IP +WG I & III +LAWG JICA+ WG III +IP IR&RDP + LPDP+CJDP+ CRUDP+PRLP +ADB+JICA ADB+IP + WG USC+PRLP	အကြံပြုထားသည့် ဥပဒေများကို ပြောင်းလဲနိုင်မှု၊ နည်းဥပဒေရေးဆွဲနိုင်မှု၊ တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ် များပြုပြင်ပြောင်းလဲ နိုင်မှု

ACRT	တရားရုံးမှစီစဉ်အစီရင်ခံစာပြုစုရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့
ADB	အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်
ADP	စီမံရေးရာဌာန
ASEAN J	အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ တရားရေးအဖွဲ့အစည်းများ
BLDP	ဘတ်ဂျက်နှင့်ထောက်ပံ့ငွာနု
CJDP	တရားမတရားစီရင်ရေးဌာန
CMC	မှခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီ
CMS	မှခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်
CRJDP	ပြစ်မှုတရားစီရင်ရေးဌာန
ECWG	ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းပြန်လည်သုံးသပ်ရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့
FCA	ဩစတေးလျဖက်ဒရယ်တရားရုံး
HCS	တရားလွတ်တော်များ
IC	မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းလက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီ
ICJ	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေပညာရှင်များအဖွဲ့
IDLO	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးမှုဥပဒေအဖွဲ့
IP	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ
IR & RDP	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးနှင့် သုတေသနဌာန
IT	သတင်းနည်းပညာ
IT & PRDP	သတင်းအချက်အလက်နည်းပညာနှင့်ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးဌာန

အတိုကောက် အစဉ်အစဉ်အစဉ်

JICA	ဂျပန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း
LAWG	ဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့
LIDP	ရေနေရေလှေနှင့်စစ်ဆေးရေးဌာန
LPDP	ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဌာန
MJ	တရားမျှတမှုအစီအစဉ်
MinLaw	ဥပဒေရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ ကော်လံဘိုနိုင်ငံ
OUSC	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး
PC	ရေပြေးတရားရုံး
PDWG	အတတ်ပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့
PRLP	အမေရိကန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအကူအညီအဖွဲ့
TDP	ဓလေ့ကျင့်ဌာန
UNDP	ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ်
UNICEF	ကုလသမဂ္ဂအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကလေးများအရေးယူရန်ပုံစံအဖွဲ့
USC	ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
WDP	စာချုပ်တော်အမိန့်ဆိုင်ရာဌာန
WG	လုပ်ငန်းအဖွဲ့
WG I	ဥပဒေပြဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် အရည်အသွေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့
WG II	လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဖြင့်တင်ပေးခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့
WG III	အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့
WG IV	တရားမမှုစစ်ဆေးမှုတွင် တရားရုံးက ဦးဆောင်သည့် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်
ပြည်ထောင်စုတရားရုံး

ခေတ်သစ် ဖိလိပိုင် အစိုးရ

အာဆီယံဒေသတွင်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့်
ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အခန်းကဏ္ဍ

တင်နွယ်စိုး

အာဆီယံဒေသတွင်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် အာဆီယံ တရားသူကြီးချုပ်များ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ၏အစည်းအဝေး (ASEAN Chief Justices' Meeting- ACJM) တွင် ဆောင်ရွက်နေသည့်လုပ်ငန်းများ၊ အာဆီယံ မူဘောင်အတွင်း တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား ထိရောက်ခိုင်မာသည့် တရားဝင်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုအတွက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ (Council of ASEAN Chief Justices- CACJ) ကို အာဆီယံပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့်အညီ သီးခြားရပ်တည်မှုဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် ကြိုးပမ်းမှုများနှင့် အဆိုပါလုပ်ငန်းများတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက် မှုများကို သိရှိလေ့လာနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ပထမအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေး

အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ တရားစီရင်ရေးတွင် ရင်ဆိုင်နေရသော ယေဘုယျပြဿနာများနှင့် သီးခြားနယ်ပယ်များတွင် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးရန် နှင့် အမြင်ချင်းဖလှယ်ရန်ရည်ရွယ်၍ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ၏ ပထမဆုံးအကြိမ် အစည်းအဝေး ကို စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ၂၀၁၃ ခုနှစ်ဩဂုတ်လ ၂၃ ရက်နေ့၌ ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

အစည်းအဝေးတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံ Chief Justice Sundaresh Menon က အစည်းအဝေး ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ဦးဆောင်ပြီး၊ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံမှ Chief Justice Dato Seri Paduka Hj Kifrawi bin Dato Paduka Hj Kifli၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ Supreme Court Judge Ottara You၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ Chief Justice Dr. H M Hatta Ali, SH, MH၊ လာအိုနိုင်ငံမှ Chief Justice Khamphane Sitthidampha၊ မလေးရှားနိုင်ငံမှ Chief Justice Tun Arifin bin Zakaria၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး ဦးစိုးညွန့်၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ Chief Justice Maria Lourdes Sereno၊ ထိုင်းနိုင်ငံမှ Chief Justice Pairoj Wayuparb၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှ Chief Justice of the Appellate Division Tran Van Co တို့ တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။

အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များ၏ အစည်းအဝေးကို တရားရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား နီးကပ် သည့် ဆက်ဆံရေးနှင့် အပြန်အလှန်နားလည်မှုကို မြှင့်တင်ရေး၊ အာဆီယံတရားရေးအဖွဲ့အစည်းများ တွေ့ကြုံနေရသည့် ယေဘုယျပြဿနာများအပေါ် ဆွေးနွေးရန်နှင့် အမြင်များဖလှယ်ရန်အတွက် ပုံမှန်

တွေ့ဆုံမှုပြုရေး၊ အာဆီယံဒေသတွင်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကိုမြှင့်၍ အာဆီယံတရားရေးအဖွဲ့ အစည်းများအကြား တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးအဆင်ပြေ ချောမွေ့စေရေးစသည့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ကျင်းပရန် သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။

အဆိုပါအစည်းအဝေးတွင် အောက်ပါလုပ်ငန်းများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ဆွေးနွေးခဲ့ပါ သည်-

- (က) အာဆီယံတရားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ သတင်းအချက်အလက်များ စီးဆင်းမှုတိုးတက် စေရန် အာဆီယံတရားရေးပေါ်တယ် (ASEAN Judicial Portal- AJP) တည်ထောင် ခြင်း၊
- (ခ) အာဆီယံဒေသတွင်း တရားသူကြီးများနှင့်တရားရေးအရာရှိများ၏ လေ့ကျင့်သင်ကြား မှု ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုနှင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးမှုကို မြှင့်တင်ခြင်း၊
- (ဂ) တရားရုံးဆိုင်ရာ နည်းပညာအသုံးပြုမှု၊ မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုနည်းလမ်းများနှင့် အာဆီယံ ဒေသတွင်း တရားမမှုခင်းများတွင် ဆင့်ဆိုမှုများ လွယ်ကူချောမွေ့စေခြင်းဆိုင်ရာ အကောင်းဆုံးကျင့်စဉ်များကို မျှဝေခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အာဆီယံ တရား စီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပူးတွဲဆောင်ရွက်မှုကို ထိန်းညှိခြင်း။

ဒုတိယအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေး

ဒုတိယအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးကို မလေးရှားနိုင်ငံ၊ ကွာလာလမ်ပူ မြို့တွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့၌ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ အစည်းအဝေးတွင် အစည်း အဝေးဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် မလေးရှားနိုင်ငံ Chief Justice Tun Arifin bin Zakaria က ဆောင်ရွက်ပြီး၊ တရုတ်နိုင်ငံမှ Chief Justice Dato Seri Paduka Hj Kifrawi bin Dato Paduka Hj Kifli၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ President of the Supreme Court HE Dith Muntty၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ Chief Justice Dr. H M Hatta Ali, SH, MH၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ Chief Justice Maria Lourdes Sereno၊ စင်ကာပူနိုင်ငံမှ Chief Justice Sundaresh Menon၊ ထိုင်းနိုင်ငံမှ Chief Justice Direk Ingkaninanda၊ မီယာန်မာနိုင်ငံမှ Chief Justice Truong Hoa Binh တို့တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။

အစည်းအဝေးတွင် အာဆီယံတရားရေးပေါ်တယ် တည်ထောင်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စင်ကာပူ နိုင်ငံကလည်းကောင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံကလည်းကောင်း၊ အာဆီယံအတွင်း တရားမမှုဆင့်စာများချအပ်ရာတွင် လွယ်ကူချောမွေ့ စေခြင်းအတွက် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းရှာဖွေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မလေးရှားနိုင်ငံကလည်းကောင်း အသီးသီးဦးဆောင်ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။

ဆွေးနွေးချက်များအပေါ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များက အာဆီယံတရားရေးပေါ်တယ် တစ်ခုတည်ထောင်ရန်၊ တည်ထောင်ရေးအတွက် ရံပုံငွေရရှိရေးနည်းလမ်းများကို စင်ကာပူနိုင်ငံက စာတမ်းပြုစုတင်ပြရန်၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုအတွက် လုပ်ငန်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းရန်နှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကိုယ်စားလှယ်များ သတ်မှတ်ပေးရန်၊ သင်တန်းအစီအစဉ်ကို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတို့က ပူးတွဲဆောင်ရွက်ရန်၊ အာဆီယံအတွင်း တရားမမှုဆင့်စာများချအပ်ရာတွင် လွယ်ကူ ချောမွေ့စေခြင်းအတွက် Hague Convention on the Service Aboard of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters 1965 ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် သို့မဟုတ် အာဆီယံနိုင်ငံများအတွက် သဘောတူစာချုပ်ပြုလုပ်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများ၏ သဘောထားကို ဦးဆောင်သည့် လုပ်ငန်းအဖွဲ့က မေးခွန်းများမေးမြန်း၍ လာမည့် အာဆီယံ တရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးတွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးရန် သဘောတူဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။

တတိယအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေး

တတိယအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးကို ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၊ ဘိုရာကေး ကျွန်းတွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတ်လ ၁ရက်နေ့မှ ၃ ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ အစည်းအဝေး ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ Chief Justice Maria Lourdes Sereno က ဆောင်ရွက်ပြီး၊ ဘရူနိုင်း နိုင်ငံမှ Chief Justice Dato Seri Paduka Hj Kifrawi bin Dato Paduka Hj Kifli၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ Vice President of the Supreme Court HE Ottara You၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ Chief Justice Dr H M Hatta Ali, SH, MH၊ လာအိုနိုင်ငံမှ Vice President of the Supreme Court Khampa Sengdara၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး၊ စင်ကာပူနိုင်ငံမှ Chief Justice Sundaresh Menon၊ ထိုင်းနိုင်ငံမှ Supreme Court ၏ President Eakachai Chinnapongoe၊ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှ Chief Justice Truong Hoa Binh တို့တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။

အစည်းအဝေးတွင် ဒုတိယအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးတွင် သဘောတူညီခဲ့သည့်လုပ်ငန်းရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေသော လုပ်ငန်းအဖွဲ့များက တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ASEAN Judiciary Portal: Options on Funding Arrangement and Update နှင့် Study on Cross-Border Child Disputes အစီရင်ခံစာများကို စင်ကာပူနိုင်ငံမှ လည်းကောင်း၊ ASEAN Integration: Economy and Rule of Law နှင့် Judicial Training and Education အစီရင်ခံစာများကို ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံမှ လည်းကောင်း၊ Case Management, Court Technology နှင့် Facilitating the Service of Civil Processes within ASEAN အစီရင်ခံစာများကို မလေးရှားနိုင်ငံမှ လည်းကောင်း၊ Judicial Training and Education အစီရင်ခံစာများကို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ လည်းကောင်း၊ Hanoi Action Plan ကို ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှလည်းကောင်း အသီးသီးတင်ပြဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။

ဆွေးနွေးမှုအပေါ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များက အောက်ပါအချက်များကို သဘောတူညီခဲ့ပါသည်-

- (က) တရားသူကြီးချုပ်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန်၊
- (ခ) လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုအတွက် လိုအပ်ချက်များနှင့် စွမ်းရည်များဆိုင်ရာကိစ္စများ၊ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ သတင်းအချက်အလက်များစီးဆင်းမှု တိုးတက်စေရေးအတွက် internet portal တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်စေရန်ကိစ္စ၊ မှုခင်းစီမံခန့်ခွဲမှု၊ တရားရုံးနည်းပညာ၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ကလေးသူငယ်အငြင်းပွားမှုများ၊ အာဆီယံဒေသတွင်း တရားမမှုခင်းများတွင် ဆင့်ဆိုမှုများကို တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်းဖြစ်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးတို့ကို လုပ်ငန်းအဖွဲ့များဖွဲ့စည်း၍ ဆက်လက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်၊
- (ဂ) ဒေသတွင်းသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဥပဒေဆိုင်ရာ စကားပိုင်းဆွေးနွေးပွဲ၏ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေးဦးတည်ရာများကို စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်၊
- (ဃ) မိမိတို့စီရင်ပိုင်ခွင့်အတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို မြှင့်တင်ရန်။

အဆိုပါအချက်များကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် “၂၀၁၅ ခုနှစ် ဘိုရာကေး သဘောတူညီချက်” (The Boracay Accord of 2015) ကို အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များက ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတ်လ ၂ ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။

စတုတ္ထအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေး

စတုတ္ထအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးကို ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၊ ဟိုချီမင်းမြို့တွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မတ်လ ၃၁ရက်နေ့မှ ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ အစည်းအဝေးဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှ Chief Justice Truong Hoa Binh က ဆောင်ရွက်ပြီး၊ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံမှ Chief Justice Dato Seri Paduka Hj Kifrawi bin Dato Paduka Hj Kifli၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ Supreme Court ၏ Vice President HE Ottara You၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ Chief Justice Dr H M Hatta Ali, SH, MH၊ လာအိုနိုင်ငံ Supreme Court ၏ President Khamphanh Sitthidampha၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦး၊ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ Chief Justice Maria Lourdes Sereno၊ စင်ကာပူနိုင်ငံမှ Chief Justice Sundaresh Menon၊ ထိုင်းနိုင်ငံမှ Labour Division of the Supreme Court ၏ President Wichai Euaungkanakul တို့ တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။

အစည်းအဝေးတွင် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးအား နည်းလမ်းတကျ ဆောင်ရွက်ခြင်း/ အသင်းအဖွဲ့အဖြစ် ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် အာဆီယံတရားစီရင်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မူဆောင်တစ်ရပ် တည်ထောင်ရေးကို ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ အာဆီယံတစ်စုတစ်စည်းတည်းပေါင်းစည်းမှု (ASEAN Integration) အတွက် Facilitating the Service of Civil Processes within ASEAN အစီရင်ခံစာကို မလေးရှားနိုင်ငံမှလည်းကောင်း၊ ASEAN Judiciary Portal ရံပုံငွေ ရရန်ဆောင်ရွက်မှုများကို စင်ကာပူနိုင်ငံမှလည်းကောင်း၊ Judicial Training and Education ဆောင်ရွက်ခဲ့မှုအခြေအနေများ၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမှုတွင် နိုင်ငံအလိုက်အဆိုပြုခေါင်းစဉ်များကို အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ မှလည်းကောင်း၊ Case Management and Court Technology အတွက် တရားရုံးနည်းပညာအသုံးပြုမှု အကြံပြုလမ်းပြခြေပုံကို မလေးရှားနိုင်ငံမှလည်းကောင်း၊ Study on Cross-Border Child Disputes အတွက် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အခြေအနေများကို စင်ကာပူနိုင်ငံမှလည်းကောင်း အသီးသီးတင်ပြဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။

စတုတ္ထအကြိမ် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးတွင် သဘောတူဆုံးဖြတ်ခဲ့သော အချက်များကို ဖော်ပြထားသည့် “ဟိုချီမင်းမြို့ ကြေညာချက်” (Ho Chi Minh City Declaration) ကို အစည်းအဝေးတက်ရောက်သူ တရားသူကြီးချုပ်များနှင့် တရားစီရင်ရေးအကြီးအကဲများက ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

“ဟိုချီမင်းမြို့ ကြေညာချက်”တွင် အာဆီယံမူဆောင်အတွင်း အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနည်းတူ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား ထိရောက်နိုင်စွမ်း သည့် တရားဝင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးကို

အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ (Council of ASEAN Chief Justices- CACJ) ဟု အမည်ပြောင်းလဲရန်၊ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအား အာဆီယံပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့်အညီ သီးခြားရပ်တည်မှုဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်၊ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ၏ အနာဂတ်လုပ်ငန်းများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်အသီးသီးပါဝင်သည့် လေ့လာရေးအဖွဲ့ဖွဲ့စည်း၍ အစီရင်ခံစာတင်ပြရေးဆောင်ရွက်ရန် စသည့် အချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏အမြင့်ဆုံးတရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှစတင်၍ အာဆီယံဒေသတွင်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဦးသည် နှစ်စဉ်ကျင်းပသည့် အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးသို့ ကိုယ်တိုင်တက်ရောက်၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များအစည်းအဝေးများ၏ သဘောတူညီချက်အရ လက်ရှိဖွဲ့စည်းထားသော လုပ်ငန်းအဖွဲ့အသီးသီးတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်၍ ASEAN Judicial Portal အောင်မြင်စွာတည်ထောင်ရေး၊ Judicial Training and Education အစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်း၊ မြန်မာတရားရေးအရာရှိများအား နှစ်စဉ်ပြုလုပ်သည့် အာဆီယံတရားရေးအရာရှိများပွဲတွဲသင်တန်းသို့ တက်ရောက်စေခြင်း၊ အာဆီယံဒေသတွင်း တရားမမှုခင်းများတွင် ဆင့်ဆိုမှုများလွယ်ကူချောမွေ့စေခြင်းဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ ရှာဖွေခြင်း၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ကလေးသူငယ်အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရေးအတွက် လေ့လာရာတွင် ပါဝင်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ တရားရုံးဆိုင်ရာနည်းပညာအသုံးပြုမှုနှင့် မူခင်းစီမံခန့်ခွဲမှုနည်းလမ်းများအတွက် သက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့များတွင်ပါဝင်ရန် ကိုယ်စားလှယ်အမည်စာရင်းများလည်း ပေးပို့ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အာဆီယံပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့်အညီ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီအား အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ်အသိအမှတ်ပြုရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၏အာဆီယံကိုယ်စားလှယ်မှတစ်ဆင့် အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ်ထံ တင်ပြထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ မကြာမီကာလအတွင်း အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီသည် အာဆီယံမူဘောင်အတွင်း တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အဖြစ် ရပ်တည်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ အာဆီယံတရားသူကြီးချုပ်များကောင်စီ၏ ဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်မှုနှင့်အတူ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဒေသတွင်းတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများလည်း ပိုမိုအားကောင်းလာမည်ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုက်ပါသည်။

တင်နွယ်စိုး

THE BORACAY ACCORD OF 2015

RECOGNIZING the significant insights and gains generated by the first and second **Association of Southeast Asian Nation (ASEAN) Chief Justices' Meeting (ACJM)** which provided a suitable venue to address high-level policy matters affecting our legal systems, share best practices, and assess legal trends among the ASEAN Member States;

MINDFUL of the need to continue, at the risk of dissipating these gains, the momentum of cooperation among Chief Justices of the ASEAN within the spirit of institutional independence but principled partnerships;

AWARE of the larger task ahead of strengthening individual Judiciaries of the ASEAN Member-States, upholding the rule of law within our respective jurisdictions and across the ASEAN, and enhancing judicial cooperation in the region.

WE, the Chief Justices of Brunei, Cambodia, Indonesia, Laos, Malaysia, Myanmar, Philippines, Singapore, Thailand and Vietnam, collectively known as the **Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) Chief Justices (ACJ)**, gathered in meeting and guided by our respective individual mandates, do hereby:

1. **REAFFIRM** our commitment to strengthen international partnerships and regional solidarity among the Judiciaries of the ASEAN Members-States;

2. **AGREE** to take the initial steps towards a strengthened strategic partnership with one another by forming **WORKING GROUPS**, focusing on training needs and capacities, ASEAN Judiciary Portal (AJP), case management, court technology, child cross-border disputes, and civil processes;

3. **AGREE** to continue to monitor developments of the regional roundtable on environmental law as well as international economic trends as concrete steps taken to further the objectives of the ACJ.

4. **COMMIT** to be the constant voice in upholding the rule of law in our respective jurisdictions.

Signed this 2nd of March 2015 at Boracay, Aklan, Philippines.

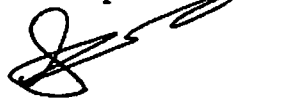
**The Right Hon. Dato Seri Paduka Haji Kifrawi bin
Dato Paduka Haji Kifli**
Chief Justice of Brunei Darussalam

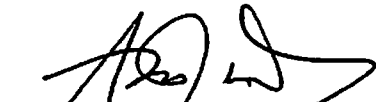
H.E. YOU OTTARA
His Excellency Dith Munty
President of the Supreme Court of Cambodia

The Hon. Dr. H. Muhammad Hatta Ali
Chief Justice of the Supreme Court of Indonesia

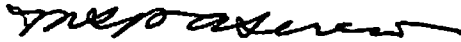
The Hon. Khampa Sengdara
Vice President of the Supreme Court of Lao PDR

The Right Hon. Tun Arifin bin Zakaria
Chief Justice of Malaysia

H.E. Htun Htun Oo
Chief Justice of the Supreme Court of the Union of Myanmar

The Hon. Maria Lourdes Punzalan-Aranal Sereno
Chief Justice of the Supreme Court of the Philippines

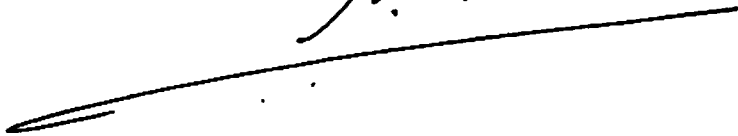
The Hon. the Chief Justice Sundaresh Menon
Chief Justice of Singapore

Mr. Eakachai Chinnapongse

The Hon. Mr. ~~Direk Ingkaninanda~~
President of the Supreme Court of Thailand

The Hon. Chief Justice Truong Hoa Binh
Chief Justice of the Supreme People's Court of Vietnam

HO CHI MINH CITY DECLARATION AT THE 4TH ASEAN CHIEF JUSTICES' MEETING

(1st April, 2016, Ho Chi Minh City, Socialist Republic of Vietnam)

WE, the Chief Justices of Brunei Darussalam, the Kingdom of Cambodia, the Republic of Indonesia, the Lao People's Democratic Republic, the Republic of the Union of Myanmar, the Republic of the Philippines, the Republic of Singapore, the Socialist Republic of Vietnam, and the representatives of the Chief Justices of Malaysia and Thailand, at the 4th ASEAN Chief Justices' Meeting (ACJM) in Ho Chi Minh City, Vietnam;

RECALLING the significant insights and gains generated by the first, second and third ACJM as a suitable venue to address high-level policy matters affecting our legal systems, share best practices, and assess legal trends among the ASEAN Member States;

REAFFIRMING the consensus of the ASEAN Chief Justices on the pursuit of the objectives to strengthen the partnerships among the Judiciaries of the ASEAN Member States as noted in the Boracay Accord of 2015;

UNDERLINING the need and importance of an official, stable, sustainable and effective cooperation channel among the Judiciaries of the ASEAN Member States alongside the cooperation channels among the executive and the legislature within the ASEAN framework, in order to ensure the comprehensiveness in cooperation among the Member States amidst the establishment of the ASEAN Community;

DO HEREBY DECLARE:

1. THE AGREEMENT to rename the ASEAN Chief Justices' Meeting as the Council of ASEAN Chief Justices (CACJ).

2. THE ACKNOWLEDGMENT of the consensus on the intention to institutionalize the CACJ for it to become an entity associated with ASEAN under the ASEAN Charter, setting the foundation for long-term, stable and sustainable cooperation among the Judiciaries of the ASEAN Member States within the spirit of institutional independence and principled partnerships.

3. **THE AGREEMENT** to authorize that necessary steps be undertaken with a view to securing accreditation of the CACJ with ASEAN.

4. **THE AGREEMENT** to authorize the Chief Justice of Vietnam, the current Chair of the CACJ, to present the request for accreditation of the CACJ to the ASEAN, with the assistance of Singapore.

5. **THE AGREEMENT** to designate a representative from each of the respective Judiciaries to form a Study Group to study the future work of the CACJ in light of the presentation of the Chief Justice of the Philippines and the various contributions made and concerns expressed by the other Chief Justices, and direct the Study Group to submit a report of their findings and recommendations at the next meeting of the CACJ.

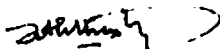
6. **THE AGREEMENT** to authorize Singapore to pursue negotiations on funding the ASEAN Judiciaries Portal project.

7. **THE PLEDGE**, within our powers and mandates, to exert our best efforts to achieve the objectives approved in previous and this Meeting.

Signed this 1st April 2016 at Ho Chi Minh City, Vietnam.

**The Hon. Dato Seri Paduka Haji Kifrawi bin
Dato Paduka Haji Kifli**
Chief Justice of Brunei Darussalam

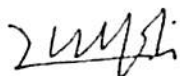
The Hon. Dith Munty
President of the Supreme Court of Cambodia

The Hon. H. Muhammad Hatta Ali
Chief Justice of Indonesia

The Hon. Khamphanh SITTHIDAMPHA
President of the Supreme Court of Laos

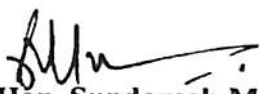
The Representative of the Chief Justice of Malaysia
The Right Hon. Tan Sri Dato' Sri Zulkefli bin Ahmad Makinudin
Chief Judge of Malaya

The Hon. Htun Htun Oo
Chief Justice of the Supreme Court of the Union of Myanmar

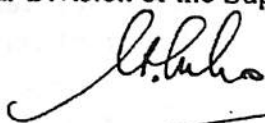
The Hon. Maria Lourdes P. A. Sereno
Chief Justice of the Supreme Court of the Philippines

The Hon. Sundaresh Menon
Chief Justice of Singapore

The Representative of the President of the Supreme Court of Thailand
The Hon. Wichai Euaungkanakul
President of Labour Division of the Supreme Court of Thailand

The Hon. Chief Justice Truong Hoa Binh
Chief Justice of the Supreme People's Court of Vietnam

အပိုင်ပေးစာချုပ်မှတ်ပုံတင်ခြင်း

ဦးတင်ဟန်

လင်မယားနှစ်ဦးသဘောတူကွာရှင်းခဲ့ကြပြီး ပစ္စည်းခွဲဝေကြရာတွင် ကျပ်သိန်း ၁၀၀၀ ခန့် တန်ဖိုးရှိသည့် အိမ်နှင့်မြေကို သမီးဖြစ်သူအား မှတ်ပုံတင်သော အပိုင်ပေးစာချုပ်ဖြင့် ပေးကမ်းခဲ့သည်။ အပိုင်ပေးစာချုပ်တွင် “ပေးကမ်းခြင်းစာချုပ်ကို မှတ်ပုံတင်ရန် ပေးကမ်းသူများက စာချုပ်စာတမ်းမှတ်ပုံတင်ရုံးသို့ လိုက်ပါ ဆောင်ရွက်ကာ အမည်လွှဲပြောင်းပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ဝန်ခံကတိပြုပါသည်”ဟု ဖော်ပြချုပ်ဆိုထားသည်။ ၃ နှစ်ခန့်ကြာသောအခါ အချင်းဖြစ်အိမ်နှင့် မြေကို သမီးဖြစ်သူက အမည်ပြောင်းရန် ဆောင်ရွက်သည့်အခါ အပိုင်ပေးစာချုပ်သည် မှတ်ပုံတင်ရန်လိုအပ်ကြောင်း သိရသည်ဟု အကြောင်းပြကာ အပိုင်ပေးစာချုပ်ကို မှတ်ပုံတင်ပေးရန် မိဘများကို အရေးဆိုသည်။ မိဘများကငြင်းဆိုသဖြင့် အပိုင်ပေးစာချုပ်ကို မှတ်ပုံတင်ပေး ရန် တရားစွဲဆိုသည်။ အပိုင်ပေးစာချုပ်တွင် မိဘများနှင့်သမီးတို့အကြား အပေးစာချုပ်ကို မှတ်ပုံတင်ပေးရန် ပဋိညာဉ်ရှိကြောင်း အဆိုပြုထားသည်။

ပဋိညာဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ပေးစေလိုမှုတွင် တရားလိုသည် ၎င်းနှင့်တရားပြိုင်တို့အကြား ပြီးမြောက်သော ပဋိညာဉ်ရှိကြောင်း၊ ပဋိညာဉ်ပါဆောင်ရွက်ရန်ရှိသည့်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရန်အဓိကကျသည့် နေ့ရက်များတွင် အသင့်ရှိသည့်အပြင် အာသီသလည်းရှိကြောင်း၊ ထို့ပြင် ပဋိညာဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း သက်သေပြရမည်။ (ဦးစိုးမြင့်နှင့် ဦးအောင်ကျော်မင်းပါ ၂၊ ၂၀၁၁၊ မတစ၊ ၁၆၇)

မေတ္တာဖြင့် ပေးခြင်းဆိုသည်မှာ လက်ရှိရွှေ့ပြောင်းနိုင်သည့်ပစ္စည်း၊ သို့မဟုတ် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သည့် ပစ္စည်းတစ်ခုကို ပေးသူဟုခေါ်တွင်သူက ရသူဟုခေါ်တွင်သူသို့ အဖိုးစားနားမရှိဘဲ အလိုအလျောက်လွှဲပြောင်းပေးရာ ရယူသူကဖြစ်စေ၊ ၎င်းအတွက်ဖြစ်စေ လက်ခံရယူခြင်းဖြစ်သည်။ (ပစ္စည်းလွှဲပြောင်းအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၂၂)

ပဋိညာဉ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၅(၁)အရ မေတ္တာဖြင့် ပေးကမ်းခြင်းကို စာချုပ်စာတမ်းများ မှတ်ပုံတင်အက်ဥပဒေအရ မှတ်ပုံတင်ခြင်းမရှိလျှင် အဖိုးစားနားမရှိသော သဘောတူညီချက်ဖြစ်၍ ပျက်ပြယ်သည်။

ပုဒ်မ ၂၅ ဥပမာများတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်-

- (က) အဖိုးစားနားမရှိဘဲ မောင်ဖြူက မောင်နီအား ငွေကျပ် ၁၀၀၀ ပေးရန် ကတိပြု၏။ ပျက်ပြယ် သော သဘောတူညီချက်ဖြစ်သည်။
- (ခ) ချစ်ခြင်းမေတ္တာဖြင့် မောင်ဖြူက မိမိ၏သားမောင်နီအား ကျပ် ၁၀၀၀ ပေးရန် ကတိပြု၏။ မောင်ဖြူသည် မောင်နီအား ပေးသောကတိကို စာဖြင့်ရေးသား၍ မှတ်ပုံတင်၏။ ဤရေးသားချက်သည် ပဋိညာဉ်ဖြစ်သည်။

အပိုင်ပေးစာချုပ်သည် မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိလျှင် ပဋိညာဉ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၅(၁)နှင့်အကျိုးမဝင်ပေ။ မှတ်ပုံတင်မထားသည့် အပိုင်ပေးစာချုပ်သည် အဖိုးစားနားမရှိသဖြင့် ပျက်ပြယ်သည့် ပဋိညာဉ်ဖြစ်သည်။ ပဋိညာဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ပေးစေလိုမှုစွဲဆိုခြင်း မပြုနိုင်ပေ။

ပစ္စည်းလွှဲပြောင်းခြင်းအက်ဥပဒေတွင် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သည့် ပစ္စည်းရောင်းချခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဝယ်ယူရောင်းသူတို့၏ တာဝန်နှင့်အခွင့်အရေးများ၊ မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သည့် ပစ္စည်းပေါင်နှံခြင်းတွင် ပေါင်နှံသူနှင့် အပေါင်ခံသူ၏အခွင့်အရေးများ၊ မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သည့်ပစ္စည်း အငှားချထားခြင်းတွင် အငှားချထားသူနှင့်

ငှားရမ်းသူတို့၏အခွင့်အရေးများ၊ လဲလှယ်ခြင်းတွင် လဲလှယ်၍ရသည့် ပစ္စည်းလက်လွှတ် ရသူ၏ အခွင့်အရေး၊ လဲလှယ်သူတို့၏ အခွင့်အရေးနှင့်တာဝန်များကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

မေတ္တာဖြင့် ပေးကမ်းခြင်းတွင် အပိုင်ပေးသူနှင့် အပိုင်ရသူတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အလားတူပြဋ္ဌာန်းချက် မျိုး မပါရှိပေ။

အပိုင်ပေးသူက ပစ္စည်းကိုလွှဲပြောင်းပေးရန် တာဝန်မရှိဘဲ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းဖြစ်ပြီး အပိုင်ရသူကလည်း အဖိုးစားနားပေးရန် မလိုပေ။

မေတ္တာဖြင့်ပေးကမ်းခြင်းကို အပိုင်ရသူက လက်ခံပြီးနောက် အပိုင်ပေးသည့်စာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုသည့် အချိန်တွင် အပိုင်ပေးခြင်း အထမြောက်သည်။ အပိုင်ပေးသည့်စာချုပ်ကို အပိုင်ပေးသူကိုယ်တိုင် မှတ်ပုံတင် ရန် မလိုပေ။

ပစ္စည်းလွှဲပြောင်းခြင်းအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၂၃ တွင် အပိုင်ပေးသူက စာချုပ်ကိုမှတ်ပုံတင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်မရှိကြောင်း၊ လိုအပ်သမျှမှာ အပိုင်ပေးသူက စာချုပ်ကိုချုပ်ဆိုရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုစာချုပ်ကို နည်းလမ်းတကျ ချုပ်ဆိုသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အပိုင်ပေးသူက စာချုပ်ကို မှတ်ပုံတင်ရန်သဘောမတူစေကာ မူ စာချုပ်စာတမ်းမှတ်ပုံတင်ခြင်းအက်ဥပဒေက မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပြုကြောင်း၊ မှတ်ပုံတင်သောအခါ အပိုင်ပေး စာချုပ်သည် စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့်နေ့မှစ၍ အကျိုးသက်ရောက်ကြောင်း Venkati Rama Reddi V.Pillati Rama Reddi (1916) I.L.R 40 Mad 204(FB) အမှုတွင် အောက်ပါအတိုင်း ထုံးဖွဲ့ထားသည်-

“There is nothing in section 123 of the transfer or Property Act which requires the donor to have the deed registered; all that is required is that he should have executed the deed. Once such an instrument is duly executed, the Registration Act allows it to be registered even though the doner may not agree to its registration, and upon registration the gift takes effect from the date of execution.”

အပိုင်ပေးစာချုပ်ကို အပိုင်ပေးသူက ပေးအပ်၍ အပိုင်ရသူက လက်ခံသောအခါ အပိုင်ပေးသူသည် အပိုင်ပေးခြင်းကို ပြီးမြောက်စေ၍ အကျိုးသက်ရောက်စေရန် အရာရာကို မိမိတတ်စွမ်းသမျှ ဆောင်ရွက်ပြီး ဖြစ်ကြောင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် ၎င်း၏သဘောတူညီချက်အပေါ် တည်သည်မဟုတ်ဘဲ မှတ်ပုံတင်ပေးရန် ကိစ္စအလို့ငှာ ဥပဒေအရ ခန့်ထားသော အရာရှိ၏လုပ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း၊ အခင်းဖြစ်စာချုပ်ကို အပိုင်ပေးသူက ဖြစ်စေ၊ ထိုသူကိုယ်စားဖြစ်စေ ချုပ်ဆို၍ အနည်းဆုံးအသိသက်သေနှစ်ဦးက လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ဆိုင်ရာ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူက သတ်မှတ်ထားသော ကာလအတွင်း မှတ်ပုံတင်ပေးရန်တင်သွင်းလျှင် မှတ်ပုံတင်အရာရှိ က မှတ်ပုံတင်ပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အခြားအချက်များနှင့်ညီညွတ်လျှင် အပိုင်ပေးသူသေဆုံးခြင်း၊ သို့မဟုတ် အပိုင်ပေးသူက ပြန်လည်ရပ်သိမ်းခြင်းသည် မှတ်ပုံတင်မပေးလိုဟု ငြင်းဆိုရန်အကြောင်းတစ်ရပ်မဟုတ် ကြောင်း Kalyanasundaram Pillai V.Karuppa Mooppanar A.I.R 1927(P.C) 42(44) အမှုတွင် အောက်ပါအတိုင်း ညွှန်ပြထားသည်-

When the instrument of gift has been handed by the donor to the donee and accepted by him, the former has done everything in his power to complete the donation and to make it effective. Registration does not depend upon his consent, but is the act of an officer appointed by law for the purpose, who, if the deed is executed by or on behalf of the donor and is attested by at least two witnesses, must register if it is presented by a person having the necessary interest within the prescribed period. Neither death,

not the express revocation by the donor, is a ground for refusing registration, if the other conditions are complied with.

မှတ်ပုံတင်ခွင့်ရှိသူ

စာချုပ်စာတမ်းမှတ်ပုံတင်ခွင့်ရှိသူများကို စာချုပ်စာတမ်းများ မှတ်ပုံတင်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၃၂ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားရာ ပုဒ်မ ၃၂(က)ပါ “by some person executing or claiming under the same” ဆိုသည့် စကားရပ်အရ စာချုပ်အရ အခွင့်အရေးတောင်းဆိုသူ (အပိုင်ရသူ)လည်း အကျုံးဝင်သည်။ (Venkati Rama Reddi V. Pillati Rama Reddi A.I.R 1917 Mad 27) စာချုပ်ချုပ်ဆိုပေးသူများ၊ စာချုပ်ချုပ်ဆိုပေးခြင်း ကို လက်ခံသူများသည် သက်ဆိုင်ရာမှတ်ပုံတင်ရုံးအသီးသီး၌ မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

မှတ်ပုံတင်ရမည့်အချိန်ကာလ

စာချုပ်စာတမ်းများ မှတ်ပုံတင်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၃ အရ သေတမ်းစာမှအပ အခြားစာချုပ်စာတမ်းများ ကို စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့်နေ့မှ ၄ လအတွင်းမှတ်ပုံတင်ရမည်။ အလားတူပင် ဒီကရီ၊ သို့မဟုတ် တရားရုံး အမိန့်များကို အမိန့်ချသည့်နေ့မှ ၄ လအတွင်းဖြစ်စေ၊ ယင်း ဒီကရီ၊ အမိန့်ကို အယူခံဝင်လျှင် အယူခံမှု တွင် အမိန့်ချသည့်နေ့မှစ၍ ၄ လအတွင်း တင်သွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ ကန့်သတ်ထားသည့် ကာလအပိုင်း အခြားကျော်လွန်မှ မှတ်ပုံတင်ရန်တင်ပြသည့် စာချုပ်စာတမ်းကို မှတ်ပုံတင်အရာရှိက ပုဒ်မ ၂၅ အရ မှတ်ပုံတင်ခဏီ ၁၀ ဆထက်မပိုသော ဒဏ်ကြေးငွေပေးဆောင်စေပြီး နောက်ထပ် ၄ လ အချိန်တိုးပေးနိုင်သည်။

မှတ်ပုံတင်အရာရှိမှ ငြင်းပယ်သည့်အမိန့်ကို တရားစွဲဆိုနိုင်ခွင့်

စာချုပ်စာတမ်းမှတ်ပုံတင်ပေးရန် ဒုတိယမှတ်ပုံတင်အရာရှိထံ ကနဦးတင်ပြရသည်။ ဒုတိယမှတ်ပုံတင် အရာရှိက မှတ်ပုံတင်ပေးရန် ငြင်းဆိုပါက ပုဒ်မ ၇၂၊ ၇၃ တို့အရ အမိန့်ချသည့်နေ့မှ ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း မှတ်ပုံတင်အရာရှိထံ အယူခံတင်သွင်းရသည်။

မှတ်ပုံတင်အရာရှိသည် စာချုပ်စာတမ်းတစ်စုံတစ်ရာကို ပုဒ်မ ၇၂ သို့မဟုတ် ပုဒ်မ ၇၆ အရ ချုပ်ဆိုပေးရန် ငြင်းပယ်ခဲ့လျှင် ထိုစာချုပ်စာတမ်းအရ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူ ၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ် လွှဲအပ်ခံရသူ၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်မှ ထိုစာချုပ်စာတမ်းကို မှတ်ပုံတင်ပေးရန် မှတ်ပုံတင်အရာရှိက အမိန့်ချမှတ်သည့်နေ့မှ ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း မှတ်ပုံတင်ရုံးတည်ရာအရပ်ရှိ မူလတရားမစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံး၌ မှတ်ပုံပေးရန်အတွက် ညွှန်ကြားသည့် ဒီကရီရလိုကြောင်း တရားစွဲဆိုနိုင်သည်။ ဒီကရီရရှိပါက ဒီကရီချမှတ် သည့်နေ့မှ ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း မှတ်ပုံတင်ရုံးသို့ တင်ပြရမည်ဖြစ်သည်။ (ပုဒ်မ ၇၇)

တရားပြိုင်က စာချုပ်ကိုချုပ်ဆိုခဲ့ကြောင်း၊ စာချုပ်ကိုမှတ်ပုံတင်ပေးရန် ဥပဒေနှင့်အညီ တင်ပြခဲ့ကြောင်း တရားလိုက သက်သေပြရန်ဖြစ်သည်။ (U TE ZEIN V. DAW THAUNG 1938 Ran 102) စာချုပ် ချုပ်ဆိုရာတွင် လိမ်လည်လှည့်ဖြားခြင်း သို့မဟုတ် အလွဲပြောဆိုခြင်း ရှိ၊ မရှိ စိစစ်ခြင်းမပြုနိုင်ပေ။ (Bapanayya V. Bangaraju 1949. Mad 775)

စာချုပ်မှတ်ပုံတင်ပေးရန် ဒုတိယမှတ်ပုံတင်အရာရှိက ငြင်းဆိုသည့်အမိန့်အပေါ် တင်သွင်းသည့်အယူခံ တွင် မှတ်ပုံတင်အရာရှိက မှတ်ပုံတင်ပေးရန်ငြင်းဆိုမှသာ ပုဒ်မ ၇၇ အရ အမှုစွဲဆိုနိုင်သည်။ စည်းကမ်း သတ်ကာလမှာ မှတ်ပုံတင်အရာရှိက အမိန့်ချမှတ်သည့်နေ့မှ ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း အမှုစွဲဆိုရန် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

တရားခွင့်ရှေ့လျှောက်လဲကြရာဝယ်

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

နေ့စဉ်နှင့်အမျှ တရားခွင့်တို့တွင် ထိပ်ရိုက်၊ ခေါင်းကွဲ၊ လင်ကွာမယားကွာမှသည် လူသတ်မှု၊ နိုင်ငံတော် သစ္စာဖောက်မှု၊ ပုန်ကန်မှု စသည်ဖြင့် အမှုသေး၊ အမှုကြီးပေါင်းစုံလင်စွာ လူ့ဇာတ်လမ်း တကယ့်ဖြစ်ရပ် တို့ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် တရားခွင့်ဖြစ်ရပ်တို့သည် လူတို့၏ တကယ့်ဖြစ်ရပ်များလည်း ဖြစ်သည်။ စိတ်ဝင်စားစရာအကောင်းဆုံးသော လူ့ဇာတ်လမ်းများလည်းဖြစ်သည်။

တရားခံရှေ့နေသည် သူ့အမှုသည်အား ကြိုးစင်ပေါ်မှ ဆွဲချနိုင်ရေးအတွက် အသံတစာစာနှင့် လျှောက်လဲနေသည်ကို ကြားနိုင်ပါသည်။ တွေ့နိုင်ပါသည်။ သူ၏စကားလုံးတိုင်း၊ စကားလုံးတိုင်းသည် တရားခံ၏ လည်ပင်း၌ စွပ်ထားသောကြိုးကွင်းကို လှီးဖြတ်နေသော ဓားချက်နှင့်တူပါသည်။

တရားလိုရှေ့နေသည် တရားခံအား ထောင်ချောက်တွင်းသို့ အာဂမယုတ္တိ၊ သဘာဝယုတ္တိတို့ဖြင့် ပိတ်ဖမ်း နေသည်။ သူ၏လျှောက်လဲချက် စကားလုံးတိုင်းသည် တရားခံအား ရုန်းမလွှတ်အောင် ရစ်ပတ်နေသည့် ကြိုးခွေများနှင့် တူပေသည်။

[မောင်ကိုယု(တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေ)ရေး ကမ္ဘာကျော် တရားခွင့်လျှောက်လဲချက်များမှ]

ဆရာမောင်ကိုယု(တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေ)က သူ့ရဲ့ကမ္ဘာကျော် တရားခွင့်လျှောက်လဲချက်များစာအုပ်ရဲ့ နိဒါန်းမှာ လျှောက်လဲချက်နဲ့ပတ်သက်လို့ အထက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ ရာဇဝတ်မှုကိုပဲဖြစ်ဖြစ်၊ တရားမမှုကိုပဲဖြစ်ဖြစ် စစ်ဆေး၊ ကြားနာစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာမှာ လျှောက်လဲတင်ပြခွင့်ကိစ္စဟာလည်း အဓိက အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်ဖြစ်ပါတယ်။

တရားရုံးအသီးသီးမှာ ရာဇဝတ်မှု၊ တရားမမှု အစရှိတဲ့အမှုတွေကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ကြရာမှာ သက်ဆိုင်ရာ အမှုသည်များက တင်ပြတဲ့ နှုတ်သက်သေခံချက်၊ စာရွက်စာတမ်းသက်သေခံချက် စသည်တို့ကို စစ်ဆေး ရယူပြီးရုံမျှနဲ့ တရားသူကြီးက အမှုကို စီရင်ချက်ချ ဆုံးဖြတ်ရတာ မဟုတ်ပါဘူး။ အမှုနဲ့ပတ်သက်လို့ လိုအပ်တဲ့ သက်သေခံချက်တွေ ရယူပြီးစီးပြီးတဲ့နောက် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုခု မချမှတ်ခင်မှာ သက်ဆိုင်ရာ အမှုသည် များကို လျှောက်လဲတင်ပြခွင့်ပြုရအုံးမှာပါ။ မည်သည့်အမှုသည်ကမျှ လျှောက်လဲပြောဆိုခွင့်မရဘဲ ၎င်းအပေါ် တရားမျှတမှု ဆုံးရှုံးထိခိုက်နစ်နာစေသည့် အမိန့်၊ စီရင်ချက် ချမှတ်ခြင်းမခံထိုက်စေရ ဆိုသောအချက်မှာ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ စီရင်ပိုင်ခွင့်၏ အဓိကအရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ လို့ နန်နာ မီးရားနှင့် နာရင်ဒြာကူးမားဆီး(လ်)(ခ)ဒီပင်ဒြာကူးမားဆီး(လ်)^(၁) မှာ ညွှန်ပြထားတဲ့အချက်ကို တရားရုံးများက သတိပြုလိုက်နာ ဆောင်ရွက်ကြရမှာပါ။

သက်ဆိုင်ရာအမှုသည်တွေအနေနဲ့အမှုမှာလျှောက်လဲတင်ပြခွင့်ရှိတယ်ဆိုရာမှာ သူတို့ကိုယ်တိုင်ဖြစ်ဖြစ်၊ ဒါမှမဟုတ်ရင် သူတို့ရဲ့ ရှေ့နေများဖြစ်ဖြစ် အမှုမှာ လျှောက်လဲတင်ပြခွင့်ရှိတာကို ဆိုလိုတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အမှုမှာ သူတို့ကိုယ်စား သူတို့ရဲ့အထူးကိုယ်စားလှယ်လွှဲစာ၊ အထွေထွေကိုယ်စားလှယ်လွှဲစာတွေနဲ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေတဲ့အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်တွေအနေနဲ့ကတော့ ရှေ့နေလိုင်စင်မရှိရင် အမှုမှာ လျှောက်လဲချက် ပေးခွင့်မရှိဘူးလို့ ဦးကြိုင်စိန်ပါ ၂ နှင့် ဒေါ်အေးစပယ်ဝင်းအမှု(၁) မှာ စီရင်ထုံးဖွဲ့ထားပေမယ့် အချို့သော အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်များက ဒီစီရင်ထုံးကို မသိလို့ ရှေ့နေလိုင်စင်မရှိဘဲ တရားခွင့်မှာ လျှောက်လဲချက် ပေးမိတတ်တာကို တရားရုံးများကလည်း အမှတ်တမဲ့လက်မခံမိဖို့ သတိထားဆောင်ရွက်ရပါတယ်။

တရားမမှုတွေမှာ ချေလွှာတင်သွင်းဖို့ ပျက်ကွက်တဲ့တရားပြိုင်ဟာ အမှုမှာ လျှောက်လဲခွင့်

ဆုံးရှုံးမှုမရှိလို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တဲ့ $\frac{\text{မောင်သာဌေးပါ ၄}}{\text{ဦးခင်မောင်မြင့်}}$ နှင့် $\frac{\text{ဦးခင်မောင်မြင့်}}{\text{မောင်သာဌေးပါ ၄}}$ အမှု(၇)

စီရင်ထုံးကိုလည်း မှတ်သားလိုက်နာကြရတာပါ။

ကျွန်တော် လက်ထောက်တိုင်းတရားသူကြီးအဖြစ် ရောက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်ရတဲ့ တရားရုံးတစ်ရုံးရဲ့ စစ်ဆေးဆဲအမှုတွေမှာ အမွေပုံပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲပေးစေလိုမှုတစ်ခုလည်း ပါတယ်။ အဲဒီအမှုဟာ ပဏာမဒီကရီချမှတ်ပြီးတဲ့အခွင့်ဖြစ်ပြီး ပစ္စည်းထိန်းခန့်အပ်ပြီး အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေတာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်အယူအဆက ဒီအမှုမှာ ပဏာမဒီကရီချမှတ်ပြီး လိုအပ်တဲ့ကော်မရှင်နာခန့်အပ်ဆောင်ရွက်ရမယ့်အမှုလို့ ယူဆပါတယ်။ ကျွန်တော်က ပစ္စည်းထိန်းခန့်အပ်ဆောင်ရွက်နေတဲ့ တရားမအထွေထွေမှုကို ပိတ်ချင်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီအချက်ကို နှစ်ဖက်ရှေ့နေတွေက တင်ပြတာမရှိပါဘူး။ ကျွန်တော့်သဘောနဲ့ ကျွန်တော် ပိတ်လိုက်လည်း မဖြစ်ပါဘူး။ ဒီနေရာမှာ ဆရာများမှာကြားခဲ့ဖူးတဲ့ တရားရုံးကျင့်စဉ်တစ်ခုဖြစ်တဲ့ အမှုမှာ နှစ်ဖက်မတင်ပြတဲ့ပြဿနာတစ်ခုခုကို တရားရုံးက ထုတ်ဖော်ဆုံးဖြတ်ဖို့ အကြောင်းဖန်လာရင် ကိုယ်ထုတ်ဖော် ဆုံးဖြတ်ဖို့ လိုအပ်တဲ့ပြဿနာနဲ့ပတ်သက်လို့ နှစ်ဖက်အမှုသည်များကို ရှင်းပြပြီး နှစ်ဖက်အကြောင်းပြ လျှောက်လဲတင်ပြပါစေဆိုတဲ့ မှာကြားချက်ကိုသတိရပြီး ရုံးချိန်းရက်မှာ နှစ်ဖက်ရှေ့နေတွေကို ဒီပစ္စည်းထိန်း ခန့်အပ်ဆောင်ရွက်နေတဲ့ တရားမအထွေထွေမှုကို ပိတ်သိမ်းသင့်၊ မသင့် အကြောင်းပြလျှောက်လဲချက် ပေးပါလို့ မှာကြားပြီး ဒီမှာကြားချက်ကို အမှုတွဲနေ့စဉ်မှတ်တမ်းမှာလည်း မှတ်တမ်းတင်ပါတယ်။ နှစ်ဖက် လျှောက်လဲချက်ကြားနာပါတယ်။ ပစ္စည်းထိန်းခန့်အပ်ဆောင်ရွက်နေတဲ့ တရားမအထွေထွေမှုကို ပိတ်သိမ်းတဲ့အမိန့် ချမှတ်လိုက်ပါတယ်။ အဲဒီအမှုမှာ နှစ်ဖက်ရှေ့နေတွေက ဒီအမိန့်နဲ့ပတ်သက်လို့ တရားရုံးချုပ်ကို ဆက်လက်တင်ပြအရေးဆိုတာတွေ မရှိခဲ့ပါဘူး။

တရားရုံးကလျှောက်လဲတင်ပြခွင့်ပြုသည့်တိုင်အောင် လျှောက်လဲချက်ပေးတာ၊ မပေးတာကတော့ အမှုသည်တွေရဲ့ သဘောဆန္ဒအတိုင်းပါပဲ။ AIR 1953 Pat.342 မှာလည်း လျှောက်လဲရန်အခွင့်အရေးရရှိပါလျက် အသုံးမချလျှင် တရားရုံးသည် လျှောက်လဲချက်ကို ကြားနာခြင်းမပြုဘဲ စီရင်ချက်ချမှတ်ရာ၌ ထုံးနည်းတကျ ဆောင်ရွက်ခြင်းမဟုတ်ဟု မဆိုနိုင်လို့ ညွှန်ပြထားတာ ရှိပါတယ်။

တစ်ခုရှိတာက တရားမအယူခံမှုတွေနဲ့ ပတ်သက်ရင် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်း ၂ မှာ တရားရုံး၏ ခွင့်ပြုချက်အရမှတစ်ပါး အယူခံတရားလိုသည် အယူခံလွှာတွင် ဖော်ပြထားသော

၂။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ ၂၅

၃။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ ၇၈

ကန့်ကွက်သည့်အကြောင်းပြချက်ကို ထောက်ခံတင်ပြခြင်းမပြုရ၊ တရားရုံးကလည်း ကြားနာခြင်းမပြုရလို့ ပြဋ္ဌာန်းချက်ရှိတာကို သတိပြုဖို့တော့ လိုမှာပါ။

အယူခံအကြောင်းပြချက်တွင် မပါဝင်သောအချက်ကို တရားရုံး၏ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ အယူခံတရားလိုက တင်ပြခြင်းမပြုနိုင်၊ အယူခံလွှာတွင် အကြောင်းပြရန်ပျက်ကွက်ခြင်းအတွက် အကြောင်းမပြနိုင်လျှင် ခွင့်ပြုရန်မသင့်လို့ အေအိုင်အေ ၁၉၄၇ နဂပူး ၄၈ မှာလည်း ညွှန်ပြထားပါတယ်။

အယူခံလွှာမှာမပါတဲ့အချက်တွေကို အယူခံတရားလိုကို တရားရုံးက လျှောက်လဲတင်ပြခွင့်ပြုသင့်၊ မသင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမယ့်အချက်တွေကတော့ နယူးအိန္ဒိယအသက်အာမခံကုမ္ပဏီလီမိတက်နှင့် ဘုံဘောမြို့၊ အမြတ်ခွန်မင်းကြီးအမှု^(၄) မှာ ထုံးဖွဲ့ထားတဲ့ အယူခံရုံးက ခွင့်ပြုလျှင် အယူခံတရားလိုသည် အယူခံလွှာတွင် မပါရှိသည့် အချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍လည်း မူလရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကန့်ကွက်တင်ပြနိုင်သည်။ အယူခံရုံးက ထိုသို့တင်ပြရန်ခွင့်ပြုသင့် မသင့် စိစစ်ရာတွင် တင်ပြသောပြဿနာသည် အမှုကိုပြန်လည် စစ်ဆေးရန် လိုအပ်သည့်အကြောင်းခြင်းရာ ပြဿနာပါဝင်ခြင်း ရှိ/မရှိ၊ အယူခံတရားလို၏ အပြုအမူသည် အချက်အလက်အသစ်ကို တင်ပြထိုက်ခွင့်မရအောင် ဆိုးရွားခြင်း ရှိ မရှိ စသည့် အချက်အလက်တို့ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရသည်ဆိုတဲ့ အချက်ပဲဖြစ်ပါတယ်။

တရားမအယူခံမှုမှာသာမကပါဘူး၊ဦးမောင်စိန်နှင့်တပ်ကြပ်ကြီးဂျီဝါးပါ ၁၂ ဦးအမှု^(၅) မှာ ပြင်ဆင် ရန် အကြောင်းပြချက်တွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသည့် အကြောင်းခြင်းရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လျှောက်ထားသူ၏ ရှေ့နေက လျှောက်လဲတင်ပြခွင့်မရှိကြောင်း လမ်းညွှန်ထားတာကိုလည်း ဂရုပြုလိုက်နာကြရမှာပါ။

တစ်ခါတစ်ရံမှာ အယူခံမှုကို ကြားနာခဲ့ပြီးတဲ့နောက် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်း ၂၇(၁) (ခ) အရ နောက်ထပ်သက်သေခံချက်များရယူရန် အကြောင်းပေါ်ပေါက်လာလို့ မူလတရားရုံးက နောက်ထပ် သက်သေခံချက်များရယူစေပြီး အမှုတွဲပြန်ရောက်လာတဲ့အခါ နှစ်ဖက်လျှောက်လဲချက်ကို ထပ်မံကြားနာဖို့ လို၊ မလို စဉ်းစားဖို့ အကြောင်းပေါ်ပေါက်လာတာမျိုးလည်း ရှိတတ်ပါတယ်။ ဒီလို အခြေအနေမျိုးနဲ့ကြုံလာရရင် ဒေါ်မိ(ကွယ်လွန်သူဦးပျို၏တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်)နှင့် ဦးအောင်သန်း (၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ် ဦးတင်ဝင်းအမှု^(၆) မှာ ရှင်းပြထားတဲ့အမှန်စစ်စစ် မူလရုံးက တရားမ ကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်း ၂၇(၁)(ခ) အရ နောက်ထပ်သက်သေခံချက်ရယူပြီး ပြန်လည်တင်ပြလာသည့်အခါ အယူခံရုံးက ယင်းသက်သေခံချက်အပေါ် သုံးသပ်ဝေဖန်ပြီး အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရမည်ဖြစ်၍ ထပ်မံပြီး နှစ်ဖက်လျှောက်လဲချက် ကြားနာရန် မလွဲမသွေ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ နှစ်ဖက်အမှုသည်များက ပထမအကြိမ်ပေးခဲ့သည့်လျှောက်လဲ ချက်မှာ အမှုတွဲတွင်ရှိပြီးသော သက်သေခံအထောက်အထားများအပေါ် အခြေခံသည်။ နောက်ထပ် သက်သေခံချက်များရရှိလာသည့်အခါတွင် ပထမပေးခဲ့သည့် လျှောက်လဲချက်သည် အမှုကို မှန်ကန်ပြည့်စုံ စွာ အဆုံးအဖြတ်ပြုရန် လုံလောက်မည်မဟုတ်တော့ပေ။ နှစ်ဖက်အမှုသည်များအနေဖြင့် နောက်ထပ်ရရှိ သည့် သက်သေခံချက်များကိုပါ ဝေဖန်သုံးသပ်ပြီး ပြည့်စုံစွာ ထပ်မံလျှောက်လဲတင်ပြရန် လိုပေသည်လို့ လမ်းညွှန်ထားတဲ့အတိုင်း လျှောက်လဲချက်ကို ထပ်မံကြားနာရမှာဖြစ်ပါတယ်။

တရားစီရင်ရာမှာ လျှောက်လဲတင်ပြခွင့်ဟာ အရေးပါလှတဲ့ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်တာနဲ့အညီ

၄။ အေအိုင်အေ ၁၉၅၈၊ ဘုံဘော ၁၄၃

၅။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ် ၂၃(စုံညီ)

၆။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ ၆၃

လျှောက်လဲတင်ပြချက် တစ်နည်းအားဖြင့်လျှောက်လဲချက်များဟာလည်း ထပ်တူအရေးပါလှတာဖြစ်ပါတယ်။

လျှောက်လဲချက်နဲ့ပတ်သက်လို့ အလျှောက်ကောင်း အထောင်းလွတ်ဆိုတဲ့ မြန်မာစကားပုံတောင် ရှိတာပါ။ ဒီစကားပုံရဲ့အဓိပ္ပာယ်က အကြောင်းကိစ္စတစ်ခုအတွက် အပြစ်မရှိကြောင်း ထုချေတဲ့နေရာမှာ အတင်အလျှောက်ကောင်းရင် တံတောင်နဲ့ထောင်းပြီး အပြစ်ပေးခံရမယ့်ဘေးက လွတ်ကင်းသလို၊ အပြောအဆို ကျွမ်းကျင်လိမ္မာပြီးအကြောင်းပြကောင်းရင်ဝန်ကင်းတာကို ဆိုလိုချင်တာပါ။ နှုတ်မူပညာနဲ့ အလေ့အလာကို သေသေချာချာပေါင်းစပ်ပြီး ပညာပြည့်ဝစွာမင်းနဲ့မောင်းနဲ့ကျကျနန လျှောက်လဲတင်ပြနေကြတဲ့ ရှေ့နေကြီးများရဲ့ လျှောက်လဲချက်များကိုသူလျှောက်လဲတင်ပြတဲ့အမှုနဲ့သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိတဲ့အခြားအမှုများမှ အမှုသည်များကပါ စိတ်ပါဝင်စားစွာ လာရောက်နားထောင်နေလေ့ရှိကြတာတရားခွင်အသိသီးမှာ မကြာခဏ မြင်တွေ့ရလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီလိုအချိန်မျိုးမှာ သက်ဆိုင်ရာအမှုသည်တွေဟာ ကိုယ့်အမှု နိုင်မှာလား၊ ရှုံးမှာလား မသိနိုင်သေးပေမယ့် လျှောက်လဲချက်ပေးနေတဲ့ ကိုယ့်ရှေ့နေကြီးကို လေးစားအားကိုးတဲ့ မျက်နှာနဲ့ ဂုဏ်ယူစွာ ကြည့်နေတတ်ကြတာပါ။ တစ်ချို့ဆိုရင် သူတို့အရေးကြီးလာရင် ဒီရှေ့နေကြီးဆီမှာ အကူအညီတောင်းနိုင်ဖို့ နာမည်၊ လိပ်စာနဲ့ ဖုန်းနံပါတ်တောင် မေးမြန်းမှတ်သားသွားကြတာတွေ ရှိပါတယ်။

ရှေ့နေများအနေနဲ့ကလည်း တရားခွင်ရှေ့မှာ ကိုယ့်ကိုကိုယ် ယုံကြည်မှုအပြည့်နဲ့ အချက်အလက်ဥပဒေအကိုးအကား ပြည့်ပြည့်စုံစုံနဲ့ လျှောက်လဲတင်ပြဖို့ ကြိုးစားအားထုတ်ပြီး စနစ်တကျ ပြင်ဆင်လာခဲ့ကြရတာပါ။ ရှေ့နေများအနေနဲ့ တရားရုံးမှာ လျှောက်လဲတင်ပြဖို့ ဘယ်လောက်ထိအောင် အားထုတ်ပြင်ဆင်ရမှာလဲ ဆိုတာနဲ့ပတ်သက်လို့ ဦးအောင်မျှင်၊ ဒေါ်ထွေးနှင့် ဒေါ်သင်းလှိုင်အမှု^(၇) မှာ နှစ်ဖက်အမှုသည်များ၏ ရှေ့နေတို့သည် အမှုကို လျှောက်လဲတင်ပြရန် တရားရုံးသို့ရောက်ရှိသောအခါ အမှု၏အကြောင်းခြင်းရာ အပြည့်အစုံနှင့်အမှုတွင် ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့်ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်တို့ကို ဖြေကြားနိုင်စွမ်းရှိအောင် ပြင်ဆင်ပြီး ဖြစ်စေရမည်။ သို့မှသာ ဆိုင်ရာအမှုသည်တို့အတွက် တာဝန်ကျေကျေထမ်းရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ တရားရုံးက ပြဿနာတစ်ရပ်ရပ်ကို ချပြသောအခါ ဖြေဆိုရန်အသင့်မရှိ၍ လေ့လာရန် အချိန်တောင်းဆိုရန်မသင့်၊ အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သမျှသော ပြဿနာအရပ်ရပ်ကို ဖြေကြားနိုင်ရန် အစွမ်းကုန်အားထုတ်ပြီး ဖြစ်စေရမည်လို့ နှိုးဆော်ညွှန်ပြထားတာ ရှိပါတယ်။

တရားခွင်ရှေ့မှာ လျှောက်လဲတင်ပြရာမှာ လိုက်နာရတဲ့ကျင့်စဉ်နဲ့ လျှောက်လဲချက်တွေရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ပတ်သက်လို့လည်းဒေါ်သန်းသန်း ပါဥနှင့်ဒေါ်တီ ပါဥအမှု^(၈) စီရင်ထုံးမှာ ညွှန်ပြထားတဲ့ ပြဿနာတစ်ရပ်ကို နှစ်ဖက်ရှေ့နေများက လျှောက်လဲရာတွင် ကနဦးလျှောက်ထားခွင့်ရှိသူက အချင်းဖြစ်ပြဿနာများနှင့် စပ်လျဉ်းသောအမှုဖြစ်စဉ်ကို လိုအပ်သမျှ အကျဉ်းချုပ်တင်ပြ၍ ပြဿနာအဖြေကို စိစစ်ရှာဖွေလျှောက်ထားရန်ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်ရှေ့နေသည် ထိုရှေ့နေ၏တင်ပြချက် မှန်၊ မမှန် ဖြေကြား၍ ပြဿနာ၏ အဖြေနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဖြည့်စွက်တင်ပြရန်ရှိသည်တို့ကို လျှောက်ထားရသည်။ ထို့နောက် ပထမရှေ့နေက တစ်ဘက်ရှေ့နေ၏ ဖြေရှင်းချက် မှန်၊ မမှန် ဖြေကြားရှင်းလင်းရန်ဖြစ်သည်။ တစ်ဦးစီသည် မိမိပြောလိုရာ သက်သက် ပြောရန်မဟုတ်၊ အချင်းဖြစ်ပြဿနာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဖြေကို ဖော်ထုတ်တင်ပြရာ၌ စကားစစ်ထိုးသည့်အသွင်၊ တစ်နည်းအားဖြင့် စကားရည်လှနည်းစနစ်ဖြင့် လျှောက်ထားကြရသည်မှာ တရားရုံးများတွင် အစဉ်တစိုက်လိုက်နာခဲ့သည့်ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည်။ ပြဿနာတစ်ရပ်နှင့်စပ်လျဉ်းသော နှစ်ဖက်အမြင်ကို တရားရုံးက

၇။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ ၁၅၂ (၁၅၅)
၈။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ ၁၃၁ (၁၃၅)

သိမြင်ခွင့်ရရှိခြင်းသည် အဖြစ်မှန်ကိုရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာ၌ အထောက်အကူ ဖြစ်စေနိုင်သည်ကို သတိချပ်ရန် လိုသည်။ နှစ်ဖက်ရှေ့နေများသည် တစ်ဦးတင်ပြချက်ကို တစ်ဦးကဖြေကြားတင်ပြခြင်းမပြုဘဲ တစ်ယောက် တစ်ပေါက်ပြောဆိုကြလျှင် လျှောက်လဲချက်၏ရည်ရွယ်ချက်ပျောက်ကွယ်ပေလိမ့်မည်။ တရားရုံးအား အကူအညီ ပေးရန် တာဝန်လည်းကျေမည်မဟုတ်ချေဆိုတဲ့အချက်ကို လျှောက်လဲတင်ပြသူတိုင်း လေ့လာသိရှိ၊ လိုက်နာ ဆောင်ရွက်သင့်လှပါတယ်။ အထူးအယူခံမှုနဲ့ပတ်သက်လို့ ဦးထွန်းချစ်နှင့် ဦးစိုးနိုင်အမှု^(၈) မှာ အထူး အယူခံမှုတွင် ကြားနာရန် ထုတ်နုတ်ထားသည့် ပြဿနာအပေါ်တွင်သာ နှစ်ဖက်လျှောက်လဲချက်ပေးရသည်လို့ လမ်းညွှန်ထားချက်နဲ့အညီ လျှောက်လဲတင်ပြကြဖို့လည်း လိုမှာပါ။

ကျွန်တော် တရားရုံးချုပ်(မန္တလေး)မှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်တုန်းက အတူတာဝန်ထမ်းဆောင်နေတဲ့ ဦးသော်တာမင်း (ဇေယျ-၄၂)ကတော့ သူ့သူငယ်ချင်းရှေ့နေတစ်ယောက်ကို မင်းလျှောက်တလွဲချက်ပေးပြီးပြီ လားလို့ မေးတာ ကြားဖူးတယ်။ သူ့သူငယ်ချင်းက ဘယ်က လျှောက်တလွဲချက်လဲ၊ လျှောက်လဲချက်ပါကွ ဆိုတော့ သူက မင်းက တရားရုံးမှာ တလွဲတွေလျှောက်လဲမှာမို့ လျှောက်တလွဲချက်လို့ ပြောတာပေါ့ကွလို့ သူတို့သူငယ်ချင်းအချင်းချင်း ရယ်စရာ၊ စကားနိုင်လှ ပြောကြတာ ကြားဖူးတယ်။

တချို့ရှေ့နေကြီးများဟာ တရားခွင်ရှေ့လျှောက်လဲကြရာမှာ မိမိလိုက်ပါဆောင်ရွက်တဲ့ဘက်က အနိုင် ရရှိရေးအတွက် အပြိုင်အဆိုင် တင်ပြလျှောက်ထားကြရင်းနဲ့ တစ်ဖက်ရှေ့နေအပေါ် ထားရှိသင့်တဲ့ အပြန် အလှန်လေးစားမှုလျော့နည်းတဲ့ အပြောအဆို၊ အမူအရာတွေ ပြောဆိုပြုမူမိရင်း တစ်ချိန်တည်းမှာပဲ အမှတ်မထင် တရားရုံးကိုပါ မလေးစားရာရောက်မယ့်အနေအထားတွေ ဖြစ်ပေါ်တတ်တာမို့ နှစ်ဖက်ရှေ့နေများ အနေ နဲ့ ဒီလို သတိလက်လွတ်မဖြစ်ဖို့ သတိပြုသင့်လှပါတယ်။

တချို့ရှေ့နေများက အယူခံမှု၊ ပြင်ဆင်မှုကြားနာတဲ့ အထက်တရားရုံးမှာ လျှောက်လဲတင်ပြကြတဲ့အခါ သူတို့ဘက်က အမှန်တရားပါ၊ အောက်ရုံးကဆုံးဖြတ်တာ မှားပါတယ်၊ အောက်ရုံးကမှားနေတဲ့ဟာကို အထက်တရားရုံးက လက်ခံပြင်မပေးရင် အထက်တရားရုံးဟာ အောက်ရုံးရဲ့အမှားကို အားပေးအားမြှောက် ပြုရာရောက်ပြီး တရားရေးမဏ္ဍိုင်တိမ်းစောင်းစေမှာဖြစ်ပါတယ် ဆိုတာမျိုးအထိ ပြောဆိုတင်ပြနေကြတာ တွေ့ရှိရပါတယ်။ ကိုယ့်ဘက်ကို အသားပေးမဆုံးဖြတ်ရင် တရားရုံးရဲ့ဆုံးဖြတ်ချက်က အမှားပဲဆိုတဲ့ လျှောက်လဲတင်ပြမှုမျိုးဟာ တရားခွင်ရှေ့မှာ ပြောဆိုတင်ပြဖို့ သင့်လျော်မှုရှိတဲ့ လျှောက်လဲတင်ပြမှုမျိုး မဟုတ်ပါဘူး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ဒီတင်ပြပြောဆိုချက်ဟာ တင်ပြပြောဆိုတဲ့ရှေ့နေရဲ့ ထင်မြင်ချက် အပေါ်မှာ အခြေခံထားခြင်းသာဖြစ်ပြီး ဒီတင်ပြပြောဆိုမှုဟာ သက်ဆိုင်ရာအမှုမှာ ပေါ်ပေါက်တဲ့အကြောင်း ခြင်းရာ ပြဿနာ၊ ဥပဒေပြဿနာများအပေါ်မှာ ပညာရှင်ပီသစွာ သုံးသပ်ဝေဖန်တင်ပြပြောဆိုမှုမျိုး မဟုတ်လို့ပါပဲ။ ပြီးတော့ ကိုယ်ဘက်ကမှအမှန်လို့ နှစ်ဖက်လုံးက အမှုသည်တွေက ထင်နေတတ်ကြတာပါ။

တစ်ဖက်ကတစ်ဖက်ကို တစ်ဖက်ဖက်က တရားရုံးကို မသိမသာ ထိပါးတင်ပြမှုမျိုးကို ပညာပြည့်ဝ၊ နှလုံးလှတဲ့ရှေ့နေကြီးများ လုပ်လေ့မရှိကြပါဘူး။ မန္တလေးမြို့က တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေကြီးများဖြစ်ကြတဲ့ ဆရာကြီးဦးညွန့်မြိုင်တို့၊ ဆရာကြီးဦးကံမြိုင်တို့ လျှောက်လဲတင်ပြတာ နားထောင်ဖူးပါတယ်။ တရားရေး ဝန်ကြီးများကို ရိုသေစွာတင်ဆက်အပ်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ယခုအမှုနဲ့ပတ်သက်လို့ (အယူခံတရားလို/ အယူခံတရားပြိုင်)အတွက် တင်ပြလျှောက်ထားသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်လို့ စကားကိုတိုတိုပဲ အစပျိုး ဒီအမှုမှာ ပေါ်ပေါက်နေတဲ့ ပြဿနာက ဒီလိုပါဆိုပြီး အမှုမှာပေါ်ပေါက်နေတဲ့ သက်သေခံချက်နဲ့ ဥပဒေပြဿနာကို

ရိုးရိုးရှင်းရှင်းပဲ ထူမြဲရတင်ပြောဆိုလေ့ရှိကြတာပါ။ ဘယ်သူ့ကိုမှလည်း ထိခိုက်ပုတ်ခတ်ငြိစွန်း ပြောဆိုခြင်း မရှိပါဘူး။ တစ်ဖက်ရှေ့နေကိုလည်း ဝါနုသည်ဖြစ်စေ၊ ဝါရင့်သည်ဖြစ်စေ၊ လေးလေးစားစားပါပဲ။ ရုံးအဆင့်ဆင့်တရားသူကြီးများကိုလည်း လေးလေးစားစားပါပဲ။ ဒီလို ဆရာကြီးတွေက အားလုံးကို လေးလေးစားစားဆိုတော့ ဒီဆရာကြီးတွေကိုလည်း အားလုံးက လေးလေးစားစားပါပဲ။ သူတို့အပေါ် အမှတ်မထင်မလေးမစားမပြုမိအောင်တောင် သတိထားပြောဆိုကြတာပါ။

ရှေ့နေအများစုကြီးကတော့ တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက် လေးလေးစားစားပါ။ တစ်ဖက်ဖက်က တင်ပြလို့အပြီးမှာ ကျန်တစ်ဖက်က “တစ်ဖက်က ကျွန်တော့်ဆရာရှေ့နေကြီးက ဒီအမှုမှာ ဒီလိုအကျယ်တဝင့် စီရင်ထုံးအကိုးအကားများနဲ့ တင်ပြသွားပါတယ်။ ဒီအမှုအပေါ်မှာ ကျွန်တော့်ရဲ့အမြင်ကတော့ ဒီလိုအကြောင်းတွေကြောင့် ဒီလိုမြင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီအမှုနဲ့ပတ်သက်လို့ ကျွန်တော့်အမှုသည်ဘက်ကို အသာပေးအဆုံးအဖြတ် ပေးနိုင်ပါရန် ရှိသေးလေးစားစွာ တင်ပြလျှောက်ထားအပ်ပါတယ်”ဆိုတာမျိုး တင်ပြတတ်ကြတာပါ။

တစ်ခါတလေမှာလည်း တချို့ရှေ့နေများဟာ သူတင်ပြလျှောက်လဲနေတဲ့ အမှုနဲ့တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်တဲ့ အချက်တွေကို ရှည်ရှည်ဝေးဝေးတင်ပြနေရင်းနဲ့ သူတင်ပြရမယ့် အရေးကြီးတဲ့အဓိကအချက်တွေမှာ အားမစိုက်နိုင်မိတာတွေဖြစ်တတ်တယ်။ ဝါမနုတော့တဲ့ တချို့ရှေ့နေကြီးတွေတောင် သူလက်ရှိဆိုင်ပြိုင်တင်ပြနေတဲ့ အမှုနဲ့မသက်ဆိုင်လှတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကို တင်ပြပြောဆိုနေတာရှိတတ်ပါတယ်။ တချို့က ရုံးတော်ရဲ့အချိန်ကို လေးစားသောအားဖြင့် အကျဉ်းချုပ်ပဲတင်ပြပါမယ်လို့ အစချီတင်ပြပေမယ့် အဆုံးမှာတော့ နာရီဝက် တစ်နာရီလောက် အချိန်ပေးရတာတွေရှိပြန်တယ်။ ရှေ့နေတွေဟာ သူလျှောက်လဲတင်ပြရမယ့် အမှုမှာ ဘယ်အချက်ကအရေးကြီးတယ်၊ အရေးမကြီးဘူးဆိုတာ မသိတဲ့ပုဂ္ဂိုလ် အင်မတန်ရှားမှာပါ။ ရှေ့နေကြီးတစ်ယောက်ကို တချို့ရှေ့နေတွေ အမှုနဲ့မသက်ဆိုင်လှတဲ့အချက်တွေကို ဘာဖြစ်လို့ တရားခွင့်မှာ တင်ပြလျှောက်လဲတတ်ကြတာလဲလို့မေးတော့ သူဖြေတဲ့အဖြေကလည်း စိတ်ဝင်စားဖို့ ကောင်းပါတယ်။ သူက ဒီလိုပါတဲ့။ တစ်ချို့ရှေ့နေတွေက သူလိုက်ပါဆောင်ရွက်တဲ့အမှုမှာ ဘယ်အချက်က အရေးကြီးတယ်၊ အရေးမကြီးဘူး မသိကြတာရှိပေမယ့် ဒါမျိုးက ရှားပါတယ်တဲ့။ တချို့အမှုတွေမှာကြတော့ အမှုသည်တွေ ကိုယ်တိုင်က ရှေ့နေကို တရားရုံးရှေ့မှာ လျှောက်လဲချက်ပေးရင် ဒီအချက်တွေထည့်တင်ပြပေးပါလို့ တောင်းဆိုကြတာ ရှိတတ်ပါတယ်တဲ့။ ရှေ့နေက ဒီအချက်ဟာ ဒီအမှုနဲ့မဆိုင်ဘူးလို့ ရှင်းပြပြန်တော့ အမှုသည်က ဒီအမှုနဲ့တိုက်ဆိုင်ဆိုင်၊ မတိုက်ဆိုင်ဆိုင် တစ်ဖက်အမှုသည်ဟာ ဘယ်လို လူစားမျိုးဆိုတာ တရားသူကြီး သိစေချင်လို့ပါတဲ့။ ဒီလိုအမှုသည်တွေက ဥပဒေတွေ၊ တရားရုံးကျင့်စဉ်တွေကို နားလည်တာ မဟုတ် ဘူးလေ။ သူတို့တင်ပြစေချင်တာကို တင်ပြပေးတဲ့အမှုမှာ မတော်တဆအမှုရှုံးရင် သူတင်ပြခိုင်းတာ မတင်ပြလို့ သူတင်ပြစေချင်တဲ့အချက်ကို တရားသူကြီးက မသိလိုက်လို့ အမှုရှုံးတာလို့ထင်ပြီး ရှေ့နေကို မကျေမနပ် ဖြစ်နိုင်တယ်။ ရှေ့နေအပေါ် သံသယဖြစ်ပြီး မယုံမကြည်ဖြစ်တဲ့အထိ ဖြစ်နိုင်တယ်။ အမှုသည် တင်ပြခိုင်းတာ အမှုနဲ့မသက်ဆိုင်လှပေမယ့် တရားခွင့်ရှေ့မှာ တင်ပြလျှောက်လဲပေးရင် အမှုရှုံးရင်တောင် အမှုသည်က ရှေ့နေအပေါ် အပြစ်မမြင်တော့ဘူးပေါ့။ သူတင်ပြခိုင်းတာ မတင်ပြပေးဘဲ အမှုနိုင်ရင်တောင် သူပြောခိုင်းတာသာ တရားရုံးမှာတင်ပြရင် ဒီအမှုမှာ ဒီထက်တောင်ပိုပြီးနိုင်ဦးမှာလို့ မချင့်မရဲနဲ့ ထင်တတ်တာတဲ့။ တစ်ဖက်မှာလည်း အမှုမှာ မသက်ဆိုင်တာတွေ လျှောက်လဲပြောဆိုနေရင် တရားရုံးရဲ့အချိန်ကို မလိုအပ်ဘဲ ပေးလိုက်ရတော့တာပေါ့။ အထူးသဖြင့် လျှောက်လဲချက်ကြားနာဖို့ အမှုအရေအတွက်များတဲ့ရက်တွေဆို သိပ်တော့အဆင်မပြေလှဘူးပေါ့။ ဒါပေမဲ့ တစ်ဖက်က စဉ်းစားပြန်ရင်

လည်း အမှုသည်တွေစိတ်ထဲမှာ တရားရုံးက အမှုကို ဘယ်လိုပဲဆုံးဖြတ်၊ ဆုံးဖြတ် ငါတို့ပြောချင်တာ၊ တင်ပြချင်တာတွေကိုတော့ ပြည်ပြည်ဝဝတင်ပြ ပြောဆိုခွင့်ရခဲ့တာပဲလို့ တရားစီရင်ရေးအပေါ်မှာ စိတ်ကျေနပ်သွားနိုင်တဲ့ အကျိုးကျေးဇူးရနိုင်တာလည်း ရှိပါတယ်။ ဒီလိုအခြေအနေတွေမှာ အမှုသည် ဘက်ကလည်း တင်ပြချင်တာကိုလည်း တတ်နိုင်သမျှ တင်ပြခွင့်ရပြီး တရားရုံးရဲ့အချိန်နဲ့ လုပ်အားတွေကိုလည်း မလိုအပ်တဲ့ဆုံးရှုံးမှုတွေ နည်းနိုင်သမျှ နည်းစေတာကတော့ အကောင်းဆုံးပဲပေါ့။ “ရှဉ့်လည်းလျှောက်သာ ပျားလည်းစွဲသာ”ပေါ့နော်လို့ ပြောပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ “ရှဉ့်လည်းလျှောက်သာ ပျားလည်းစွဲသာ”ဆိုတဲ့ စကားလေးပြောသွားတော့ ဘဝအမောတွေ ကို ဟာသနောပြီးပြောတတ်တဲ့ လှတောသားတို့ရဲ့ဒေသတည်ရှိရာ ဝက်လက်မြို့နယ်မှာ ၁၉၈၆ ခုနှစ်လောက် က မြို့နယ်တရားရေးဦးစီးမှူးအဖြစ် ကျွန်တော်တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်က ဝက်လက်မြို့က ဗဟိုတရားရုံး ရှေ့နေ ဦးနေဦးတစ်ယောက် ရှေ့တိုးထမ်းပိုး၊ နောက်ဆုတ်လည်းထုပ် ဆိုသလို မတိုးသာ မဆုတ်သာ အကျပ်အတည်းအခြေအနေတွေမှာ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်းပြောလေ့ရှိတဲ့ “ပန်းလည်းလှစေ၊ ပျားလည်း ဝစေ၊ ဥယျာဉ်မှူးလည်း ပိုက်ဆံရစေပေါ့ ဦးစီးရယ်”ဆိုတဲ့ စကားလေးကို သတိရနေမိတယ်။

ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ နှစ်ဖက်အမှုသည်များလည်း ပြည်ပြည်စုံစုံ၊ ပြည်ပြည်ဝဝလျှောက်လဲတင်ပြ ကြစေ၊ တရားရုံးရဲ့အချိန်လုပ်အား စသည်များကိုလည်း အကျိုးရှိရှိ အသုံးပြုကြစေ၊ တရားရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် ပြည်သူများရဲ့ အမြင်လည်းကြည်လင်ကြပါစေလို့ တင်ပြချင်တာပါ။

ဒီလိုဖြစ်ဖို့ သက်ဆိုင်သူအားလုံးက ဝိုင်းဝန်းကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ကြဖို့တော့ လိုမှာဖြစ်ပါတယ်။

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီး

(တရားခွင့်ရှေ့လျှောက်လဲကြရာဝယ်ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်နဲ့ ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ရေးဖို့ တိုက်တွန်းအားပေး ပြီး ဆောင်းပါးမှာ ဒေါ်သန်းသန်းပါ(၃)နှင့် ဒေါ်တီပါ(၃) အမှုစီရင်ထုံး၊ (၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် မြန်မာနိုင်ငံ တရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၁၃၁) မှာ ရှင်းပြထားတဲ့ လမ်းညွှန်မှုများကိုပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြရေးသားသင့် ကြောင်း အကြံပြုပြောပြပေးတဲ့ ဒေါ်ခင်မေရီ (ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ တရားမဌာန၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး ကြီးကြပ်မှုရုံး၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်)ကို အထူးကျေးဇူးတင်လှပါတယ်။ ပြီးတော့ ကိုးကား စရာ စာအုပ်စာတမ်းတွေကို ဝိုင်းဝန်းရှာဖွေပေးကြတဲ့ ဦးဌေးအောင် (ဒုတိယခရိုင်တရားသူကြီး၊ လွိုင်ကော် ခရိုင်တရားရုံး)၊ ဦးဇော်လင်းမောင် (တွဲဖက်မြို့နယ်တရားသူကြီး၊ ကြည့်မြင်တိုင်မြို့နယ်တရားရုံး)၊ ဒေါ်ရီစီ ထွန်းနိုင် (ဌာနခွဲစာရေး၊ ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်)၊ ဆောင်းပါးစာမူကို စိတ်ရှည်စွာ ကွန်ပျူတာ စာစီပေးတဲ့ စိုင်းဆိုင်မွန်း (အကြီးတန်းစာရေး၊ ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်)တို့ကိုလည်း အထူး ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း တင်ပြအပ်ပါတယ်။)

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီး

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ ဆရာကြီးဦးမြ
တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ(ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ)
ဒုတိယအကြိမ်၊ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇွန်လ
ထုတ်ဝေသူ ဒေါ်သင်းသင်းမွန်၊ သင်းစာပေ
အမှတ်(၁၀)၊ ရတနာမြိုင်လမ်း၊ လှည်းတန်း၊ ရန်ကုန်မြို့။
- ၂။ ဆရာကြီးဦးမြ
တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ(တတိယတွဲ)
ပထမအကြိမ်၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ
ထုတ်ဝေသူ ဦးသန်းဆွေ(မြဲ - ၀၁၄၇၃)
စစ်သည်တော်စာပေ၊ ၁၁၃၁(က)
ဥယျာဉ်လမ်း၊ ဒဂုံမြို့သစ်(တောင်ပိုင်း) ရန်ကုန်တိုင်း
- ၃။ မောင်ကိုယု
တရားရုံးချုပ်ရှေ့နေ၊ ကမ္ဘာကျော်တရားခွင်လျှောက်လဲချက်များ
(တတိယအကြိမ်) ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ
ထုတ်ဝေသူ၊ ဦးလှတိုး(ရန်အောင်စာပေ)
တိုက် ၁၇၊ အခန်း ၂၃၊ အနောက်ရန်ကင်း၊ ရန်ကုန်မြို့။
- ၄။ ဦးထင်ဇော်
တရားမလက်တွေ့အသုံးချမှတ်စုများ(၁) (၁၉၈၈-၁၉၉၄)
ပထမအကြိမ်၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ မေလ
ထုတ်ဝေသူ၊ ဦးသောင်း (မြဲ - ၀၁၁၁၄)
ရွှေပင့်ကူစာပေ (၅၂၅/ခ) ဒဂုံမြောက်။
- ၅။ ဦးထင်ဇော်
တရားမလက်တွေ့အသုံးချမှတ်စုများ(၂)
ပထမအကြိမ်၊ ၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ
ထုတ်ဝေသူ၊ ဦးကြည်ဝင်း၊ (ဝင်းစာပေ)
အမှတ် ၂၁၊ ကမ်းနားလမ်း၊
သာယာကုန်းရပ်ကွက်၊ မင်္ဂလာတောင်ညွန့်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။
- ၆။ ဦးထင်ဇော်
တရားမလက်တွေ့အသုံးချမှတ်စုများ (၄)
ပထမအကြိမ်၊ ၁၉၉၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာ
ထုတ်ဝေသူ၊ ဦးဝင်းမြင့် (ဝင်းမြင့်အောင်စာပေ)
အမှတ်၊ ၃၁၅ / ၂ -ခ ရပ်ကွက်
ထောက်ကြန့်၊ မင်္ဂလာဒုံမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၂(၁)အရ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု သို့မဟုတ် စုံစမ်းထောက်လှမ်းမှု ပြုလုပ်စေရာတွင် သက်သေခံပစ္စည်းသိမ်းဆည်းပိုင်ခွင့်

ကြည်သိန်းအောင်(တရားရေး)

တရားရုံးသို့ ဦးတိုက်လျှောက်ထားစွဲဆိုသောအမှုများတွင် တိုင်လျှောက်သူကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၀ အရ စစ်ဆေးပြီးနောက် စွပ်စွဲခံရသူအပေါ် မည်သည့်ပြစ်မှုအရ အရေးယူကြောင်း အမိန့်ချမှတ်ခြင်းမပြုမီ ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၂၀၂(၁) အရ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်းပြုလုပ်ကာ အစီရင်ခံတင်ပြစေရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာရဲစခန်းမှူးသို့ တာဝန်ပေးအပ်သည့်ကိစ္စရပ်များရှိတတ်ပါသည်။

ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာရဲအရာရှိအနေဖြင့် အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းများကို သက်သေခံပစ္စည်းအဖြစ် သိမ်းဆည်းခွင့်ရှိပါသလားဆိုသော မေးခွန်းတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာရန် အကြောင်းရှိပါသည်။

အချို့က တရားရုံးအနေဖြင့် စွပ်စွဲခံရသူအပေါ် ပြစ်မှုဖြင့်လက်ခံအရေးယူထားခြင်းမရှိသေးသည့်အပြင် ရဲအရာရှိက တင်ပြလာသည့် အစီရင်ခံစာအရ ဦးတိုက်လျှောက်ထားမှုကို ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၂၀၃ အရ ပလပ်ရန် အကြောင်းလည်းရှိနိုင်သောကြောင့် သက်သေခံပစ္စည်းအဖြစ် သိမ်းဆည်းရန်လိုအပ်ခြင်းမရှိ၊ သိမ်းဆည်းခွင့် မရှိဟု ယူဆကြပါသည်။

သို့သော် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေတွင် ထိုသို့သောကိစ္စရပ်မျိုး၌ သက်သေခံပစ္စည်းအဖြစ် သိမ်းဆည်းတင်ပြခွင့်မရှိဟု ပိတ်ပင်သောပြဋ္ဌာန်းချက်မရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၂(၂)တွင် “အကယ်၍ ဤပုဒ်မအရ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု၊ သို့မဟုတ် စုံစမ်းထောက်လှမ်းမှု တစ်စုံတစ်ရာကိုပြုလုပ်ရာတွင် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးမဟုတ်သူကဖြစ်စေ၊ ရဲအရာရှိတစ်ဦးမဟုတ်သူကဖြစ်စေ ပြုလုပ်ခဲ့လျှင် ၎င်းသူမှာ ဝရမ်းမပါဘဲ ဖမ်းဆီးပိုင်ခွင့်မှတစ်ပါး ဤဥပဒေအရ ရဲတပ်ဖွဲ့စခန်းမှူးသို့ အပ်နှင်းသည့်အာဏာများကို သုံးစွဲရမည်”ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၂၀၂(၁)အရ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု(inquiry) သို့မဟုတ် စုံစမ်းထောက်လှမ်းမှု(Investigation) ပြုလုပ်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသောသူတစ်ဦးသည် ဝရမ်းမပါဘဲ ဖမ်းဆီးပိုင်ခွင့်မရှိသည်မှအပ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေက ရဲစခန်းမှူးသို့ အပ်နှင်းသည့်အခွင့်အာဏာများကို ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရရှိသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဦးတိုက်လျှောက်ထားစွဲဆိုသည့် အမှုအများစုသည် ရဲအရေးယူပိုင်ခွင့်မရှိသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာရဲစခန်းက ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၅၅(၁)အရ ဆောင်ရွက်ပြီးပုံစံ (က) (ခ) ဖြင့် တရားရုံးသို့ သွားရောက်ရန် စေလွှတ်ပေးသည့်အမှုများဖြစ်ကြပါသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၅၅(၂) တွင် “အဆိုပါအမှုကို စစ်ဆေးစီရင်ရန် သို့မဟုတ် စစ်ဆေးစီရင်ရန်အတွက် အဆိုပါအမှုကို တင်ပြရန် အာဏာရှိသော ပထမတန်း သို့မဟုတ် ဒုတိယတန်းအာဏာရ ရာဇဝတ်သူကြီးတစ်ဦး၏ အမိန့်မရရှိဘဲ မည်သည့်ရဲအရာရှိကမျှ ရဲအရေးယူပိုင်ခွင့်မရှိသောအမှုကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်းမပြုရ”ဟု ကန့်သတ်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ထိုသို့ရဲအရေးယူပိုင်ခွင့်မရှိသည့်အမှုများကို အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ဒုတိယတန်း ရာဇဝတ် အာဏာအပ်နှင်းခြင်းခံရသည့်တရားသူကြီးက ညွှန်ကြားသည့်အမိန့်ရှိလျှင် ရဲအရာရှိက စုံစမ်းထောက်လှမ်းပိုင်ခွင့်ရှိလာပါသည်။ ထိုသို့စုံစမ်းထောက်လှမ်းသည့်ရဲအရာရှိသည် မည်သည့်ရဲအရာရှိကမဆို ရဲအရေးယူပိုင်ခွင့်ရှိသော အမှု၌ သုံးစွဲနိုင်သော ရဲစခန်းမှူးတစ်ဦးရရှိသည့် အာဏာများကို သုံးစွဲခွင့်ရှိကြောင်း ကျင့်ထုံး ပုဒ်မ ၁၅၅(၃)တွင် ဆက်လက်ပြဋ္ဌာန်းထားရှိပါသည်။

(စကားချပ်။ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၂(၁)အရ ရဲအရာရှိတစ်ဦးသို့ဖြစ်စေ သင့်သည် ထင်မြင်သည့်အခြားသူတစ်ဦးဦးသို့ဖြစ်စေ တာဝန်ပေးအပ်ပိုင်ခွင့်ကို အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ဒုတိယတန်းရာဇဝတ် အာဏာကိုရရှိသည့် တရားသူကြီးကသာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ နောက်ဆက်တွဲဇယား(၃)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။)

ရဲအရာရှိက ရှာဖွေခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၆၅(၁) ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ရဲစခန်းမှူး သို့မဟုတ် စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်းပြုသော ရဲအရာရှိသည် မိမိစုံစမ်းထောက်လှမ်းသည့်အမှုအတွက် လိုအပ်သည့်ပစ္စည်း တစ်စုံတစ်ရာကို ရှာဖွေသိမ်းဆည်းနိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ ထိုသို့သိမ်းဆည်းရာတွင် ကျင့်ထုံးပုဒ်မ ၁၀၂ နှင့် ၁၀၃ တွင်ပါသော ရှာဖွေခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာရမည်ဟု ပုဒ်မ ၁၆၅(၃)တွင် ဆက်လက်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ဖော်ပြပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပေါင်းစပ်ကြည့်ပါက ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၂(၁) အရ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်းပြုသည့်ကိစ္စရပ်တွင် တရားရုံးက တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသူသည် အမှုအတွက် စပ်ဆိုင်မှုနှင့် လိုအပ်မှုရှိသည့်သက်သေခံပစ္စည်းများကို သိမ်းဆည်းပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

အကယ်၍ တင်ပြလာသည့်အစီရင်ခံစာအရ ဦးတိုက်လျှောက်ထားမှုကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၀၃အရ ပလပ်ရမည်ဖြစ်ပါက သိမ်းဆည်းထားရှိသည့်ပစ္စည်းများကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၁၇(၁) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ စီမံခန့်ခွဲသည့်အမိန့်တစ်ရပ်ကို တရားရုံးက ချမှတ်ပေးရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အမှုကို လက်ခံအရေးယူခဲ့လျှင်မူကား ထိုသက်သေခံပစ္စည်းများက မိမိစစ်ဆေးနေသည့်အမှုကို မှန်ကန်မြန်ဆန်စွာဆုံးဖြတ်နိုင်ရေးအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေမည်မှာ ယုံမှားဖွယ်ရာမရှိဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ယခုတင်ပြဆွေးနွေးချက်အပေါ် ဝေဖန်ခြင်း၊ အကြံပြုဖြည့်စွက်ဆွေးနွေးခြင်းများကို ကြိုဆိုပါသည်။

ကြည်သိန်းအောင်(တရားရေး)

ဓားလွယ်ခုတ်နဲ့ မျက်စောင်းထိုး သဘောထားကိစ္စ ဒိုးဝိုင်းမှာ ဒိန်းဒေါင်း၊ ဒိန်းဒေါင်းကိုတင်ဌေးနဲ့ ရုံးမေး

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)

ပြက္ခဒိန်အသစ်ကလေးပေါင်း (၆၀)ကျော်ကို မြင်တွေ့ပြီးတဲ့နောက် ဒိုင်ယာရီအဟောင်းလေး (၆၀) ကျော်ကိုလည်း စုဆောင်းမိခဲ့ပြီ။ ဒိုင်ယာရီအဟောင်းလေးတွေထဲက အတိတ်အကြောင်းတချို့ကို ဒီဆောင်းပါး နဲ့ လေးစားစွာ တင်ပြအပ်ပါတယ်။ မိခင်တရားရေးဌာနရဲ့ အရိပ်အာဝါသအောက်မှာ ငယ်စဉ်ကတည်းက ခိုလှုံကြိုးပြင်းလာခဲ့ရသူတစ်ယောက်အဖို့ တမ်းတတဲ့ လွမ်းရတဲ့ ပြန်ပြောင်းလို့ပြောပြစရာ၊ ပြန်ပြောင်း ပြောချင်တာဆိုလို့ တရားစီရင်ရေးရာနဲ့ ပတ်သက်လို့ ကြုံတွေ့ခဲ့ရဖူးတဲ့ အဖြစ်သနစ်တွေပဲရှိတာပါ။

ဓားလွယ်ခုတ်နဲ့ မျက်စောင်းထိုး

ကျွန်တော် တရားရုံးချုပ်(နေပြည်တော်) သုတေသနဌာနမှာ ညွှန်ကြားရေးမှူးအဖြစ်တာဝန်ထမ်းဆောင် စဉ်တုန်းက နယကဖလားဂေါက်သီးရိုက်ပြိုင်ပွဲ (ဖွင့်ပွဲ)အခမ်းအနားတက်ရတယ်။ စစ်ဆေးရေးဌာန ညွှန်ကြား ရေးမှူး ဆရာဦးသန်းမြိုင် (အောင်ဆန်း-၇)နဲ့အတူ သွားတာပါ။ တခြားဆရာတွေလည်း ပါပါတယ်။ အဲဒီ အခမ်းအနားလုပ်တဲ့ကွင်းထဲမှာ အသက် (၁၂) နှစ်၊ (၁၃) နှစ်အရွယ် ကလေးမလေးတစ်ယောက်က ထိလက်မှတ်တွေ လိုက်ရောင်းနေတယ်။ သူရောင်းတဲ့ထိလက်မှတ်က မိုးယံရွှေလမင်းနဲ့ မြတ်ဆုကုဋေ။

ကလေးမလေးဆီက ထိလက်မှတ်ဝယ်ယူအားပေးရင်း ဦးတို့မန္တလေးမှာနေတုန်းက (၈၄) လမ်း၊ မုဒိတာတိုက်ခန်းရဲ့ ဓားလွယ်ခုတ်လောက်မှာ သမီးတို့ မိုးယံရွှေလမင်းနဲ့မြတ်ဆုကုဋေ ထိဆိုင်ရှိတယ်ဆိုတော့ ကလေးမလေးက ဓားလွယ်ခုတ်ဆိုတာဘာလဲဦးရဲ့တဲ့။ မျက်လုံးလေးအဝိုင်းသားနဲ့ မေးရှာတယ်။ ဓားလွယ်ခုတ် ဆိုတာ မျက်စောင်းထိုးကို ဆိုတာလေဆိုမှ ကလေးမလေးနားလည်သွားတယ်။ မိန်းကလေးတွေက တစ်ယောက် ယောက်ကို မကျေနပ်ရင် မျက်စောင်းထိုးတတ်ကြတယ်လေ။ အဲဒီလို မျက်စောင်းထိုးတဲ့နေရာလောက်ပေါ့ သမီးရယ်၊ ယောက်ျားလေးတွေကတော့ မျက်စောင်းမထိုးပါဘူး။ မကျေနပ်ရင် တစ်ခါတည်း လွယ်ထားတဲ့ ဓားနဲ့ခုတ်လိုက်တာပါပဲ။ ဓားကိုလွယ်ထားရာကနေ ခုတ်လိုက်လို့ ဓားဦးကျတဲ့နေရာဘက်ကို ဓားလွယ်ခုတ် လို့ ခေါ်တာပါ သမီးရဲ့ဆိုတော့ ကလေးမလေးက ရယ်နေတယ်။

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ဦးစီးဌာနကထုတ်ဝေတဲ့ မြန်မာအဘိဓာန် (ဒုတိယအကြိမ် ပြင်ဆင် ဖြည့်စွက်ပုံနှိပ်ခြင်း)မှာတော့ ဓားလွယ်ခုတ်ကို မျက်နှာမူရာရှေ့တည့်တည့်မဟုတ်၊ ခပ်စောင်းစောင်း လို့ ဖော်ပြထားပြီး မျက်စောင်းထိုးကို မနစ်သက်သောစိတ်ဖြင့် မျက်လုံးစွေ၍ကြည့်သည်၊ ရလိုစိတ်ဖြင့် ရည်မှန်းသည်လို့ ရှင်းပြထားတာ ဖတ်ရပါတယ်။

သဘောထား

ကျွန်တော် ၁၉၈၁ ခုနှစ်က မြစ်ကြီးနားမြို့နယ်တရားရုံးမှာ တရားရေးဝန်ထမ်းအဆင့်(၄)အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်က မြစ်ကြီးနားကနေ မန္တလေးကို မီးရထားနဲ့ပြန်လာခါနီး ဘီလစ်စာရေးကြီး

ဦးကျော်သိန်း က ဦးတင်ဌေးရေး၊ ပျဉ်ထောင်နဲ့ မရမ်းကြားမှာ နည်းနည်းသဘောထားလိုက်ပါတဲ့။ ကျွန်တော်က ဘယ်လို သဘောထားရမှာလဲ ဦးလေးဆိုတော့ ဘေးနားက ကချင်ပြည်နယ်တရားရုံးက စာရေးခေါ်ခင်ဌေးက သဘောထားလိုက်ပါဆိုတာ သတိထားခိုင်းတာ၊ သတိထားခိုင်းတာဆိုမှ ဘိလစ်စာရေးကြီး ဦးကျော်သိန်းရဲ့ သဘောထားလိုက်ပါဆိုတာဟာ သတိထားလိုက်ပါလို့ ဆိုလိုတာမှန်း သိရပါတော့တယ်။

ကိစ္စ

ဆရာဝန်ကြီးတစ်ဦးရေးတဲ့ စာတစ်ပုဒ်ကိုလည်း ဖတ်ရဖူးတယ်။ ဆရာဝန်ကြီးရဲ့ ကလောင်နာမည်က တော့ မမှတ်မိတော့ဘူး။ သူရေးတဲ့စာမှတ်မိသလောက်က သူမြို့နယ်ဆရာဝန်ဘဝက ငယ်လည်းငယ်၊ တိလည်း တိကျတယ်တဲ့။ မြို့နယ်တစ်ခုကို သူရောက်စ၊ ဝန်ထမ်းတစ်ယောက်က ခွင့်တင်တယ်၊ လူကြိုနဲ့ ခွင့်စာပို့လိုက်တာ။ သူ့အဒေါ်ကိစ္စရှိလို့ ခွင့်တစ်ရက်ပေးပါတဲ့။ ဆရာဝန်ကြီး ဒေါ်ပွသွားတယ်။ ဝန်ထမ်း အားလုံးကိုခေါ်ပြီး ဒီဝန်ထမ်းခွင့်တင်တာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရေးဘူး။ ခွင့်တင်တဲ့ကိစ္စက သူ့ကိစ္စလည်း မဟုတ်ဘူး။ သူ့အဒေါ်ကိစ္စတဲ့။ ဘာကိစ္စမှန်းလည်း မသိရဘူး။ နောင် ဝန်ထမ်းတွေခွင့်တင်ရင် ရှင်းအောင် ရေးဖို့မှာသတဲ့။ ဝန်ထမ်းတွေကတော့ ဘာမှပြန်မပြောရဲကြဘူး။ ခဏနေမှ သူနာပြုဆရာမကြီးက အနား လာပြီး ဆရာ ဒီနယ်မှာ နာရေးကို ကိစ္စလို့ခေါ်ကြတယ်။ သူ့အဒေါ်ကိစ္စဆိုတာ သူ့အဒေါ်ရဲ့နာရေးကိစ္စ ပေါ်လာလို့ ခွင့်တင်တာပါ။ သူ့အဒေါ်ကွယ်လွန်သွားလို့ ခွင့်တင်တာပါလို့ဆိုမှ ဆရာဝန်ကြီး ဒီနယ်မှာ နာရေးကို လူတစ်ယောက် ကွယ်လွန်တာကို ကိစ္စလို့လည်း ခေါ်တာပါလားလို့ သိရသတဲ့။

ဒိုးဝိုင်းမှာ

ဓားလွယ်ခုတ်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ မျက်စောင်းထိုးပဲဖြစ်ဖြစ်၊ သဘောထားပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ကိစ္စပဲဖြစ်ဖြစ် အရပ်ဒေသ ကိုလိုက်လို့ ဘယ်လိုပဲပြောပြော အဆင်ပြေသလိုပြော သူနဲ့အပြောခံရသူ နားလည်ကြသလို ပြောကြတာ အကြောင်းမဟုတ်ပေမယ့် တရားခွင့်မှာ အမှုစစ်နေစဉ် သက်သေထွက်ချက်တွေမှာ ဒီလိုအရပ်ဒေသတစ်ခု၊ နှစ်ခုထဲမှာသာသုံးတဲ့စကားတွေ၊ တစ်မျိုးထက်ပိုတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့ စကားလုံးတွေ ပါနေတယ်ဆိုရင် သိပ်အဆင်မပြေနိုင်တော့ဘူးပေါ့။ သက်သေကိုလည်း သူထွက်ဆိုချက်မှာ ဘယ်လိုပြောပါ။ ဘာဘာညာညာ ကိုယ်ကဝင်ပြောလို့လည်း မရပါဘူး။ လွတ်လွတ်လပ်လပ် သူနားလည်သလို ပြောသွားတာကို မှတ်တမ်း တင်ပေးရတာပါ။ ဒီလိုအခြေအနေမျိုးတွေမှာ သက်သေရဲ့ထွက်ဆိုချက်မှာပါတဲ့ အဓိပ္ပာယ်မသဲကွဲတဲ့စကား တွေ၊ တစ်မျိုးထက်ပိုပြီးအဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်နိုင်တဲ့ စကားတွေနဲ့ပတ်သက်ရင် ရှင်းလင်းအောင် သက်ဆိုင် ရာ တရားသူကြီးက ရုံးမေးအဖြစ် မေးပေးရမှာပါ။ ဒါမှလည်း ဒီအယူခံ၊ ပြင်ဆင်တတ်ရင် အထက်ရုံး အဆင့်ဆင့်က ဒီစကားရဲ့အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိရမှာပါ။ တစ်ခါတစ်ရံမှာ ဒီလိုစကားရဲ့အဓိပ္ပာယ် ကို တိတိကျကျသိရဖို့က အမှုကို မှန်မှန်ကန်ကန်စဉ်းစားဆုံးဖြတ်နိုင်ဖို့ အဓိကလိုအပ်ချက်တစ်ခုဖြစ်တတ်ပါ တယ်။

ဒီနေရာမှာ တရားသူကြီးတစ်ဦးအနေနဲ့ တရားခွင့်မှာ အမှုစစ်ဆေးတဲ့အခါ သက်သေများကို ဘယ် အချိန်မှာ ရုံးမေးအဖြစ် မေးမြန်းနိုင်တာလဲဆိုတာနဲ့ ဒီလိုမေးမြန်းရခြင်းရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်ကဘာလဲဆိုတာ နဲ့ပတ်သက်လို့ မောင်ခေတ်ထွန်းနဲ့ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်စီရင်ထုံး (၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ တရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၆၂၆)မှာ တရားသူကြီးသည် အမှုအမှန်ရရှိရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရုံးတွင် အမှု စစ်ဆေးနေသောခါ သက်သေများကို အချိန်မရွေး ဝင်ရာကမ်းမြန်းနိုင်သည်။ ထိုသို့မေးမြန်းသည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ အမှုမှန်ဖော်ထုတ်ရေးသာလျှင် သက်သက်ဖြစ်ရပေမည်။ တရားခံကိုလွတ်စေလိုသော

သဘော၊ သို့မဟုတ် တရားခံကို ထောင်ကျစေလိုသောသဘောမျိုးဖြင့် မပြုလုပ်အပ်ပေ။ အစိုးရ ရှေ့နေကြီးများဘက်က သက်သေများအား အဓိကမေးခွန်းမေးမြန်းနေစဉ်ဖြစ်စေ၊ တရားခံ၏ ရှေ့နေကြီးက ပြန်လှန် မေးခွန်းမေးနေသည့် အချိန်တွင်ဖြစ်စေ တရားသူကြီးသည် အမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဝင်ရောက်မေးမြန်း နိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့မေးရာ၌ တရားသူကြီးသတ်ပြုရန်မှာ မိမိမေးသောမေးခွန်းသည် ရှေ့နေ၏ မေးခွန်းမျိုးမဖြစ်စေဘဲ ရုံးမေးခွန်းမျိုးဖြစ်စေရန် လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ရုံးမေး”ဟူ၍ ဖော်ပြရန်လိုအပ်သည်။ သို့မှသာလျှင် အယူခံရုံးက မည်သည့်မေးခွန်းကို မည်သူကမေးထား၍ သက်သေက ဖြေဆိုထားသည်ကို သိနိုင်ပေမည်။ သက်သေထွက်ရာ၌ မရှင်းလင်းသော အချက်အလက်များရှိလျှင် ရုံးက မေးနိုင်ပေမည်။ ယင်းသို့မေးရာတွင် ရုံးမေးဟုခေါင်းစဉ်တပ်ရန် မမေ့ဖို့လိုအပ်သည်လို့ ညွှန်ပြထားတာ တွေ့ရပါတယ်။

အမှုစစ်ဆေးရာမှာ ဖြစ်ရပ်အမှန်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာအောင် စစ်ဆေးဖော်ထုတ်ပေးဖို့နဲ့ ပတ်သက် လို့လည်း ဦးမောင်မောင်နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံစီရင်ထုံး (၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာမျက်နှာ ၇၃၂) မှာ တရားလို သို့မဟုတ် တရားခံတစ်ဦးဦး၏ မတတ်ကျွမ်း မလိမ္မာမှုကြောင့် ဖြစ်ရပ် အမှန်ကို တင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိသည့် အမှုမျိုးတွင် ဖြစ်ရပ်အမှန်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာအောင် စစ်ဆေးဖော်ထုတ် ပေးရန် တရားသူကြီး၏ ဝတ္တရားဖြစ်သည်။ အမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးကို အဓိကထားဘဲ ဒိုင်လူကြီး အနေဖြင့်သာ အဆုံးအဖြတ်ပေးလျှင်၊ တရားသူကြီး၏တာဝန် ကျေပွန်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေလို့ ထုံးဖွဲ့ ထားပါတယ်။

အမှုစစ်ဆေးရာမှာ အမှန်တရားကိုထုတ်ဖော်ဖို့လိုအပ်လို့ သက်သေကို တရားရုံးကမေးမြန်းခြင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ “ပြည်သူ့တရားရုံး လက်စွဲစာစောင် (၁) ရာဇဝတ်တရားစီရင်ရေးစာပိုဒ် ၄၇ မှာ သက်သေ ကို စစ်ဆေးရာ၌ ၎င်းအားခေါ်သူက စတင်၍ စစ်ဆေးရမည်။ ထို့နောက် တစ်ဖက်မှ ပြန်လှန်မေးခွန်း ထုတ်ခွင့်ရှိသည်။ ပြန်လှန်မေးခွန်းထုတ်ရာ၌ ဖြေကြားသည့်အပေါ် စတင်စစ်ဆေးမှုက ဖြေရှင်းသည့်အနေ ဖြင့် ထပ်မံစစ်ဆေးခွင့်ရှိသည်။ ရုံးမှ မေးခွန်းထုတ်၍ဖြေဆိုလျှင် ရုံးမေးဟု ဖော်ပြထားရမည်။ ထို့နောက် တစ်ဖက်ဖက်မှ ရှင်းလင်းလိုပါက ခွင့်ပြုရမည်”လို့ ဖော်ပြပြီး ပြည်သူ့တရားရုံးလက်စွဲစာစောင် (၂) တရားမ တရားစီရင်ရေးစာပိုဒ် ၁၆(ဃ)မှာလည်း “သက်သေကို ခေါ်ယူသူက ပထမစစ်မေးရမည်။ ထို့နောက် တစ်ဖက် အမှုသည်ဘက်မှ စစ်မေးရမည်။ ယင်းသို့စစ်မေးပြီးသည့်အခါ ခေါ်ယူသူက ထပ်မံ ရှင်းမေးနိုင်သည်။ တရားရုံးက မည်သည့်အခါတွင်မဆို မရှင်းလင်းသော အချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ မေးနိုင်သည်။ ယင်းသို့မေးသည့်အခါ ရုံးမေးဟု မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြရမည်။ x x x x x လို့ ဖော်ပြထားတာ တွေ့ရပါတယ်။

ကျွန်တော် တောင်ငူခရိုင်တရားရုံးမှာ ဒုတိယခရိုင်တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်မှာ လူသတ်မှုတစ်မှုစစ်ရတော့ သက်သေတစ်ယောက်က ဒိုးဝိုင်းမှာ လူသတ်မှုဖြစ်တဲ့အကြောင်း ထွက်ဆိုတယ်။ ဒိုးဝိုင်းကြောင့်အမှုဖြစ်တာမဟုတ်ပေမယ့် ဒိုးဝိုင်းဆိုတဲ့နေရာမှာ အဲဒီရာဇဝတ်မှုဖြစ်ခဲ့တယ်။ သက်သေက ထွက်ဆိုထားတဲ့ ဒိုးဝိုင်းဆိုတာဟာ ခုံညှင်းဒိုးစေ့တွေကို ထောင်ပစ်တဲ့ဒိုးထိုးကစားတဲ့ဝိုင်းလား။ အဆိုတော် ရုပ်ရှင်မင်းသမီးကြီး (ဒေါ်)မြင့်မြင့်ခင်ဆိုတဲ့သီချင်း (နားပန်ဆံထင်ပါတယ်)ထဲက ဒိုးကလေးကိုနိုင်မယ့်သူ မပေါ် သေး၊ ဝေးဝေးက ရှောင်ကြပေ၊ ယောင်တောင်တောင်နေ၊ ဘယ်ဘယ် ညာတီးတတ်ပါသတဲ့လေးဆိုတဲ့ ဒိုးပတ်ဝိုင်းကို ပြောချင်တာလား မရှင်းဘူး၊ ဒါကြောင့် ဥပဒေအရာရှိနဲ့ တရားခံရှေ့နေတို့ သက်သေကို မေးလို့အပြီးမှာတော့ ကျွန်တော်လည်း ရုံးမေးအဖြစ် ဒီလိုလေးမေးပြီး သက်သေထွက်ချက်မှာ မှတ်တမ်း

တင်ထားလိုက်ပါတယ်-

- ရုံးမေး။ အဓိကထွက်ချက်မှာပါတဲ့ ဒိုးဝိုင်းဆိုသည်မှာ မည်သည်ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသလဲ။
ဖြေ။ ကျွန်တော်ထွက်ဆိုခဲ့သည့် ဒိုးဝိုင်းဆိုသည်မှာ ခုံညှင်းစေ့များကိုထောင်၍ပစ်သည့် ဒိုးဝိုင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဒိန်းဒေါင်း

မြောင်းမြခရိုင်တရားရုံးမှာ ခရိုင်တရားသူကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် အမှုတစ်မှုစစ်တော့ သက်သေ တစ်ယောက်ရဲ့ထွက်ချက်ထဲမှာ သူ ဒိန်းဒေါင်းနဲ့ရွာက ထွက်လာတဲ့အကြောင်းပါလာတယ်။ ဒိန်းဒေါင်းဆိုတာ ဘယ်သူလဲ၊ ဘာလဲ ကျွန်တော်မသိဘူး။ ဥပဒေအရာရှိနဲ့ တရားခံရှေ့နေတို့ကတော့ သက်သေထွက်ချက်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိနေသလိုပါပဲ။ ကျွန်တော်က အနားမှာရှိတဲ့ တရားခွင်စာရေး ဒေါ်သန်းသန်းအေး (ကွယ်လွယ်ကျေးရွာက ရုံးလာတက်လို့ ကွယ်လွယ်ဒေါ်သန်းသန်းအေးလို့ နာမည်နဲ့ တွဲမှတ်ထားတယ်)နဲ့ ရုံးအကူ ကိုမောင်မောင်ကြီးတို့ကို မေးရတယ်။ သူတို့က ဆရာရေး ဒိန်းဒေါင်းဆိုတာ ဒီဒေသအခေါ်ပါ။ တခြားဒေသမှာတော့ ထော်လာဂျီလို့လည်း ခေါ်ပါတယ်ဆိုမှ ရှင်းသွားတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်တော်ပဲ ရှင်းလို့မဖြစ်သေးဘူးလေ။ ဒီအမှု အထက်ရုံးအဆင့်ဆင့်ကို ရောက်သွားရင် ကျွန်တော်လိုပဲ ဒိန်းဒေါင်းဆိုတာ ထော်လာဂျီလို့လည်း ခေါ်ကြတဲ့ ယာဉ်မှန်းမသိတဲ့ တရားသူကြီးက အမှုဖတ်ရမယ်ဆိုရင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိအောင် အမှုတွဲရဲ့သက်သေခံချက် တရားဝင်မှတ်တမ်းမှာ ရှင်းအောင်ရုံးမေး မေးခဲ့ ပါသေးတယ်။

- ရုံးမေး။ ဒိန်းဒေါင်းဆိုသည်မှာ မည်သည်ကိုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသလဲ။
ဖြေ။ ဒိန်းဒေါင်းဆိုသည်မှာ အချို့ဒေသများ၌ ထော်လာဂျီဟုခေါ်သည့်ယာဉ်ဖြစ်ပြီး ကျွန်တော်တို့ ဒေသတွင်တော့ ဒိန်းဒေါင်းဟုခေါ်ကြပါသည်။

ဒိန်းဒေါင်နဲ့ကိုတင်ဌေး

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်မှာ တိုင်းဒေသကြီးတရားရေးဦးစီးမှူးအဖြစ် ကျွန်တော် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် နံနက်ခင်းတစ်ခုမှာ မန္တလေးဆီဒိုးနားဟိုတယ်နားက ရွှေပြည်မိုးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ ကျွန်တော်၊ ဇနီး ဒေါ်လှလှဝင်း (ဇေယျ ၄၂ မှာ သူက ကသ-၇၊ ကျွန်တော်က ကသ- ၁၇၁)နဲ့ ခယ်မ အလယ်တန်းပြဆရာမ ဒေါ်တင်တင်ခိုင်တို့ လက်ဖက်ရည်သွားသောက်ကြတယ်။ ကျွန်တော်နဲ့ ဒေါ်လှလှဝင်း က လမ်းကို ကျောပေးထိုင်တယ်။ လမ်းဘက်မျက်နှာမူထိုင်နေတဲ့ ဒေါ်တင်တင်ခိုင်ကပဲ ဒိန်းဒေါင်းကြီး ဆိုင်ထဲဝင်လာပြီလို့ပြောတော့ ကျွန်တော်လည်း အလန့်တကြား လှည့်ကြည့်မိတယ်။ ရွှေပြည်မိုးလက်ဖက် ရည်ဆိုင်က ဒီအချိန် လူတအားကျတဲ့အချိန်ဆိုတော့ ဆိုင်ထဲဝင်လာတဲ့ ဒိန်းဒေါင်းနဲ့ လူတစ်ချို့ကို တိုက်မိတာပေါ့။ ဒါပေမဲ့ သဘောကောင်းပြီး ဖော်ရွေတဲ့ ဒိန်းဒေါင်းနဲ့တိုက်မိတဲ့ လူတွေကလည်း ပြုံးပြုံးရွှင်ရွှင်၊ ဒိန်းဒေါင်းကလည်း ရယ်ရယ်မောမော၊ ဪ ဒီဒိန်းဒေါင်းက ထော်လာဂျီလည်းမဟုတ်၊ ဒေါ်လှကြည်လည်း မဟုတ်တဲ့ ပြည်သူ့အချစ်တော် နိုင်ငံကျော်သရုပ်ဆောင် (ကို)ဒိန်းဒေါင်ပါပဲ။

ရွှေပြည်မိုးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်ရဲ့ မျက်နှာချင်းဆိုင်လမ်းရဲ့ တစ်ဖက်ခြမ်း ဆီဒိုးနားဟိုတယ်ဘက်မှာ ရပ်ထားတဲ့ လေအိတ်ဘတ်(စ်)ကားပေါ်က အနုပညာရှင်တွေအများကြီး ဆင်းလာတာလည်းတွေ့ရတယ်။ ကျွန်တော် (ကို)ဒိန်းဒေါင်ကို အခုမှ လူချင်းမြင်ဖူးတာပါ။ ဒေါ်တင်တင်ခိုင်က ဒိန်းဒေါင်းကြီးဆိုင်ထဲ ဝင်လာပြီလို့ အလောသုံးဆယ်အော်လိုက်ပေမယ့် အမှန်က ဒိန်းဒေါင်းမဟုတ်ပါဘူး။ သဝေထိုး ဒရေချ

ငသတ် ဒေါင် ဒိန်းဒေါင်ပါ။ ဒေါင်နောက်မှာ ဝစ္စနှစ်လုံးပေါက် မပါပါဘူး။

ရွှေပြည်မိုးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်ထဲမှာ ခုနက လူတစ်ချို့ တိုက်မိတာ ဒိန်းဒေါင်းနဲ့မဟုတ်ပါ။ (ကို) ဒိန်းဒေါင်နဲ့ တိုက်မိတာပါပဲ။ (ကို) ဒိန်းဒေါင်က သဘောကောင်းပြီး ဖော်ရွေတဲ့မျက်နှာနဲ့ အမူအရာ ရှိတယ်။ (ကို)ဒိန်းဒေါင်တို့ဝိုင်းကို ဧည့်ခံပါရစေလို့ ခွင့်တောင်းပြီး ကျွန်တော် ဧည့်ခံခဲ့တယ်။ ကိုဒိန်းဒေါင် တကယ်လို့များ ကယားပြည်နယ်မြို့တော် လွိုင်ကော်ကို ရောက်လာမယ်ဆိုရင် လွိုင်ကော်မြို့ရဲ့ နာမည်ကြီး ပါစိန်ကမီးမှာ ဧည့်ဝတ်ပြုချင်ပါသေးတယ်။

ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီးအဖြစ် ကျွန်တော် ခန့်အပ်ခြင်းခံရပြီး (၃) နှစ်လောက် အကြာ မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာမှာ (ကို)ဒိန်းဒေါင်ရဲ့ဇနီး နာရေးသတင်းတွေ့ရတော့ တော်တော်လေး စိတ်မကောင်းဖြစ်မိတယ်။ ရွှေပြည်မိုးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ တွေ့ခဲ့တဲ့အထဲမှာ (ကို)ဒိန်းဒေါင်ဇနီးပါလာ သလား။ ဘယ်ခုံမှာထိုင်တဲ့ ဘယ်သူများပါလိမ့်လို့လည်း ပြန်တွေးနေမိတယ်။ နောက်ရက်တွေမှာ (ကို) ဒိန်းဒေါင်ရဲ့ သူငယ်ချင်းမိတ်ဆွေသင်္ဂဟများက (ကို)ဒိန်းဒေါင် (ခ) ကိုတင်ဌေးရဲ့ဇနီး ကွယ်လွန်၍ မိသားစု နဲ့ ထပ်တူဝမ်းနည်းကြောင်း သတင်းစာထဲထည့်ကြတော့ ပိုပြီးစိတ်မကောင်းဖြစ်ရပြန်တယ်။

တကယ်တော့ တစ်ခါတုန်းက မန္တလေးမြို့၊ ဆီဒိုးနားဟိုတယ်နားက ရွှေပြည်မိုးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ သရုပ်ဆောင်ကိုတင်ဌေးကို တရားရေးဝန်ထမ်း ကိုတင်ဌေးက ခင်မင်ဝမ်းမြောက်စွာ ဧည့်ဝတ်ပြုခဲ့တာဟာ ကိုတင်ဌေးက ကိုတင်ဌေးကို ဧည့်ခံခဲ့တာဆိုတာကို ကိုတင်ဌေးတို့နှစ်ယောက် မသိခဲ့ကြဘူး။

တကယ်လို့များ အဲဒီနေ့က ရွှေပြည်မိုးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ တရားရုံးမှာသက်သေအဖြစ် အစစ်ခံရ မယ့် ကိစ္စ တစ်စုံတစ်ရာပေါ်ပေါက်လို့ တစ်ဦးတစ်ယောက်သောသူက တရားရုံးတစ်ခုခုမှာ သက်သေအဖြစ် အစစ်ခံရပြီး အဲဒီအချိန်တုန်းက ကိုတင်ဌေးလည်း အနားမှာရှိပြီး သူသိသလို သိတာပါပဲလို့များ ထွက်ဆို ခဲ့မယ်ဆိုရင် သက်ဆိုင်ရာအမှုစစ်တရားသူကြီးက အစစ်ခံနေတဲ့သက်သေကို ခင်ဗျားပြောတဲ့ ကိုတင်ဌေးက ဘယ်ကိုတင်ဌေးလဲ (ကို)ဒိန်းဒေါင် ကိုတင်ဌေးလား၊ တရားရေးဝန်ထမ်း ကိုတင်ဌေးလားလို့ အကြောင်း အားလျော်စွာ ရုံးမေးလေးတော့ မေးပေးရနိုင်လိမ့်မယ် ထင်ပါတယ်။

မောင်တင်ဌေး(တရားရေး)
ကယားပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်တရားသူကြီး

လိမ်လည်လှည့်ဖြား၍ရသော ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးစေလိုမှုအကြောင်း

(Suit to set aside a decree Obtained by fraud)

ဦးတင်ဝင်း

ကနဦးတင်ပြလိုခြင်း

ဤအမှုမျိုးကို ကာလစည်းကမ်းသတ် အက်ဥပဒေ ပထမဇယားအမှတ်စဉ် ၉၅ အရ လိမ်လည်လှည့်ဖြားကြောင်းကို လိမ်လည်လှည့်ဖြားခံရသူသိသည့်အခါကစ၍ သုံးနှစ်အတွင်း တရားစွဲဆိုရသည်။

အမှုတန်ဖိုးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပယ်ဖျက်ပေးစေလိုသော ဒီကရီပါတန်ဖိုးသည် အမှုတန်ဖိုးပင်ဖြစ်သည်။

ရုံးခွန်ကို ရုံးခွန်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၇ (၄) (ဂ) အရ တောင်းဆိုသော သက်သာခွင့်အပေါ် ဇယား ၁ အပိုဒ် ၁ ပါ နှုန်းထားအတိုင်း ထမ်းဆောင်ရသည်။

စွဲဆိုရမည့်တရားရုံးမှာ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၂၀ အရ တရားပြိုင်နေထိုင်ရာဒေသ၊ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရာဒေသ၊ သို့မဟုတ် တရားစွဲဆိုရန်အကြောင်း ပေါ်ပေါက်ရာဒေသရှိ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော တရားရုံးဖြစ်သည်။

ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ခွင့်ရခြင်း၊ မရခြင်း

စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာမရှိသော တရားရုံးက ချမှတ်သည့်ဒီကရီသည် ပျက်ပြယ်သည်။ Nullityဖြစ်သည်။ တစ်ပတ်ရိုက်ခံရပြီး တရားရုံးကချမှတ်သည့် ဒီကရီမျိုး မရှိစကောင်း။ တရားလိုနှင့်တရားပြိုင်တို့ အပေးအယူလုပ်၍ ရရှိသည့်ဒီကရီမျိုးမှာလည်း တရားရုံး၏ဂုဏ်သိက္ခာကို ညှိုးမှိန်စေသည့် ဒီကရီအမျိုးအစားဖြစ်၍ ထိခိုက်နစ်နာသူကပင် ပယ်ဖျက်ခွင့်ရှိသင့်သည်။

လိမ်လည်လှည့်ဖြား၍ရယူထားသော ဒီကရီ၊ တရားလိုတရားပြိုင် ပူးပေါင်း၍ ရယူထားသောဒီကရီနှင့် စီရင်ပိုင်ခွင့်မရှိသော တရားရုံးက ချမှတ်သည့်ဒီကရီဖြစ်ကြောင်း သက်သေခံဥပဒေပုဒ်မ ၄၄ အရလည်း သက်သေပြခွင့်ရှိသည်။

ထို့ကြောင့် M.A.မိုက်စတြီးနှင့် အဗ္ဗဒူအဇစ်ရာမန် (5. Ran.46) စီရင်ထုံးတွင် သဘောတူညီချက်အရ ချမှတ်သည့် ဒီကရီကိုဖြစ်စေ၊ တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီကိုဖြစ်စေ၊ နှစ်ဖက်ဆိုင်ပြိုင်ပြီးမှ ချမှတ်သည့်ဒီကရီကိုဖြစ်စေ လိမ်လည်လှည့်ဖြားရယူထားပါက တရားရုံးကပယ်ဖျက်ခွင့်ရှိကြောင်း အတိအလင်းပြဆိုသည်။

သို့ရာတွင် အမှုတွင် အကျိုးမဝင်သောလိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုမရှိလျှင်မူ (Unless that Fraud is extraneous to the suit) ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ခွင့်မရနိုင်ပေ။

တရားရုံးတစ်ရုံးက ချမှတ်ထားသောဒီကရီကို အယူခံသော်လည်းကောင်း၊ ပြင်ဆင်မှုဖွင့်၍သော်လည်းကောင်း၊ စောဒကတက်၍သော်လည်းကောင်း တစ်နည်းနည်းနှင့် ဥပဒေအတိုင်း ပယ်ဖျက်ခြင်းမပြုခဲ့လျှင် ၎င်းဒီကရီသည် အမှုထဲတွင်ပါသော တရားလိုတရားပြိုင်များအပေါ်တွင် တည်ရှိလျက်ပင်ရှိသည်ဟု ဦးမြင့်နှင့် မအေးမိ၊ (၁၉၅၇ မတစ (တရားလွှတ်တော်) ၉၆) အမှုတွင် ပြဆိုထားသည်။ တစ်ဖက်တွင် တရားရုံးကို လိမ်လည်လှည့်ဖြား၍ရသော ဒီကရီဟူသည် ရှိကောင်းသည်မဟုတ်၍ ထိုဒီကရီမျိုးကို တရားရုံးကပင် သီးခြားအမှု၌ ပယ်ဖျက်ပေးရန် လမ်းဖွင့်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။

သို့သော်လည်း-

တရားလွှတ်တော်က ထုံးစံသည့် ဒေါက်တာ အဗ္ဗူရင်နှင့်ပန်ဒစ်တိုင်ရန် (A.I.R 1937 Ran.524) အမှုတွင် “နှစ်ဖက်အမှုသည်များသည် အကြောင်းကိစ္စတစ်ရပ်တည်းကို ဘတစ်ပြန်ကျားတစ်ပြန် တရားစွဲဆိုခွင့်ရှိကြစတမ်းဆိုလျှင် မူဝါဒများသည် မည်သို့သောအခါမှ ပြီးပြတ်တော့မည်မဟုတ်ပေ”ဟု သုံးသပ်ပြီး စွဲဆိုသူကို အရှုံးပေးသည်။

ဆိုက်အဗ္ဗူလာရန်ပန်ဟာဒီနှင့်ဆိုက်အကာဘီဆင်ဟာမစ်မာဖာအမ်ဆစ်ချီကွေအား(တွဲ ၃ ရန်ကုန် ၆၅) အမှုတွင် “တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီကို လိမ်လည်ရယူထားသည်ဟုဆိုကာ ပယ်ဖျက်ပေးရန် တရားစွဲဆိုရာ၌ တရားရုံးက တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီချမှတ်သောအမှုကို တရားစွဲဆိုစဉ်က မိမိသည် ကျိုက်လတ်မြို့တွင်မနေ၊ ရန်ကုန်မြို့တွင်နေကြောင်း တရားလိုသိပါလျက် မိမိထံ သမ္မန်စာမချခဲ့ပါဟု အဆိုပြုသည်။ တရားလွှတ်တော်က စီရင်ထုံးစာမျက်နှာ ၆၇ တွင် တရားလိုအဆိုပြုသော အထက်ပါအကြောင်းခြင်းရာများကို တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီချမှတ်သောအမှုတွင် အဆုံးအဖြတ်ပေးခဲ့ဖူးခြင်းမရှိကြောင်း၊ တရားပြိုင် (တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီရသူ)၏ လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုကြောင့် တရားပြိုင်ထံ သမ္မန်စာမချခဲ့ကြောင်း” စသည်ဖြင့် သုံးသပ်သည်။ စွဲဆိုသူ၏ အမှုအောင်မြင်နိုင်ရန် သက်သေထင်ရှားပြရမည့်အချက်များကို ညွှန်ပြခြင်းဟုဆိုနိုင်သည်။ ဤစီရင်ထုံးစာဆက်လက်၍ “ဒီကရီချမှတ်သောအမှုတွင် တင်ပြသောသက်သေခံချက် (Subornation) တို့မှာ မုသား (Perjury) ဖြစ်သည်ဟု အကြောင်းပြခွင့်မရှိကြောင်း၊ ထိုသို့ ပြခွင့်ရှိစတမ်းဆိုပါက အပြန်အလှန်စွဲဆိုကြခြင်းဖြင့် အမှုပြီးဆုံးဖွယ်ရာ အကြောင်းမရှိကြောင်း (Go on alternately *ad infinitum*) စာမျက်နှာ ၆၆ တွင် အောက်ပါအတိုင်း အကြောင်းပြသည်။

"that a suit will not lie to set aside a decree obtained by fraud, unless that fraud is extraneous to the suit xxx. If it were otherwise, it would still be open to a defendant to bring a fresh suit upon new allegations of fraud and subornation of perjury to set aside the decree obtained by the plaintiff, and the plaintiff thereafter could do the same, and so the parties might go on alternately *ad infinitum*."

၁၉၉၀ပြည့်နှစ်တွင် တရားရုံးချုပ်က ထုံးစံသော ကိုပုပါ ၂ နှင့် ဒေါ်သန်းသန်းပါ ၆ အမှုစာမျက်နှာ ၇၃ ၌ ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်ရန်ကိစ္စအပေါ် ဤသို့ရှင်းပြပြီး လမ်းညွှန်သည်။

“လိမ်လည်မှုကို အကြောင်းပြ၍ ဒီကရီတစ်ရပ်ကို ပယ်ဖျက်ပေးရန်အတွက် တရားစွဲဆိုနိုင်ရန် ထိုဒီကရီကိုအခြေခံသည့် သက်သေခံချက်သည် မမှန်ကန်ကြောင်း တရားလိုက ပြဆိုရုံမျှဖြင့် မလုံလောက်ပေ။ မိမိပျက်ကွက် သို့မဟုတ် လစ်လျူရှုမှုကြောင့်မဟုတ်ဘဲ တရားပြိုင် (ယခင်အမှု၏တရားလို)၏ တမင်လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုကြောင့် မိမိသည် ယင်းလိမ်လည်မှုကို ယခင်အမှုတွင် ဖော်ထုတ်နိုင်ခွင့်မရခဲ့ကြောင်း သက်သေပြရမည်။ ဆုံးဖြတ်ပြီးသောပြဿနာများကို ထပ်မံအရေးဆိုခွင့်မရနိုင်ချေ။ ဒီကရီတစ်ရပ်ကို လိမ်လည်လှည့်ဖြား၍ရယူခဲ့သော ဒီကရီဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပယ်ဖျက်ပေးရန် တရားစွဲဆိုခွင့်ရရန်မှာ ယခင်အမှုတွင် တရားလို၏လိမ်လည်လှည့်ဖြားခြင်းကြောင့် ထိုအမှုတွင် တရားပြိုင်က မိမိထုချေလိုသောအချက်ကို တင်ပြခွင့်မရခဲ့ခြင်း၊ ထိုလိမ်လည်မှုသည် အဆုံးအဖြတ်ပေးခဲ့သည့်အမှု၏ပြင်ပတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သောကိစ္စဖြစ်ခြင်း စသည့်အချက်တို့ကိုအကြောင်းပြ၍ စွဲဆိုခြင်းဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ ဆုံးဖြတ်ပြီးသည့်အမှုကို သက်သေခံချက်များ မမှန်မကန်တင်ပြကာ ဒီကရီကိုရယူခဲ့သည်ဆိုပြီး ထိုဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တရားစွဲဆိုခွင့်ကို လမ်းဖွင့်ပေးထားပါက အမှုတစ်မှုတွင်ရှုံးနိမ့်သူက ထိုအမှု၌အမှုနိုင်သူသည် မမှန်မကန်သော သက်သေခံချက်များ

တင်ပြကာ အနိုင်ယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု အကြောင်းပြချက်ဖြင့် အတောမသတ် သံသရာလည်ကာ တရားစွဲဆို နေကြခြင်းဖြင့် မှုခင်းများဆုံးခန်းတိုင်ရောက်ရန် အကြောင်းရှိတော့မည်မဟုတ်ချေ။

အထက်ပါ စီရင်ထုံးအရ လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည် အရေးပါသောအချက်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရမည်ဖြစ် ပါသည်။

လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု (Fraud)

ဒီကရီတစ်ရပ်ကို ပယ်ဖျက်ခွင့်ရစေသည့် လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည်-

- (၁) **K.Eမတ်စတန်နှင့်ဘာဘူမိုအင်ဒရာနတ်ဆင်း(1 Ran. 500)** စီရင်ထုံး၌ ယခင်အမှု၏ ပြင်ပတွင် ပေါ်ပေါက်သော လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု (fraud extraneous to the previous suit) ကိုရည်ညွှန်းပြီး၊
- (၂) **M.Aမိုက်စတြီးနှင့်အဗ္ဗဒူအစစ်ရာမန်(5 Ran. 46)** စီရင်ထုံး၌ အမှုပြင်ပတွင် လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု (Extrinsic fraud) ဟုဆိုထားပေသည်။

ဒေါ်ကြင်နုနှင့်ဦးမိုးဟာမက်ယူစွတ်(1989 B.L.R 4) စီရင်ထုံးတွင် “စွပ်စွဲသောလိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည် ဒီကရီချမှတ်ခဲ့သောအမှု၏ ပြင်ပအကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်ပေါက်သောလိမ်လည်မှုတစ်မျိုးမျိုး မဟုတ်၍ ယင်းအကြောင်းအရာအပေါ် အခြေခံကာ တရားရုံးတစ်ရုံးကချမှတ်သော ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် အကြောင်းမရှိကြောင်း” ပြဆိုသည်။

သို့ဖြစ်၍ လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည် ပယ်ဖျက်စေလိုသော ဒီကရီချမှတ်ခဲ့သည့်အမှုတွင် အကျိုးမဝင်သော ဆက်စပ်ခြင်းမရှိသော အမှုဘောင်ပြင်ပရောက်သော လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုကို ဆိုလိုပေသည်။ တစ်နည်းအား ဖြင့် ဒီကရီကို ဖျက်သိမ်းခွင့်ရစေသည့် လိမ်လည်မှုမျိုးသည် စီရင်ပြီးဖြစ်သော မှုခင်းအကြောင်းအရာနှင့် လုံးဝမပတ်သက်သည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော လိမ်လည်မှုမျိုး (Extrinsic fraud) ကသာ ဒီကရီကို ဖျက်သိမ်းခွင့်ရစေသည်။ (Intrinsic fraud) သည်အမှုတွင် အကျိုးဝင်သည့်လိမ်လည်မှုမျိုးဖြစ်၍ ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ခွင့်ရစေသည်မဟုတ်ပေ။

အမှုတွင်အကျိုးဝင်သည့် လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု (Intrinsic fraud)

ယခင်အမှုတွင် ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သောကိစ္စရပ်ဖြစ်ပါက အမှုတွင်အကျိုးဝင်သည့်လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

ဥပမာအဖြစ်တင်ပြလိုသော **ဦးရွှေမိုးနှင့် ဦးသန်းမောင်(1984 B.L.R 4)** အမှုမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ ဦးအင်ဂါနှင့် ဒေါ်သဲနုသည် အချင်းဖြစ်မြေနှင့် အိမ်၏ပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ကွယ်လွန်ရာ သမီး ဒေါ်အေးကြွယ်နှင့်ဒေါ်နီက အမွေရသည်။ ဒေါ်အေးကြွယ်ကွယ်လွန်ရာ ဒေါ်နီက ဒေါ်အေးကြွယ်အမွေကို ရသည်။ ဒေါ်နီက ဦးရွှေမိုးကို ယင်းဥပစာ အပိုင်ပေးရာ ဦးသန်းမောင်က ဦးအင်ဂါ၊ ဒေါ်သဲနုတို့၏ ကိစ္စိမသားအဖြစ် ဦးရွှေမိုးအပေါ် အခင်းဖြစ်အိမ်နှင့်မြေသည် မိမိပိုင်ကြောင်း မြှက်ဟကြေညာပေးစေလိုမှု စွဲဆိုသည်။ ဦးသန်းမောင် အနိုင်ဒီကရီရသည်။ ထို့နောက် ဦးရွှေမိုးက ဦးသန်းမောင်အပေါ် အဆိုပါ ဒီကရီသည် လိမ်လည်ရထားသည့် ဒီကရီဖြစ်ကြောင်း မြှက်ဟကြေညာပေးရန် တရားစွဲဆိုရာ၌ လိမ်လည်မှုအခြေခံ အချက်လေးချက်ကို ဖော်ထုတ်တင်ပြသည်။

ပထမအချက်ဖြစ်သော ဦးသန်းမောင်သည် မူလပိုင်ရှင်၏ကိစ္စိမသား ဟုတ်၊ မဟုတ်မှာ လိုအပ်သလို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး ဦးသန်းမောင်စွဲဆိုသည့်အမှုတွင် တရားပြိုင်ဘက်မှဖော်ထုတ်ချေပနိုင်သောအချက်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်ဖြစ်သောအမှုသည် ကာလစည်းကမ်းသတ်ကျော်၊ မကျော်ကိစ္စမှာလည်း တရားပြိုင်ဘက်

က ချေပနိုင်သည့်အချက်ဖြစ်သည်။

စတုတ္ထအချက်မှာ စာချုပ်၌ ပါဝင်ချုပ်ဆိုသူကသာ သီးခြားသက်သာခွင့် ဥပဒေပုဒ်မ ၃၉ အရ စာချုပ်ကို ပယ်ဖျက်နိုင်ကြောင်း တင်ပြချက်ဖြစ်ရာ ယင်းအချက်မှာ မမှန်နိုင်။ **ဒေါ်ကျင်ရီနှင့် ဒေါ်သန်းကြည် (2000 B.L.R 34 S.B)** အမှုအရ စာချုပ်ချုပ်ရာတွင် မပါဝင်သူသည်လည်း စာချုပ်ပယ်ဖျက်ရန် သက်သာခွင့်ရနိုင်သည်။

တတိယအချက်ဖြစ်သော ဦးသန်းမောင်သည် မူလပိုင်ရှင်၏ ကိစ္စိမသားဖြစ်ခဲ့လျှင် အမွေဆိုင်ဖြစ်သည့် အတွက် မူလပိုင်ရှင်၏ သမီးအရင်း ဒေါ်နီအနေနှင့် ဦးသန်းမောင်၏ ဝေစုကို ဦးရွှေမိုးအား ထည့်ပေးခွင့်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ဦးသန်းမောင်၏ ဝေစုနှင့်ပတ်သက်၍ စာချုပ်သည် ပျက်ပြယ်ကြောင်း မြက်ဟကြေညာပေးနိုင်သည်။ စာချုပ်တစ်ခုလုံးကို မဖျက်သိမ်းနိုင်သော်လည်း ယင်းအချက်ကို ဦးသန်းမောင်စွဲဆိုသည့်အမှုတွင် ဦးရွှေမိုးက တင်ပြခဲ့ခြင်းမရှိချေ။ တရားရုံးကလည်း မစဉ်းစားမိဘဲ စာချုပ်တစ်ခုလုံးကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ဦးရွှေမိုးသည် အထက်ပါအချက်လေးချက်ကို ဦးသန်းမောင်က တရားလိုလုပ်၍ ၎င်းအပေါ် စွဲဆိုသည့် ယခင်အမှုတွင် ဖော်ထုတ်သက်သေပြနိုင်မည်ဆိုပါက ဦးသန်းမောင်အမှုရှုံးမှာ သေချာသည်။

ထို့ကြောင့်လည်း ဗဟိုတရားရုံးက ယင်းအချက်များကို ဦးရွှေမိုးကဖော်ထုတ်ချေပသင့်ကြောင်း၊ ချေပနိုင်သည့်အချက်များဖြစ်ကြောင်း ထောက်ပြသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လိမ်လည်သည်ဆိုသောအချက်လေးချက်သည် ဦးသန်းမောင်စွဲဆိုသည့်အမှုတွင် ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည့်ကိစ္စများသာဖြစ်သည်။ (Intrinsic fraud) များဖြစ်သည်။ (Extrinsic fraud) များ မဟုတ်ချေ။

ထို့ပြင် ဗဟိုတရားရုံးက တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ ၏ ရှင်းလင်းချက် ၄ အရ ဦးသန်းမောင်က ဦးရွှေမိုးအပေါ် စွဲဆိုသည့်အမှုတွင် ချမှတ်သည့်စီရင်ချက်သည် ဦးရွှေမိုးတို့ နောက်စွဲဆိုသောအမှုကို ပိတ်ပင်သဖြင့် ထပ်မံ၍ တရားတစ်ထုံးစွဲဆိုခွင့်မရှိတော့ကြောင်း ပြဆိုသည်။

အမှုတွင် အကျိုးမဝင်သည့် လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု (Extrinsic fraud)

(5 Ran. 46) အမှုတွင် တရားလိုက မိမိအပေါ် ချမှတ်ထားသည့် တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီအား ပယ်ဖျက်ပေးရန် အကြောင်းအချက် ၂ ရပ် အပေါ်အခြေခံ၍ တရားစွဲဆိုသည်။

(၁) (ယခင်အမှု၌) သမ္မန်စာကို ချအပ်ခဲ့ခြင်းမရှိ၊ သမ္မန်စာချခြင်းကို ဖုံးဖိထားခဲ့ပြီး မိမိ၏ လက်မှတ်ကို သမ္မန်စာမိတ္တူပေါ်တွင် အတုပြုလုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးထားကြောင်း၊

(၂) (ယခင်အမှုတွင်) ငွေပေးကတိစာချုပ်မှာ ဖန်တီးထားသောစာချုပ်ဖြစ်ပြီး မမှန်မကန် တောင်းဆိုကြောင်း။

တရားလွှတ်တော်က “ပယ်ဖျက်စေလိုသည့် ဒီကရီကို ချမှတ်ထားသည့်အမှု၏ အထောက်အထားများသည် မူသားသက်သေခံဖြစ်သည်ဆိုသော အကြောင်းပြချက်လောက်နှင့် ဒီကရီပယ်ဖျက်ခွင့်မရှိ” ဟု သုံးသပ်သည်။ ထို့ပြင် “ယိုးစွပ်သောလိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည် တရားရုံးတွင်မိမိအမှုအား တင်ပြခြင်း မပြုနိုင်စေရန် အမှုသည်အား တားဆီးပိတ်ပင်သောအမှု ပြင်ပတွင် ပေါ်ပေါက်သည့် လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု ဖြစ်ရမည်” ဟု ဖော်ပြသည်။

အထက်ပါအမှုကိုပယ်ဖျက်သော **M.A ဖိုက်စကြီးနှင့် အဗ္ဗူအစစ်ရာမန် (5 Ran. 471 D.B)** အမှုတွင် “တရားပြိုင် (ဒီကရီချမှတ်သည့်အမှုတွင် တရားလို) ၏ လိမ်လည်လှည့်ဖြားသောအပြုအမူကြောင့် တရားလို (ဒီကရီချမှတ်သည့်အမှုတွင် တရားပြိုင်) သည် အမှု (ယခင်အမှု) ကို ဆိုင်ပြိုင်ရန် တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း

ခံခဲ့ရသည်ဟု ထပ်လောင်းစွပ်စွဲထားသည်။ ဤအချက်သည် မူလအမှု၏အကြောင်းခြင်းရာ ပြင်ပတွင် ပေါ်ပေါက်သော လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှား၍ ပြဿနာမှာ လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည် ၎င်းအား တရားစွဲဆိုရန်အကြောင်း (အချင်းဖြစ်အကြောင်းခြင်းရာ) ရရှိစေရန် လုံလောက်ခြင်းရှိ၊ မရှိဖြစ်သည်” ဟု ထောက်ပြသည်။

အမှုကိုလေ့လာလျှင် သမ္မန်စာကို ပြန်သွင်းရာ၌ နည်းလမ်းတကျ အတည်ပြုပြီးကြောင်း ဆင့်စာလုလင် က အစီရင်ခံသည်။ တရားပြိုင်က သမ္မန်စာမိတ္တူ၌ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး မူရင်းကို လက်ခံယူသည်ဟု ဆိုသော်လည်း တရားပြိုင်က၎င်း၏လက်မှတ်မဟုတ်ဟု ငြင်းဆိုသည်။ ၎င်း၏ငြင်းဆိုချက်မှန်လျှင် တရားပြိုင် အား သမ္မန်စာချပြီးလေဟန်တရားလိုသည် ဆင့်စာလုလင်၊ သို့မဟုတ် အခြားသူနှင့် ပူးပေါင်းကြံစည်သည့် ဇာတ်လမ်းကြောင့် သို့မဟုတ် တရားပြိုင်၏လက်မှတ်တုကို သမ္မန်စာတွင်ထိုးခြင်းကြောင့် တရားပြိုင်အမှု မဆိုင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တရားပြိုင်အား ဆင့်စာချပြီးကြောင်း တရားလိုကတရားရုံးအား လိမ်လည်တင်ပြ ခဲ့သဖြင့် တရားပြိုင်ရုံးသို့သွားပြီး အမှုမဆိုင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တရားလို၏ လိမ်လည်သည့်ပယောဂကြောင့် ဖြစ်သည်။ တရားပြိုင်အမှုမဆိုင်ခြင်းသည် တရားလို စွဲဆိုသည့်အမှု၏ အမှုသွားအမှုလာနှင့်မဆိုင်ပေ။ တရားလိုစွဲဆိုသည့်အမှုမှာ တရားပြိုင်ယူသည့် ငွေပြန်လည်ရလို့မဖြစ်သည်။ တရားလိုလိမ်လည်လှည့်ဖြား သည့်ကိစ္စ (သမ္မန်စာတွင် တရားပြိုင်၏လက်မှတ်တုထိုးသည့်ကိစ္စ) အကျိုးမဝင်ချေ။ တစ်နည်းအားဖြင့် အမှုအကြောင်းခြင်းရာ (အဆိုအချေတို့တွင်ပါသော အကြောင်းအရာ) ပြင်ပကိစ္စဖြစ်မည်။ ထို့ကြောင့် ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန်တင်ပြသော အကြောင်းအချက် (၁) သည် အမှုတွင် အကျိုးမဝင်သော လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု (Extrinsic fraud) ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအချက် (၂) မှာမူ ယခင်အမှုတွင် အကျိုးဝင်သော လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှု (Intrinsic fraud) ဖြစ်သည်။

ဤ (5 Ran. 471 D.B) စီရင်ထုံးက (Extrinsic fraud) ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးသည်။

K.E မူတန်နှင့် ဘာဘူမီဟင်ဒရာနတ်ဆင်း (1 Ran. 500) စီရင်ထုံးတွင် တရားလို(တစ်ဖက်သတ် ဒီကရီချမှတ်ခြင်းခံရသူ)က (ယခင်အမှု၌) သမ္မန်စာကို ၎င်းထံမှချအပ်ခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း သမ္မန်စာချအပ်ရာ၌ ဆင့်စာလုလင်ကိုမိမိဖြစ်ကြောင်း ညွှန်ပြသူနှင့်ဆင့်စာလုလင်တို့၏ကျမ်းကျိန်ချက်များသည် မှသားဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြသည်။ သို့သော် တရားလွှတ်တော်က ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်မပေးဘဲ စွဲဆိုမှုကို ပလပ်သည်။

တရားလွှတ်တော်၏ သုံးသပ်ချက်များမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။

“သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးက အမှုသည်တစ်ဦးအပေါ် ဒီကရီချမှတ်ပြီးဖြစ်ရာတွင် တရားရုံးက မိမိရှေ့တွင် တင်ပြသော သက်သေခံချက်များကို ယုံကြည်ခြင်းသည် မှားယွင်းခဲ့သည်ဟူသော အကြောင်းအချက်တစ်ရပ် အရ ဒီကရီပယ်ဖျက်ပေးရန် စွဲဆိုသောအမှုကို အခြားတရားရုံးက လက်ခံခွင့်မရှိ။ စွပ်စွဲသောလိမ်လည် လှည့်ဖြားမှုသည် ယခင်အမှုပြင်ပတွင် ပေါ်ပေါက်မှသာလျှင် လိမ်လည်လှည့်ဖြားခြင်းကြောင့် ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် စွဲဆိုနိုင်သည်”

“မမှန်သက်သေခံခြင်းကို လိမ်လည်လှည့်ဖြားခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုနိုင်လျှင် တရားရုံးသည် အမှုကိုဆုံးဖြတ် ရာ၌ ထိုလိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုကျူးလွန်ခြင်းရှိ၊ မရှိ အဆုံးအဖြတ်ပြုပြီးဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်။ တရားရုံးက အဆုံးအဖြတ်ပေးပြီးသည့်ကိစ္စကို ထပ်မံအဆုံးအဖြတ်ပေးရန် တောင်းခံနိုင်မည်မဟုတ်။ စိစစ်ရန်မှာ တိုင်တန်း လျှောက်ထားလာသော လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည် တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ပြီးဖြစ်သော အကြောင်းအရာတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိဘဲ ထိုအကြောင်းအရာ၏အပဖြစ်သော ကိစ္စဟုတ်၊ မဟုတ်ဖြစ်သည်။ ပမာအားဖြင့် တစ်ဖက်

အမှုသည်၏ လှည့်စားမှု၊ သို့မဟုတ် အလွဲပြောမှုကြောင့် အမှုသည်တစ်ဦးသည် မိမိအမှုကို နည်းလမ်း တကျတင်ပြခွင့်မရှိလျှင် လိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုမြောက်ပေလိမ့်မည်။”

ဤအမှု၏ဖြစ်စဉ်အရ ဆင့်စာကို တရားပြိုင်ထံ အမှန်တကယ်ချအပ်ပြီးဖြစ်ပါလျက် တရားပြိုင်မလာ ခြင်းဖြစ်၍ (Extrinsic fraud) မဟုတ်။ (Intrinsic fraud) သာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တရားလွှတ်တော်က တရားပြိုင်သည် ရုံးခေါ်စာရရှိခဲ့ကြောင်း ယခင်အမှု (တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီချမှတ်သည့်အမှု)တွင် တရားရုံးသို့ သွားရောက်ခဲ့ပါမူ ဤအမှုမှတရားပြိုင် (ယခင်အမှုတရားလို)နှင့် ၎င်း၏သက်သေများတင်ပြသော သက်သေခံ ချက်တို့ကို ချေဖျက်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းမရှိသဖြင့် ပေါ့လျော့မှု ကျူးလွန်ခဲ့သည် ဖြစ်ရာ ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်ပေးရန် ဤအမှုကို စွဲဆိုပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည်။

အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့် ရန်ကုန်စီရင်ထုံးများမှာ တရားပြိုင်ဘက်မှမလာ၍ အမှုကို တစ်ဖက်သတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်းခံရသောဒီကရီမျိုးကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် စွဲဆိုသောအမှုများဖြစ်ရာ နှစ်ဖက်ပြိုင်ဆိုင်သည့်အမှုတွင် ချမှတ်သည့်ဒီကရီမျိုးဆိုလျှင် ပယ်ဖျက်ရန် ပို၍ပင်ခက်ခဲမည်ဖြစ်ပေသည်။ ဒီကရီကို အလွယ်တကူ ပယ်ဖျက်ခွင့်ပေးလျှင် အမှုတိုးပွားမည်ဖြစ်သည်။

ဆုံးဖြတ်ပြီးသောပြဿနာကို အခြားသက်သေခံအရ ထပ်မံအဆုံးအဖြတ်ခံခွင့်မရှိသင့်သော မီးသေခြင်း ဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့်လည်း အမှုများပြားခြင်းကို တားဆီးပိတ်ပင်ထားသည်။

သို့ဖြစ်ရာ (1 Ran. 500) ထုံးဖွဲ့မှုကိုပြန်ကြည့်လျှင်

“မိမိအဆိုလွှာ၌ ပဏာမဒီကရီရရှိသူတင်ပြသော လိမ်လည်လှည့်ဖြားထားသည့် သက်သေခံဖြင့် ရရှိခဲ့သည်ဟုဆိုကာ အငြင်းပွားသည့်ပြဿနာများကို အမှုသစ်တွင် ပြန်လည်ရရှိနိုင်သည်ဟူသော ဥပဒေမရှိ၊ ထိုသို့ကောက်ယူမည်ဆိုပါက အရေးနိမ့်သောအမှုသည်အား အယူခံမှုများကိုထိန်းချုပ်သောဥပဒေ၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုကိုသာမက မီးသေခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သောဥပဒေကိုပါ ရှောင်ရှားခွင့်ပြုရာရောက်ပေလိမ့်မည်” ဟု လမ်းညွှန်ချက်ကို တွေ့ရသည်။

ထို့ကြောင့် ဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အပြည့်အဝရှိသည့် နှစ်ဖက်အမှုသည်များ ရေကုန်ရေခန်း တရားဆိုင် သည့်အမှု၌ ချမှတ်သည့်ဒီကရီသည် ခိုင်မာသည်။ လွယ်လွယ်နှင့် ဖျက်၍မရဟု ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။

အမိန့် ၉ နည်း ၁၃ အရ လျှောက်ထားခြင်း

တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်ပေးရန် တရားကျင့်ထုံးအမိန့် ၉ နည်း ၁၃ အရ လျှောက်ထားမှု၌ ရုံးခေါ်စာကို နည်းလမ်းတကျချအပ်ခဲ့သည်ဟုဆုံးဖြတ်ပြီး လျှောက်လွှာကို ပလပ်ခံလျှင် မီးသေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရုံးခေါ်စာမရဟူသော ပြဿနာကို နောက်စွဲဆိုသည့် တရားမကြီးမှုတွင် အဆုံးအဖြတ်ခံယူခွင့် မရှိတော့ချေ။ (1 Ran. 500) စီရင်ထုံးအရ တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် စွဲဆိုခွင့်မရှိ။

(1 Ran. 46) အမှုတွင်မူ တရားပြိုင်က တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်ပေးရန် လျှောက်ထားရာ တရားရုံးကတောင်းသည့် အာမခံမပေး၍ လျှောက်လွှာကို ပလပ်ခံခံရပြီးနောက် ရုံးခေါ်စာမချဘဲ ဒီကရီကို လိမ်လည်ရယူခဲ့ကြောင်းဖြင့် ပယ်ဖျက်ပေးရန် တရားစွဲဆိုသည်။ တရားလွှတ်တော်က တရားစွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည်။ သို့သော်လည်း အယူခံရုံးက (1 Ran. 471) စီရင်ထုံးတွင် အာမခံမသွင်း၍ လျှောက်လွှာ ပလပ်ခံရခြင်းသည် နောက်စွဲဆိုသည့်အမှုကို မပိတ်ပင်ကြောင်း ဆန့်ကျင်ဆုံးဖြတ်သည်။ လျှောက်လွှာကို ပလပ်ရာ၌ ရုံးခေါ်စာ အမှန်တကယ်ချ၊ မချ ကိစ္စကို မဆုံးဖြတ်ရသေးသည့်အတွက် ယင်းပြဿနာကို အဆုံးအဖြတ်ခံယူရန် တရားမကြီးမှု စွဲဆိုနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ဆိုက်အဗ္ဗရုရာမန်မဟာဒီနှင့် ဆိုက်အကာကီဘင်ဟာမစ်မိုမာအင်ဘစ်ချီကွာ(3 Ran. 65) အမှု၌ တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန်လျှောက်ထားခဲ့ခြင်းမရှိသော်လည်း လက်ရှိအမှုကို စွဲဆိုနိုင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည်။ အကြောင်းမူ လိမ်လည်လှည့်ဖြားသည်ဆိုသောအကြောင်းပြချက်ဖြင့် ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် တရားစွဲဆိုခြင်းဖြစ်သည့်ပြင် လျှောက်ထားသောလိမ်လည်လှည့်ဖြားမှုသည် အဆုံးအဖြတ်ပြုပြီးသော အကြောင်းအရာတွင် ပါဝင်မှုမရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြသည်။

စင်စစ်ဒီကရီချမှတ်ခဲ့သည်အမှုတွင် တင်ပြခဲ့ချက်များသည် မုသားဖြစ်ကြောင်း အဆိုပြု၍ တရားစွဲဆိုခွင့် မရှိ။ ယခုမှ အမှန်များတွေ့လာကြောင်း အကြောင်းပြ၍လည်း တရားစွဲဆိုခွင့်မရှိ။

ထို့ကြောင့် အလေးအနက်မှတ်သားရန်မှာ ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့်အမှုတွင် ပေါ်ပေါက်သည့်အကြောင်းခြင်းရာ နှင့် တစ်နည်းနည်း အဆက်အစပ်လည်းမရှိ၊ တစ်သီးတစ်ခြားလည်းဖြစ်သည့် တရားပြိုင် (ယခင်အမှုတွင် ဒီကရီရရှိခဲ့သူ) ကျူးလွန်သည့် လိမ်လည်မှု လှည့်ဖြားမှုမျိုးဖြစ်မှသာ တရားစွဲဆိုပြီး ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်နိုင် မည်ဖြစ်သည်။

ဒီကရီကို အယူခံရုံးက အတည်ပြုသော်လည်း မူလရုံးတွင် စွဲဆိုခြင်း

တစ်ဖက်သတ်ဒီကရီကို အယူခံတရားရုံးက အတည်ပြုပါက အယူခံတရားရုံး၏ဒီကရီသည် မူလတရားရုံး ၏ဒီကရီနှင့်ပေါင်းစပ်သွားသောကြောင့် ထိုဒီကရီကိုလိမ်လည်လှည့်ဖြား၍ရသည့် ဒီကရီဖြစ်သည်ဟု အကြောင်း ပြကာပယ်ဖျက်ပေးရန် အမှုကိုအယူခံတရားရုံးတွင်သာ စွဲဆိုရန် ဟုတ်၊ မဟုတ် ထုံးသကမေရှိသေးပါ။

ဒီကရီတစ်ရပ်ကို အယူခံတရားရုံးကအတည်ပြုလျှင် မူလတရားရုံး၏ဒီကရီသည် အယူခံတရားရုံး၏ ဒီကရီဖြစ်သွားခြင်းကြောင့် ဒီကရီပြင်ရန် အကြောင်းရှိလျှင် အယူခံရုံးကသာ ပြင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆာရာဘီနှင့် ဟာမစ်ကာဆင် (ရန်ကုန်အတွဲ ၄၊ စာ ၃၄၇) အမှုတွင် ထုံးဖွဲ့သည်။ ဒီကရီတွင် လက်ရောက်အပ်ပေးရန် ကိစ္စကျန်ရစ်သဖြင့် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်သည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဦးအေးပါ ၃ နှင့် ဒေါ်နှင်းရီပါ ၂၊ (၁၉၈၄ မတစ ၃၃၇) အမှုတွင် ခရိုင်တရားရုံးနှင့် မူလတရားရုံးတို့၏ ဒီကရီပေါင်းစပ်သွားသည့်ကိစ္စတို့ကို ဒီကရီ အတည်ပြုရမည့်ရှုထောင့်မှ ဆင်ခြင်ထုံးဖွဲ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ကိုလည်း သတိချပ်ရန် လိုသည်။

တရားရုံးအဆင့်ဆင့်က ထပ်တူစီရင်နိုင်သည့် (concurrent jurisdiction) အမှုများရှိသည်။ ထိုအမှုမျိုးကို အမှုတန်ဖိုးအရ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံးအသီးသီးတွင် စွဲဆိုရန်သတ်မှတ်ထားသည်။ ပစ္စည်း တည်ရာ၊ ပဋိညာဉ်ပြုရာ၊ တရားစွဲဆိုရန်အကြောင်းပေါ်ပေါက်ရာ၊ တရားပြိုင်နေထိုင်ရာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရာ ဒေသအပေါ်အခြေခံကာ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံးများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသည်။ အချို့အမှု များကို အချို့သောတရားရုံးများကသာလျှင် စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ (exclusive jurisdiction) ရှိသည်ဟု သတ်မှတ် ထားသည်လည်းရှိသည်။ ဥပမာ ခရစ်ယာန်လင်မယားကွင်ရှင်းသည့်အမှုကို ခရိုင်တရားရုံးက စစ်ဆေးစီရင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည်။

ငွေကြေးအလိုက်၊ ဒေသအလိုက် စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံးများမှာ မြို့နယ်တရားရုံး၊ ခရိုင်တရားရုံးနှင့် တရားလွှတ်တော်များဖြစ်ကြသည်။ ဒီကရီပယ်ဖျက်ပေးစေလိုမှုများကို အမှုတန်ဖိုးအလိုက် စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံးတွင် တရားစွဲဆိုရန်ဖြစ်သည်။ အမှုတန်ဖိုးမှာလည်း ပယ်ဖျက်ပေး စေလိုသော ဒီကရီ၏တန်ဖိုးပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအမှုမျိုးကို မည်သည့်တရားရုံးကသာ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်ဟု ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြင့် သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိ။ မြို့နယ်တရားရုံးမှ တရားလွှတ်တော်အထိ ငွေကြေးဆိုင်ရာ စီရင်ပိုင်ခွင့်အရ စီရင်ခွင့်ရရှိသောအမှုအမျိုးအစားဖြစ်သည်။

အမှုတစ်မှုတွင်ချမှတ်သောဒီကရီကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အတည်ပြုသဖြင့် ထိုဒီကရီသည် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဒီကရီဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထိုဒီကရီကို လိမ်လည်လှည့်ဖြား၍ရသော ဒီကရီဖြစ်သည်ဟုအဆိုပြုကာ ပယ်ဖျက်ပေးရန် တရားစွဲဆိုသောအမှုကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် တရားစွဲဆိုရမည်ဟုဆိုလျှင် ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး ဥပဒေပုဒ်မ ၁၁ အရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ မူလစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတွင်း မကျရောက်သဖြင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကလည်း လက်ခံစီရင်နိုင်မည်မဟုတ်၍ တရားစွဲဆိုလိုသူမှာ တရားစွဲဆိုခွင့်ဆုံးရှုံးရမည့် အခြေအနေသို့ရောက်ရှိသွားပေလိမ့်မည်။

စုစည်းသုံးသပ်ရလျှင်-

(၁) ပြည်နယ်ဝန်ကြီးများခန့်ထားခြင်းဆိုင်ရာ လွှဲအပ်မှု (၁၉၅၈ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံစီရင်ထုံးစာ-၈၁)တွင် ယခင်တရားလွှတ်တော်ချုပ်က “ဥပဒေသည် မဖြစ်နိုင်သည်ကိုမရည်ရွယ်” (ပြဋ္ဌာန်းထားသောနည်းအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရန် လုံးဝမဖြစ်နိုင်ပါက ပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုလိုက်နာရန်မလို) ဟူသော ထုံးဖွဲ့ထားချက်ကို ထောက်ချင့်၍ မူလတရားရုံး၏ဒီကရီသည် အယူခံတရားရုံး၏ ဒီကရီနှင့် ပေါင်းစပ်သွားသည်ဖြစ်၍ ထိုဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် အယူခံတရားရုံးတွင်သာ တရားစွဲဆိုရမည်ဟူသော အမြင်သည် သဘာဝယုတ္တိမရှိနိုင်ခြင်း၊

(၂) လိမ်လည်လှည့်ဖြားခြင်း အမှန်တကယ်ခံရသောတရားရုံးသည် အယူခံတရားရုံးမဟုတ်ဘဲ ဒီကရီချမှတ်သော မူလတရားရုံးသာဖြစ်ခြင်း၊

ဟူသော အချက်နှစ်ချက်အရ အယူခံတရားရုံး၏ဒီကရီသည် မူလတရားရုံး၏ဒီကရီနှင့် ပေါင်းစပ်သွားသည်ဆိုသော သဘောတရားနှင့်အညီ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသောတရားရုံးကို သတ်မှတ်ရန်မဟုတ်ဟု စောဒကတက်နိုင်ပါသည်။

အမှန်စင်စစ် အယူခံရုံးဒီကရီဖြစ်၍ အဆင့်နိမ့်သော အောက်ရုံးက တရားမကြီးမှုတစ်မှုတွင် ပယ်ဖျက်ခွင့်မရှိဟုပြဆိုသောဥပဒေမရှိသဖြင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော တရားရုံးက စီရင်ရန်ဖြစ်သည်မှာ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါကြောင်းတင်ပြရင်း ဤဆောင်းပါးကို အဆုံးသတ်ပါသည်။

(တင်ဝင်း)

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်

ဥပဒေရေးရာနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ
လေ့လာဆန်းစစ်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင်

တရားခွင့်တွင် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော ရဲလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်နှင့် အကြံပြုချက်များ

ဒေါ်အေးအေးမွန်

နိဒါန်း

မြန်မာပြည်သူများသည် ခေတ်အမျိုးမျိုးကို ချဉ်းနင်းဖြတ်သန်းခဲ့ကြရသည်။ မြန်မာဘုရင်များခေတ် တရားစီရင်ရေး၊ ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ် တရားစီရင်ရေး၊ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၆၂ ခုနှစ်ထိ တရားစီရင်ရေး၊ ၁၉၆၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း တော်လှန်ရေးကောင်စီခေတ်၊ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်သူ့တရားစီရင်ရေးစနစ်၊ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့နှင့် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီခေတ်၊ ၂၀၁၁-၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅-၂၀၁၆ ခုနှစ်ထိ ပထမအကြိမ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ၂၀၁၆-၂၀၁၇ မှ ၂၀၂၀-၂၀၂၁ ခုနှစ် ဒုတိယအကြိမ် ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဒီမိုကရေစီခေတ်ကာလတို့ဖြစ်ပါသည်။

ခေတ်နှင့်အတူ စနစ်သစ်၊ လူသစ်တို့ပြောင်းလဲခဲ့ကြပေသည်။ ထိုစနစ်သစ်၊ လူသစ်တို့ပြောင်းလဲခြင်း နှင့်အတူ ယင်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရသည့်လူများသည် ခံယူချက်သဘောထား၊ ကျင့်ထုံး၊ လုပ်နည်းလုပ်ဟန် အစရှိသည်တို့တွင်လည်း အသွင်ပြောင်းလဲကြရတော့မည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ မပြောင်းလဲ နိုင်လျှင် ခေတ်နောက်သို့တစ်လှမ်းကျန်ရစ်ပေတော့မည်ဖြစ်သည်။

ပြည်သူလူထု၏ အကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်နေသော ဤခေတ်အခါသမယ၌ တရားစီရင်ရေး ကို ဆောင်ရွက်နေသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် စေတနာအပြည့်ထားရှိ၍ အမှုများကို အစွမ်းဆောင်နိုင်ဆုံး မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

အမှုများ မြန်မြန်နှင့်မှန်မှန် ဆောင်ရွက်ရေးသည် တရားရုံးတစ်ရုံး၊ တရားသူကြီးတစ်ဦးတည်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်မည့်လုပ်ငန်းမျိုးမဟုတ်သဖြင့် ပြည်သူ့အကျိုးပြုတရားစီရင်ရေးစနစ်အတွက် မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် စီရင်နိုင်ရန်မှာ တရားရုံးများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည်လည်း အထူးပင်လိုအပ်လှပေသည်။

အမှုများကို စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်သည့် တရားသူကြီးများ၊ ရှေ့နေရှေ့ရပ်များ၊ အမှုစစ်ရဲအရာရှိများ၊ သက်သေများ အစရှိသည်တို့သည် မိမိတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အပိုင်းမှ ဝိုင်းဝန်းကူညီကြမှသာ အမြန်ဆုံးတရားစီရင်ရေးနှင့်အတူ အမှန်ဆုံးတရားစီရင်ရေးသည်လည်း အကောင်အထည်ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သည်။ မှန်ကန်မျှတသော တရားစီရင်ရေးစနစ် ထွန်းကားလာလျှင် ပြည်သူအများက တရားစီရင်ရေးအား ပိုမိုအားကိုးယုံကြည်ကြမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူအများ ကိုယ်စိတ်လုံခြုံ ချမ်းမြေ့ကြပေလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ တရားရုံးများကို ယုံကြည်အားကိုးခြင်းဖြင့် အစိုးရကိုပါ ယုံကြည်အားကိုး၍ မေတ္တာထားကြမည်ဖြစ်သည်။

ဥပဒေဆောင်ပုဒ်တွင် "Justice Delayed Justice Denied" ဟူ၍ ဆိုရိုးစကားရှိရာ အမှုများကို မြန်မြန် စီရင်ခြင်းအားဖြင့် မှန်ကန်မှုရှိမည်ဖြစ်ပေသည်။ ပြည်သူအားကိုးသော တရားစီရင်မှုဖြစ်ထွန်းရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မောင်ကြီးမောင်ပါ-၂ နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ^(၁) အမှုတွင် အမှန်ကိုဖော်ထုတ်၍ တရားစီရင်ရာတွင် မျှတဖို့လိုအပ်သည်။ ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ဖို့လည်း လိုအပ်ပေသည်။ အမှုဖြစ်ပေါ်၍

(၁) ၁၉၆၇ ခုနှစ်၊ ရာဇဝတ်အယူခံမှုအမှတ်-၁၀၀၊ အထူးရာဇဝတ်ရုံး-အယူခံအဖွဲ့

စတင်စုံစမ်းရသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်သက်သေများ၊ တရားခံအကျိုးဆောင်များသည်လည်းကောင်း၊ တရားသူကြီးများသည်လည်းကောင်း၊ သစ္စာတရားကိုလက်ကိုင်ထား၍ ပြည်သူတို့လက်ခံယုံကြည်အားကိုးနိုင်သော တရားစီရင်ရေးအား ဖြစ်ထွန်းစေအပ်ပေသည်။ တစ်ဖက်တွင် အများပြည်သူအကျိုးနှင့် လုံခြုံမှုအတွက် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုကျူးလွန်သူတို့ကို မြန်မြန်အရေးယူ ထိုက်သင့်သောပြစ်ဒဏ် ခံစေအပ်ပေသည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း အပြစ်ကင်းသူတို့အား စွပ်စွဲမှုဖြင့် ကြာရှည်ပင်ပန်းရခြင်း၊ မထိုက်သင့်ဘဲ ပြစ်ဒဏ်မဖြစ်စေအပ်။ တရားစီရင်ရာတွင် ကိုယ့်အခန်းတွင်ပါဝင်ရသူဟူသမျှသည် ထိုသို့နှစ်ဖက်မျှတစွာ ချိန်ဆ၍ အထူးသတိ ဝီရိယစိုက်ထုတ်၍ ပြည်သူ့တာဝန်ကို ကျေပွန်စေရ၏ဟူ၍ ထုံးစံထားသည်။

ရည်ရွယ်ချက်

တရားခွင့်တွင် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော ရဲလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်နှင့် အကြံပြုချက်များတင်ပြခြင်းဖြင့် ပြည်သူအားကိုးသော တရားစီရင်ရေးစနစ် ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့(ရှာဖွေခြင်း)

အမှုအား စုံစမ်းထောက်လှမ်းစဉ် သက်သေခံပစ္စည်းရှာဖွေသိမ်းဆည်းရာ၌ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ-၁၀၃(၁)နှင့်(၂)တို့နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း သက်သေခံပစ္စည်းကို ရှာဖွေသိမ်းဆည်းပြီးမှ သက်သေ(၂)ဦးအား ရှာဖွေခေါ်ယူကာ လက်မှတ်ရေးထိုးလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်းအလေ့အထသည် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် အထူးရှောင်ကြဉ်အပ်ပေသည်။ ဥပဒေကိုလိုက်နာသည့် အလေ့အကျင့်ရှိခြင်းအားဖြင့် စွပ်စွဲခံရသူများနှင့် အမှုကြားနာစစ်ဆေးချိန်တွင်ရှိနေကြသော လုပ်သားပြည်သူများအနေဖြင့်လည်း သံသယတစ်စုံတစ်ရာပေါ်ပေါက်ရန် အကြောင်းမရှိတော့၍ တရားမျှတစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း မြင်သာစေပါသည်။

သက်သေခံပစ္စည်းများကိစ္စ

တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၁၀၉၀ တွင် သိမ်းဆည်းရရှိသော သက်သေခံပစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်၍ သက်သေခံပစ္စည်းအမျိုးအမည်၊ အရွယ်အစား၊ အလေးချိန်အတိုင်းအတာတို့ကို တိတိကျကျဖော်ပြရမည် ဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း ထိုသို့ဖော်ပြရန် ပျက်ကွက်မှုများပေါ်ပေါက်နေသဖြင့် တရားရုံးများက နစ်နာသူ၏ ဒဏ်ရာအမျိုးအစား ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ၏အကြံအစည်တို့ကို ထည့်သွင်းသုံးသပ်ရာ၌ အခက်အခဲများ တွေ့ရှိနေရပါသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသောဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ စွဲဆိုတင်ပို့သည့်အမှုများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးများသာမက အဆိုပါပစ္စည်းများအား ထုပ်ပိုးထားသည့်စက္ကူများ၊ ပလတ်စတစ်အိတ်များ၊ ပုလင်းများကိုပါ ထည့်သွင်းချိန်တွယ်ကြသဖြင့် အလေးချိန်နှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိပါသည်။ အလေးချိန်ကွာဟမှုမှာ သတ်မှတ်ထားသည့် အလေးချိန်ထက် ပိုမိုနေလျှင် ပြဿနာမရှိသော်လည်း ဟိုဘက်သည်ဘက် ကောက်ယူနိုင်သည့် အလေးချိန်ကွာခြားမှုမျိုးတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် စိတ်ကိုပြောင်းလဲစေသောဆေးဝါးများဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ-၁၆(က)အရ စွဲဆိုခံရမည့်သူအား ပုဒ်မ-၁၉(က)ဖြင့်စွဲဆိုခံရလျှင် အလွန်နစ်နာသဖြင့် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သက်သေခံပစ္စည်းများ သိမ်းဆည်းရာတွင် သက်သေများနှင့်အတူ သက်သေခံပစ္စည်းအမျိုးအစား၊ အရွယ်အစား၊ ပမာဏနှင့် အလေးချိန်တို့ကို တရားရုံးများလက်စွဲ၊ ရဲလက်စွဲ၊ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

သေခါနီးထွက်ဆိုချက်ကိစ္စ

လူသတ်မှုများတွင် ဒဏ်ရာရသူမသေဆုံးမီ ဆေးရုံသို့ပို့စဉ် လူနာကောင်းစွာသတိရပြီး စကားပြောနိုင်

သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့များနှင့် ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများက လိုက်ပါပို့ဆောင်သော်လည်း လူနာအား မည်သူက ဒဏ်ရာရရှိအောင်လုပ်ခဲ့ကြောင်းကို မေးမြန်းစစ်ဆေးသည့် အလေ့အထမှာ ယနေ့ထိအောင်ဆောင်ရွက်မှုအားနည်းလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ လူနာသည် ကောင်းစွာ သတိရရှိပြီး စကားပြောနိုင်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် ၎င်းအားဒဏ်ရာရရှိအောင် မည်သူကပြုလုပ်ကြောင်းမေးမြန်းစစ်ဆေးချက်မှာ ဥပဒေအခေါ်အားဖြင့်သေခါနီးထွက်ဆိုချက်ဟုခေါ်သည်။ သေခါနီးထွက်ဆိုချက်အား တရားသူကြီးသာမက ရဲအရာရှိ၊ ဆရာဝန်၊ အရပ်သားများကလည်း ရယူနိုင်သဖြင့် အလွန်အလွန် အသုံးဝင်ပေသည်။ ယခုအခါ လူသတ်မှုများတွင် လူနာစကားပြောနိုင်သည့်အခြေအနေမျိုး၌ သေခါနီး ထွက်ဆိုချက်ရယူခြင်းမရှိတော့သဖြင့် အလွန်အဖိုးတန်သော သက်သေခံချက်များ မရရှိတော့၍ အမှုတည်ဆောက်မှုအားနည်းကြောင်း တွေ့ရှိနေရပေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ယင်းအလေ့အထအား ကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက်သင့်ကြသည့်အပြင် ရပ်ကွက်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ဆရာဝန်များ၊ အရပ်သားများကိုလည်း အသိပညာပေးခြင်းဖြင့် မှန်ကန်မျှတသော တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို အထောက်အကူ ပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သေခါနီးထွက်ဆိုချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ကိုယ်တိုင်ဆောင်ရွက်သည့်အလေ့အထများပြုရမည့်အပြင် မိမိတို့တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၊ ကျေးရွာအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း အသိပညာပေးခြင်းအားဖြင့် အမှုတည်ဆောက်မှုခိုင်မာစေရန် ကြိုးပမ်းသင့်ကြပေသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၆၄အရ ကြိုတင်ထွက်ဆိုချက်ရယူခြင်းကိစ္စ

ပြစ်မှုဆိုင်ရာအမှုများတွင် တရားမစွဲဆိုမီကာလ၌ အချို့သောသက်သေများသည် မိမိသိရှိရသမျှ အကြောင်းအချက်များအား ကြိုတင်ထွက်ဆိုချက်ပေးလိုကြပါသည်။ ထိုသို့ပေးလိုလျှင် တရားရုံးများက ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၆၄ အရ အဆိုပါသက်သေများ၏ ထွက်ဆိုချက်အား ရေးမှတ်ယူရပါသည်။ ထိုသို့ ရေးမှတ်ယူရာတွင် တရားသူကြီးများအနေဖြင့် မလုပ်မနေရတာဝန်မျိုးမဟုတ်ဘဲ သက်သေ၏ လွတ်လပ်သော သဘောဆန္ဒအရပေးမှသာလျှင် ရေးမှတ်ယူရပါသည်။ လွတ်လပ်သောသဘောဆန္ဒအရ ပေးခြင်း ဟုတ်/မဟုတ်ကိုလည်း တရားသူကြီးများက မေးမြန်းကြရပါသည်။ ယခုအခါ ကြိုတင်ထွက်ဆိုချက်ပေးရန် သက်သေများအား ရဲစခန်းများက အမှာစာရေးသားပေးပို့၍ ကြိုတင်ထွက်ဆိုချက်ရယူပေးရန် တင်ပြလျက်ရှိပါသည်။ ပုဒ်မ-၁၆၄ အရ သက်သေထွက်ဆိုချက်ရယူခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ သက်သေ၏ ရုံးရှေ့ထွက်ဆိုချက်နှင့်ကွဲလွဲပါက အပြန်အလှန်မေးမြန်းရန်နှင့် ၎င်း၏ထွက်ဆိုချက်မှားယွင်းကြောင်း ဖော်ထုတ်ရန်အတွက်ဖြစ်ရာ ရဲစခန်းမှ အမှာစာဖြင့်တင်ပြကာ ကြိုတင်ထွက်ဆိုချက်ရယူနေခြင်းသည် သက်သေ၏ လွတ်လပ်သောသဘောဆန္ဒအရပေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု မည်သို့မျှကောက်ယူနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ အဟောသိက်ဖြစ်သွားသည့်အပြင် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်း၌သော်လည်းကောင်း၊ တရားရုံးတွင်သော်လည်းကောင်း အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုမရှိတော့သဖြင့် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများက ကြိုတင်သက်သေထွက်ဆိုချက်ရယူရာတွင် တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၅၉၉နှင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၆၄ နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်သင့်ကြပါသည်။

သက်သေများကိစ္စ

တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများသည် အမှုစွဲဆိုတင်ပို့ရာ၌ အရေးကြီးသောသက်သေများအား တင်ပြခြင်း မပြုဘဲ သက်သေအမြောက်အမြားတင်ပြလျက်ရှိရာ အဆိုပါသက်သေများကို စစ်ဆေးနေရသဖြင့် အမှုများ ကြန့်ကြာလျက်ရှိပါသည်။ ရာဇဝတ်မှုများတွင် သက်သေအနည်းအများသည် အဓိကမဟုတ်ဘဲ သက်သေ၏ အရည်အသွေးသာလျှင် အဓိကကျပေသည်။ သက်သေခံဥပဒေပုဒ်မ-၁၃၄တွင် “မည်သည့်အမှု၌မဆို အကြောင်း

ခြင်းရာအရပ်ရပ်ကို သက်သေထင်ရှားပြသရေးအတွက် သက်သေဦးရေ မည်မျှလိုကြောင်း သတ်မှတ်ချက်မရှိ” ဟု ပြဌာန်းထားပေးသည်။ ထို့ကြောင့် အမှုစွဲတင်ရာတွင် ရဲစွဲချက်ပုံစံဖြင့် သက်သေ အမြောက်အမြားတင်ပြ ခြင်းမျိုးမပြုလုပ်သင့်ဘဲ အဓိကကျ၍ အရည်အသွေးပြည့်မီသောသက်သေများကို တင်ပြခြင်းအားဖြင့် အမှုမြန်ဆန်ရေးနှင့် မှန်ကန်ရေးအတွက် အထောက်အကူပြုရန်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သက်သေခံဥပဒေ၏ အခြေခံမူမှာ သက်သေခံချက်အား ချင့်ချိန်ရန်သာဖြစ်ပြီး ရေတွက်ရန်မဟုတ်။ ဆုံးဖြတ်ပေးရာ၌လည်း တင်ပြသည့်သက်သေအရေအတွက်ပေါ်မူတည်မှုမရှိဘဲ သက်သေအရည်အချင်းပေါ်တွင်သာ မူတည်ဆုံးဖြတ် သောကြောင့် မလိုအပ်သောအမြောက်အမြားတင်ပြခြင်းဖြင့် အမှု၏မှန်ကန်ရေးနှင့် မြန်ဆန်ရေးကို အနှောင့် အယှက်ပြုရာရောက်သဖြင့် ရှောင်ရှားသင့်ပေသည်။ ထို့ပြင် အချို့သောအမှုစစ်အရာရှိများသည် အမှုကိုရုံးသို့ မတင်ပို့မီ အချိန်ဆွဲပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးနေခြင်း၊ မလိုအပ်ပါဘဲလျက် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၆၇၏ လိုတစ်မျိုး၊ မလိုတစ်မျိုး၊ ဆွဲချည်ချို့ချည်လုပ်လျှင်ရသော ပျော့ကွက်ဟာကွက်များကို ယူလျက် ချုပ်မိန့်ကို တစ်ရုံးပြီးတစ်ရုံးပြောင်း၍ယူခြင်း၊ သက်သေများအား လိုသည်ထက် ပိုမိုများပြားစွာ ထည့်ထားခြင်းတို့ကြောင့် အမှုများမှာ မကြန့်ကြာသင့်ဘဲ ကြန့်ကြာတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိကကျပြီး အရေးပါသောသက်သေ များကိုသာ တင်ပြခြင်းအားဖြင့် တရားရုံးလုပ်ငန်း မှန်ကန်သွက်လက် ထက်မြက်အောင် ကူညီသင့်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (က)(ခ)ဖြင့် ပေးပို့သည့် ဦးတိုက်လျှောက်ထားမှုများကိစ္စ

ရဲအရေးမပိုင်သည့် အမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရဲစခန်းများသို့ ကာယကံရှင်များက တိုင်ကြားသည့်အခါ ရဲစခန်းမှူးက သတ်မှတ်သည့် နောက်ဆက်တွဲပုံစံ (က)(ခ)ဖြင့် ရေးသားကာ တရားရုံးသို့ စေလွှတ်ရမည် ဖြစ်ကြောင်း ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ညွှန်ကြားချက်ကို တရားရုံးများညွှန်ကြားလွှာအမှတ် ၁၇/၆၄ တွင် ထပ်ဆင့်ညွှန်ကြားထားပါသည်။ ရဲအရေးမပိုင်သောအမှုများ တရားရုံးသို့ နောက်ဆက်တွဲပုံစံ (က)(ခ)ဖြင့် ပေးပို့လာလျှင် တရားရုံးသည် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၅၅ အရ လက်ခံကာ စစ်ဆေးရပါသည်။ ရဲအရေးပိုင်သောအမှုဖြစ်ပါက တရားရုံးများလက်စွဲအပိုဒ်-၄၂၄ နှင့်အညီ အဆိုပါအမှုဖွင့်လှစ်ထားခြင်း ရှိ/မရှိ နှင့် အမှုဖွင့်ထားပါက အမှုချိန်းဆိုသောနေ့တွင် တစ်ပါတည်းတင်ပို့ပေးရန် မြို့နယ်တရားရုံးက မြို့နယ် ရဲတပ်ဖွဲ့မှူးထံ အကြောင်းကြားရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့မှ ရဲအရေးပိုင်သည့် အမှုများအား ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၅၄အရ လက်ခံဖွင့်လှစ်ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သော်လည်း ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၅၅ အရ ရဲအရေးယူပိုင်ခွင့်မရှိသောအမှုများ ဆောင်ရွက်ဘိသကဲ့သို့ နောက်ဆက်တွဲပုံစံ (က)(ခ) ဖြင့် တရားရုံးသို့ပေးပို့နေခြင်းသည် သင့်မြတ်ခြင်းမရှိပေ။ ထိုအခါ တရားရုံးက ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ-၂၀၂ အရ ရဲမှစုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး ပြန်လည်တင်ပြရန် ညွှန်ကြားနေရ သဖြင့်လည်းကောင်း၊ သက်သေခံ ပစ္စည်းများသိမ်းဆည်းရန်အတွက် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေပုဒ်မ-၉၆ အရ ဝရမ်းထုတ်ဆင့်ရသဖြင့် လည်းကောင်း အမှုမြန်ဆန်ရေးနှင့် မှန်ကန်ရေးကို ထိခိုက်သဖြင့် ရဲအရေးပိုင်မှုများအား ဦးတိုက်လျှောက်ထား ရန် တရားရုံးသို့စေလွှတ်နေခြင်းအား ရှောင်ရှားသင့်ပါသည်။

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၆၄/၃၆၄ တို့အရ ဖြောင့်ချက်ရယူခြင်းကိစ္စ

တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးဦးစီးဌာနတို့သည် အမှုစုံစမ်းထောက်လှမ်းနေစဉ်အတွင်း အရေးကြီးသောအမှုများ၌ တရားခံများ၏ ဖြောင့်ချက်များရယူပေးရန် အမှာစာများပေးပို့၍ တင်ပြနေကြပါသည်။ ထိုအခါ တရားရုံးများက ရာဇဝတ်မှုပုံစံ (၆၉)အား အသုံးပြု၍ ဖြောင့်ချက်ရယူရပါသည်။ ဖြောင့်ချက်ယူရာတွင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၆၄နှင့် ပုဒ်မ-၃၆၄ တို့နှင့်အညီ ရယူရပါသည်။ ထို့အပြင် သက်သေခံဥပဒေပုဒ်မ-၂၄နှင့်ညီညွတ်ခြင်း ရှိ/မရှိကိုလည်းစိစစ်

ရပါသည်။ တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများမှဖြောင့်ချက်ရယူရန် တရားရုံးသို့ တရားခံများတင်ပို့သည့်အခါ အချုပ်တွင် ရက်ပေါင်းအတော်ကြာအောင် ချုပ်နှောင်ပြီးမှယူနေသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ယင်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ဖိုးချောပါ-၆ ဦးနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ အမှု(၁) တွင် သာမန်အားဖြင့် တရားခံအား ပြစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးယူသည့်အခါ အချိန်မနှောင်းဘဲ တရားရုံးတွင် အလိုအလျောက်ပေးသော ဖြောင့်ချက် ကိုသာ အလေးမူသင့်သည်။ သြဇာအာဏာရှိသည့်အောက်တွင် အတန်ကြာနေခဲ့ပြီးမှ တရားခံက ဖြောင့်ဆို ခြင်းဖြစ်လျှင် သတိထား၍ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရမည်ဟု ထုံးဖွဲ့ထားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ရဲအချုပ်တွင် တရားခံရောက်ရှိပြီး ရက်အတန်ကြာချုပ်နှောင်ပြီးမှ ဖြောင့်ချက်ရယူခြင်းမှာဥပဒေနှင့်လည်းကောင်း၊ စီရင်ထုံး များနှင့်လည်းကောင်း ဆန့်ကျင်နေသဖြင့် ရှောင်ရှားသင့်ပါသည်။

ပြစ်ချက်ဟောင်းဖြင့် စွဲဆိုခြင်းကိစ္စ

အချို့သောအမှုများ၌ တရားခံသည် ပြစ်ချက်ဟောင်းရှိကြောင်းဖော်ပြလျက် ရာဇသတ်ဥပဒေပုဒ်မ- ၇၅ နှင့်တွဲ၍ တရားစွဲဆိုလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရှိပါသည်။ ထိုသို့စွဲဆိုရာတွင် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှုမရှိဘဲ ပေါ့ပေါ့တန်တန်စွဲဆိုတင်ပို့နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ ပြစ်ချက်ဟောင်းတွဲရာတွင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေပုဒ်မ-၅၁၁ နှင့်အညီ တရားရုံး၏စီရင်ချက်(သို့မဟုတ်) အမိန့်ကောက်နုတ်ချက် မိတ္တူမှန်နှင့် ပြစ်ဒဏ်ကျခံပြီးကြောင်း အကျဉ်းထောင်တာဝန်ခံအရာရှိ၏ သက်သေခံလက်မှတ်စာတို့ကို အမှုတွင် တစ်ပါတည်း ပူးတွဲတင်ပြရန် လိုအပ်ပေသည်။

တရားခံပြေးအမှုကိစ္စများနှင့် ဖမ်းဝရမ်းများ အတည်ပြုခြင်းကိစ္စ

ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၅၁၂ ဖြင့် စွဲဆိုသောတရားခံပြေးမှုတွင် တရားခံထွက်ပြေးတိမ်းရှောင် လျက်ရှိကြောင်းနှင့် လက်တလောဖမ်းမိရန် အလားအလာရှိ/မရှိ ထင်ရှားအောင်ပြုလုပ်ရန် တရားခံဖမ်းဝရမ်း ကို သက်ဆိုင်ရာ ရဲစခန်းသို့ ထုတ်ဆင့်ရာတွင်လည်း ဝရမ်းကိုအတည်ပြု၍ ရက်ချိန်းအမီ ပြန်လည်မပေးသွင်း ခြင်း၊ အကြိမ်ကြိမ်ရက်ချိန်းပြန်တောင်းခြင်း၊ ဝရမ်းအတည်ပြုသူ ရဲအရာရှိနှင့်အတည်ပြုရာတွင် ပါဝင်သူ သက်သေနှစ်ဦးတို့အား ဝရမ်းအတည်မဖြစ်ကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သက်သေခံရန် မှတ်ချက်ပြု ဆင့်ဆိုရာတွင် ဝရမ်းအတည်ပြုသူ ရဲအရာရှိသက်သေခံလာရောက်ရန် ပျက်ကွက်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ သက်သေများအား တစ်ပါတည်း ဆင့်ခေါ်လာခြင်းမရှိ၍ ရုံးမှဆင့်ခေါ်နေရသဖြင့်လည်းကောင်း ကြန့်ကြာရသည်ကို တွေ့ရပါ သည်။ ထို့အပြင် တရားရုံးမှ တရားခံပြေးဝရမ်းကို အတည်ပြုသူ ရဲအရာရှိနှင့် အတည်ပြုရာ၌ပါရှိသော သက်သေများအား စစ်ဆေးရာတွင် နည်းလမ်းတကျဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိဘဲ ဝတ္တရားကျေ စတိသဘောမျှသာ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဖမ်းမိရန်အားထုတ်ခြင်းမရှိကြောင်း ပေါ်ပေါက်နေသဖြင့်လည်းကောင်း၊ စစ်ဆေးချက် အရ တရားခံမှာ အမှန်တကယ်အားဖြင့် မည်သည့်ဒေသတွင်ရှိနေကြောင်း ပေါ်ပေါက်နေသဖြင့်လည်းကောင်း တရားခံဖမ်းဝရမ်း ထပ်မံထုတ်ဆင့်ရသဖြင့် မလိုအပ်ဘဲ ကြန့်ကြာမှုဖြစ်ပေါ်ရပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရားခံပြေး အမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရဲစခန်းမှ ထိုက်သင့်သော လုံ့လဝီရိယစိုက်ထုတ်၍ စုံစမ်းဖော်ထုတ်ဖမ်းဆီးပါက ဖမ်းမိနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးရှိပါလျက် ဖမ်းမိရန်ကြိုးစားဆောင်ရွက်မှုမပြုဘဲ တရားခံပြေးမှုဖြင့် လွယ်လွယ် ကူကူ စွဲဆိုနေခြင်းဖြစ်သည်ဟု ကောက်ယူရန်ရှိပါသည်။ ထိုအချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရရှိပါက ရလဒ်ကောင်းများ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားစွဲဆိုခွင့်ပြုမိန့်

တရားစွဲဆိုခွင့်ပြုမိန့် လိုအပ်သောအမှုများတွင် တရားစွဲဆိုခွင့်ပြုမိန့်မပါရှိသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေနှင့်

အညီ တရားစွဲဆိုခြင်းမပြုနိုင်၍ တရားရုံးမှ အချိန် (၂)လကြာ စောင့်ဆိုင်းနေရပေသည်။ တရားစွဲဆိုခွင့်ပြုမိန့်မှာ အမှုစုံစမ်းထောက်လှမ်းစဉ်ကာလအတွင်း ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်သဖြင့် သတ်မှတ်ထားသည့်ကာလအတွင်းရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် အမှုသည်နှင့်သက်သေများ လူပင်ပန်း၊ စိတ်ပင်ပန်းခြင်းမှ ကင်းဝေးပြီး စရိတ်အကုန်အကျနည်းကာ မိမိ၏လုပ်ငန်းကို ပြောဆိုဖြူးစွာလုပ်ကိုင်နိုင်မည့် အကျိုးကျေးဇူးများ ဖြစ်ထွန်းမည့်အပြင် တရားရုံးတွင်လည်း မလိုအပ်ဘဲ အမှုကြန့်ကြာခြင်းမှ ကင်းဝေးမည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားစွဲဆိုတင်ပို့ခြင်းကိစ္စ

တရားရုံးသို့ တရားစွဲဆိုတင်ပို့သည့်အမှုများတွင် အမှုစွဲဆိုတင်ပို့သည့်နေ့၌ တရားလိုဘက်မှ သက်သေများအား တင်ပြရမည်ဖြစ်ပြီး သက်သေခံပစ္စည်းများကိုလည်း ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၇၀(၂) နှင့်အညီ ရာဇဝတ်တရားသူကြီးထံ တင်ပြရမည်ဖြစ်သည့် လက်နက် (သို့မဟုတ်) အခြားဝတ္ထုပစ္စည်း တစ်စုံတစ်ရာနှင့် (တိုင်တန်းသူရှိခဲ့လျှင်) ယင်းတိုင်တန်းသူ၊ အမှုဖြစ်သည့်အကြောင်းအရာကိုသိရှိသည့် လိုအပ်သူဟု ယူဆသူများကို ရာဇဝတ်တရားသူကြီးရှေ့မှောက်သို့ တစ်ပါတည်းတင်ပို့ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင်မူ တရားစွဲဆိုတင်ပို့ရာ၌ တရားခံနှင့် သက်သေခံပစ္စည်းများကိုသာ တင်ပို့ပြီး တရားလိုနှင့် အမှုအကြောင်းခြင်းရာကိုသိသော အဓိကသက်သေတို့ကို ရုံးရှေ့သို့တင်ပို့ခြင်းမရှိသဖြင့် အမှုမြန်ဆန်ရေးကို ထိခိုက်သောကြောင့် အမှုစွဲဆိုတင်ပို့ရာတွင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၇၀(၁) နှင့် (၂) တို့နှင့်အညီ တင်ပို့စွဲဆိုရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ပြင် ပထမရက်ချိန်းတောင်းပုံစံ ပြစ်မှုပုံစံ (၁၀၄) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သက်သေအတည်ပြုချက် ဆောင်ရွက်မှုအပိုင်းတွင် ရဲတပ်ဖွဲ့၏ဆောင်ရွက်မှု အားနည်းနေသည့်အတွက်ကြောင့် အမှုများစစ်ဆေးရာတွင် ကြန့်ကြာခြင်းကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များထံသို့ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေကို တိတိကျကျလိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန် ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၆ ရက်၊ ရက်စွဲပါစာမှတ်၊ ၁၀၀-ပရခ-၁၄/၂ ဦးဖြင့် ညွှန်ကြားထားပါသည်။ ထိုသို့ညွှန်ကြားထားချက်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း တရားရုံးချုပ်မှ ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၂ ရက်၊ ရက်စွဲပါစာအမှတ်၊ ၂၅၈/၄၆၉/၈၉ (လထန)ဖြင့် ပြည်နယ်/တိုင်း တရားရေး ဦးစီးမှူးများထံ ညွှန်ကြားခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ယနေ့အထိ တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများက လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသေးချေ။ အမှုစွဲဆိုတင်ပို့သည့်နေ့တွင် တရားခံနှင့်အတူ သက်သေခံပစ္စည်း၊ အရေးကြီး သက်သေများကို တစ်ပါတည်းခေါ်ဆောင်လာပါက ရက်အနည်းငယ်အတွင်း အမှုပြီးပြတ်မည်ဖြစ်သဖြင့် အဆိုပါညွှန်ကြားချက်များအား အလေးထားလိုက်နာသင့်ပါသည်။

သက်သေပြရန်တာဝန်

ရာဇဝတ်မှုများတွင် သက်သေပြရန်တာဝန်သည် တရားလိုဘက်၌ အစဉ်တစိုက်ရှိကြောင်း သက်သေခံ ဥပဒေပုဒ်မ-၁၀၁ တွင် ပြဌာန်းထားသကဲ့သို့ အစိုးရနှင့် ဦးဓမ္မပါလ^(၃)၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဦးအေးကြည်အမှု^(၄) တို့တွင်လည်း ထိုအတူပင် သက်သေပြရန် တာဝန်နှင့်ပတ်သက်၍ ဥပဒေအရ ကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိလျှင် တရားခံပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေပြရန်တာဝန်မှာ တရားလိုဘက်တွင် အစဉ်တစိုက်ရှိကြောင်း၊ ထိုတာဝန်ကို တရားခံဘက်သို့လွှဲပြောင်း၍မရကြောင်း၊ စီရင်ထုံးပြု ဆုံးဖြတ် ထားပါသည်။ သို့သော်လက်တွေ့တွင်မူ တရားလိုဘက်မှ တရားခံပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း သက်သေထင်ရှား တင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် တရားခံအပေါ် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၂၅၃(၁) နှင့် (၂) တို့ဖြင့် စွဲချက်မတင်မီ

(၃) အတွဲ ၁၄၊ ရန်ကုန်၊ စာ-၆၆၆

(၄) ၁၉၆၄ ခုနှစ်၊ မတစ(ရှေးချုပ်)၊ စာ-၃၉၆

ပြန်လွှတ်ထားခြင်း၊ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၂၅၈(၁)အရ တရားသေလွှတ်ခြင်းများရှိခဲ့ရာတွင် နစ်နာသူ အနေဖြင့် တရားရုံးစီရင်ချက်သည် တရားမျှတမှုကင်းမဲ့သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆသွားနိုင်သဖြင့် တရားခံအား ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင် အပြစ်ပေးနိုင်ရန် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းများမှ အားကောင်းသောသက်သေခံချက်များ ပြည့်စုံစွာရရှိရန် အားထုတ်မှုပြုသင့်ပေသည်။ သို့မှသာ အမှုကို စီရင်ရာတွင် အမှန်ကိုဆုံးဖြတ်သည်သာမက ထိုသို့အမှန်တရား ဆုံးဖြတ်ကြောင်း အများမြင်သာစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ပြည်ထောင်စု မြန်မာ နိုင်ငံတော်နှင့် မောင်ရွှေ (ခ) မောင်ရေပါ-၂ အမှု^(၁)တွင် ဆုံးဖြတ်ထားသကဲ့သို့ သက်သေ အထောက် အထား ခိုင်မာစွာ စွဲဆိုတင်ပို့ရန် အထူးအရေးကြီးပေသည်။

ပြင်ဆင်ဝရမ်းအတည်ပြုခြင်းကိစ္စ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်များသို့ အယူခံမှုများ၊ ပြင်ဆင်မှုများ တက်ရောက်ရာ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး တရား လွှတ်တော်များမှ သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးများ၏အမိန့်ကို ပယ်ဖျက်ကာ ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း၊ ပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်ခြင်းများပြုလုပ်ရာ တရားခံဖမ်းဆီးဝရမ်းများ အတည်မပြုနိုင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ လွှတ်ဝရမ်း များ အတည်မပြုနိုင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်း ဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်များ၏အမှုတွဲများ ပိတ်သိမ်းမှုမပြုနိုင်ဘဲ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများ ပြစ်ဒဏ်မကျခံ ရခြင်း၊ ပြစ်ဒဏ်ကျခံနေရသူများအား မလွှတ်ပေးနိုင်ခြင်းတို့သည် မလိုလားအပ်သောကိစ္စရပ်များဖြစ်ပေ သည်။ အမြင့်ဆုံးတရားရုံး၏အမိန့်ကို အတည်ပြုမဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမှာ အရပ်ဆိုးလွန်း၍ ထိုချွတ်ယွင်းမှု အား အမြန်ဆုံးပြုပြင်ပါက ပြည်သူ့အကျိုးပြု တရားစီရင်ရေးထွန်းကားမည်ဖြစ်ပြီး အစိုးရနှင့် တရားရုံးများ အပေါ် ယုံကြည်အားကိုးမည့် ရလဒ်ကောင်းများ ရရှိမည်ဖြစ်သည်။

တစ်ရုံးထက်ပိုသော တရားရုံးများတွင် တစ်ပြိုင်တည်း စစ်ဆေးခြင်းခံရသော တရားခံများ

ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းအတွင်းရှိ သီးခြားတရားရုံးများတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်တိုင်းခြား၍ သီးခြားတရားရုံး များတွင်ဖြစ်စေ၊ တစ်ဦး သို့မဟုတ်၊ တစ်ဦးထက်ပိုသော တရားခံများကို တစ်ပြိုင်တည်း အမှုစစ်ဆေးကြားနာ သည့်အခါ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုမဖြစ်ပေါ်စေရန်အတွက် တရားခံလက်ရှိအစစ်ဆေးခံနေရသော တရားရုံးက မိမိအမှုအား ချက်ချင်းပြီးပြတ်အောင် ဦးစားပေး၍ ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။ တစ်ရုံးထက်ပိုသောတရားရုံး များတွင် တစ်ပြိုင်တည်းစစ်ဆေးခြင်းခံရသော တရားခံများရှိပါက အမှုစွဲဆိုတင်ပို့သော အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ်၊ မြို့နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့မှူးနှင့် ဥပဒေအရာရှိတို့ကလည်းကောင်း၊ အချုပ်စခန်း သို့မဟုတ်၊ အကျဉ်းထောင် တို့ကလည်းကောင်း၊ သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးများအား သိရှိစေရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးရန် ညှိနှိုင်းထားရမည် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ချက်ချင်းပြီးပြတ်အောင် မဆောင်ရွက်နိုင်လျှင် မိမိအမှုကြားနာစစ်ဆေးရန် ချိန်းဆိုသည့် နေ့ရက်နှင့် စစ်ဆေးစီရင်ရန် ကြာရှည်တန်ရာသည့် အချိန်ကာလကို အခြားတရားရုံးသို့ အသိပေးရမည် ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် တရားခံမရရှိသော တရားရုံးကလည်း မိမိရုံးအမှုအတွက် တရားခံအမြန် ရရှိစေရန် သက်ဆိုင်ရာတရားခံရှိသည့် တရားရုံးသို့အကြောင်းကြားထားရန်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် တရားရုံးနှစ်ရုံး တို့က မိမိတို့စီမံဆောင်ရွက်မှု အခြေအနေကို တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးသိရှိနေအောင် ဆောင်ရွက်ထားရမည့်အပြင် အမှုများ အမြန်ပြီးပြတ်အောင် တတ်နိုင်သမျှ အားထုတ်ကြရပေမည်။ ထိုကဲ့သို့ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုကို လွယ်ကူ မှုရှိစေရန်အတွက် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုအတွင်းရှိ တရားရုံးများဖြစ်ပါက တစ်ရုံးနှင့်တစ်ရုံး တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်ညှိနှိုင်း၍ ထိုဆက်သွယ်ညှိနှိုင်းမှုကို ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတရားရုံးအား

(၅) ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ၊ ၈-၆၁၆

အသိပေးထားရန်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးခြား တရားရုံးများဖြစ်ပါက သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး တရားရုံးများမှတစ်ဆင့် ဆက်သွယ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စမျိုးတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတရားရုံးများက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး ရဲတပ်ဖွဲ့မှူးများ၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတာဝန်ခံ ဥပဒေအရာရှိများနှင့် လိုအပ်သလို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

ရဲလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အားသာချက်များ

- ရဲမှ စွဲတင်ခြင်းဖြစ်၍ တိုင်လျှောက်မှုထက်ပို၍ အဆင်ပြေချောမွေ့ခြင်း
- နှစ်ဖက်စုံစမ်း စစ်ဆေးထားပြီးဖြစ်ခြင်း
- သက်သေခံပစ္စည်းရှိပါက သိမ်းဆည်းထားပြီးဖြစ်ခြင်း
- ဆေးစာ၊ ဓာတုဗေဒဝန်ရုံးပြန်စာ၊ လက်ရေးထင်မြင်ချက် စသည့်ထင်မြင်ချက်များ ရယူပြီးဖြစ်ခြင်း
- အခင်းဖြစ်ရပ်စစ်ဆေးပြီး မြေပုံကြမ်းနှင့်တကွ တင်ပြနိုင်ခြင်း၊ ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်းများ တင်ပြနိုင်ခြင်း
- သက်သေများ ရုံးချိန်းတိုင်း လာစေရန် ပုံစံ-၁၀၄ဖြင့် အတည်ပြုဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း
- သေဒဏ်ထိုက်သင့်သောအမှုများတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော တရားခံအတွက် ရှေ့နေငှားရမ်းပေးခြင်း
- ကလေးသူငယ်အမှုများအတွက် အသက်အထောက်အထားရယူပြီး တင်ပြပေးခြင်း
- ရူးသွပ်မှုများတွင် စိတ်ကျန်းမာရေးဆေးရုံသို့ ပို့ဆောင်ပေးခြင်း၊ ပြန်ခေါ်ယူပေးခြင်း
- တရားခံပုံစံ ပြုစုပေးနိုင်ခြင်း
- တိုင်လျှောက်မှုထက် ပိုမိုကောင်းစွာ အမှုတည်ဆောက်နိုင်ပြီး အမှုအမြန်ပြီးစီးအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့တွေ့ရှိရပါသည်။

အားနည်းချက်များ

- တရားလိုဘက်သို့ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ထားခြင်း
- တရားခံမှန်သည်ဖြစ်စေ၊ မှားသည်ဖြစ်စေ အမှုစွဲတင်နိုင်ရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်း
- တရားခံအမှန်မဖော်ထုတ်နိုင်ပါက သံသယဖြစ်သူကို တရားခံအဖြစ် စွဲတင်ကြခြင်း
- စွပ်စွဲခံရသူအား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ရိုက်နှက်ပြီး ဝန်ခံခိုင်းခြင်း၊ ဖြောင့်ချက်ပေးခိုင်းခြင်း၊ ရှာဖွေပုံစံတွင် လက်မှတ်ထိုးခိုင်းခြင်း
- သက်သေအတုများ ဖန်တီးခြင်း
- သက်သေများအား အတင်းအဓမ္မ ကြိုတင်ထွက်ချက်ပေးခိုင်းခြင်း
- မူးယစ်ဆေးဝါး/လောင်းကစားမှုများတွင် ကျွမ်းကျင်သူထင်မြင်ချက်အတွက် တရားခံဘက်၏ လိုက်လံဆောင်ရွက်နိုင်မှုအပေါ်မူတည်၍ ထင်မြင်ချက်ထွက်ရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း
- တချို့ အမှုစစ်များသည် ရဲလုပ်ငန်းမကျွမ်းကျင်၍ အမှုအား ကောင်းမွန်စွာမတည်ဆောက်တတ်ခြင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ အလွယ်တကူ တိုင်ချက်ဖွင့်မပေး၍ ရဲအရေးပိုင်မှုများအား ရုံးတွင် ဦးတိုက်လျှောက်ထားစွဲဆိုလာခြင်း
- ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၂၀၂ အရ ချပေးသော စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု အစီရင်ခံစာများတင်ပြရန် ကြန့်ကြာခြင်း
- တရားခံပြေးမှုများတွင် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၈၇/၈၈ အရ ထုတ်သောဝရမ်းများအပေါ် အတည်ပြုဆောင်ရွက်ရာ၌ အားနည်းခြင်း
- သက်သေခံလာရောက်ရန် ပျက်ကွက်တတ်ခြင်း (အကယ်၍ ပြောင်းရွှေ့/သင်တန်းတက်ရန်ရှိပါက

ရုံးသို့ ကြိုတင်ညှိနှိုင်းမှုမရှိခြင်း)

- မူးယစ်/လောင်းကစားမှုများတွင် အမြဲသုံးနေကျ ရှာဖွေသက်သေများကို အသုံးပြုနေခြင်း
- နေအိမ်ရှာဖွေခွင့်ဝရမ်းအား ထုတ်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူ ရဲအရာရှိမှ လက်မှတ်ထိုးရန်၊ အိမ်ရှင် အမည်၊ လိပ်စာမပြည့်သွင်းဘဲ ထုတ်ပေးခြင်းမျိုး ရှောင်ရန်လိုအပ်ခြင်း
- နစ်နာသူအကျိုးကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်ခြင်း စသည့်အချက်များ တွေ့ရှိရပါသည်။

အကြံပြုချက်များ

- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစံနှုန်းသို့ ရောက်ရှိစေရန်အတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန်
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ/ရဲတပ်ဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်
- ခေတ်မီနည်းပညာများနှင့် စက်ကိရိယာများ အသုံးပြုရန်
- ကျင့်ထုံးနှင့်ရဲလက်စွဲအား တိတိကျကျလိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်
- ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု ရှေးရှုရန်
- လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်နှင့် စိတ်ဓာတ်ရေးရာ မြှင့်တင်မှုပြုရန်
- ပြစ်မှုကျူးလွန်လေ့ရှိသော တရားခံများအား အသိပညာပေးခြင်းနှင့် ပြည်သူ့ရဲ၏အခန်းကဏ္ဍအား နားလည်စေရန်အတွက်ဆောင်ရွက်ရန်
- ကြိုတင်ကာကွယ်ရန်
- အလွယ်တကူ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း လျော့ချရန်
- ဖော်ရွေစွာ ဆက်ဆံရန်
- NGO, CSO တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ရာဇဝတ်မှုခင်းများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသော တရားစီရင်ရေးနှင့်စပ်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည့် တရားရုံးများ၊ ဥပဒေရုံးများ၊ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၊ ရှေ့နေများ၊ အမှုစွဲဆိုသည့် အခြားဌာနဆိုင်ရာ များ၊ မှုခင်းဆရာဝန်များ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အရေးကြီးသည့်အပြင် ထိုအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ကြခြင်းဖြင့် အမှုများ မှန်မှန်နှင့်မြန်မြန် လုပ်ထုံးညီညီ ပြီးပြတ်မည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူအားကိုးသော တရားစီရင် ရေးစနစ် မလွဲမသွေ ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်ပါကြောင်း ယုံကြည်မိပါသည်။

ဒေါ်အေးအေးမွန်

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- (၁) ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ
- (၂) သက်သေခံဥပဒေ
- (၃) တရားရုံးများလက်စွဲ
- (၄) ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်၊ တရားရေးဥပဒေ အတွဲ(၁)၊ အမှတ် (၉)

တရားခွင့်လက်တွေ့အခက်အခဲများ

ရေချမ်း(တရားရေး)

ရာဇဝတ်မှုများနှင့် တရားမမှုများကို စစ်ဆေးရာတွင် နှစ်ဖက်ကာယကံရှင်များနှင့် ၎င်းတို့တင်ပြသော သက်သေများကို စစ်ဆေးပြီးနောက် အမိန့်ချမှတ်ရမည်ဆိုခြင်းသည် သာမန်အားဖြင့် ရှင်းလင်းလွယ်ကူပါသည်။ သို့သော်တရားခွင့်တွင်လက်တွေ့အမှုစစ်ဆေးရာ၌ ကန့်ကွက်တင်ပြမှုများစွာကို ဖြေရှင်းနေကြရပါသည်။ မျှော်မှန်းမထားသောပြဿနာများ၊ လွယ်သလိုနှင့်ခက်သောပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လေ့ရှိပါသည်။ မလိုအပ်သောသက်သေများကို တင်ပြနေခြင်း၊ စစ်ဆေးနေခြင်းများကိုလည်း ရှောင်ကျဉ်သင့်ပါသည်။

တစ်ဖက် အမှုသည်က အကြောင်းအရာတစ်ခု တင်ပြလိုက်သည်နှင့် နောက်တစ်ဖက်က ကန့်ကွက်သဖြင့် ဖြေရှင်းမဆုံးဖြတ်နေကြပါသည်။ ကန့်ကွက်သင့်သည်ကို မကန့်ကွက်မိပါက ကာယကံရှင်တွင် များစွာ နစ်နာစေနိုင်သကဲ့သို့ အမှန်တရားကိုလည်း ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မလိုအပ်ဘဲ ခဏခဏ ကန့်ကွက်နေလျှင် အချိန်ဖြုန်းတီးရာရောက်မည်ဖြစ်ပြီး အမှုကို ကြန့်ကြာစေမည်ဖြစ်ပါသည်။ "Justice Delay is Justice Deny" ဟူသော ဆိုရိုးကဲ့သို့ အမှုကိုကြန့်ကြာစေခြင်းသည် တရားမျှတမှုကို သွေဖယ် ငြင်းဆိုရာရောက်စေပါသည်။

အကြောင်းအချက်တစ်ခုကို တစ်ဖက်မှ မကန့်ကွက်တိုင်း အခါခပ်သိမ်းလက်ခံသင့်သည် မဟုတ်ပေ။ မလျော်မကန် နည်းလမ်းမကျသော တင်ပြချက်မျိုးကို တစ်ဖက်က ကန့်ကွက်သည်ဖြစ်စေ မကန့်ကွက်သည်ဖြစ်စေ တရားရုံးက လက်ခံခွင့်ပြုရမည် မဟုတ်ပေ။ တရားရုံးများတွင် ထိုသို့မကြာခဏ ကြုံတွေ့ရတတ်သော ကိစ္စမျိုးများနှင့်ပတ်သက်၍ လမ်းညွှန်ထုံးစံထားသော စီရင်ထုံးအချို့ကို လက်လှမ်းမီသရွေ့ စုစည်းတင်ပြလိုက်ပါသည်။

(၁) တရားရုံးက ထိန်းကျောင်းရမည့်တာဝန်များ

➤ တရားရုံးသည် ခိုင်လုံကြီးမဟုတ်။ နှစ်ဖက်တင်ပြသောသက်သေများကို ကုန်အောင်စစ်တိုင်း တာဝန်ကျေသည်မဟုတ်ပေ။ အမှန်တရားကိုဖော်ထုတ်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့်သက်သေများကို ရုံးခေါ်သက်သေအဖြစ် ခေါ်ယူစစ်ဆေးရမည်ဖြစ်သည်။ (၁)

➤ အမှုအမှန်ရရှိရေးအတွက် တရားရုံးသည် အမှုစစ်ဆေးနေစဉ် မည်သည့်အချိန်မဆိုဝင်၍ မေးမြန်းနိုင်သည်။ အဓိကစစ်မေးနေစဉ်ဖြစ်စေ ပြန်လှန်စစ်မေးနေစဉ်ဖြစ်စေ မရှင်းမလင်း ထွက်ဆိုနေလျှင် အမှန် တရားပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် အချိန်မရွေးဝင်ရောက်မေးနိုင်သည်။ (၂)

➤ သက်သေတစ်ဦးအား ပြန်လှန်စစ်မေးရာတွင် အမှုနှင့်စပ်ဆိုင်သည့်အကြောင်းများကိုသာ စစ်မေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း သက်သေခံအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၁၃၈ က ကန့်သတ်ထားသည်။ မေးမြန်းသမျှဖြေဆိုရန် မဟုတ်ပေ။ အမှုနှင့် မစပ်ဆိုင်သည့်အကြောင်းများကို မေးမြန်းခြင်းမပြုရန်နှင့် ဖြေဆိုခြင်းမပြုရန် တရားရုံးများက အလေးအနက်ထား၍ ထိန်းကျောင်းသွားရမည်။ (၃)

➤ သက်သေကို ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့်အပြည့်အဝရှိသော်လည်း သင့်လျော်သောအကြောင်း ယုတ္တိမရှိပါက သက်သေ၏အကျင့်စာရိတ္တကို ထိပါးစေသည့် စွပ်စွဲချက်ပါသော မေးခွန်းမျိုး၊ မဖွယ်မရာဖြစ်စေပြီး အသရေထိခိုက် နစ်နာစေသော မေးခွန်းမျိုး၊ စိတ်ငြိုငြင်စေရန်၊ သို့မဟုတ် စော်ကားရန် ရည်ရွယ်သည်ဟု ထင်မြင်ရသည့် အကြောင်း မေးခွန်းမျိုးများကို မေးမြန်းခြင်းမပြုရန် သက်သေခံဥပဒေ ပုဒ်မ- ၁၄၈ (၃) နှင့် ၁၄၉ တို့က ပိတ်ပင်ထားသည်။ ယင်းသို့ မေးမြန်းပါက တရားရုံးကတားမြစ်ရမည်ဟု သက်သေခံအက် ဥပဒေပုဒ်မ - ၁၅၁ နှင့် ၁၅၂ တို့တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ (၄)

➤ တရားရုံးများအနေဖြင့် အမှန်ကိုအစွမ်းကုန်ဖော်ထုတ်ရန်၊ သက်သေများက မပြည့်မစုံထွက်ဆိုနေကြလျှင် ဖြည့်စွက်မေးမြန်းရန်နှင့် သက်သေများလိုနေသေးလျှင် ခေါ်ယူစစ်ဆေးပေးရန်ဖြစ်သည်။ သက်သေထွက်ချက်များ ကွဲလွဲနေရုံဖြင့် 'သံသယ'အကျိုးဟုဆိုကာ တရားခံတွင် ပြစ်မှုမထင်ရှားဟု ဆုံးဖြတ်ရန်မဟုတ်ပေ။ အချက်အလက်

ပြည့်စုံနေပြီး အမှုမှန်ပါက သင့်တော်သော အပြစ်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး အမှုမှားနေပါက ရှင်းလင်းတိကျစွာ တရားခံကို ပြတ်ပြတ်သားသားလွှတ်ရန်သာဖြစ်သည်။^(၅)

➢ အမှုအတွက် အမှန်တရားကို သိရှိနိုင်သူများအား တိုင်ကြားသူထံမှဖြစ်စေ၊ အခြားနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ စစ်ဆေးဖော်ထုတ်ရန်မှာ တရားသူကြီးက ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေအရာရှိက သက်သေများကို ဖယ်ထုတ်ရန် လျှောက်ထားသဖြင့်ဟုဆိုကာ စစ်ဆေးသင့်သည့် လိုအပ်သောသက်သေများကို မစစ်ဆေးဘဲ ချန်လှပ်ထားရန် မသင့်ပေ။ လိုအပ်သော သက်သေခံချက်များကို ပြည့်စုံစွာရယူရမည်ဖြစ်သည်။^(၆)

(၂) ရှေ့နေအား သက်သေအဖြစ် စစ်ဆေးခွင့်

➢ ရှေ့နေတစ်ဦးသည် မိမိကိုယ်တိုင် သက်သေအဖြစ်ပါဝင်ရမည့်အမှုတွင် ရှေ့နေအဖြစ် လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုဘဲ နေသင့်သည်။ မိမိရှေ့နေအဖြစ် လိုက်ပါဆောင်ရွက်သည့်အမှုတွင် သက်သေအဖြစ် အစစ်ခံရန်အကြောင်း ပေါ်ပေါက်ပါက အမှုမှန်ထွက်သင့်သည်။^(၇)

➢ သို့သော် ရှေ့နေတစ်ဦးအား သက်သေအဖြစ် ပြသရန်ရှိသော အမှုတွင် ထိုရှေ့နေအား ရှေ့နေအဖြစ်လိုက်ပါခွင့်မရှိဟု တားမြစ်ထားသော ဥပဒေမရှိပေ။ ၎င်း၏ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များသည် ရှေ့နေကျင့်ဝတ်နှင့်မညီညွတ်လျှင် ရှေ့နေများဥပဒေအရ လိုအပ်သလို ဆောင်ရွက်ရန်သာ ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်ရှေ့နေအား မိမိဘက်မှ နောက်တိုးသက်သေအဖြစ် တင်ပြမည်ဟုဆိုကာ တစ်ဖက်ရှေ့နေအဖြစ် အမှုလိုက်ပါဆောင်ရွက်ခြင်းမှ နှုတ်ထွက်ပေးရန် တောင်းဆိုခြင်းသည် သဘောရိုးဟုဆိုနိုင်မည်မဟုတ်သဖြင့် ခွင့်ပြုရန်အကြောင်းမရှိပေ။^{(၈)(၉)}

(၃) ရှေ့နေကျင့်ဝတ်နှင့် အမှုလိုက်ပါခွင့်

➢ ရှေ့နေတစ်ဦးသည် အမှုသည်တစ်ဦးထံမှ အမှု၏အချက်အလက်များကိုသိရှိပြီးဖြစ်လျှင်၊ သို့မဟုတ် လေ့လာပြီးဖြစ်လျှင် ထိုအမှုသည်နှင့်ဆန့်ကျင်နေသော တစ်ဘက်အမှုသည်ဘက်မှ လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ရှေ့နေကျင့်ဝတ်နှင့်မညီညွတ် မလျော်ကန်သော အပြုအမူဖြစ်သည်။ သို့သော် အမှုမစွဲဆိုမီကပင် မိမိကို ရှေ့နေအဖြစ် ငှားရမ်းထားသော မိမိအမှုသည်၏ အမှုကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တစ်ဘက်အမှုသည်နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခဲ့ခြင်းသည် ရှေ့နေ တစ်ဦး၏ သာမန်လုပ်ငန်းတာဝန်သာဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆွေးနွေးခဲ့ခြင်းကြောင့် အမှုတွင် လိုက်ပါခွင့်မပြုဟု တားမြစ် ပိတ်ပင်ခွင့်မရှိပေ။^(၁၀)

(၄) ရှေ့နေအသစ်ပြောင်း၍ စစ်ပြီးသက်သေများကို ထပ်မံစစ်မေးခွင့်

➢ ရှေ့နေသည် အမှုသည်ကိုယ်စားဆောင်ရွက်ရသူဖြစ်သဖြင့် ရှေ့နေရသောအခွင့်အရေးသည် အမှုသည်၏ အခွင့်အရေးပင်ဖြစ်သည်။ ပထမရှေ့နေကသက်သေကို စစ်ခွင့်ရထားပြီးဖြစ်သဖြင့် နောက်ရှေ့နေကထိုအခွင့်အရေးကို ထပ်မံတောင်းဆိုခွင့်မရှိပေ။ ရှေ့နေပြောင်းတိုင်းစစ်ပြီးသားသက်သေကို ထပ်မံစစ်ဆေးခွင့်ပြုမည်မဟုတ်ပေ။^(၁၁)

(၅) သက်သေအချင်းချင်းပြန်လှန်စစ်မေးခွင့်

➢ သက်သေတစ်ဦးက မိမိအစစ်ခံသောအမှုမှ အခြားသက်သေတစ်ဦးအား ပြန်လှန်မေးခွင့်မရှိပေ။ သက်သေခံအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃၈ အရ သက်သေတစ်ဦးကို အဓိကစစ်မေးပြီး နောက်တစ်ဖက်အမှုသည် (Adverse party) ကသာ ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့်ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ တစ်ဖက်အမှုသည်ဆိုသည်မှာ တရားလိုနှင့် တရားခံတို့ကိုသာ ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။^(၁၂)

(၆) ဝန်ခံထားသော တရားခံကိုစစ်ခွင့်

➢ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၃၄၂(၁) အရ တရားခံတစ်ဦးသည် မိမိအတွက်သာ သက်သေခံခွင့်ရှိကြောင်း ကန့်သတ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် အပြစ်ရှိကြောင်း ဝန်ခံထားသော ပူးတွဲတရားခံအား ရုံးခေါ်သက်သေအဖြစ် ခေါ်ယူ စစ်ဆေးရန် အကြောင်းမရှိပေ။^(၁၃)

(၇) ဖြောင့်ဆိုဝန်ခံထားသောတရားပြိုင်၏ အစစ်ခံခွင့်နှင့် ၎င်းအားမေးမြန်းခွင့်

➢ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၈ နည်း ၂ အရ အမှုတွင် ဖြောင့်ဆိုသော တရားပြိုင်သည် သက်သေခံရန် မလိုသော်လည်း တရားလိုပြသက်သေအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ရှိသည်။ အမှုသည်အဖြစ် အစစ်ခံခြင်းမဟုတ်၍ဖြစ်သည်။

၎င်းကို တစ်ဘက်ရှေ့နေအား ပြန်လှန်မေးမြန်းခွင့်မပြုပါက ပြည့်စုံသောစစ်ဆေးခြင်းဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ထို့ပြင် ၎င်းတင်သွင်းခဲ့သော ချေလွှာပါအကြောင်းအရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြန်လှန်မေးမြန်းခွင့်ပြုရမည်။^(၁၄)

➤ ဖြောင့်ဆိုဝန်ခံထားသော တရားပြိုင်သည် တရားပြိုင်အဖြစ် အစစ်ခံခွင့်မရှိပေ။ တရားလိုနှင့် အမှုကို ခုခံသော အခြားတရားပြိုင်များက ၎င်းအား သက်သေအဖြစ် တင်ပြခွင့်ရှိနေသဖြင့် အမှုသည်များအား ထိခိုက်နစ်နာစရာ အကြောင်းလည်းမရှိပေ။^(၁၅)

(၈) ဖြောင့်ဆိုဝန်ခံထားသော တရားပြိုင်က မေးမြန်းခွင့်

➤ အမှုတွင် ဖြောင့်ဆိုဝန်ခံထားသော တရားပြိုင်တို့သည် ခုခံရင်ဆိုင်သော တရားပြိုင်တို့၏ အကျိုးနှင့်ဆန့်ကျင်ပြီး (Adverse)တရားလိုဘက် အဆိုပြုချက်ကို ထောက်ခံထားကြသည်။ ထို့ကြောင့် အမှုတွင် ခုခံရင်ဆိုင်သည့် အမှုသည်များသည် ဖြောင့်ဆိုဝန်ခံသောအမှုသည်များ၏အကျိုးကို ဆန့်ကျင်သူများဖြစ်သည်ဟု ကောက်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အမှုသည်ဆိုသည်မှာ တရားလိုနှင့်တရားပြိုင်တို့ကိုသာ ရည်ညွှန်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ တရားပြိုင် အချင်းချင်းလည်း တစ်ဦး၏အကျိုးကို တစ်ဦးက ဆန့်ကျင်ဆောင်ရွက်လာလျှင် ဆန့်ကျင်ဘက်အမှုသည်ဟု မှတ်ယူရမည်ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အမှုသည်က ပြန်လှန်မေးခွင့်ရှိသဖြင့် ခုခံသောတရားပြိုင်၏ သက်သေခံချက် သည် ဖြောင့်ဆိုသော တရားပြိုင်အား ဆန့်ကျင်လာသောအခါ ပြန်လှန်မေးခွင့်ရှိပေသည်။^(၁၆)

(၉) ချေလွှာမတင်သောတရားပြိုင်၏ အစစ်ခံခွင့်

➤ တရားမမှုတစ်မှုတွင် တရားပြိုင်သည် ချေလွှာတင်သွင်းရန် ပျက်ကွက်လျှင်ဖြစ်စေ တရားရုံးက ချေလွှာ တင်သွင်းခွင့်မပြုတော့လျှင်ဖြစ်စေ ယင်းတရားပြိုင်အနေဖြင့် အမှုတွင်ခုခံချေပခွင့်ဆုံးရှုံးမည်ဖြစ်သည်။ ချေလွှာတင်ခွင့်မရသော တရားပြိုင်အား သက်သေပြခွင့်ပေးလျှင် ချေလွှာတင်ရန်ပျက်ကွက်သည့်အတွက် ပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်းမှာ အချည်းနှီးဖြစ် ပေလိမ့်မည်။ ချေလွှာမတင်သော တရားပြိုင်နှင့် ၎င်း၏သက်သေများကို စစ်ဆေးကြားနာခွင့်မရှိပေ။^(၁၇)

(၁၀) အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်၏ အစစ်ခံခွင့်

➤ အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် သက်ဆိုင်ရာအမှုသည်ကိုယ်စား တရားရုံးတွင် ဆောင်ရွက်ခွင့် (Act) ရှိသည်။ အမှုတစ်မှုတွင် အမှုသည်တစ်ဦးအနေဖြင့်သက်သေခံခြင်းမှာ ပြုမိဖြစ်သောဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သည့်အလျောက် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃နည်း ၁ပါ Actဆိုသော စကားရပ်တွင် အကျုံးဝင်သည်ဟု ကောက်ယူရမည်ဖြစ်သဖြင့် အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ်သည် ၎င်း၏အမှုသည်ကိုယ်စား တရားရုံးတွင် သက်သေခံခွင့်ရှိသည်။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၃နည်း၁၏ခြွင်းချက်အရ အမှုသည်တစ်ဦးအားတရားရုံးသို့ ကိုယ်တိုင်လာရန် ဆင့်ခေါ်နိုင်သော်လည်း ကိုယ်တိုင်သက်သေ ခံရန် ဆင့်ဆိုနိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းမထားပေ။ သို့ဖြစ်၍ အခွင့်ရကိုယ်စားလှယ် မှတစ်ဆင့် အစစ်ခံခွင့်ပြုရန်လျှောက်ထားခြင်းကို ခွင့်ပြုရမည်။ အမှုသည်ကိုယ်တိုင် အစစ်ခံရမည်ဟု အမိန့်ချခွင့် မရှိပေ။^{(၁၈)(၁၉)}

(၁၁) တရားလိုအဖြစ် အစစ်ခံခြင်းကို စွန့်လွှတ်ပါက ကိုယ်စားအစစ်ခံခွင့်မရှိတော့ခြင်း

➤ တရားလိုအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ကို စွန့်လွှတ်လိုက်လျှင် ၎င်း၏ကိုယ်စား အခြားသူတစ်ယောက်က အစစ်ခံခွင့် မရှိပေ။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၁၈ နည်း ၂ (၁) အရဆိုလျှင် အမှုကို စတင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရသော အမှုသည်က မိမိ၏အမှုအကြောင်းကို ဦးစွာတင်ပြပြီး မိမိအမှုအားထောက်ခံသည့် သက်သေခံအထောက်အထားများကို ဆက်လက်တင်ပြရမည်ဖြစ်သည်။ တရားလိုအဖြစ် အစစ်ခံခွင့်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်းသည် မိမိအမှုအကြောင်း တင်ပြခွင့် ကိုပါ စွန့်လွှတ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် ဒီကရီရထိုက်ကြောင်း တစ်စုံတစ်ရာမှ မတင်ပြလျှင် အမှုမှာ အောင်မြင်ရန်အကြောင်း မရှိတော့၍ အမှုအား ပလပ်ရန်သာဖြစ်သည်။^(၂၀)

(၁၂) ပြန်ခေါ်သက်သေအား စစ်ဆေးခွင့်

➤ တရားခံက ပြန်ခေါ်သက်သေ စစ်ဆေးခွင့်ပြုရန်တင်ပြခြင်းကို တရားရုံးက ငြင်းဆိုခွင့်မရှိပေ။ တရားခံကို ခုခံချေပရန် အခွင့်အရေးအပြည့်အဝပေးရမည်ဖြစ်သဖြင့် အမှုကြန့်ကြာသည်ဟုဆိုကာ ဥပဒေကပေးသည့်အခွင့်အရေး ကို တရားရုံးက ငြင်းဆို၍မရပေ။ ခွင့်မပြုပါက အမှုပျက်ပြယ်မည်ဖြစ်သည်ကို သတိချပ်ရန်ဖြစ်သည်။^(၂၁)

➤ ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၂၅၆ (၁) အရ ပြန်ခေါ်သက်သေစစ်ဆေးလိုပါက ခွင့်ပြုရမည်ဖြစ်သည်။

သို့သော် အမှုကြန့်ကြာစေလိုသောသဘောဖြင့် ထိုအခွင့်အရေးကို နှစ်ကြိမ်ခွဲပြီး မမှန်မကန်တောင်းဆိုခြင်းကိုမူ ခွင့်ပြုရန် မသင့်ပေ။ ပြန်ခေါ်သက်သေများ စစ်ဆေးခဲ့ပြီး ကာလအတန်ကြာမှ နောက်ထပ်ပြန်ခေါ်သက်သေ စစ်လိုခြင်းသည် အမှုကြန့်ကြာအောင် တမင်ဖန်တီးသည့်သဘောသက်ရောက်နေသည်ဖြစ်၍ ခွင့်မပြုနိုင်ပေ။ (၂၂)

(၁၃) စာတမ်းအမှတ်အသားများကြည့်၍ ထွက်ဆိုခွင့်

➤ တရားရုံးရှေ့တွင် အမှုသည်နှင့်သက်သေများသည် ၎င်းတို့ကြိုတင်ယူဆောင်လာသော စာအုပ်၊ စာရွက် စသည့် စာတမ်းအမှတ်အသားများကို ကြည့်ရှုကာ သက်သေခံထွက်ဆိုလေ့ရှိတတ်ပါသည်။ သက်သေခံအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ - ၁၅၉ အရ သက်သေတစ်ဦးသည် မိမိကိုယ်တိုင် ရေးမှတ်ထားသော ရေးသားချက်ကို ကြည့်ရှုနိုင်ပေသည်။ အချင်းဖြစ်ပွားချိန်က အခြားသူရေးထားသည်ကို ဖတ်ရှုခဲ့၍ ဖတ်ရှုသည့်အခါက မှန်ကန်ကြောင်း သိရှိလျှင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပေသည်။ သို့သော် မိမိကိုယ်တိုင် ရေးမှတ်ခဲ့ခြင်းလည်းမဟုတ်။ အခြားသူက အချင်းဖြစ်ချိန်က ရေးမှတ်ခြင်း၊ ထိုစဉ်က ဖတ်ရှုခဲ့ခြင်းလည်းမဟုတ်ဘဲ မှန်ကန်မှု ရှိ မရှိ မသိဘဲနှင့်မူ စာတမ်းကိုကြည့်၍ ထွက်ဆိုခွင့်ရှိမည် မဟုတ်ပေ။ အဓိကမှာသူတစ်ပါးက ဒါကို ထွက်ဆိုပေးပါဟု ရေးပေးသင်ပေးထားသည်ကို ထွက်ဆိုခွင့် အလျဉ်းမပြုနိုင်ပေ။

တရားစီရင်ရာတွင် မှန်ကန်ရုံသာမက မြန်ဆန်ရန်မှာလည်း အရေးကြီးသဖြင့် တရားခွင့်တွင် မလိုအပ်ဘဲ ကန့်ကွက်နေမှုများဖြင့် အချိန်ကုန်မနေသင့်ပေ။ အမှုစစ်တရားသူကြီးများအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း ကန့်ကွက် တင်ပြနေသူများအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း ကန့်ကွက်ခံနေရသူများအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း လက်တွေ့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် လမ်းညွှန်ထုံးပြုထားမှုအချို့ကို တစ်စေ့တစ်စောင်း မီးမောင်းထိုးတင်ပြလိုက်ပါသည်။

ရေချမ်း(တရားရေး)

ကိုးကားသော မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံးများ

- (၁) ဦးမျိုးသိန်းနှင့် နိုင်ငံတော် (၁၉၇၉ ခုနှစ်၊ စာ-၁၃၀)
- (၂) မောင်ခေတ်ထွန်းနှင့် နိုင်ငံတော် (၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ စာ-၆၂၆)
- (၃) ကာဆင်ဂျမား ပါ-၂ နှင့် နိုင်ငံတော် (၁၉၇၉ ခုနှစ်၊ စာ-၁)
- (၄) နိုင်ငံတော်နှင့် ဦးမောင်မောင်ယု (၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ စာ-၈၂)
- (၅) မောင်စောဖေ ပါ-၃ နှင့် နိုင်ငံတော် (၁၉၆၅ ခုနှစ်၊ စာ-၅၃)
- (၆) ဒေါက်တာစန်းလှိုင် ပါ-၂ နှင့် နိုင်ငံတော် (၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ စာ-၆၁)
- (၇) ဦးကျော်ညွန့်နှင့် နိုင်ငံတော် ပါ-၂ (၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ စာ-၁)
- (၈) ဦးခင်မောင်စိန်နှင့် နိုင်ငံတော် ပါ-၂ (၁၉၈၄ ခုနှစ်၊ စာ-၅၃)
- (၉) မမြစိန်နှင့် လိုကင်ဟန် (၁၉၅၂ ခုနှစ် (လွှတ်တော်) စာ-၃၁၅)
- (၁၀) ဒေါ်ကြည် ပါ-၄ နှင့် ဒေါ်အေးကြည် (၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ စာ-၉)
- (၁၁) ဒေါ်လှလှသိန်းနှင့် နိုင်ငံတော်ပါ-၂ (၁၉၉၈ ခုနှစ်၊ စာ-၁၁၅)
- (၁၂) ဓမ္မတာချာချာဝါးနှင့် နိုင်ငံတော်ပါ-၃ (၁၉၉၉ ခုနှစ်၊ စာ-၁၉)
- (၁၃) မောင်ညိုနှင့် နိုင်ငံတော် (၁၉၈၅ ခုနှစ်၊ စာ-၁)
- (၁၄) ဒေါ်ညွန့်မေ ပါ-၂နှင့် ဦးရီ ပါ-၂ (၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ စာ-၁၀)
- (၁၅) ဦးထွန်းတင်နှင့် ဦးဌေး ပါ-၂ (၁၉၈၄ ခုနှစ်၊ စာ-၂၇၂)
- (၁၆) ဒေါ်ခင်ခင်အေး ပါ-၃နှင့် ဦးမောင်မောင်ရိုး ပါ-၂ (၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ စာ-၈၁)
- (၁၇) ဦးတင်ထွန်းနှင့် ဦးစိန်ဝင်း ပါ-၂ (၁၉၈၆ ခုနှစ်၊ စာ-၁၄၃)
- (၁၈) ဦးဌေးသိန်းနှင့် ဦးအောင်ဖေ ပါ-၂ (၁၉၈၃ ခုနှစ်၊ စာ-၁၅၁)
- (၁၉) ဦးမန်ဂဲလ် ပါ-၂ နှင့် ဒေါ်သန်းနု (၁၉၈၁ ခုနှစ်၊ စာ-၈၃)
- (၂၀) ဦးတင်မြင့်နှင့် ဦးစမ်းယီ (၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ စာ-၆၂)
- (၂၁) ကျော်အောင် ပါ-၂ နှင့် နိုင်ငံတော် (၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ စာ-၁၁)
- (၂၂) ကိုသန်းအောင်နှင့် နိုင်ငံတော် ပါ -၂ (၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ စာ-၇၅)

ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာမူဘောင် (International Framework for Court Excellence-IFCE) ကို လေ့လာတင်ပြခြင်း

မိုးဦး

ICCE ၊ IFCE

ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် (The International Consortium for Court Excellence - ICCE) ကို ဩစတြေးလျ၊ အမေရိကန်၊ ဥရောပနှင့် အာရှတို့မှ အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည့် Australasian Institute of Judicial Administration (AIJA), Federal Judicial Center (FJC), National Center for State Courts (NCSC) နှင့် State Courts of Singapore တို့က ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), SPRING Singapore နှင့် World Bank တို့က အထောက်အပံ့ပြုပေးကြသည်။ ICCE က ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် မူဘောင် အချို့ကို ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် စတင်ချမှတ်နိုင်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် Sydney ၌ ကျင်းပသော International Court Quality Forum တွင် မူဘောင်များ စတင်ထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် စင်ကာပူနိုင်ငံ၌ ကျင်းပခဲ့သော the Asia-Pacific Court Conference တွင် the International Framework for Court Excellence (IFCE) ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာမူဘောင်ကို စတင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ တရားရုံးများအားကိုယ်တိုင်ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်မှုပုံစံနှင့် အမှတ်ပေးစနစ်တို့ကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် တီထွင်နိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ICCE က မူဘောင်များကို ပြန်လည် သုံးသပ်ခဲ့ပြီးနောက် ပြင်ဆင်ချက်များဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ အာရှ၊ အာဖရိက၊ ဥရောပ၊ ဩစတြေးလျ နှင့် အမေရိကန်တို့မှ တရားရေးအဖွဲ့အစည်း ၃၁ ခုတို့က အဖွဲ့ဝင်အသစ်များအဖြစ် ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများဖြစ်သည့် မလေးရှား၊ စင်ကာပူ၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့်အင်ဒိုနီးရှားတို့မှ တရားရေးအဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း ICCE ၏ အဖွဲ့ဝင်အသစ်များအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသည်။

နိုင်ငံများ၏ ဥပဒေစနစ်များ မည်သို့ပင်မတူကွဲပြားစေကာမူ ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများ အတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာမူဘောင်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များ တိုးမြှင့်လာပြီး တရားရုံးများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အကောင်းဆုံးရလဒ်များ ရရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။

တရားရုံး၏ အဓိကစံနှုန်း(၁၀)ချက် (Court Core Values)

ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများတွင် ကျင့်သုံးရမည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာက လက်ခံသဘောတူထားသည့် တရားရုံး၏အဓိကစံနှုန်း (၁၀) ချက် (Court Core Values) တို့သည် (၁) သာတူညီမျှမှု

(၂) နှုတ်ချာ (၃) ဘက်မလိုက်မှု (၄) လွတ်လပ်စွာစီရင်ဆုံးဖြတ်မှု (၅) အရည်အသွေးပြည့်ဝမှု (၆) ဂုဏ်သိက္ခာရှိမှု (၇) ပွင့်လင်းမြင်သာမှု (၈) လက်လှမ်းမီနိုင်မှု (၉) အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု (၁၀) သေချာမှုတို့ဖြစ်ပြီး ထိုတရားရုံး၏ အဓိကစံနှုန်းများကိုကျင့်သုံး၍ အောက်ဖော်ပြပါဆောင်ရွက်မှုနယ်ပယ် (၇) ရပ် (Seven Areas of Court Excellence)ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများ၏ ဆောင်ရွက်မှုနယ်ပယ်(၇) ရပ်
(Seven Areas of Court Excellence)

(၁) တရားရုံးဦးဆောင်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု (Court Leadership and Management)

တက်ကြွ၍ အမြော်အမြင်ရှိသော ဦးဆောင်မှုနှင့် လက်တွေ့ကျသော စီမံခန့်ခွဲမှုတို့သည် ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများပေါ်ထွန်းရေးအတွက် အဓိကကျလှသော အချက်များဖြစ်ပါသည်။ ဦးဆောင်သူသည် မိမိတရားရုံးအတွက် မှန်ကန်၍ လက်တွေ့ကျသော မူဝါဒများ၊ ရည်မှန်းချက်များ၊ စံနှုန်းများချမှတ်ပြီး ယင်းတို့ကို တရားရုံးဝန်ထမ်းများနှင့်အတူ လက်တွဲအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ညွှန်ကြားချက်များ၊ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်စီမံချက်များကို ချမှတ်ရမည်။ တရားရုံး၏အဓိကစံနှုန်းများနှင့်ကိုက်ညီသည့် တရားရုံး အလေ့အကျင့်များကို ထူထောင်ရမည်။ တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် တရားရုံးကသာ ဆောင်ရွက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ တရားရုံးနှင့် ဆက်သွယ်ပတ်သက်နေသည့် အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးနှင့် လက်တွဲပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှသာ ရလဒ်ကောင်းများ ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးများ၏ ဦးဆောင်သူများက တရားရုံးစီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံနိုင်မှုစသည့် အချက်များကို အလေးထားဆောင်ရွက်ကြရမည်။

(၂) တရားရုံးစီမံချက်များနှင့် မူဝါဒများ (Court Planning and Policies)

တရားရုံးများသည် ချမှတ်ထားသောဦးတည်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် စီမံချက်များ၊ မူဝါဒများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များကို သေချာစွာ သတ်မှတ်ပြီး ရှင်းလင်းသော မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးစီမံချက်များနှင့် မူဝါဒများသည် ထိုတရားရုံးက ချမှတ်ထားသော ဦးတည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်များ၊ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၊ တရားရုံးအဓိကစံနှုန်းများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ကိုက်ညီစေရန် လိုအပ်ပါသည်။ တရားရုံးစီမံချက်များနှင့် မူဝါဒများကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့အပြင် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းများကို လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရမည်။ ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ချမှတ်ထားသော မူဝါဒများကို မျှော်မှန်းနိုင်ပြီး မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းများနှင့် ချမှတ်ထားသော မူဝါဒများအတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိ မရှိ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရမည်။

(၃) တရားရုံးအရင်းအမြစ်များ(Court Resources)

တရားရုံးအရင်းအမြစ်ဟုဆိုရာတွင် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်၊ ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းအရင်းအမြစ်နှင့် ဘဏ္ဍာ

ရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များပါဝင်ပါသည်။ ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများ ပေါ်ထွန်းရေးအတွက် ရရှိနိုင်သော အရင်းအမြစ်များကို နည်းလမ်းတကျ၊ အကျိုးရှိရှိ၊ လက်တွေ့ကျကျ စီမံခန့်ခွဲရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ချမှတ်ထားသော ရည်မှန်းချက်များ ပြည့်ဝရန်အတွက် လုံလောက်သော အရင်းအမြစ်များရှိရမည် ဖြစ်ပြီး အဆိုပါအရင်းအမြစ်များကို အလေးဂရုပြုထိန်းသိမ်းစီမံခန့်ခွဲရမည်ဖြစ်ပါသည်။ တရားသူကြီးများ၊ တရားရုံးဝန်ထမ်းများနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများစသည့် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်များ၏ အရည်အသွေး များ တိုးမြှင့်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးအဆောက်အအုံများ၊ တရားရုံးမှတ်တမ်းများ၊ တရားခွင်များ၊ လုပ်ငန်းခွင်နေရာများ စသည့် တရားရုံးပစ္စည်းများနှင့် စာရွက်စာတမ်းများ ကောင်းမွန် လုံလောက်စွာ ဆောင်ရွက်ပေးထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်မှ သတ်မှတ်ခွဲဝေပေးသော ဘဏ္ဍာရေးရာ အရင်းအမြစ်များကို တရားရုံးလုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် ထိထိရောက်ရောက် ခွဲဝေအသုံးပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၄) တရားရုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ(Court Proceedings and Processes)

တရားရုံးများတွင် ကောင်းမွန်မျှတပြီး ထိရောက်အကျိုးရှိသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အချိန်နှင့် တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်သော တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ တရား သူကြီးများနှင့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများအကြား အလုပ်တာဝန်ခွဲဝေပေးမှုကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်ရမည်။ အမှုများအား မှန်မှန်နှင့် မြန်မြန် စီရင်နိုင်မည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အချိန်သတ်မှတ်ချက်များကို ချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မလိုအပ်သော အဆင့်ဆင့် ဖြတ်သန်းနေမှုကို လျော့ချ ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ချမှတ်ထားပြီးသော လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ထိရောက်မှု ရှိ မရှိ ပြန်လည်သုံးသပ်ရမည်။ တရားရုံးမှတ်တမ်းများ ပြည့်စုံမှန်ကန်မှုရှိရေး၊ ကောင်းမွန်စွာ ထိန်းသိမ်းရေးတို့ အတွက် တရားရုံးမှတ်တမ်းစီမံမှုကောင်းမွန်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၅) တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏ လိုအပ်ချက်နှင့် ကျေနပ်မှု(Client Needs and Satisfaction)

တရားရုံးအသုံးပြုသူများဆိုရာတွင် တရားရုံးသို့လာရောက်သော အများပြည်သူ၊ အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေ များ၊ အမှုလိုက်အရာရှိများ၊ ရဲအရာရှိများ၊ သက်သေများ၊ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ ဘာသာ ပြန်ဆိုသူများစသည့် တရားရုံးနှင့် ဆက်သွယ်နေသူများ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုသူတို့၏လိုအပ်ချက်နှင့် အကြံပြု ချက်များကို တရားရုံးက အလေးထားဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ တရားရုံးအသုံးပြုသူများအပေါ် တရားရုံးက ပြုမူဆက်ဆံပုံအပေါ် အခြေပြု၍ ၎င်းတို့၏အကြံပြုချက်များသည်လည်း ကွဲပြားသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးများအနေဖြင့် တရားရုံးအသုံးပြုသူများ၏လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ပြီး ကျေနပ်မှု အတိုင်းအတာကို ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ရမည်။ တရားရုံးအသုံးပြုသူအမျိုးမျိုး မတူကွဲပြားသကဲ့သို့ ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များသည်လည်း ကွဲပြားနေမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဆန်းစစ်ချက်ရလဒ်များအရ ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ဆောင်ရွက် ပေးပြီးနောက်တွင်လည်း ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ပေးမှုသည် လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိ မရှိ သိရှိနိုင်ရန် နှင့် တရားရုံးအနေဖြင့် မည်သို့ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပြီးကြောင်းကိုလည်း တရားရုံးအသုံးပြုသူများနှင့် ပြန်လည် ဆက်သွယ်ပြီး အသိပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။

**(၆) အများပြည်သူလက်လှမ်းမီနိုင်သော တရားရုံးဝန်ဆောင်မှုများ
(Affordable and Accessible Court Services)**

တရားရုံးများသည် အများပြည်သူ အလွယ်တကူ လက်လှမ်းမီစေနိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးရမည်။ တရားမျှတမှုလက်လှမ်းမီရေး ဆောင်ရွက်သကဲ့သို့ သတင်းအချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီရေးကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ တရားရုံးများတွင် အသုံးပြုသော ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိပြီး လွယ်လင့်တကူ သက်သေသက်သာအသုံးပြုနိုင်သော ပစ္စည်းများ ဖြစ်ရမည်။ တရားရုံးဘာသာပြန်အရာရှိများထားရှိပြီး ပြည်သူလူထုအသုံးပြုသော ဘာသာစကားဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ မျှဝေပေးရမည်။ သင့်တင့်မျှတသော တရားရုံးစရိတ်များကို သတ်မှတ်ပေးရမည်။ ငွေကြေးအဆင်မပြေ၍ ရှေ့နေမငှားနိုင်သော အမှုသည်များအတွက် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီများ ပေးအပ်နိုင်ရန် အခြားဆက်စပ်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ရမည်။ အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာ နှင့် အင်တာနက်တို့ကို အသုံးပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ တရားရုံးအဆောက်အဦတွင် ဖော်ပြ၍သော်လည်းကောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ဝေပေးရမည်။

(၇) ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု(Public Trust and Confidence)

တရားစီရင်ရေးအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုမြင့်မားမှသာ တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အဂတိလိုက်စားမှု ကင်းရှင်းခြင်း၊ အရည်အသွေးမြင့်မားသော စီရင်ချက်များချမှတ်ခြင်း၊ တရားသူကြီးများအား လေးစားခြင်း၊ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော လုပ်ငန်းစဉ်များချမှတ်ခြင်း၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိခြင်း စသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်မှ ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူလူထု၏ယုံကြည်ကိုးစားမှုရှိမှသာ ဥပဒေများကို ပြည်သူများက လိုလိုလားလား လိုက်နာဆောင်ရွက်လာကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးအဆောက်အဦများ ခန့်ငြားထည်ဝါရန်၊ သန့်ရှင်းသပ်ရပ် လုံခြုံမှုရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ တရားရုံးကဆောင်ရွက်ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများ၊ အချိန်သတ်မှတ် ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သတင်းထုတ်ပြန်ပေးရမည်။ သတင်းအချက်အလက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တရားရုံး အသုံးပြုသူများက တောင်းဆိုလာမှုကို ချက်ချင်းတုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ တိုင်တန်းချက်များ၊ မကျေနပ် ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စီမံခန့်ခွဲသည့်စနစ်ရှိရမည်။ တရားရုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် မကျေနပ်ချက်များ အပေါ် စီမံသည့်စနစ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည်။ ငွေစာရင်းများ၊ အသုံးစရိတ်များကို လွတ်လပ်သောစာရင်းစစ်ဖြင့် စစ်ဆေးရမည်။ နှစ်ပတ်လည်အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန် ပေးရမည်။ ပြည်သူများ၊ တရားရုံးအသုံးပြုသူများနှင့် သက်ဆိုင်သူများအားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးများအနေဖြင့်လည်း ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးပေါ်ထွန်းရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာက လက်ခံသဘောတူထားသည့် တရားရုံး၏အဓိကစံနှုန်းများကို ကျင့်သုံးလျက် ဆောင်ရွက်သင့်သည့်နယ်ပယ် (၇) ခုကို လေ့လာဆန်းစစ်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိကျင့်သုံးလျက်ရှိသော စနစ်များ၊ အလေ့အထများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ကာ ကိုယ်တိုင်ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဆန်းစစ်ခြင်းအားဖြင့် မိမိတို့တရားရုံးများတွင် မည်သည့်အချက်များ လိုအပ်နေသေး

သည်ကို သိမြင်လာပြီး ထိုလိုအပ်ချက်များအနက် လက်လှမ်းမီ ဆောလျင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သောကိစ္စရပ်များ၊ ပုံမှန်ဆောင်ရွက်သင့်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ရေရှည်စီမံချက်ချမှတ်၍ ဆောင်ရွက်သင့်သော လုပ်ငန်းစဉ်များ စသည်ဖြင့် ဦးစားပေးအဆင့်များသတ်မှတ်ကာ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ တရားရုံးများသည် တရားရုံး အသုံးပြုသူများအား ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့်ဌာနဖြစ်သည် ဆိုသည့်အချက်ကို လက်ကိုင်ထား၍ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် ပြည်သူများ ယုံကြည်ကိုးစားမှု မြင့်မားလာစေရန် ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ယုံကြည်မှုတိုးမြှင့်လာသည်နှင့်အမျှ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပီပြင်စွာကျင့်သုံးနိုင်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးသည်လည်း အားကောင်းလာမည်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ချမှတ်ထားသည့် မူဝါဒများ၊ ရည်မှန်းချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ကောင်းမွန်စွာအထောက်အပံ့ပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ သုံးနှစ်တာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၅-၂၀၁၇)၊ Judiciary Strategic Plan (2015-2017) ကို ၁၇-၁၂-၂၀၁၄ တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းအရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဆောင်ရွက်နေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်မူဝါဒများကို ခြုံငုံမိသည့်နယ်ပယ် ၅ ရပ် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ထိုနယ်ပယ်များအနက် “အမှုများစစ်ဆေးရာတွင် အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီဆောင်ရွက်နိုင်မှု အားကောင်းလာရေး” လုပ်ငန်းစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တောင်ငူခရိုင်တရားရုံး၊ ဘားအံမြို့နယ် တရားရုံးနှင့် လှိုင်သာယာမြို့နယ်တရားရုံးတို့ကို ရှေ့ပြေးတရားရုံး(Pilot Court) များအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ရှေ့ပြေးတရားရုံးအစီအစဉ်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် စမ်းသပ်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ အဆိုပါရှေ့ပြေးတရားရုံးများတွင် အောင်မြင်မှု၊ ပြောင်းလဲမှုများရရှိခဲ့၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း မော်လမြိုင်ခရိုင်တရားရုံး၊ မုံရွာခရိုင်တရားရုံး၊ ချမ်းအေးသာစံမြို့နယ်တရားရုံး၊ ပုသိမ်မြို့နယ်တရားရုံးနှင့် မကွေးမြို့နယ်တရားရုံးတို့ကို တိုးချဲ့ရှေ့ပြေးတရားရုံးများအဖြစ် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတွင် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးစွမ်းဆောင်နိုင်မှုဆိုင်ရာ မူဘောင်များ၊ တရားရုံး၏ အဓိကစံနှုန်းများ၊ ဆောင်ရွက်မှုနယ်ပယ်(၇) ရပ်၊ တရားရုံးများအား ကိုယ်တိုင် ဆန်းစစ် အကဲဖြတ်မှုပုံစံနှင့် အမှတ်ပေးစနစ် စသည့် တရားစီရင်ရေး တိုးတက်စေရန် လိုအပ်သည့်အချက်များကို မြန်မာနိုင်ငံ ရှေ့ပြေးတရားရုံးများတွင် စတင်၍ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့ပြေးတရားရုံးများမှသည် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ဆောင်ရွက်ပြီး ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် တရားရုံးများပေါ်ထွက်လာနိုင်ရေးအတွက် သက်ဆိုင်သူများအားလုံး ဝိုင်းဝန်းကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားကြရမည်ဖြစ်ပါကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

Resources : www.courtexcellence.com

www.unionsupremecourt.gov.mm

၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၄ ရက်။

မိုးဦး

မမှန်မကန်စွဲဆိုသော ရာဇဝတ်မှုများကို ချေဖျက်ခြင်း

ရေချမ်း(တရားရေး)

ယခုအခါလူများသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးစသည့် ပြိုင်ဆိုင်မှုများနှင့်အဆင်မပြေမှုများအပေါ် အခြေခံကာ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားစွဲဆိုမှု တစ်နေ့တစ်ခြားများပြားလာလျက်ရှိနေပေသည်။ နစ်နာမှုတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်တိုင်း ရာဇဝတ်မှုမမြောက်ပေ။ တရားမကြောင်းအရ ဖြေရှင်းရမည့်နစ်နာမှုကို ဖြတ်လမ်းသဘော အလွယ်လိုက်ကာ ရာဇဝတ်ကြောင်းဖြင့်သာ စွဲဆိုနေကြသည်။ ထို့ပြင် ဥပဒေကိုနားမလည်၍ ဖြစ်စေ၊ မသိချင်ယောင်ဆောင်၍ဖြစ်စေ လက်တစ်လုံးခြားလုပ်၍ မမှန်မကန်တရားစွဲဆိုနေကြသည်။ ထိုသို့ မမှန်မကန် တရားစွဲဆိုခြင်းခံနေရသူများမှာ ငွေကုန် လူပင်ပန်းရုံသာမက အရှက်ကွဲစိတ်ဆင်းရဲကာ ဒုက္ခကြီးစွာ ရောက်ကြရသည်။

ဤကဲ့သို့ မမှန်မကန်ဆောင်ရွက်ခြင်းများသည် တရားစီရင်ရေးယန္တရားကို အလွဲသုံးစားလုပ်ရာရောက်စေသဖြင့် ထိုအမှုမျိုးများကို အမြန်ဆုံးရှင်းလင်းဖယ်ရှားနိုင်ရန် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၅၆၁-က အရ အမှုချေဖျက်ခွင့် ပြဋ္ဌာန်းထားပေးသည်။ဤပုဒ်မအရအမှုချေဖျက်ခြင်းကိုပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်များက ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိပါသည်။

ရာဇဝတ်မှုစွဲဆိုရာတွင် ပကတိဖြစ်ရပ်အမှန်ကို ထိမ်ချန်ပြီး ပြစ်မှုတစ်ရပ်ရပ်အရ အရေးယူစေရန် ရနိုင်သမျှကိုသာ ကွက်၍ တိုင်တန်းခြင်းထွက်ဆိုခြင်းများ ရှိတတ်သည်။ တစ်ဘက်က ပြန်လှန်မေးခြင်း တင်ပြခြင်းများ ပြုသည့်အခါမှ ထိမ်ချန်ထားသည့် အရေးကြီးသောအချက်များ ပေါ်ထွက်လာတတ်သည်။ ထိုသို့ပေါ်ပေါက်လာ၍ ပြစ်မှုမမြောက်ကြောင်း တွေ့ရှိရလျှင် စွဲချက်အဆင့်အထိ မစောင့်ဘဲ အမှုကို ပယ်ဖျက်သင့်ပေသည်။ လိုရာစွဲ၍ မမှန်မကန်စွဲဆိုထားခြင်းအား ဆက်လက်စစ်ဆေးနေခြင်းသည် တရားရုံး၏ ယန္တရားကို အလွဲအသုံးချရာ ရောက်စေသည်ဖြစ်သဖြင့် ဤအခြေအနေတွင် အမှုကို ချေဖျက်ရန်မှတစ်ပါး အခြားမရှိပေ။ (၁)

တိုင်လျှောက်လွှာ သို့မဟုတ် တိုင်လျှောက်သူ၏ ရုံးရှေ့ထွက်ချက်သည် ပြစ်မှုမမြောက်ဘဲ အရေးယူဆောင်ရွက်နေကြောင်း တွေ့ရှိလျှင်ဖြစ်စေ၊ နောက်ပိုင်းပေါ်ပေါက်လာသည့် သက်သေခံချက်တစ်စုံတစ်ရာကြောင့် ပြစ်မှုမမြောက်ကြောင်း အထင်အရှားတွေ့ရသည့်အခါတွင်ဖြစ်စေ အမှုအား ချေဖျက်နိုင်ပေသည်။ တရားရုံးချုပ်က ချေဖျက်ခွင့်မပြုခဲ့သော်လည်း စွဲချက်မတင်ဘဲ လွှတ်ရန်အကြောင်းရှိလျှင် လွှတ်နိုင်သည်။ စွဲချက်တင်ခဲ့လျှင်လည်း အပေါ်ရုံးများက အဆိုပါစွဲချက်ကို ပယ်ဖျက်ရန် အကြောင်းရှိပါက ပယ်ဖျက်၍ အမှုမှ လွတ်သင့်ပေသည်။ (၂)

စွပ်စွဲချက်မှန်ကန်သော်လည်း စွပ်စွဲချက်ကို ထောက်ခံမည့် သက်သေခံချက် လုံးဝမရှိလျှင် အမှုကို ချေဖျက်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် တစ်ဖက်တွင်လည်း စွပ်စွဲချက်ကို ထောက်ခံမည့် သက်သေခံချက် ရှိနိုင်ဖွယ်ရာရှိနေလျှင်မူ အမှုအား ချေဖျက်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ (၃)

(က) တရားမကြောင်းဖြင့် စွဲဆိုသင့်သောအမှုများကို ချေဖျက်ခြင်း

၁။ စာချုပ်ပါ သတ်မှတ်ကာလအတွင်း အချိန်မီမပေးနိုင်ပါက စရင့်ငွေနှစ်ဆ ပေးလျော်ရန် သဘောတူချုပ်ဆိုထားကြသည်ဖြစ်ရာ ထိုသဘောတူညီချက်ကို တရားမကြောင်းအရသာ အကောင်အထည်ဖော်ရမည် ဖြစ်သည်။ ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းမှုမရှိသဖြင့် အမှုကို ချေဖျက်ရန်သာဖြစ်သည်။ (၄)

၂။ အမွေဆိုင်ပစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပူးတွဲအမွေရှင်များသည် တရားမလမ်းကြောင်းအရသာ တရားစွဲဆိုရန်အကြောင်း ပေါ်ပေါက်သည်။ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၀၆ အရ တရားစွဲဆိုထားခြင်းသည် ဥပဒေ အရ မှန်ကန်မှုမရှိသဖြင့် အမှုအား ချေဖျက်သင့်ပေသည်။ (၅)

၃။ ပူးတွဲလက်ရှိထားပြီး အတူနေဆွေမျိုးများဖြစ်ကာ သူပိုင်ငါပိုင် အငြင်းပွားနေသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် အမွေပုံပစ္စည်းကို တရားမကြောင်းအရသာ စီမံခန့်ခွဲရှင်းလင်းရမည်ဖြစ်၍ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၀၄ အရ ကျူးလွန်သည်ဟုယူဆရန် အလွယ်တကူပင်။ မရိုးမဖြောင့်သောသဘောရှိသည်ဟုဆိုရန် ခဲယဉ်းသဖြင့် အမှုကို ချေဖျက်သည်။ (၆)

၄။ မီးပွိုင့်တွင် အရှိန်မထိန်းနိုင်သဖြင့် ရှေ့ကရပ်ထားသောကားကို ဝင်တိုက်မိခြင်းသည် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၂၅ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အကျိုးဖျက်ဆီးမှုတွင် အကျူးမဝင် နစ်နာမှုကို တရားမကြောင်းအရသာ တောင်းဆိုရမည်။ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ စွဲဆိုခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးယန္တရားကို အလွဲသုံးစားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ (၇)

၅။ သို့သော် ပစ္စည်းပိုင်ရေးပိုင်ခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားမကြောင်းအရ စွဲနေသည်ဆိုကာ ထိုပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြစ်မှုဆိုင်ရာတရားရုံးက အဆုံးအဖြတ်မပြုရန် တားမြစ်ထားသော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်စုံတစ်ရာမရှိပေ။ တိုင်တန်းစွပ်စွဲချက်မှာ ဟုတ်မှန်ကြောင်းပေါ်ပေါက်နေလျှင်ဖြစ်စေ၊ စွပ်စွဲချက်သည် ပြစ်မှုကြောင်းနှင့် ညီညွတ်နေလျှင်ဖြစ်စေ အမှုအား ဆက်လက်စစ်ဆေးပါက ဥပဒေလမ်းကြောင်းကို ဆန့်ကျင်ရန်အကြောင်း မပေါ်ပေါက်လျှင် အမှုကိုချေဖျက်ခွင့်ရှိမည် မဟုတ်ပေ။ (၈)

(ခ) တရားလွှတ်တော်မဟုတ်သော အခြားရုံးများက အမှုချေဖျက်ရာရောက်သောအမိန့်မျိုး ချမှတ်ခွင့် မရှိခြင်း

၁။ ဦးတိုက်လျှောက်ထားသောအမှုတွင် မည်သည့်ဥပဒေပုဒ်မဖြင့် အရေးယူမည်ဟု မြို့နယ်တရားရုံးက ချမှတ်ထားသော အမိန့်ကို ခရိုင်/တိုင်း တရားရုံးက ပြင်ဆင်မှုအာဏာဖြင့် ပယ်ဖျက်ခွင့်မရှိ။ တိုင်းတရား ရုံး၏အမိန့်အရ မူလရုံးက အမှုပိတ်သိမ်းလိုက်သဖြင့် အနှစ်သာရမှာ အမှုကိုချေဖျက်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သဖြင့် ထိုသို့အမှုချေဖျက်ရာရောက်သော အမိန့်မျိုး ချမှတ်ခွင့်မရှိပေ။ (၉)

၂။ မူလရုံးက နောက်တိုးတရားခံထည့်သည့်အမိန့်ကို အဆိုပါတရားခံက တရားရုံးသို့လာရောက်၍ တရားခံအဖြစ်ပါဝင်ပြီးနောက် မိမိအား နောက်တိုးတရားခံအဖြစ် ထည့်သည့်အမိန့်ကို ပြင်ဆင်မှုတက်ခွင့် မရှိ။ တရားခံအဖြစ် မရောက်မီအချိန်က ချမှတ်ထားသော အမိန့်ဖြစ်သဖြင့် အမှုချေဖျက်ပေးရန်သာ လျှောက် ခွင့်ရှိသည်။ တိုင်းတရားရုံးက ပြင်ဆင်မှုလျှောက်လွှာကိုလက်ခံ၍ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် အခွင့်အာဏာမရှိဘဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် ၎င်းအမိန့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တစ်စုံတစ်ရာစစ်လက်ခံရန် အကြောင်းမရှိပေ။ (၁၀)

၃။ တရားရုံးသို့ လာရောက်ခြင်းမရှိသေးသော တရားခံသည် မိမိအား နောက်တိုးတရားခံအဖြစ်

ထည့်သွင်းသော အမိန့်ကို အယူခံ/ပြင်ဆင်တက်ရောက်ခွင့်မရှိပေ။ ပြင်ဆင်မှုကိုလက်ခံပြီး မြို့နယ်တရားရုံး အမိန့်ကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သော ခရိုင်တရားရုံး၏အမိန့်နှင့် ခရိုင်တရားရုံးအမိန့်ကို ဆက်လက်အတည်ပြုသော ပြည်နယ်တရားရုံး၏အမိန့်တို့သည် စစ်ဆေးစီရင်လျက်ရှိသော အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရန် ချေဖျက်သည့်သဘော သက်ရောက်နေသဖြင့် မှားယွင်းနေပေသည်။ (၁၁)

(ဂ) စွဲဆိုခွင့်မရှိဘဲ စွဲဆိုထားသောအမှုများကို ချေဖျက်ခြင်း

၁။ ရဲထံအစစ်ခံထားသည့် ထွက်ဆိုချက်ပေါ်မူတည်၍ ထိုသက်သေကို ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ (ရာဇသတ်ကြီး ပုဒ်မ-၂၀၃ ဖြင့်) တရားစွဲဆိုခွင့်မရှိပေ။ တရားလိုကို ထောက်ခံထွက်ဆိုခြင်းမပြုလျှင် ထိုသက်သေကို တရားလိုပြသက်သေစာရင်းမှ ဖယ်ထုတ်ရန်သာရှိသည်။ ရာဇဝတ်ကြောင်းနှင့် တစ်စုံတစ်ရာငြိစွန်းမှုမရှိသဖြင့် ချေဖျက်သည်။ (၁၂)

၂။ တရားလိုပြသက်သေကို တရားလိုပြသက်သေအဖြစ် စစ်ဆေးစဉ်က ၎င်းပါဝင်ကျူးလွန်ကြောင်း တစ်စုံတစ်ရာ ပြန်လှန်မေးမြန်းထားခြင်းမရှိဘဲ တရားခံပြသက်သေ ထွက်ဆိုချက်သက်သက်ဖြင့် အမှုဖွင့်အရေးယူရန် မသင့်ပေ။ နောက်မှအကြံရ၍ တင်ပြသည်ဟု ယူဆရန် အကြောင်းရှိနေသဖြင့် အမှုကို ချေဖျက်သည်။ (၁၃)

၃။ အလွဲသုံးစားကြောင်းဖြင့် တရားစွဲဆိုခံရသူက တရားလိုအပေါ် အသရေဖျက်ပါသည်ဟု တန်ပြန်၍ တရားစွဲဆိုခြင်းသည် စောလွန်းနေပေသည်။ ထိုသို့စွဲဆိုခြင်းသည် အမှုစစ်ဆေးရာတွင် လွတ်လပ်စွာ မစီရင်နိုင်ဘဲ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသဖြင့် အမှုကို ပယ်ဖျက်သည်။ (၁၄)

(ဃ) ဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သောအမှုများကို ပယ်ဖျက်ခြင်း

၁။ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၁၇၂ မှ ၁၈၈ အထိ ပြစ်မှုတစ်စုံတစ်ရာကို သက်ဆိုင်ရာဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် ၎င်းအထက် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းက တရားရုံးသို့စာဖြင့်ရေးသားတိုင်တန်းရမည်ဖြစ်ကြောင်း ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေ ပုဒ်မ-၁၉၅(၁)(က)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ တရားရုံးသို့ စာဖြင့်တိုင်လျှောက်ခြင်းမပြုဘဲ ရဲစခန်းကို တိုင်ပြီး ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၁၉၀(၁)(ခ)အရ ဖြစ်သည့် ရဲအစီရင်ခံစာအပေါ် လက်ခံစစ်ဆေးထားသဖြင့် အမှုကို ချေဖျက်သည်။ (၁၅)

၂။ စာရွက်စာတမ်းအတုကို တရားရုံးတွင်တင်ပြသဖြင့် ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ-၄၆၃ အရ အမှုဖွင့်အရေး ယူဆောင်ရွက်လျှင် အမှုစစ်တရားသူကြီးက စာဖြင့်ရေးသားတိုင်တန်းရမည်ဟု ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ - ၁၉၅ (၁) (က)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အမှုဖွင့်ပြီးမှ နောက်ကြောင်းပြန်ကုစားခွင့်မရှိ။ ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ-၅၃၇ အရလည်း ကုစားခွင့်မရှိသဖြင့် အမှုအား ချေဖျက်သည်။ (၁၆)

၃။ အများပြည်သူသွားလာသည့် လမ်းမကြီးတွင် လက်နက်ကိုင်စွဲသွားလာခြင်းရှိမှသာ လက်နက်အက် ဥပဒေ ပုဒ်မ-၁၉ (င)ကိုကျူးလွန်ဖောက်ဖျက်ရာရောက်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သွားလာခြင်းမရှိဘဲ ရဲက ဓားကို တရားခံ၏နေအိမ်ပေါ်မှ သိမ်းဆည်းထားသည်ဖြစ်၍ စွဲချက်၏သဘောသဘာဝကိုမသိဘဲ ဝန်ခံထားခြင်းကို ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၄၁၂ အရ အယူခံတွင်ကန့်သတ်ထားသော်လည်း ပြင်ဆင်မှုအာဏာ တွင်ကန့်သတ်မထားသဖြင့် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ထားခြင်းအား ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ (၁၇)

အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဖြစ်ရပ်အမှန်ကိုထိမ်ချန်ပြီး မိမိလိုရာကိုကွက်၍ တရားစွဲဆိုထားခြင်းကို

ပြန်လှန်မေးခြင်း၊ ပြန်လည်တင်ပြခြင်းများဖြင့် စွဲဆိုထားသည့်ရာဇဝတ်မှုမမြောက်ကြောင်း ပေါ်ပေါက်ထင်ရှားစေပြီးလျှင်ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ-၂၅၃(၂)အရအမှုမှ ချက်ခြင်းလွှတ်ပေးရန် မူလရုံးတွင် လျှောက်ထားနိုင်ပေသည်။ မူလတရားရုံးက ခွင့်မပြုလျှင်အထက်ရုံးများသို့အဆိုပါအမိန့်ကိုပြင်ဆင်ပေးရန် ဆက်လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်သည်။

စွဲချက်အဆင့်ထိရောက်၍ စွဲချက်တင်ပါကလည်း စွဲချက်အမိန့်ကိုပြင်ဆင်ရန် အထက်ရုံးများသို့တက်ရောက်ရန်ဖြစ်သည်။ အောက်ရုံးများတွင်ရနိုင်သော သက်သာခွင့်ကို တရားလွှတ်တော်များတွင်တောင်းဆိုချေဖျက်ခွင့်မရှိပေ။(၁၈)

ဥပဒေနှင့်မညီညွတ်ဘဲမမှန်မကန်တရားစွဲခံနေကြရသူများအနေဖြင့် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်တွင် အချိန်ကြာမြင့်စွာ ငွေကုန်လူပမ်းစိတ်ဆင်းရဲခြင်းများမှ ကင်းဝေးစေပြီး တရားမျှတမှန်ကန်မှုကို စောလျှင်စွာ ခံစားစေနိုင်ရေးအတွက် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၆၁-က အရ အမှုချေဖျက်ခွင့် လျှောက်ထားရယူနိုင်ကြောင်းကို စီရင်ထုံးအချို့မှ ကောက်နုတ်စုစည်းတင်ပြလိုက်ပါသည်။

ရေချမ်း(တရားရေး)

ကိုးကားထားသော တရားစီရင်ထုံးများ

- ၁။ ဦးမင်းဟန် ပါ ၃ နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၈ ခုနှစ်၊ စာ-၉၈)
- ၂။ ဦးအပ္ပလယ်ကွန်တာ ပါ ၂ နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ စာ-၉၅)
- ၃။ ဦးစံချိန်နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ စာ-၂၀)
- ၄။ ဦးစိုးမြင့်နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ စာ-၁၄)
- ၅။ ဒေါ်ခင်ခင် ပါ ၂ နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ စာ-၁)
- ၆။ ဒေါ်ခင်ကြီး ပါ ၅ နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ စာ-၁၁)
- ၇။ ကျော်စွာထိုက်နှင့် ပထမပါ ၂ (၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ စာ-၁)
- ၈။ ဦးအေး(ခ)ဦးမင်းဇော်နှင့် ပထမပါ ၄ (၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ စာ-၁၃၉)
- ၉။ ဦးကြည်လွင်အောင်နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၉ ခုနှစ်၊ စာ-၁)
- ၁၀။ ဖြိုးမင်းဇော်(ခ)လူအေးနှင့် ပထမပါ ၂ (၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ စာ-၆၆)
- ၁၁။ ဦးသောင်းရွှေနှင့် ပထမပါ ၆ (၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ စာ-၃၇)
- ၁၂။ ဦးတင်ချစ် ပါ ၇ နှင့် ပထမပါ ၂ (၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ စာ-၁၁)
- ၁၃။ ဒေါ်မြမြနှင့် ပထမ (၁၉၇၇ ခုနှစ်၊ စာ-၂၈)
- ၁၄။ ဦးအောင်မင်းနှင့် ပထမ (၁၉၇၇ ခုနှစ်၊ စာ-၄၆)
- ၁၅။ မသီတာအေးနှင့် ပထမပါ ၂ (၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ စာ-၆၅)
- ၁၆။ ဦးတင်အောင်နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ စာ-၂၈)
- ၁၇။ မောင်ဦးနှင့် ပထမ (၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ စာ-၈၉)
- ၁၈။ ဦးဝေလွင်နှင့် ပထမပါ ၂ (၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ စာ-၁၇၄)

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်၊ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာစံများ

မြတ်မျိုးလတ်(တရားရေး)

၁။ နိဒါန်း

နိုင်ငံတကာတရားဥပဒေနယ်ပယ်တွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ရေးသည် တရားမကြောင်းနှင့် ပြစ်မှုကြောင်း နှစ်မျိုးလုံးတွင် ခိုင်မာတိုးတက်လျက်ရှိသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ရေးအတွက် အဓိကအခြေခံကျသော နိုင်ငံတကာစာချုပ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဘန်းကွန်ဗင်းရှင်း (Borne Convention, 1886) ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်မှစတင်၍ တရားမကြောင်းဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများကို ကွန်ဗင်းရှင်းဝင်နိုင်ငံများအကြား တိတိကျကျ သတ်မှတ်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါကွန်ဗင်းရှင်းတွင် လက်မှတ်ထိုးထားသော နိုင်ငံများတွင်ပင်လျှင် တရားမကြောင်းဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဘန်းကွန်ဗင်းရှင်းဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမဟုတ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ၁၉၁၄ ခုနှစ်က ပြဋ္ဌာန်းထားခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံအနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေအရ တရားမကြောင်းဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ နှစ်နာကြေးတောင်းဆိုခြင်း၊ တားဝရမ်းများ လျှောက်ထားခြင်း စသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် တရားမကြောင်းအရ ကာကွယ်မှုပေးခြင်းသည် တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အခွင့်အရေးကိုသာ ကာကွယ်မှုပြုနိုင်ပြီး လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံးအတွက်မူ လုံလောက်စွာ ကာကွယ်မှုမပေးနိုင်ပေ။ ထို့ပြင် တရားမကြောင်းအရ ကာကွယ်မှုများသည် လျင်မြန်စွာ ကူးစက်ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသော တရားမဝင်ကူးယူဖြန့်ချိနေမှုများကို ထိထိရောက်ရောက် ရပ်တန့်ပေးနိုင်စွမ်းမရှိပေ။ အဆိုပါအတားအဆီးမဲ့ တရားမဝင်ကူးယူဖြန့်ချိနေမှုများသည် လူသားတို့၏ တီထွင်ဖန်တီးလိုစိတ်များကို ရိုက်ချိုးပစ်နေရုံမျှမက နိုင်ငံစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်လည်း ကြီးမားသောအဟန့်အတားတစ်ခုဖြစ်နေသဖြင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်သူများအပေါ် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူအပြစ်ပေးနိုင်မှု အခန်းကဏ္ဍသည်လည်း အလေးပေးလိုက်နာကျင့်သုံးကြရမည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်လာခဲ့ရပါသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစာချုပ်များအရ ပြစ်မှုကြောင်းဖြင့် အရေးယူခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို လေ့လာရာတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများ၏ ပြစ်မှုမြောက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာတွင် လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ပြစ်ဒဏ်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာသွားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဆောင်းပါးတွင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များအရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက ယင်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းလက်ခံကျင့်သုံးနေကြရသည့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများ၏ ပြစ်မှုမြောက်မှုအတိုင်းအတာနှင့် ပြစ်ဒဏ်များကို တိုးမြှင့်လာမှုအခြေအနေတို့ကို လေ့လာဆွေးနွေးထားပါသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ်ရာတွင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါပုံကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန်အတွက် နိုင်ငံအများက လက်ခံထားကြသည့် ပြစ်မှုမြောက်မှုအခြေအနေ၊ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အလာများနှင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အရေးယူသည့်ပြစ်မှုနှင့် ပြစ်ဒဏ်များအကြောင်းကိုလည်း ဆွေးနွေးတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ပြစ်မှု

ကြောင်းအရ အရေးယူ အပြစ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံများကိုလည်း ဆွေးနွေးတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ပြစ်မှုမြောက်သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများ

“အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှု”ဟူသည် ယေဘုယျအားဖြင့် မူပိုင်ရှင်ရရှိထားသော အပြီးအပြတ် အခွင့်အရေးများ (Exclusive Rights of Copyright Owner)ကို တစ်နည်းနည်း ဖောက်ဖျက်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ သို့ရာတွင် ချိုးဖောက်မှုအားလုံးသည် ပြစ်မှုမြောက်သည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ ပြစ်မှုမြောက်သော ချိုးဖောက်မှုများအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်များရှိပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့မှာ (၁) အနုပညာ မူပိုင်ခွင့်ကို သိလျက်နှင့် တမင်ကျူးလွန်ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် (၂) စီးပွားဖြစ်အတိုင်းအတာပမာဏကို ချိုးဖောက်ခြင်းတို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပြစ်မှုမြောက်သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများတွင် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများသည် အကျိုးအမြတ်များများရရှိစေရန် ဈေးကွက်အတွင်း နာမည်ကြီးသောလက်ရာများကို အရေအတွက်များစွာ တရားမဝင်ကူးယူကာ ဖြန့်ဝေရောင်းချလေ့ရှိကြပါသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများကို နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အမျိုးအစားနှစ်မျိုးခွဲခြား၍ လက်ခံထားကြပါသည်။ ပထမအမျိုးအစားမှာ တိုက်ရိုက်ချိုးဖောက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) မူလချိုးဖောက်မှု (Direct or Primary Infringement)ဖြစ်ပြီး ဒုတိယတစ်မျိုးမှာ သွယ်ဝိုက်၍ချိုးဖောက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ဒုတိယအဆင့်ချိုးဖောက်မှု (Indirect or Secondary Infringement)တို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သွယ်ဝိုက်၍ ချိုးဖောက်ခြင်းတွင်လည်း နှစ်မျိုးထပ်မံခွဲခြားထားပြန်ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ပါဝင်ကူညီချိုးဖောက်ခြင်း (Contributory Infringement)နှင့် တစ်ဆင့်ခံတာဝန်ရှိမှု (Vicarious Liability) ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ တိုက်ရိုက်ချိုးဖောက်ခြင်းမှာ တစ်စုံတစ်ယောက်အား အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေအရ ပေးအပ်ထားသည့် အပြီးအပြတ် ရရှိသည့်အခွင့်အရေးကို မူပိုင်ရှင်၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ပါဝင်ကူညီချိုးဖောက်ခြင်းဆိုသည်မှာ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်ခြင်းတွင် တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်သူက ချိုးဖောက်မှုမြောက်သော တစ်ဆင့်ခံချိုးဖောက်မှုဖြစ်ပြီး စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အလို့ငှာ လက်ရာ အတုကိုဖန်တီးခြင်း၊ အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း၊ ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် တင်ပို့ရောင်းချခြင်းတို့တွင် ကူညီပေးခြင်းတို့ ပါဝင်ပေသည်။ တစ်ဆင့်ခံ တာဝန်ရှိသူမှာ ချိုးဖောက်ခြင်းတွင် တိုက်ရိုက်မသက်ဆိုင်သူ၏ တာဝန်ရှိမှုဆိုင်ရာ ဒုတိယသဘောတရားဖြစ်ပြီး စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်ဆက်နွှယ်မှုအရ ချိုးဖောက်ရာရောက်သည့် လုပ်ဆောင်မှုများကို ထိန်းချုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်သူ၏ တာဝန်ရှိမှုပင်ဖြစ်ပေသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာပြစ်မှုများမှာ သာမန်ပြစ်မှုများနှင့် သဘောတရားချင်း မတူညီကြပေ။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများကိုအချို့က “ကော်လာဖြူပြစ်မှုများ”(White Collar Crime)ဟု ဆိုကြပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အဆိုပါပြစ်မှုများသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနာကျင်စေမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှု စသော ကျူးလွန်မှုများပါဝင်သည့် ပြစ်မှုများနှင့် ခြားနားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ၎င်းပြစ်မှုများတွင် အယောင်ဆောင်ခြင်း၊ လိမ်ညာခြင်း စသည့်အချက်များ ပါဝင်လေ့မရှိဘဲ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများမှာလည်း အများအားဖြင့် အလုပ်အကိုင် အတည်တကျနှင့် အဆင့်အတန်း ရှိသော အသိုင်းအဝိုင်းထဲက ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အဆိုပါပြစ်မှုများကို ချိုးဖောက်ကျူးလွန်ကြရာတွင် အင်တာနက်၊ ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲ၊ မိတ္တူကူးစက်မှုများနှင့် ဒီဗီဒီကျူးစက်များ စသည့် အဆင့်မြင့် နည်းပညာနှင့်ပစ္စည်းများကို အသုံးပြု၍ ကျူးလွန်လေ့ရှိကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာပြစ်ဒဏ်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ကြရာတွင် ပြစ်မှု

အင်္ဂါရပ်များ တိတိကျကျသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပြစ်မှု၏အကြီးအသေးပမာဏကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးခြင်းတို့သည် လွန်စွာအရေးပါလှပါသည်။ အကြောင်းမှာ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများသည် အခြားသာမန်ပစ္စည်းအပေါ် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်သော ပြစ်မှုများနှင့် ကွာခြားသောကြောင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ပြစ်မှုဖြင့် အရေးယူခြင်းဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အလာများ

သမိုင်းကြောင်းကိုပြန်ကြည့်လျှင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြစ်မှုများသည် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်လက်ရာများကို ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် ရောင်းချခြင်း စသည့်ပြစ်မှုများ ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရှင်ဘုရင်(သို့မဟုတ်) အာဏာပိုင်က တစ်ဦးတည်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းခြင်းခံရသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များကို ကာကွယ်မှု ပေးရန်ပင်ဖြစ်သည်။ (၁၈) ရာစုအစောပိုင်းကာလတိုင်အောင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူအပြစ်ပေးမှု များသည် ယင်းသို့သော အုပ်ချုပ်သူနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ သီးခြားအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးထားသည့် လက်နက်တစ်ခုသဖွယ်သာ ရှိနေခဲ့ပါသည်။ ခိုးကူးလက်ရာများကို ပြစ်မှု ဖြင့် သိမ်းယူခြင်း၊ ပစ္စည်းသိမ်းဆည်းခြင်း၊ ဖျက်ဆီးပစ်ခြင်း ... စသည့် ထိုစဉ်က ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုများသည် မူလဖန်တီးရေးသားသူ မူပိုင်ရှင်၏အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းထက် သီးခြား အခွင့်အရေးပေးအပ်ထားသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ပေးခဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ငွေကြေးဆိုင်ရာပြစ်ဒဏ် (ငွေဒဏ်)ကိုလည်း ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူရာတွင် ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ရရှိသည့်ဒဏ်ငွေများကို တရားစွဲဆိုသည့် ကုန်ကျစရိတ်အဖြစ် သုံးစွဲနိုင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။

၁၇၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဗြိတိန်ပါလီမန်သည် “အန်းစတက်ကျူ” (The Statute of Anne) ဟုခေါ်သည့် ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ အဆိုပါဥပဒေသည် မိတ္တူကူးယူခွင့်အား မူပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းကို ကန့်သတ်ထားကာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်းများတွင် ယှဉ်ပြိုင်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးခဲ့ပြီး မူလ ဖန်တီးသူလက်ရာရှင်များ၏ အခွင့်အရေးများကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထိုစဉ်ကတည်းက ဗြိတိန် နိုင်ငံတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကို တစ်ဦးတစ်ယောက်ပိုင်ပစ္စည်းအဖြစ် မှတ်ယူခဲ့ကြပြီး ပစ္စည်းစစ်များကို ကာကွယ်သည့်နည်းတူ ကာကွယ်မှုပေးခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေ ထွက်ပေါ်လာသည့်တိုင်အောင် ပြစ်မှုကြောင်းအရအရေးယူရန် သတ်မှတ်ထားသည့် ပြစ်ဒဏ်များမှာ ထိရောက်ဟန်တားလောက်သော ပြစ်ဒဏ်များမဟုတ်သေးပေ။ အဆိုပါဥပဒေအရ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ အမြင့်ဆုံးငွေဒဏ် ပေါင် (၇၀)နှင့် ထပ်မံကျူးလွန်သော ပြစ်မှုအတွက် ထောင်ဒဏ် (၂)လအထိသာ သတ်မှတ်ထားခဲ့ပါသည်။

ဗြိတိန်နိုင်ငံကဲ့သို့ပင် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင်လည်း ပြစ်မှုမြောက်သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများသည် မူလက စာအုပ်များ တရားမဝင်ရောင်းချခြင်းနှင့် ထုတ်ဝေခြင်းတို့ပင်ဖြစ်ပေသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ကာကွယ်မှု ပိုမိုတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာမှုနှင့်အတူ ၁၇၇၇ ခုနှစ်တွင် ထွက်ပေါ်လာသော စီရင်ထုံးပေါင်းချုပ်တွင် စာအုပ်ထုတ်ဝေရောင်းချခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအပြင် မူလဖန်တီးသူလက်ရာရှင် (စာရေးဆရာ) များ၏ အခွင့်အရေးများကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ယင်းကာလက အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများသည် ထုတ်ဝေသူများကို အာဏာပိုင်များက ပေးအပ်ထားသည့် သီးခြားအခွင့်အရေးများအဖြစ်သာ ရှိနေခဲ့ပြီး အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်များမှာလည်း ငွေဒဏ်၊ ကြိမ်ဒဏ်နှင့် ပစ္စည်းသိမ်းဆည်း

သည့် ပြစ်ဒဏ်များသာဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကာလတစ်လျှောက် ၁၇၉၁ ခုနှစ်နှင့် ၁၇၉၃ ခုနှစ်တို့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် အမိန့်နှစ်ရပ်အရ မူလဖန်တီးသူလက်ရာရှင်များ၏ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ကာကွယ်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ပြစ်မှုမြောက်သည့် အနုပညာ မူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုကို ခိုးမှု အဖြစ် မှတ်ယူလာကြပြီး ပြစ်မှုဖြင့် ပစ္စည်းသိမ်းဆည်းခြင်းမှာ အရေးပါသော ပြစ်ဒဏ်တစ်ရပ်ဖြစ်လာကာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားရုံးများကလည်း စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ရရှိလာခဲ့ပါသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်လည်း (၁၈)ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ “အန်းစတက်ကျူ”၏ ဥပဒေ စနစ်ကို အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ၏ရင်းမြစ်အဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ကြပါသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပထမဆုံးပြစ်မှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ၁၈၉၇ ခုနှစ်တွင် စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် စာပေလက်ရာများ အကျုံးမဝင်ဘဲ ခွင့်ပြုချက်မဲ့ ကပြဖျော်ဖြေတင်ဆက်သည့် ပြဇာတ်နှင့် တေးသီချင်းများအတွက်သာ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ၁၉၀၉ ခုနှစ်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်(ကွန်ဂရက်)က အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး အနုပညာဖန်တီးမှုလက်ရာအားလုံး အတွက် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တိုးမြှင့်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ အဆိုပါ ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ-၁၀၄(ခ) အရ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ်သည် ပြစ်မှုမြောက်ရန်အတွက် “အကျိုးအမြတ်အလိုငှာ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ချိုးဖောက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် သိလျက်နှင့်ဖြစ်စေ၊ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြစ်စေ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ်ကို ကူပံ့ခြင်း၊ သို့မဟုတ် အားပေးကူညီခြင်း” ဖြစ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ၁၉၇၆ ခုနှစ် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ -၅၀၆ တွင် “အကျိုးအမြတ်အလိုငှာ” ဆိုသည့် စကားလုံးကို “စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အလိုငှာ” သို့မဟုတ် “တစ်ဦး တစ်ယောက်၏ ငွေကြေးရရှိရန်အတွက်” ဟူ၍ ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးမှာ မူလက စီးပွားရေးသမားများအတွက် ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခြင်းဆိုင်ရာ သီးခြားပေးအပ်ထားသည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ပုံသဏ္ဌာန်အဖြစ်သာ ရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် တစ်ဦးတည်းချုပ်ကိုင်ခွင့်ရရှိသည့်အခွင့်အရေး(The Monopoly Right)တစ်ခုသဖွယ်အဖြစ်တွယ် သန္ဓေတည်ခဲ့ပြီး “မူလဖန်တီးသူလက်ရာရှင်များ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန်” နှင့် “လူမှုအသိုက်အမြို့ အတွင်း အသစ်အသစ်သောဖန်တီးမှုများကို အကျိုးရှိရှိအသုံးပြုရန်” ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ခုကြားတွင် မျှမျှတတကာကွယ်မှုပြုခြင်းစနစ်ဆီသို့ တဖြည်းဖြည်းပြောင်းလဲလာခဲ့ပေသည်။ ထို့ပြင်ဥရောပဥပဒေစနစ် (Civil Law System) နှင့်အင်္ဂလိပ်ရိုးရာဥပဒေစနစ်(Common Law System)စသည့် ကွဲပြားသော ဥပဒေ စနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံအများအတွက် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ခြိပ်ရိပ်စွည်းများ၏အခွင့်အရေးများ (Tangible Property Rights) သဖွယ် သတ်မှတ်ကာကွယ်လာခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အများစုသော နိုင်ငံများတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာပြစ်ဒဏ်များအားတစ်ဦးတည်း သီးခြား ချုပ်ကိုင်ထားသူများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန်အတွက်မျှသာ ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြပြီး ပြစ်ဒဏ်များမှာလည်း (၂၀) ရာစုအလယ်လောက်ထိတိုင်အောင် စတိပြစ်ဒဏ်မျိုးအဖြစ်သာ တည်ရှိနေခဲ့ပါသည်။

၄။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍ

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးမှာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူများအတွက် သီးခြားပေးအပ်ထားသော အခွင့်အရေး အသွင်မှ မူလဖန်တီးသူလက်ရာရှင်(Author)၏ အခွင့်အရေးအဖြစ် တစ်စတစ်စ ပြောင်းလဲခဲ့ရပါသည်။ နိုင်ငံအတော်များများတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို တစ်ဦးတည်းပိုင် ပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေးအဖြစ်

မှတ်ယူခဲ့ကြပြီး ခြပ်ရုပ်ပစ္စည်းတစ်ခု (A Tangible Property)သဖွယ် ဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ခဲ့ကြပေသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစာမျက်နှာတွင် မူလယန္တရားမှာ တရားမကြောင်းအရ ကုစားမှုပေးခြင်းသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ အကြောင်းမှာ ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပစ္စည်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထားကြသည့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး၏ နည်းနိဿယနှင့် သွင်ပြင်လက္ခဏာများမှာ တားဝရမ်းဖြင့် ဟန့်တားခြင်း၊ နှစ်နာကြေးတောင်းခံခြင်း စသည်တို့ကသာ ပိုင်ရှင်အား တိုက်ရိုက်အကျိုးရှိစေသောကြောင့် ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံအများစုမှာ (၂၀)ရာစုအလယ်ခန့်မှစတင်၍ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်ဒဏ်များကို တိုးမြှင့်ခဲ့ကြသဖြင့် ပြင်းထန်သောပြစ်ဒဏ်များ ဖြစ်လာခဲ့ရပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ၁၉၉၄ ခုနှစ်၌ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်ကိုတိုးမြှင့်ခဲ့ပြီး အမြင့်ဆုံးထောင်ဒဏ်အားဖြင့် (၃) နှစ်အထိ ချမှတ်နိုင်ပြီး ငွေဒဏ်အားဖြင့်လည်း ယူရို (၃) သိန်းအထိ တပ်ရိုက်နိုင်ပါသည်။ ဗြိတိန်တွင်လည်း ၁၉၈၈ ခုနှစ်၌ အလားတူ တိုးမြှင့်ခဲ့ပြီး (၂) နှစ်အထိ ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ငွေဒဏ်ဖြစ်စေ ချမှတ်နိုင်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်လည်း အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်ကို ထောင်ဒဏ် (၅) နှစ်အထိဖြစ်စေ၊ ငွေဒဏ် ဒေါ်လာ (၅) သိန်းအထိဖြစ်စေ ချမှတ်တပ်ရိုက်နိုင်ကြောင်း ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် တိုးမြှင့်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့ပြင် TRIPS သဘောတူစာချုပ် (Agreement on Trade-Related Aspects on Intellectual Property Rights-TRIPS) ချုပ်ဆိုခဲ့ပြီးနောက် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်မှုနှင့်ပြစ်ဒဏ်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ၎င်းတို့၏ဆိုင်ရာဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပေးရမည်ဆိုသည့် အချက်သည် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (World Trade Organization-WTO)အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် မလွဲမသွေ လိုက်နာကျင့်သုံးကြရမည့် တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအကြား စေ့စပ်ညှိနှိုင်းချက်အရ TRIPS သဘောတူစာချုပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီးနောက် ပညာရှင်များနှင့် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေသူများအကြားတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်မှုနှင့် ပြစ်ဒဏ်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့၏အသီးသီး ရပ်တည်ချက်များအပေါ် မူတည်ကာ ကွဲပြားခြားနားသောအမြင်များလည်း ထွက်ပေါ်လာခဲ့ရပါသည်။ အချို့က မူပိုင်ခွင့်ပိုင်ရှင်၏ အခွင့်အရေးကာကွယ်မှုဘက်ကရပ်တည်ကြပြီး အချို့ကတော့လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကျိုးစီးပွားဘက်က ရပ်တည်ပြောဆိုကြ၍ သူတို့၏အယူအဆများသည် ကွဲပြားခြားနားခဲ့ရလေသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများ အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ခေတ်ပြိုင်ပညာရှင်များက အကြောင်းပြင်းဆိုကြသည့်အချက်မှာ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကာကွယ်ခြင်းသည် ပုဂ္ဂလိကဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်သာဖြစ်ပြီး သီးခြားပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေးကို အပ်နှင်းပေးခြင်းဖြစ်သောကြောင့် တရားမကြောင်းအရ ကာကွယ်ခြင်းဖြင့်သာ ပြီးပြည့်စုံစေသင့်သည်ဟူ၍ပင်ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းတို့လက်ခံထားသည်မှာ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးသည် မူပိုင်ရှင်၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးသာဖြစ်၍ ယင်းအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန်မှာ မူပိုင်ရှင်ကိုယ်တိုင်၏တာဝန်သာဖြစ်သည်ဟု ဆိုခြင်းပင်။ သို့ရာတွင် အချို့သောပညာရှင်တို့ကမူ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရာတွင် ပြစ်မှုကြောင်းကိုပါ ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်းနှင့် နိုင်ငံတော်တွင်လည်း တာဝန်ရှိကြောင်း၊ အကြောင်းမှာ အချို့သော ချိုးဖောက်မှုများသည် မူပိုင်ရှင်၏ အခွင့်အရေးကိုသာမက လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ အကျိုးစီးပွားကိုပါ ထိခိုက်စေသောကြောင့် ပင်ဖြစ်သည်ဟု အကြောင်းပြကြသည်။ ယင်းသို့သော ချိုးဖောက်မှုများသည် ဖန်တီးသူများကို စိတ်ဓာတ်

ကျဆင်းစေကာ အသစ်အသစ်သောဖန်တီးမှုများ၊ တီထွင်ဆန်းသစ်မှုများပေါ်ထွက်လာရန် အဟန့်အတား ဖြစ်စေသောကြောင့် နိုင်ငံ၏လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအတွက် ထိခိုက်နစ်နာဆုံးရှုံးမှုများကိုလည်း ဖြစ်စေ သည်ဟု ဆိုကြသည်။

အဆိုပါအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ လူဝီဆီယားနားတက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခစတုးအပ်ပီဂရင်း(Prof. Stuart P. Green of Louisiana State University)က အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများသည် အခြားဒြပ်ရှိ ပစ္စည်းများအပေါ် ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ခြားနားကြောင်း၊ ပြစ်မှုမြောက်သောအနုပညာ မူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှု များနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏နှုန်းစံများကြားတွင် ကြီးမားသောအကြားအလပ်ရှိနေသည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ လူတိုင်းသည် လူသတ်မှု၊ ခိုးမှု၊ မုဒိမ်းမှု စသော ပြစ်မှုများ မကျူးလွန်မီအောင် ရှောင်ကြဉ်လေ့ရှိကြပြီး အဆိုပါ ပြစ်မှုများသည် လူမှုရေးစံများကို ချိုးဖောက်သော ပြစ်မှုများဖြစ်သည်ဟု လူတိုင်းကလက်ခံထား ကြသောကြောင့်လည်း ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို ပြစ်မှုကြောင်းအရ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းသည် မျှတသည် ဟု ဂရင်းက ဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ခိုးကူးလက်ရာများ၊ ခိုးကူးခွေများ၊ တရားမဝင်ကူးယူထားသော ကွန်ပျူတာ ဆော့ဖ်ဝဲလ်များကို သုံးစွဲခြင်းသည် လူမှုရေးစံများကို ချိုးဖောက်ခြင်းမဟုတ်ဟု လူအများက လက်ကိုင်ပြုနေကြဆဲပင် ဖြစ်သည်ဟု သူက ထောက်ပြခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ ဒြပ်ရှိပစ္စည်းများကို ခိုးယူခြင်းသည် ပြစ်မှုမြောက်ကြောင်း အများက လက်ခံနိုင်သော်လည်း တရားမဝင်ကူးယူထားသည် စီဒီ၊ ဗီစီဒီ၊ ဒီဗီဒီများ ရောင်းချခြင်း နှင့် ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲလ်များ တရားမဝင်ကူးယူခြင်းများသည် ပြစ်မှုမြောက်သောလုပ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟု လက်မခံနိုင်ကြသေးခြင်းပင်ဖြစ်လေသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ် ပြစ်မှုမြောက်ရန်အတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်များမှာ ချိုးဖောက် မှုသည် ကိုယ်ကျင့်စာရိတ္တပိုင်းဆိုင်ရာ ပျက်ကွက်မှုရှိ မရှိနှင့် သက်ဆိုင်ရာလူအဖွဲ့အစည်းကို ထိခိုက်နစ်နာ စေခြင်း ရှိ၊ မရှိဆိုသော အချက်များပင်ဖြစ်ပါသည်။ အနုပညာလက်ရာတစ်ခုကို မတရားအသုံးပြုကူးယူ ခြင်းသည် ကိုင်တွယ်၍ရသောပစ္စည်းများကို ခိုးယူခြင်းနှင့် အလားသဏ္ဌာန်တူပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေအရ ကာကွယ်မှုပေးထားသော လက်ရာများမှာ ပစ္စည်းအမျိုးအစားတစ်ခု ဖြစ်သောကြောင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သူတစ်ပါးပိုင်ဆိုင်သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့်လက်ရာတစ်ခုကို ခွင့်ပြုချက် မရှိဘဲ ကူးယူသုံးစွဲခြင်းသည် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ရာရောက်ပြီး လူမှုရေးစံနှုန်းများကို လည်း ဖောက်ဖျက်ကျူးလွန်ရာရောက်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ်သည် လူမှုကျင့်ဝတ်စည်းချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ်လည်း မည်နိုင်ပေသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုကြောင့် ပုဂ္ဂလိကနစ်နာမှုမျှသာဖြစ်စေနိုင်သော်လည်း ယင်းသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းဝေးရေးတို့နှင့်လည်း ကျယ်ပြန့်စွာ ဆက်စပ်ပတ်သက်လျက်ရှိပေသည်။ ပါမောက္ခဂျေဒင်း ဆော့မိုး (Prof. Geraldine Szott Moohr)၏ အယူအဆအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ထိခိုက်နစ်နာစေမှုသည် ပုဂ္ဂလိကထိခိုက်နစ်နာစေမှုမှ တိုက်ရိုက်သက်ဆင်းလာသည်မဟုတ်သော်လည်း အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက် သည့်လုပ်ရပ်သည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အကျိုးစီးပွားကို တိုက်ရိုက်ထိခိုက်စေနိုင်သည်ဟုဆိုသည်။ မူပိုင်ရှင်များ ၏ စီးပွားရေးဆုံးရှုံးစေမှုမျှသာမက ယှဉ်ပြိုင်နေသောဈေးကွက်အတွင်း စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းစေခြင်း၊ တီထွင် ဖန်တီးမှုအသစ်များကျဆင်းလာခြင်းနှင့် နိုင်ငံအခွန်ငွေဆုံးရှုံးခြင်း စသည့် ဆိုးကျိုးများ ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် ယင်းကဲ့သို့သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုဖြစ်စဉ်၏ ထိခိုက်နစ်နာမှုသည် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွား အလိုငှာ ရေးဆွဲချမှတ်ထားသော နိုင်ငံအနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မူဝါဒကိုပင် ထိခိုက်စေပေသည်။ ထို့ကြောင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများသည် ပြည်သူလူထု၏ အကျိုးစီးပွားကို ခြိမ်းခြောက်လာသည့်အခြေအနေ

တွင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ရန်မှာ မုချလိုအပ်လာရပေသည်။

လက်ရှိအခြေအနေတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေစာမျက်နှာ၌ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရာတွင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ယန္တရားသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ခြင်းတွင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ရာ၌ အရေးပါသည့် အကြောင်းပြချက်များရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ အချို့သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများတွင် မူပိုင်ရှင်၏နစ်နာမှုကို တရားမကြောင်းအရ ပြည့်ပြည့်ဝဝ ကုစားမှုမပေးနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုနယ်ပယ်သည် တရားမကြောင်းအရ ကုစားမှုမပေးခြင်းထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ တစ်သီးပုဂ္ဂလ . . . စသည့် တိကျသည့်နစ်နာမှုကိုသာမက လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်းမှ နောက်ဆောင်နစ်နာနိုင်ဖွယ် ရှိသူများအတွက်ပါ ကြိုတင် ကာကွယ်မှုပေးနိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တတိယအကြောင်းပြချက်မှာ နောက်ထပ် ချိုးဖောက်မှုများကို ဟန့်တားနိုင်ခြင်းနှင့် တရားမကြောင်းအရ အတည်ပြုဆောင်ရွက်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရ တတ်သည့် အားနည်းချက်မျိုး မရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ စတုတ္ထအချက်မှာ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူရာတွင် ရဲကစုံစမ်းရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းသည် တရားမမှုများ၌ ရှေ့နေ(သို့မဟုတ်)ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် စုံစမ်းဖော်ထုတ်နေရခြင်းထက် ပိုမိုထိရောက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအချက်အနေဖြင့် တင်ပြရလျှင် အချို့သော အနုပညာ မူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပျံ့နှံ့လွယ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ်၊ လူမှုကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ဖွယ် လုပ်ရပ်များဖြစ်ပေါ်စေခြင်းတို့ကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့် အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လက်ရှိလိုအပ်ချက်အပေါ်မူတည်၍ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို ကျင့်သုံးကြရာတွင် ပြစ်မှုမြောက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကန့်သတ်ချက်များထားကာ ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် အချို့သောပညာရှင်များက လက်ခံသဘောတူကြပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် ဂျပန်နိုင်ငံ၊ ဟိတိုဆူဘားရှိတက္ကသိုလ်မှ ကထိကဖြစ်သူ ယာဆုဟိရို အာရာအိ (Yasuhiro Arai)က သူ၏သုတေသနပြုမှုအရ ထုတ်လုပ်မှုစရိတ်နည်းပါးသောလက်ရာများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းကို ကျင့်သုံးသင့်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုစရိတ်ကြီးမားသောလက်ရာများနှင့် ပတ်သက်၍မူတရားမကြောင်းအရ ကုစားမှုမပေးခြင်းကသာ သင့်လျော်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများသည် နစ်နာသူမူပိုင်ရှင်ကို တရားမလျော်ကြေး၊ နစ်နာကြေး စသည်တို့ကဲ့သို့ တိုက်ရိုက်အကျိုးမပြုနိုင်ပေ။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့သည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း သက်သာချောင်ချိရေးဆိုင်ရာ အကျိုးကျေးဇူးများကို သွယ်ဝိုက်သောနည်းဖြင့် ပြန်လည်ရရှိကြသည်သာဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းလူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း သက်သာချောင်ချိရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ ထုတ်လုပ်မှု အပိုအမြတ်အစွန်း၊ စားသုံးသူများထံမှ အပိုအလှူများနှင့် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာအဖြစ် ရရှိသည့်ဒဏ်ငွေများမှ ပြန်လည်စီးဆင်းလာသောကြောင့်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာဥပဒေများကို အဓိကထားသုတေသနပြုလုပ်နေပြီး အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာ ရှေ့နေတစ်ဦးဖြစ်သူ လော်နာဘရာဇဲလ်(Lorna Brazell)ကလည်း အလားတူပင် သဘောတူထားပြီး အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများတွင် ပြစ်မှုကိုအသုံးပြုခြင်းက အားသာချက်များစွာရှိကြောင်း အဆိုပြုခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူမှုများတွင် အမှုစုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် တရားစွဲဆိုဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စများတွင် စရိတ်စကသက်သာခြင်း၊ ဆက်စပ်အဖွဲ့အစည်းများပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်

မှုကြောင့် ပိုမိုထိရောက်မှုရှိနိုင်ခြင်းနှင့် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်နိုင်သည့် ပြစ်မှုကြောင်းဆိုင်ရာ ကုစားခွင့်ရှိခြင်း တို့ပင်ဖြစ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူမှုများသည် သုံးစွဲသူများကို ပမာဏကြီးမားစွာ ထိခိုက်နစ်နာစေသော အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများတွင်သာ ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း သူမ (လော်နာ ဘရာဇဲလ်)က သတိပေးထားသည်။ အလားတူပင် ပါမောက္ခ အိရီနာ ဒီ. မင်တ (Prof. Irina D. Manta)က ပြစ်မှုမြောက်သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများသည် တားမြစ်ချက်များကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် မူပိုင်ရှင်များ၏ အခွင့်အရေးများ ထိခိုက်နစ်နာစေမှုကိုလည်း လျစ်လျူပြုကာ ချိုးဖောက် လေ့ရှိကြသည်ဟုဆိုသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါချိုးဖောက်မှုများသည် အခြားသော ခြပ်ရို ပစ္စည်းနှင့်ပတ်သက်သည့် ပြစ်မှုများကဲ့သို့ ပိုင်ရှင်အား ကိုယ်ထိလက်ရောက် ထိခိုက်နစ်နာစေရန် ရည်ရွယ် ကျူးလွန်မှုမျိုး မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများကို ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုမီ ပြစ်မှုမြောက်ရန်လိုအပ်သည့်အင်္ဂါရပ်များ ပြည့်စုံညီညွတ်ခြင်း ရှိ မရှိ တိတိကျကျ သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရန်မှာ လွန်စွာအရေးကြီးလှသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် လုံလောက်သော အကြောင်းပြချက်များရှိနေသော်လည်း ပညာရှင်များအနေဖြင့် ချိုးဖောက်မှုတိုင်းကို ပြစ်မှုမြောက်ကြောင်း သတ်မှတ်အရေးယူခြင်းမျိုးကို ရှောင်ရှားကြစေလိုသည့် ဆန္ဒရှိကြကြောင်း မြင်သာသည်။ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးရာတွင်လည်း ပြစ်ဒဏ်အနည်းအများသည် ကျူးလွန်သည့်ပြစ်မှု၏ အတိမ်အနက်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရန်လိုအပ်သည်။ ယင်းသို့ပြစ်ဒဏ်ပမာဏကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်ကိုယ်တည်း ချိုးဖောက်သူအပေါ် ငွေဒဏ်မျှသာတပ်ရိုက်သင့်ကြောင်း၊ မကြာခဏပြစ်မှုကျူးလွန်တတ်သူ မျိုးကို ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ပြီး၊ အုပ်စုဖွဲ့၍ ပမာဏကြီးမားစွာချိုးဖောက်သူများကိုမူ ကြီးလေးသောထောင်ဒဏ် သတ်မှတ်သင့်ကြောင်း အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာ ဥပဒေရှေ့နေတစ်ဦးဖြစ်ပြီး တက္ကသိုလ်မှ ဆရာတစ်ဦးလည်းဖြစ်သူ ပြင်သစ်နိုင်ငံသား၊ ဒေါက်တာဒေးဗစ်လီဖရန် (Dr. David Lefranc)က မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ထိုင်းနိုင်ငံမှ တရားသူကြီး ဂျမ်ပိုပင်ယိုဆင်ဝမ် (Jumpol Pinyosinwat)ကလည်း မူပိုင်ရှင်၏ အခွင့်အရေးများကို ဆိုးဆိုးရွားရွားထိခိုက်စေသော ပမာဏကြီးမားသည့် ချိုးဖောက်မှုများအတွက်သာ လျှင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ ကုစားမှုကို အသုံးပြုသင့်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများသည် အသိဉာဏ်ပစ္စည်းမူပိုင်ခွင့်(အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အပါအဝင်)ချိုးဖောက်မှုများတွင် မည်သည့်ချိုးဖောက်မှုများသည် ပြစ်မှုမြောက်ကြောင်း သတ်မှတ်ကြရာ၌ မူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများအား မျှတစွာအသုံးပြုခြင်းမူကို အလေးဂရုပြု၍ တော်သင့်ရုံသာသတ်မှတ်သင့်ကြောင်း၊ အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုအားကိုးပြီး ချိုးဖောက်မှုတိုင်းကို ပြစ်မှုမြောက်ကြောင်းဖြင့် သတ်မှတ်အရေးယူစေခြင်းမျိုးကို အထူးသတိပြု ရှောင်ကြဉ်သင့်ကြောင်း ၎င်းက သတိပေးခဲ့သည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြရာတွင် ချိုးဖောက်ကျူးလွန်မှုများသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ အခွင့်အရေးမှသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံး၏ အခွင့်အရေးကိုပါ ခြိမ်းခြောက်လာသည့်အခါမျိုး၌ ပြင်းထန်သော ပြစ်ဒဏ်များကို သတ်မှတ်ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အနုပညာ မူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှု၏ ပြစ်မှုအင်္ဂါရပ်များကို သင့်တင့်စွာသတ်မှတ်ရန်နှင့် ပြစ်မှုနှင့်ပြစ်ဒဏ် မျှတစွာသတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းပေးရန်လည်း လိုအပ်လှသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများကို ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူရန် အနိမ့်ဆုံးစံသတ်မှတ်ချက်များမှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် မလွဲမသွေ လိုက်နာကျင့်သုံးကြရမည့် သတ်မှတ်ချက်များဖြစ်လာခဲ့ရသည်။

၅။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပြစ်မှုကြောင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံများ

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ခြင်း (Copyright Protection) မှာ (၁၉) ရာစုအလယ်ကာလကတည်းက နိုင်ငံတကာစာချုပ်များအရ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့ရသည်။ အစောဆုံးပေါ်ပေါက်ခဲ့သော နိုင်ငံတကာစာချုပ်များဖြစ်သည့် Berne ကွန်ဗင်းရှင်း၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကွန်ဗင်းရှင်း (Universal Copyright Convention - UCC) တို့တွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက် ကြရမည့် ယေဘုယျတာဝန်ဝတ္တရားများကို သတ်မှတ်ထားသည်။ ကမ္ဘာ့အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာအဖွဲ့ (သို့) ဝီပို (World Intellectual Property Organization - WIPO) က ၎င်း၏ကနဦး ဆောင်ရွက်ချက်များအဖြစ် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ဝီပိုအနုပညာမူပိုင်ခွင့်စာချုပ် (WIPO Copyright Treaty-WCT) နှင့် ဝီပိုသရုပ်ဆောင်မှုဆိုင်ရာနှင့် ဖိုနိုဂရမ်စာချုပ် (WIPO Performances and Phonograms Treaty-WPPT) များတွင်လည်း အဆိုပါ ယေဘုယျလိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များ သတ်မှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ နောက်ပိုင်းချုပ်ဆိုခဲ့သော TRIPS သဘောတူစာချုပ်နှင့် စီးပွားရေးထုတ်ကုန်များ အတုပြုလုပ်ခြင်းမှ တားဆီးကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချုပ် (Anti Counterfeiting Trade Agreement-ACTA) တို့တွင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုတိကျသော သတ်မှတ်ချက်များ ပါဝင်လာသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ဖော်ပြပါ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်များအနက် ၁၈၈၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ချုပ်ဆိုခဲ့သော Berne ကွန်ဗင်းရှင်းသည် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ပထမဆုံးနှင့် အရေးပါဆုံး စာချုပ်ဖြစ်သည်။ ဘန်းကွန်ဗင်းရှင်းသည် ဖန်တီးမှုလက်ရာတစ်ခုနှင့်ပတ်သက်သည့် အခွင့်အရေး ကာကွယ်ပေးမှုအတိုင်းအတာ၊ အသိအမှတ်ပြုသည့် အခွင့်အရေးများ၊ ကာကွယ်မှုပေးနိုင်သည့်ကာလနှင့် မူပိုင်ရှင်၏ သီးခြားအခွင့်အရေးများအတွက် ကင်းလွတ်ရခြင်းအချက်များကို သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည်။ နောက်ထပ်စာချုပ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် ဂျနီဗာနိုင်ငံတွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော UCC မှာ Berne ကွန်ဗင်းရှင်းဝင်မဟုတ်သည့် နိုင်ငံများအကြား ချုပ်ဆိုသောစာချုပ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ၁၉၇၁ ခုနှစ် စတော့ဟုမ်းဆွေးနွေးပွဲတွင် Berne ကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် ပူးပေါင်းခဲ့သည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြားသော ဆက်စပ်စာချုပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ပြုလုပ်သည့် ဝီပိုသံတမန်ဆိုင်ရာ ကွန်ဖရင့်တွင်ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည့် WCT နှင့် WPPT စာချုပ်များတွင် အခြားဆက်စပ်သော စာချုပ်များပါ အချက်များကို အခြေခံပြီး အခွင့်အရေးအသစ်များ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပိုမိုရှင်းလင်းသော မူသဘောတရားများသတ်မှတ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သီးခြားသဘောတူစာချုပ်များ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO) ၏ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ချက်အရ ဥရော့နိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်သော အစည်းအဝေးအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ချုပ်ဆိုခဲ့သော TRIPS သဘောတူစာချုပ်သည် ယေဘုယျသတ်မှတ်ချက်များအပြင် အသေးစိတ်သတ်မှတ်ချက်များလည်း ပါဝင်လာခဲ့သည်။ စာချုပ်၏အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ တီထွင်ဖန်တီးသူများနှင့် သုံးစွဲသူများအကြား အခွင့်အရေးချိန်ခွင်လျှာချိန်ညှိမှု မြှင့်တင်ရန်သာမက ဥပဒေနှင့်အညီ ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် တစ်ဦးတည်း ချုပ်ကိုင်မှုတို့ကို မျှမျှတတ ထိန်းညှိနိုင်ရန်ပင် ဖြစ်သည်။ စာချုပ်တွင် နိုင်ငံတကာအသိဉာဏ်ပစ္စည်းများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ အနိမ့်ဆုံးစံသတ်မှတ်ချက်များကို ဖော်ပြသတ်မှတ်ထားသည်။ ထို့ပြင် Paris ကွန်ဗင်းရှင်း၊ Berne ကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် Rome ကွန်ဗင်းရှင်းစသည့် အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းများတွင် ပါဝင်သော စံသတ်မှတ်ချက်များကိုလည်း အဆိုပါစာချုပ်တွင် ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားသည်။ ယင်းသို့သတ်မှတ်ထားသည့်

ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီး၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံး လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် စံသတ်မှတ်ချက်များပင် ဖြစ်ပေသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ သီးခြားသတ်မှတ်ချက်များပါဝင်သည့် အခြားသောနိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်တစ်ခုမှာ ACTA သဘောတူစာချုပ်ပင်ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းစာချုပ်မှာ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကို များစွာထိခိုက်စေသည့် ကုန်ပစ္စည်းအတုပြုလုပ်ခြင်းနှင့် အနုပညာလက်ရာများကို တရားမဝင်ကူးယူ ဖြန့်ဖြူးခြင်းများကို ထိထိ ရောက်ရောက် တိုက်ဖျက်နှိမ်နင်းနိုင်ရန်နှင့် TRIPS သဘောတူစာချုပ်ပါအချက်များကို ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချုပ်ဆိုခဲ့ပေသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများဖြစ်ကြသည့် ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ ဂျပန်၊ ကိုရီးယား၊ မော်ရိုကို၊ နယူးဇီလန်၊ စင်္ကာပူနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့သည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၁) ရက်နေ့တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ၊ တိုကျိုမြို့၌ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၂၆) ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံအပါအဝင် အီးယူအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (၂၂) နိုင်ငံကလည်း စာချုပ်ကို သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။

၆။ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းဆိုင်ရာ ယေဘုယျစံသတ်မှတ်ချက်များ

စာပေအနုပညာမူပိုင်ခွင့် ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ယေဘုယျစံသတ်မှတ်ချက်များကို Berne ကွန်ဗင်းရှင်း ပြုလုပ်ချုပ်ဆိုကြစဉ်ကတည်းက သတ်မှတ်လာခဲ့ကြ ပါသည်။ Berne ကွန်ဗင်းရှင်း အပိုဒ်-၁ အရ အဖွဲ့အဝင်နိုင်ငံများသည် ဖန်တီးသူအနုပညာရှင်များ၏ လက်ရာများအတွက် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းပေးသော သမဂ္ဂတစ်ရပ်ထူထောင်ရန် လိုအပ် ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ အပိုဒ်-၁၆ အပိုဒ်ခွဲ(၁) နှင့် (၃) တို့တွင်လည်း အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက် သော ခိုးကူးလက်ရာပစ္စည်းများကို သိမ်းယူနိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဥပဒေစနစ်တွင် တစ်နည်းနည်းထည့်သွင်းပါရှိစေရမည်ဟု သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ အပိုဒ်-၃၆ တွင်လည်း ကွန်ဗင်းရှင်း က သတ်မှတ်ထားသည့် ကာကွယ်မှုအတိုင်းအတာကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

အခြားကွန်ဗင်းရှင်းတစ်ခုဖြစ်သည့် UCC ကွန်ဗင်းရှင်းမှာလည်း ၁၉၇၁ ခုနှစ်မတိုင်မီက Berne ကွန်ဗင်းရှင်းတွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော နိုင်ငံများအကြား အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်းကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချုပ်ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက ပန်းပုလက်ရာ၊ ပန်းချီလက်ရာ၊ ရုပ်ရှင်ဖန်တီးမှုလက်ရာ၊ စာပေ၊ ပြဇာတ်နှင့် တေးဂီတဆိုင်ရာလက်ရာ စသည့် အနုပညာဖန်တီးမှုဆိုင်ရာလက်ရာများ၊ စာပေဆိုင်ရာ နှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာဖန်တီးမှုလက်ရာများအတွက် လက်ရာရှင်နှင့် ယင်းလက်ရာများနှင့်ပတ်သက်၍ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံဆောင်ရွက်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် လုံလောက်ထိရောက်သည့် ကာကွယ်မှုစနစ်များကို ၎င်းတို့၏ဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသည်။

Berne ကွန်ဗင်းရှင်း အပိုဒ်-၂၀ အရ သီးခြားချုပ်ဆိုခဲ့သော စာချုပ်တစ်ခုဖြစ်သည့် WCC သဘော တူစာချုပ်မှာ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းမှုစနစ်ကို တညီတညွတ်တည်းဖြစ်စေရန်နှင့် ထိထိရောက် ရောက်ရှိစေရန် ရည်ရွယ်ချုပ်ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါသဘောတူစာချုပ်တွင် Berne ကွန်ဗင်းရှင်း အပိုဒ်-၁ မှ ၂၁ အထိ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရမည့်အပြင် ၁၉၇၁ ခုနှစ်၊

Berne Paris Act အပိုဒ်-၂ မှ ၆ အထိနှင့်လည်း ကိုက်ညီရမည်ဟု သတ်မှတ်ပါရှိသည်။ အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ယေဘုယျသတ်မှတ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ WCT သဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်မှာ စာချုပ်လက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံတိုင်းသည် မိမိတို့လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသော တရားဥပဒေစနစ်အရ ဤသဘောတူညီစာချုပ်အရ လိုအပ်သော ကာကွယ်မှုအတိုင်းအတာများကို ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားရမည်ဟု ပါရှိပေသည်။ စာချုပ်ဝင်နိုင်ငံများသည် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများကို ထိထိရောက်ရောက်ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် နောက်ထပ်ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းကို တားဆီးနိုင်ရန် မြန်ဆန်ထိရောက်သော ကုစားမှုနည်းလမ်းများသတ်မှတ်ထားရှိရမည်ဟုလည်း ပါရှိပေသည်။ အလားတူပင် WCC သဘောတူစာချုပ်နှင့်အတူချုပ်ဆိုခဲ့သည့် WPPT စာချုပ်တွင်လည်းအနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများကို ထိထိရောက်ရောက်ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် နောက်ထပ်ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းကို တားဆီးနိုင်ရန် မြန်ဆန်ထိရောက်သော ကုစားမှုနည်းလမ်းများထည့်သွင်းလျက် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားရမည်ဟု ဖော်ပြပါရှိပေသည်။

အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ကာကွယ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ တရားမကြောင်း၊ ပြစ်မှုကြောင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများနှင့်သက်ဆိုင်သော ယေဘုယျဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များကို TRIPS သဘောတူ စာချုပ်တွင်လည်း ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ထားပါသည်။ အဆိုပါစာချုပ် အပိုဒ် (၄၁)(၁) အရ စာချုပ်နှင့် သက်ဆိုင်သောအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းသည် စာချုပ်၏အပိုဒ်(၃)တွင် ဖော်ပြထားသည့် မူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထို့အပြင် ယင်းသို့ပြဋ္ဌာန်းထားသောဥပဒေများသည် အဆိုပါစာချုပ်အရ ကာကွယ်မှုပေးထားသည့် မူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုတိုင်းကို ထိထိရောက်ရောက်ကာကွယ်မှုပေးရန်၊ ကုစားမှုပေးနိုင်ရန်နှင့် ဆက်လက် ချိုးဖောက်မှုများကိုလည်း တားဆီးမှုပြုနိုင်ရန် အာမခံချက်ပေးနိုင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဥပဒေနှင့်အညီ ကုန်သွယ်မှုများအတွက် အတားအဆီးများမဖြစ်စေရန် လိုအပ်ပြီး တလွဲအသုံးချခြင်းများ မပြုလုပ်နိုင်စေရန်လည်း ကာကွယ်ပြဋ္ဌာန်းသင့်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ ထို့အပြင် အပိုဒ် (၄၁) (၂) တွင် ဖော်ပြထားသည်မှာ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် သင့်တင့်မျှတရန်လိုအပ်ပြီး မလိုအပ်ဘဲ စရိတ်စကကုန်ကျစရိတ်များခြင်း၊ ရှုပ်ထွေးစေခြင်း၊ သို့မဟုတ် အရေးယူဆောင်ရွက်ရာတွင် အကြောင်းမဲ့အချိန်ကန့်သတ်ခြင်းများနှင့် မလိုအပ်ဘဲ အချိန်ကြန့်ကြာခြင်းများ မဖြစ်စေရန် လိုအပ်ကြောင်းလည်း သတိပေးထားသည်။ ဤတွင် အပိုဒ် (၄၁)(၁)တွင် ပါရှိသည့် “ထိရောက်သောအရေးယူဆောင်ရွက်မှု” ဆိုသော စကားသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဥပဒေများတွင် တရားမကြောင်း၊ ပြစ်မှုကြောင်းအရ ကုစားမှုများ၊ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပေးရန်နှင့် နယ်စပ်ဒေသများတွင် အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အခွန်အကောက်ခံခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလည်းပါဝင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ဆိုလိုခြင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ပြင် “အပိုဒ်(၃)တွင် သီးခြားဖော်ပြထားသော အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ” ဆိုသည်မှာ စာချုပ်အရ တာဝန်ရှိသောနိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ဆိုင်ရာဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ခြင်း မပြုရသေးလျှင်ပင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျင့်သုံးရမည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ အခြားသောလိုအပ်ချက်မှာ တရားခွဲဆိုဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း စရိတ်စကကြီးမားခြင်း၊ မလိုလားအပ်သော အမှုကြန့်ကြာခြင်းများကြောင့် အမှုသည်များအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးမဖြစ်စေရန်

မြန်ဆန်ထိရောက်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုနှင့် ကုစားမှုပေးရမည်ဆိုသည့်အချက်ပင်ဖြစ်ပေသည်။ အဆိုပါသဘောတူစာချုပ်အရ အရေးအပါဆုံးသောစည်းကမ်းချက်တစ်ရပ်မှာ ချိုးဖောက်မှုများကို အရေးယူဆောင်ရွက်ရာတွင် ကုစားမှုသည် နောက်ထပ် ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်လောက်အောင် ထိရောက်ဟန့်တားလောက်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမျိုး ဖြစ်ရမည်ဆိုသော အချက်ပင်ဖြစ်သည်။

စင်စစ် TRIPS သဘောတူစာချုပ်မှ ယေဘုယျလိုက်နာရန်အချက်များမှာ ယခင်ရှိပြီးသော အခြားသော သဘောတူစာချုပ်များမှ အချက်များအပေါ် အခြေခံထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ TRIPS ကောင်စီအတွင်းရေးမှူး မက်သီဂျစ်ဂျေ့စ်(Matthijs Geuze, the Trip Council Secretary)က အနှစ်ချုပ်တင်ပြရာတွင် စာချုပ်အပိုဒ် ၄၁ အရ ယေဘုယျလိုက်နာရန်အချက် (၆) ချက်ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- (၁) ချိုးဖောက်မှုများကို ထိထိရောက်ရောက်ကာကွယ်ရန် လိုအပ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်း၊
- (၂) ချိုးဖောက်မှုများကို ကာကွယ်ရန် မြန်ဆန်ထိရောက်သည့် ကုစားမှုပေးခြင်း၊
- (၃) ဆက်လက်ချိုးဖောက်ကျူးလွန်မှုများကို တားမြစ်နိုင်ရန် ထိရောက်ဟန့်တားလောက်သည့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမျိုးဖြစ်ရန်၊
- (၄) အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှင်းလင်းလွယ်ကူစေရန်၊
- (၅) မလိုအပ်ဘဲ စရိတ်စက မကြီးမားစေရန်နှင့်
- (၆) ထိုက်သင့်သောအချိန်ကာလအတွင်း အရေးယူဆောင်ရွက်မှုပြုလုပ်တို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။

၇။ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းဆိုင်ရာ အနိမ့်ဆုံးစံသတ်မှတ်ချက်များ

TRIPS သဘောတူစာချုပ်သည် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းဆိုင်ရာ အနိမ့်ဆုံးစံသတ်မှတ်ချက်များကို သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည့် ပထမဆုံးနိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါစာချုပ် အပိုဒ် ၆၁ အရ WTO အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးသည် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများတွင် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းကြရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ရမည့် အနိမ့်ဆုံးစံသတ်မှတ်ချက်များမှာ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် စီးပွားဖြစ်ပမာဏကို ကျူးလွန်ချိုးဖောက်ခြင်းတို့ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အရေးယူအပြစ်ပေးနိုင်သော ပြစ်ဒဏ်များတွင် ကျူးလွန်သည့် ပြစ်ဒဏ်အတိုင်းအတာနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသည့် ထိရောက်ဟန့်တားလောက်သည့် ထောင်ဒဏ်နှင့် ငွေဒဏ်တို့ပါဝင်ရမည်။ အလားတူပင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးအရလည်း ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော သက်သေခံပစ္စည်းများ ရှာဖွေခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအပိုဒ် ၆၁ ပါ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ချက်များသည် WTO အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးက ယင်းတို့၏ ဆိုင်ရာဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန် သတ်မှတ်ပေးထားသော သင့်လျော်သည့် အနိမ့်ဆုံးစံများပင်ဖြစ်ပေသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် အခြားအသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် စီးပွားဖြစ်ပမာဏကို ကျူးလွန်ချိုးဖောက်သည့်ပြစ်မှုများတွင် ယင်းသတ်မှတ်ချက်များကို ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း ခွင့်ပြုထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။

TRIPS သဘောတူစာချုပ် အပိုဒ် ၆၁ သည် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်များအပေါ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုအသွင် ကာလကြာရှည်ကြိုတင်စီမံ၍ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ကျူးလွန်ခြင်းနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ကျူးလွန်သောပြစ်မှုများ

ကို အရေးယူရန်ရည်ရွယ်ပြီး မိမိကိုယ်တိုင် အသုံးပြုခြင်းနှင့် ရည်ရွယ်ချက်မဲ့ကျူးလွန်မိသော လုပ်ရပ်မျိုးကို ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးလိုဟန်ရှိသည်။ သာမန်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများသည် ကရားမကြောင်းဆိုင်ရာပျက်ကွက်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုအားလုံး သည် ပြစ်မှုမမြောက်နိုင်။ တိတိကျကျဆိုရလျှင် အဆိုပါအပိုဒ် ၆၁ အရ ပြစ်မှုမြောက်သော အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှုမြောက်ရန် လိုအပ်ချက် (၃)ချက်ရှိပြီး ၎င်းတို့မှာ (၁) ချိုးဖောက်မှုသည် ကြီးမားသော ချိုးဖောက်မှု (Piracy) ဖြစ်ရန် (၂) ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တမင်ချိုးဖောက်မှုဖြစ်ရန်နှင့် (၃) ကုန်သွယ်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းတစ်ခုခုလုပ်ကိုင်သည့် ပမာဏကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ရန် စသည့်အချက်များပင်ဖြစ်ပေသည်။

သို့ရာတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကြီးလေးသောချိုးဖောက်မှု (Copyright Piracy)ဆိုသောစကား ကို ယင်းစာချုပ်တွင် ဖွင့်ဆိုထားခြင်းမရှိပေ။ ထင်ရှားသော ဥပဒေအဘိဓာန်တစ်ခုဖြစ်သည့် Black's Law Dictionary တွင် Piracy ဆိုသောစကားကို “မူပိုင်ခွင့်ရှိသော အနုပညာပစ္စည်းလက်ရာတစ်ခုကို တရားမဝင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့်မညီဘဲ ကူးယူခြင်း”ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အခြားသော ဥပဒေအဘိဓာန်တစ်ခုဖြစ်သည့် Oxford Law Dictionary တွင်မူ “အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်ခြင်း” ဟူ၍သာ ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဥပဒေနှင့်ဆိုင်ရာ မူဝါဒ၊ ဥပဒေနှင့် အသုံးချမှု လက်စွဲစာအုပ် (WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use)အရ “အနုပညာဆိုင်ရာမူပိုင်ခွင့် ချိုးဖောက်မှု”တွင် အတုပြုလုပ်ခြင်း၊ တရားမဝင်ထုတ်လုပ်ရောင်းချခြင်းနှင့် တရားမဝင် ကူးယူခြင်းတို့ အကျုံးဝင်သည်ဟုဆိုပါသည်။ ထို့ကြောင့်အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာကြီးလေးသော ချိုးဖောက်မှု ဆိုရာတွင် ဥပဒေအရ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုထားသော ကိစ္စမျိုးမှအပ မူပိုင်ရှင်၏ခွင့်ပြုချက်မရရှိဘဲ မူပိုင်ခွင့်များကို ပမာဏကြီးမားစွာဖြင့် တစ်နည်းနည်းချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်ကြောင်း မှတ်ယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြားသောလိုအပ်ချက်တစ်ရပ်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ များ၏ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများ၌ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသော ပြစ်ဒဏ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ထိရောက် ဟန်တားလောက်သော ပြစ်ဒဏ်များဖြစ်ရန် လိုအပ်ခြင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ ဥပဒေအဘိဓာန် Oxford Dictionary of Law ၏ ဖွင့်ဆိုချက်အရ “ထိရောက်ဟန်တားမှု”ဆိုသည့်စကားသည် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအနေ ဖြင့် နောက်ထပ်ကျူးလွန်မှုမပြုရဲလောက်အောင်နှင့် အခြားသူများကလည်း အလားတူကျူးလွန်မှုများ မပြုရဲ လောက်သည့် ပြစ်ဒဏ်မျိုးကို ဆိုလိုကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အဆိုပါအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခ ထရော့တာဟာဒီ (Prof. Trotter Hardy)က ပြစ်ဒဏ်သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် ထိရောက် ဟန်တားမှုဆိုသည်မှာ ကောင်းကျိုးနှင့် ဆိုးကျိုးဖြစ်နိုင်ချေများပေါ်တွင်မူတည်ပြီး ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုများသည် ချိုးဖောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများ၏ တန်ဖိုးထက်ပိုမို များပြား မှု မရှိစေရန် တားမြစ်ခြင်းပင်ဖြစ်ကြောင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့ပါသည်။

TRIPS သဘောတူစာချုပ်ကို ထပ်ဆင့်သီးခြားထုတ်နုတ်ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည့် သဘောတူစာချုပ်တစ်ခု ဖြစ်သည့် ACTA သဘောတူစာချုပ်တွင် မူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သတ်မှတ်ချက်များစွာကို သဘောတူခဲ့ကြပါသည်။ TRIPS သဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသည့်နည်းတူ အနုပညာမူပိုင်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်အခွင့်အရေးများကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အလိုငှာ တမင် သက်သက် ချိုးဖောက်ကျူးလွန်ခြင်းများကို အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းသည် ပြစ်မှု ဆိုင်ရာ ပြစ်ဒဏ်နှင့် ကျင့်ထုံးများကို ပြဋ္ဌာန်းရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများသည် မူပိုင်ခွင့်ရှိသောပစ္စည်းများကို ပြည်တွင်းတွင်အသုံးပြုရန် စီးပွားရေးအကျိုး

အမြတ်အလို့ငှာ တရားမဝင်တင်သွင်းခြင်း၊ ထုပ်ပိုးတံဆိပ်ကပ်ခြင်းနှင့် ရုပ်ရှင်ဇာတ်ကားများကို ခွင့်ပြုချက်မဲ့ ကူးယူဖြန့်ဝေသော ကိစ္စရပ်များတွင်ကျင့်သုံးရန်လည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြစ်ဒဏ်များနှင့်ပတ်သက်၍လည်း ကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုအတိုင်းအတာအရ လိုက်လျောညီထွေစွာချမှတ်နိုင်မည့် ထောင်ဒဏ်နှင့် ငွေဒဏ်များပါဝင်ရန်နှင့် ပြစ်ဒဏ်များသည် ထပ်ဆင့်ကျူးလွန်မှုများကို ဟန့်တားစေနိုင်လောက်သည့် ပြစ်ဒဏ်မျိုး ဖြစ်ရမည်ဟုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ပြင် ဆိုင်ရာနိုင်ငံများသည် ချိုးဖောက်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သောပစ္စည်းများ၊ သံသယဖြစ်ဖွယ်ပစ္စည်းများနှင့် စာရွက်စာတမ်းများကိုရှာဖွေခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်းနှင့် ဖျက်ဆီးခြင်းတို့အတွက် တာဝန်ရှိသူများကို လိုအပ်သော အခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းပေးထားရမည်ဟူ၍လည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

၈။ နိဂုံး

နိုင်ငံတကာဥပဒေဆိုင်ရာနယ်ပယ်တွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို တစ်သီးပုဂ္ဂလဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအဖြစ် မှတ်ယူလက်ခံထားကြသည်။ ထို့ပြင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းများကိုလည်း (၁၈) ရာစုအစောပိုင်းကာလများကတည်းက ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ နည်းပညာများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုကြောင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများ တစ်စတစ်စများပြားလာခဲ့ရာ ပြစ်ဒဏ်များသည်လည်း ပိုမို၍ ပြင်းထန်လာခဲ့ရပေသည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် TRIPS သဘောတူစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုခဲ့ကြပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ WTOအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ မလွဲမသွေလိုက်နာကျင့်သုံးကြရမည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ယင်းစာချုပ်သည် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုများ ပြစ်မှုမြောက်ခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်များသာမက လိုအပ်သောပြစ်ဒဏ်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုပါ ပြဋ္ဌာန်းရန် သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ စာချုပ်ပါ လိုက်နာရမည့်တာဝန်များအရ အချုပ်ဆိုရလျှင် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ချိုးဖောက်မှုတစ်ရပ်သည် ပြစ်မှုမြောက်ရန်စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်ရရှိမည့်ပမာဏကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တမင်ချိုးဖောက်မှုမျိုး ဖြစ်ရန်လိုအပ်ကြောင်း သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ချိုးဖောက်မှုနှင့်သက်ဆိုင်သောပစ္စည်းများကို ရှာဖွေခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်းနှင့် ဖျက်ဆီးခြင်းများဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးများကို ပြဋ္ဌာန်းရန်၊ အဆိုပါကျင့်ထုံးများသည် မှန်ကန်မျှတရန်နှင့် တရားစွဲဆိုဆောင်ရွက်ရာတွင် မလိုလားအပ်သော ကြန့်ကြာမှု၊ စရိတ်စကကြီးမြင့်မှုနှင့် အဟန့်အတားများမဖြစ်စေရန် လိုအပ်ကြောင်း သတ်မှတ်ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။

သို့ရာတွင် အဆိုပါသတ်မှတ်ချက်များမှာ အနိမ့်ဆုံးစံသတ်မှတ်ချက်များသာဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေစနစ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် တိုးမြှင့်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် မည်မျှသောပြစ်ဒဏ်မျိုးသည် ထိရောက်ဟန့်တားလောက်သည့် ပြစ်ဒဏ်များဖြစ်ကြောင်း၊ မည်ကဲ့သို့သော ကျင့်ထုံးများကို ပြဋ္ဌာန်း ရမည်ဖြစ်ကြောင်းလည်း တိတိကျကျ သတ်မှတ်ပေးထားခြင်းမျိုးမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် အနုပညာ မူပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပဒေသစ်ပြဋ္ဌာန်းပြီး အတည်ပြုဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများ၌ မည်ကဲ့သို့ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်ဆိုသော လက်တွေ့သဘာဝများအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာအတုယူ ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

မြတ်မျိုးလတ်(တရားရေး)

အစုရှယ်ယာများလွှဲပြောင်းခြင်း ။ (အပိုင်း ၂)

(The Transfer of Shares)

မောင်တင်မင်း(ရှေ့နေ)

အစုရှယ်ယာများ လွှဲပြောင်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အစုရှယ်ယာများ လွှဲပြောင်းခြင်းဆောင်းပါးကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် တရားရေးဥပဒေ (၃) အမှတ် (၅) တွင် အစိုးရတင်ပြထားခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည် ။ ယခုဆက်လက်၍ အစုရှယ်ယာများလွှဲပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များအား လေ့လာရသမျှထပ်မံ တင်ပြရပါသည် ။

တင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း အစုရှယ်ယာများကို မည်သည့်အချိန်အခါတွင် မည်သူ့ကိုမဆို လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သည်ဖြစ်ရာ နိုင်ငံသားမဟုတ်သော နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးကို လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ခွင့်ရှိ/ မရှိဆိုသော အချက်မှာ လေ့လာစမ်းစစ်သင့်သည့် အချက်တစ်ရပ်ဖြစ်လာပါသည် ။ တရားဝင်အမည်ပေါက် အစုရှယ်ယာပိုင်ရှင်တစ်ဦးသည် မိမိ၏အစုရှယ်ယာများကို နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးထံသို့ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ကြောင်း ကုမ္ပဏီများ အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၃၄ ၊ က (၁) တွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည် ။

It shall be the duty of every Myanmar companies to give intimation to the Registrar of the transfer of the shares , within 21 days of such transfer , to any foreigner , stating the nationality of the transferee .

သို့ဖြစ်ရာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုမ္ပဏီတိုင်းသည် ယင်း၏အစုရှယ်ယာများကို နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးတစ်ယောက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သည်မှာ ထင်ရှားပါသည် ။ သို့သော် ထိုသို့လွှဲပြောင်းပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လွှဲပြောင်းလက်ခံရယူသူ အဆိုပါနိုင်ငံခြားသားသည် မည်သည့်လူမျိုးဖြစ်သည်ကိုဖော်ပြလျက် ၊ လွှဲပြောင်းပေးသည့်နေ့ရက်မှ (၂၁) ရက်အတွင်း ကုမ္ပဏီများမှတ်ပုံတင်အရာရှိထံသို့ မလွှဲမသွေတင်ပြရမည်မှာ မြန်မာကုမ္ပဏီများ၏ တာဝန်သာဖြစ်ပါသည် ။ အကယ်၍ မြန်မာကုမ္ပဏီက ထိုသို့လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် တမင်ပျက်ကွက်မှုရှိပါက သိလျှက်နှင့်လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုမရှိသော အဆိုပါကုမ္ပဏီနှင့်တကွ အရာရှိများ ၊ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြစ်မှုကျူးလွန်ကြောင်း စီရင်ချက်ချမှတ်ထားခြင်းခံရလျှင် ၊ ပျက်ကွက်မှုဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေသောနေ့တိုင်းအတွက် တစ်ရက်လျှင်၅၀/ ထက်မပိုသော ငွေဒဏ်ကို ပေးဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ကုမ္ပဏီများအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၄ ၊ က (၃) တွင် သတ်မှတ်ထားပါသည် ။

အစုရှယ်ယာများကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် ပြဌာန်းဥပဒေဖြင့် ချီးမြှင့်ပေးအပ်သည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည် ။ ယင်းအခွင့်အရေးသည် အပြည့်အဝရရှိသော အခွင့်အရေး (Absolute Right) ဖြစ်၍ သာမန်အားဖြင့် တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း မပြုနိုင်သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရမည် ဖြစ်ပါသည် ။

တစ်နည်းအားဖြင့် အရာရှိယာများ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် ဥပဒေက သတ်မှတ်ပေးထားသော အခွင့်အရေး တစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါမည် ။ (The right to transfer shares is conferred by Statute .)
 အရာရှိယာများလွှဲပြောင်းပေးနိုင်ရန်အတွက် ကုမ္ပဏီ၏သင်းဖွဲ့စည်းမျဉ်း (ARTICLE OF ASSOCIATION)
 နှင့် ကုမ္ပဏီ၏သင်းဖွဲ့မှတ်တမ်း (MEMORANDUM OF ASSOCIATION) တို့တွင်လည်း ထည့်သွင်းသတ်
 မှတ်ထားရန် လိုအပ်ပါသည် ။

ယေဘုယျအားဖြင့် အရာရှိယာများကို အောက်ပါပုံစံများဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးကြပါသည် ။

Transfer of Shares

I _____ of _____
 In consideration of the sum of Ks _____ paid to me by U / Daw _____
 of _____ do hereby , transfer to the said transferee the _____
 shares number _____ to _____ standing in my name in the Books of the
 above named Company to hold unto the said transferee , his Executors , Administrations, and
 Assigns,subject to the several conditions on which I held the same at the time execution
 there of and I the said transferee do hereby agree to take the said shares subject to the
 same conditions .

As witness our hands the _____ day _____ 2016 .

WITNESSES .

1. _____

(U / Daw _____)
 Designation _____
 Address _____
 (TRANSFEROR)

2. _____

(U / Daw _____)
 Designation _____
 Address _____
 (TRANSFEE)

အထက်ပါ အရာရှိယာလွှဲပြောင်းခြင်းပုံစံအပြင် အချို့သောကုမ္ပဏီများသည် အောက်ဖော်ပြပါယေး

မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရ၏အမိန့်ကြော်ငြာချက်အရ လုပ်ငန်းစဉ်များကို လုပ်ဆောင်ရန်ရှိပါသည်။

Form for Transfer of Shares

Name of Company

Registration Number

The Board of Directors agree for the transfer of shares as per the Board Resolution No
passed at the meeting held on as per particulars below .

a. Details of the Transferor			b. Details of the Transferee		
Name and Address	Total Number of shares transferred	Signature	Name and Address	Total Number of shares transferred	Signature
.			.		
.			.		
.			.		
.			.		
.			.		
Share position prior to board resolution of			Share position prior to board resolution of		
Name and Address	Total Number of shares transferred	Signature	Name and Address	Total Number of shares transferred	Signature
.			.		
.			.		
.			.		
.			.		
.			.		

Signature .

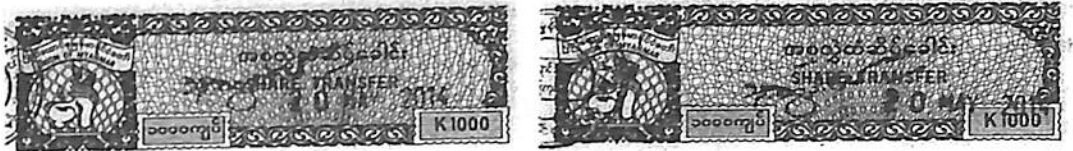
Name .

Designation Managing Director .

Your Company's a shares as giving above has been registered in this ministry on

မြန်မာနိုင်ငံ တံဆိပ်ခေါင်းအက်ဥပဒေအရ (၁) Schedule - 1 (Stamp duty on Instruments) အမှတ်စဉ် ၆၂ အရ လွှဲပြောင်းပေးသည့် အစုရှယ်ယာတန်ဖိုးအပေါ်တွင် (၀.၃) ရာခိုင်နှုန်း (0.3 Per centum on the value of share .) ကိုလည်း အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော အစုလွှဲတံဆိပ်

ခေါင်း (SHARE TRANSFER) ကပ်လျက် တံဆိပ်ခေါင်းခွန်ကို မပျက်မကွက်ထမ်းဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ။

အစုရှယ်ယာလွှဲပြောင်းပေးခြင်းကို အစုရှယ်ယာဝင်တစ်ဦးက အခြားအစုရှယ်ယာဝင်တစ်ဦး၊
မြင်ပုဂ္ဂိုလ် (သို့မဟုတ်) ကုမ္ပဏီတစ်ခုသို့ လွှဲပြောင်းကြရာတွင် အစုရှယ်ယာလွှဲပြောင်းပေးသူသည် အောက်
ပါပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်နိုင်ကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ။

(က) အစုရှယ်ယာဝင်တစ်ဦး (သို့မဟုတ်) ၎င်းကတရားဝင် ကိုယ်စားလှယ်လွှဲစာဖြင့် လွှဲအပ်ခြင်း
ခံရသူ ။

(ခ) အစုရှယ်ယာဝင်တစ်ဦး ကွယ်လွန်သဖြင့် ၎င်း၏ကျန်ရစ်သော အမွေဆက်ခံသူ ။

(ဂ) အကြင်လင်မယားအဖြစ်မှ တရားဝင်ကွာရှင်းပြီးသည့် အစုဝင်ခွင့်ပွန်းသည် (သို့မဟုတ်) ဇနီး ။

(ဃ) ကုမ္ပဏီ၏အသွင်သဏ္ဌာန် ပြောင်းလဲရန် (သို့မဟုတ်) အခြားသောရည်ရွယ်ချက် တစ်ခုခုသို့
ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်သောကုမ္ပဏီ (မိမိ၏လက်အောက်ခံကုမ္ပဏီ (Subsidiary Company)
(သို့မဟုတ်) မိတ်ဖက်ကုမ္ပဏီ (သို့မဟုတ်) အခြားသောကုမ္ပဏီသို့ အစုရှယ်ယာများလွှဲပြောင်း
ပေးခြင်း)

အစုရှယ်ယာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း အဆင့်ဆင့်ကို ယေဘုယျအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း လေ့
လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ။

(၁) အစုရှယ်ယာ လွှဲပြောင်းပေးမည့်သူ (Transferor) အစုရှယ်ယာ လွှဲပြောင်းလက်ခံမည့်သူ
(Transferee) တို့အကြားတွင် အစုရှယ်ယာများ လွှဲပြောင်းခြင်းသဘောတူစာချုပ် (The
Shares Transfer Agreement) ကိုချုပ်ဆိုကြရန် ဖြစ်ပါသည်။ ။

(၂) အစုရှယ်ယာများလွှဲပြောင်းခြင်းသဘောတူစာချုပ် (The Shares Transfer Agreement)
ကိုချုပ်ဆိုပြီးပါက အစုရှယ်ယာလွှဲပြောင်းပေးသည့်ပုံစံ Form for Transfer of Shares
တွင် လိုအပ်သည်များကို မှန်ကန်စွာဖြည့်စွက် လက်မှတ်များရေးထိုးကြပြီး ၊ လွှဲပြောင်းပေး
သည့် အစုရှယ်ယာတန်ဖိုးပေါ်တွင် ထိုက်သင့်သော အစုရှယ်ယာ လွှဲပြောင်းတံဆိပ်ခေါင်း
(Share Transfer Stamp) ကိုကပ်လျက် ကုမ္ပဏီများမှတ်ပုံတင်ရုံးတွင် မှတ်ပုံတင်ရန်
ဖြစ်ပါသည်။ ။

(၃) လွှဲပြောင်းပေးသည့် အစုရှယ်ယာများနှင့်ပတ်သက်သော စာရွက်စာတမ်းများအထောက်အထားများကို စိစစ်၍ (Board of Directors) BOD အဖွဲ့က သဘောထားမှတ်ချက်ကို ရရှိထားရန်လည်း လိုအပ်ပါသည် ။

(၄) ကုမ္ပဏီများမှတ်ပုံတင်ရုံးမှ အစုရှယ်ယာခွဲဝေချွေးခြင်းနှင့်ဆိုင်သော အစီရင်ခံတင်ပြချက် (Return of Allotments - FORM VI) နှင့် ကုမ္ပဏီများ အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၈၇ အရ ဒါရိုက်တာများ ၊ မန်နေဂျာများ ၊ မန်နေဂျင်းအေးဂျင့်များ နှင့် အခြားပြောင်းလဲခြင်းများဆိုင်ရာမှတ်တမ်းပုံစံ (PARTICULARS OF DIRECTORS , MANAGERS AND MANAGING AGENTS AND OF ANY CHANGES - FORM XXVI) တို့တွင် အစုရှယ်ယာလွှဲပြောင်းလက်ခံရယူမှုများ၏ အမည်သို့ပြောင်းလဲရန် ဖြစ်ပါသည် ။

(၅) အစုရှယ်ယာလွှဲပြောင်းခြင်းကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြစ်သောကုမ္ပဏီများမှတ်ပုံတင်ရုံးထုတ်ပေးသည့် အထောက်အထားသက်သေခံလက်မှတ်(CERTIFICATE OF REGISTRATI-ON OF DOCUMENT) ကို ရယူထားရန်ဖြစ်ပါသည် ။

အထက်ပါအတိုင်း အစုရှယ်ယာလွှဲပြောင်းပေးခြင်း အဆင့်ဆင့်ကို စောင်ရွက်ရာတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့်ကုမ္ပဏီများညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန၏ အသိပေးကြေညာချက်အရ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ (၁) ရက်နေ့မှစ၍ ပုံစံ ၆၊ ပုံစံ ၂၆၊ ပုံစံ (င) လိပ်စာပြောင်း၊ အစုရှယ်ယာပြောင်း၊ စာရွက်စာတမ်း စိစစ်မှုနှင့်အညီ တို့အတွက် ပေးဆောင်ရသည့် မှတ်ပုံတင်ကြေးများကို ယခင်နှုန်း ၂၅၀၀ / မှ ၂၅၀၀၀ / သို့ မြင်ဆင်သတ်မှတ်မှတ်ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည် ။

ယခုရေးသားဖော်ပြချက်များသည် အစုရှယ်ယာများလွှဲပြောင်းခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို အကျဉ်းချုံးဖော်ပြချက်များသာ ဖြစ်ကြပါသောကြောင့် ပြည်စုံလင်လောက်မှုမရှိသည်ကို ဝန်ခံပါသည် ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးနယ်ပယ်မှာ အလွန်ကျယ်ဝန်းလာသည်နှင့်အမျှ ကုမ္ပဏီများဖွဲ့စည်းတည်ထောင်လာကြသည်နှင့်အညီ အစုရှယ်ယာများလွှဲပြောင်းလာကြသည်မှာလည်း အလွန်အရေးပါလာကြပါသည် ။ စည်းကမ်းတကျ နည်းလမ်းမှန်ကန်စွာ ဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ အစုရှယ်ယာများကို လွှဲပြောင်းပေးကြခြင်းဖြင့် မလိုလားအပ်သော ရွှပ်ထွေးမှုများပေါ်ပေါက်ခြင်းမှ ကာကွယ်နိုင်ကြမည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသောကြောင့် ဤဆောင်းပါကို ရေးသားတင်ပြရပါသည် ။

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၅၂ နှင့် ၅၃

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၁၄၈ နှင့် ၂၃၀ တို့တွင် ချမှတ်ခဲ့သော ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊
ဩဂုတ်လ ၂၉ ရက်စွဲပါ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကို အယူခံမှု။

ဒေါ်သန်းသန်းဌေး

နှင့်

၁။ ဦးဆန်းဦး

၂။ ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်

အယူခံတရားလို

အယူခံတရားပြိုင်များ

အယူခံတရားလိုအတွက်

- ဦးလှစိန်၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

အယူခံတရားပြိုင်များအတွက်

- (၁) ဦးအေးမြင့်၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

(၂) ကိုယ်တိုင် (မလာ)

စီရင်ချက်

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၃ ရက်

ဘားအံမြို့နယ်တရားရုံး၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ် တရားမကြီးမှုအမှတ် ၁၂ တွင် ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက
ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်နှင့် ဦးဆန်းဦးတို့အပေါ် အိမ်မြေတန်ဖိုးကျန်ငွေကျပ် ၆ သိန်းကို
လက်ခံပြီး အိမ်နှင့်မြေကို မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ပြုလုပ်၍ လွှဲပြောင်းပေးအပ်စေလိုမှုစွဲဆိုရာ အနိုင်ဒီကရီချမှတ်ခဲ့သည်။
အဆိုပါ စီရင်ချက် နှင့် ဒီကရီအပေါ် တရားပြိုင်အမှတ် (၂) ဦးဆန်းဦးက ဘားအံခရိုင်တရားရုံးသို့
၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံ မှုအမှတ် ၈ တွင် အယူခံတင်သွင်းရာ အယူခံမှုကို ခွင့်ပြုပြီး ဦးဆန်းဦးအပေါ်
ချမှတ်ခဲ့သည့် ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ ယင်းဒီကရီအပေါ် မကျေနပ်သဖြင့် ကရင်ပြည်နယ်
တရားလွှတ်တော်သို့ တရားပြိုင်အမှတ်(၂) ဦးဆန်းဦးက တရားမဒုတိယအယူခံမှုအမှတ် ၁၂/၂၀၁၂ တွင်
လည်းကောင်း၊ တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက တရားမဒုတိယအယူခံမှုအမှတ် ၁၃/၂၀၁၂ တွင်လည်းကောင်း
အသီးသီးအယူခံရာ အယူခံမှုနှစ်လုံးကို ပလပ်ခဲ့သဖြင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ ဦးဆန်းဦးက
တရားမအယူခံမှု အမှတ် ၁၄၈/၂၀၁၃ တွင်လည်းကောင်း၊ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက တရားမအယူခံမှုအမှတ်
၂၃၀/၂၀၁၃ တွင် လည်းကောင်း အသီးသီးအယူခံတင်သွင်းခဲ့ကြသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က
ဦးဆန်းဦး တင်သွင်းသော အယူခံမှုအမှတ် ၁၄၈/၂၀၁၃ ကိုခွင့်ပြု၍ မူလမှုကို ပလပ်ခဲ့သည်။ ဒေါ်သန်းသန်းဌေး
တင်သွင်းသည့် တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၂၃၀/၂၀၁၃ ကို ပလပ်ခဲ့သည်။ တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက
အထူးအယူခံ ဝင်ခွင့်ပြုရန် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအထွေထွေလျှောက်လွှာ (အထူး) အမှတ် ၄၀၀ နှင့်
၄၀၁ တို့တွင် လျှောက်ထားသောအခါ အောက်ပါပြဿနာများကို ပြန်လည်စိစစ်ကြားနာနိုင်ရန်
အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်-

“၁။ ဦးဆန်းဦးတင်သွင်းသည့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၁၄၈ ကိုခွင့်ပြုပြီး ဒေါ်သန်းသန်းဌေး
မှ ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်အပေါ် ရရှိထားသည့် ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်၍ ဒေါ်သန်းသန်းဌေး
စွဲဆိုသည့် အမှုကို ပလပ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်း ရှိ မရှိ။

၂။ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးတင်သွင်းသည့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၂၃၀ ကို ပလပ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်း ရှိ မရှိ။”

ဤတရားမအထူးအယူခံမှုများသည် မူလတရားမကြီးမှုတစ်မှုတည်းမှ ပေါ်ပေါက်လာပြီး ဆုံးဖြတ်ရန် ပြဿနာများမှာလည်း တူညီသဖြင့် ဤစီရင်ချက်သည် အထူးအယူခံမှုနှစ်မှုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။

အယူခံတရားလို၏ရှေ့နေက ကိုဖန်ငါးနှင့် ဒေါ်ပွေးပါအများ အမှု^(၁) တွင် မရွှေ့မပြောင်းနိုင်သော ပစ္စည်းတစ်ရပ်ကိုရောင်းရန် ပဋိညာဉ်ပြုလုပ်ပြီးနောက် ယင်းပစ္စည်းကို အခြားသူတစ်ဦးသို့ ထပ်မံရောင်းချ ပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း၊ ဝယ်သူအနေဖြင့်လည်း မူလရောင်းချခဲ့သည့် ပဋိညာဉ်ရှိသည်ကိုမသိဘဲ သဘောရိုးဖြင့် ဝယ်ယူခဲ့ခြင်းမဟုတ်လျှင် ယင်းဝယ်ယူသူအပေါ် မူလဝယ်ယူထားသူက ပဋိညာဉ်အတိုင်းဆောင်ရွက်ပေးရန် တောင်းဆိုနိုင်ပြီး နောက်မှဝယ်ယူခဲ့သူသည် ရောင်းသူချုပ်ဆိုပေးသည့် မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ဖြင့် အမြတ်မထုတ် နိုင်ကြောင်း၊ မြေရောင်းရန်ပဋိညာဉ်ကို သီးခြားဆောင်ရွက်ပေးစေရန် ရောင်းသူအပေါ်တွင်သာမက သီးခြား သက်သာခွင့်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၇(ခ) တွင် ဖော်ပြထားသောအခြေအနေတွင် နောက်ပိုင်း၌ ဝယ်သူအပေါ် တွင်လည်းတောင်းဆိုနိုင်ကြောင်းထုံးပြခဲ့သည်မှာ ယနေ့အထိခိုင်မာလျက်ရှိကြောင်း၊ထို့ကြောင့် ရောင်းပြီးသား ပစ္စည်းကို ထပ်မံရောင်းချခွင့်မရှိကြောင်း၊ ရောင်းချခဲ့လျှင် ပထမဝယ်သူကိုသာ ဦးစားပေးပစ္စည်း လွှဲပြောင်း ပေးရမည်ဟု ပစ္စည်းလွှဲပြောင်းခြင်းအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၄၈ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဤအမှုတွင် ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက ဒေါ်ဖွားရင်ထံမှ ရရန်ရှိသည့်ငွေနှင့် ရွှေထည်ပစ္စည်းတန်ဖိုး စုစုပေါင်း ကျပ် ၃၆ သိန်းအတွက် ဒေါ်ဖွားရင်ပိုင်ဆိုင်သည့် အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အိမ်ကို တန်ဖိုးငွေကျပ် ၄၂ သိန်းသတ်မှတ်၍ ရောင်းချရန်၊ ကျန်ငွေကျပ် ၆သိန်းကို ၃၀-၄-၁၉၉၇နေ့တွင် အကျေပေးချေပါက အိမ်နှင့်မြေကို လွှဲပြောင်း ပေးရန် ၈-၁၂-၁၉၉၆ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ် (က) အိမ်မြေအရောင်းအဝယ်စာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့ကြကြောင်း၊ နောက် ၄ လခန့်အကြာတွင် ဒေါ်ဖွားရင်နှင့်ထိုင်းနိုင်ငံသား ၂ ဦးတို့ အချင်းဖြစ်အိမ်မြေပိုင်ဆိုင်မှု အငြင်းပွားသဖြင့် ဘုရားသုံးဆူတပ်ရင်းမှူးက ထိုအိမ်နှင့်မြေကို ၃၀-၉-၁၉၉၇ နေ့တွင် ပြည်ခိုင်ဖြိုးအသင်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကြောင်း၊ ၅-၅-၂၀၀၆နေ့တွင် ပြည်ခိုင်ဖြိုးအသင်းကဒေါ်ဖွားရင်သို့ ပြန်လည် လွှဲပြောင်းပေး ခဲ့သော်လည်း ဒေါ်သန်းသန်းဌေးသို့ လွှဲပြောင်းမပေးသဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းနှင့် မြေစာရင်းဌာနတို့တွင် ဒေါ်သန်းသန်းဌေးကတင်ပြဖြေရှင်းလျက်ရှိနေစဉ် အယူခံတရားပြိုင်များသည် သက်သေခံအမှတ်(၁) အချင်းဖြစ် အိမ်မြေအရောင်းအဝယ်စာချုပ်ကို ကြာအင်းဆိပ်ကြီးမြို့နယ်တွင် မှတ်ပုံတင်ချုပ်ဆိုပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းမှာ သဘောရိုးမဟုတ်ဟု ပေါ်ပေါက်ကြောင်း၊ ထို့ပြင် သက်သေခံအမှတ် (က)စာချုပ်အရ ဒေါ်သန်းသန်းဌေး ဝယ်ယူသည့်အချိန် ၁၉၉၆ခုနှစ်၌ အချင်းဖြစ်အိမ်မြေ၏ ကာလပေါက်ဈေးမှာ ကျပ် ၄၂သိန်းဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်နေပြီးနောက် ၁၀နှစ်ခန့်အကြာတွင် အယူခံတရားပြိုင်တို့ ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည့် သက်သေခံအမှတ်(၁) စာချုပ်အရ အချင်းဖြစ်အိမ်မြေ၏တန်ဖိုးမှာ ကျပ်သိန်း ၄၀ဖြစ်နေ၍ လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်ခန့်က ပေါက်ဈေးထက် တန်ဖိုးလျော့နည်းနေသောကြောင့် တန်ဖိုးအမှန်မဟုတ်သည်မှာ ထင်ရှားကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ အယူခံတရားပြိုင်များဘက်မှ အချင်းဖြစ်အိမ်မြေကို အယူခံတရားလိုအား ရောင်းထားသည်ကိုမသိ၍ သဘောရိုးဖြင့် ဝယ်ယူခဲ့သည်ဟု သက်သေမပြနိုင်ကြောင်း၊ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးနှင့် ဒေါ်ဖွားရင်တို့ ပြုလုပ် ခဲ့ကြသော သက်သေခံအမှတ်(က)စာချုပ်သည် အရပ်စာချုပ် သာဖြစ်သော်လည်း ကိုဖန်ငါးနှင့် ဒေါ်ပွေးပါ အများ အမှု^(၁) အရ ပဋိညာဉ်အတိုင်းဆောင်ရွက်ပေးရန် တောင်းဆိုနိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ဤအယူခံမှုကို

(၁) ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၄၅၇။

ခွင့်ပြု၍ မြို့နယ်တရားရုံး၏ဒီကရီကို ပြန်လည် အတည်ပြုသင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အယူခံတရားပြိုင်အမှတ် (၁) ၏ ရှေ့နေက အယူခံတရားလို၏အဆိုလွှာတွင် အချင်းဖြစ်အိမ်မြေမှာ ဦးပိုင်အမှတ် (၂၈)၊ မြေကွက်အမှတ် (၂၅) ဟုဖော်ပြထားရာ အဆိုပါမြေကွက်အမှတ်အမှန်မှာ အကွက်အမှတ် (၅) ဖြစ်သောကြောင့် တရားလို၏ အဆိုလွှာသည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၇၊ နည်းဥပဒေ ၃ နှင့် ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း၊ အယူခံတရားလိုသည် အချင်းဖြစ်အိမ်မြေကို အယူခံတရားပြိုင်တို့က သက်သေခံ အမှတ် (၁) မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ချုပ်ဆိုလွှဲပြောင်းပြီး ၉ လခန့်ကြာမှ အမှုစွဲခြင်း၊ အယူခံတရားပြိုင် ဦးဆန်းဦးအား တရားပြိုင်အဖြစ် ထည့်သွင်းစွဲဆိုမှုမရှိခြင်း၊ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးအား ရောင်းချခဲ့သည့် ပဋိညာဉ်ရှိကြောင်းကို ဦးဆန်းဦးသိရှိလျက် မရိုးမဖြောင့်သောသဘောဖြင့် ဝယ်ယူသည်ဟု အဆိုပြု ထားမှုမရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဦးဆန်းဦးသည် မူလပဋိညာဉ်ရှိကြောင်းသိလျက် မရိုးမဖြောင့်သဘောဖြင့် ဝယ်ယူ လက်ရောက်ရရှိခဲ့ခြင်းမဟုတ်ကြောင်း ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိကြောင်း၊ အယူခံတရားလိုအား ပြန်လည်မေးမြန်း ရာတွင် သက်သေခံအမှတ် (က)စာချုပ်ဖြင့် အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အိမ်ကို ၎င်းနှင့်ဒေါ်ဖွားရင်တို့ အရောင်းအဝယ် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းကို ဦးဆန်းဦးမှသိရှိခဲ့ခြင်းမရှိဆိုလျှင် မှန်ကြောင်းထွက်ဆိုထားသဖြင့် ဦးဆန်းဦးသည် သီးခြားသက်သာခွင့် အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၇ (ခ) ၏ခွင့်ချက် အကာအကွယ်ကိုရထိုက်ကြောင်း၊ ခရိုင်တရားရုံး၏ ဒီကရီကို တရားလွှတ်တော်သို့တရားပြိုင်ဒေါ်ဖွားရင်က အယူခံဝင်ရောက်ခဲ့ခြင်းမရှိသော်လည်း ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်က တရားလိုဒေါ်သန်းသန်းဌေး စွဲဆိုသောအမှုကို ပလပ်လိုက်ခြင်းသည် တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်းဥပဒေ ၃၃ နှင့်အညီ သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၍ မှားယွင်းခြင်းမရှိကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ဤအယူခံမှုကို ပလပ်သင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အယူခံတရားပြိုင်အမှတ် (၂) ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်သည် ရုံးရှေ့သို့လာရောက်တင်ပြခြင်း မပြုချေ။

မူလရုံး တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက မူလရုံးတရားပြိုင်အမှတ် (၁) ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက် ထံမှရန်ရှိသော ချေးငွေ၊မဲစုငွေ၊ ရွှေထည်ပစ္စည်း စုစုပေါင်းပေးရန်ငွေကျပ် ၃၆ သိန်းအတွက် ဒေါ်ဖွားရင်ပိုင် ဘုရားသုံးဆူမြို့၊ ဗိမ္ဗာန်အမှတ် (၁) ရပ်ကွက်၊ ဘုရင့်နောင်လမ်း၊ ဦးပိုင်အမှတ် (၂၈)၊ မြေကွက်အမှတ် (၂၅)၊ ဝ.၆၂၈ ဧကရှိမြေနှင့် ယင်းမြေပေါ်ရှိ အိမ်အမှတ် (၁၀)ဟုခေါ်တွင်သော ၇ ခန်းတွဲ ၂ ထပ် တိုက်ကို တန်ဖိုးကျပ် ၄၂ သိန်း သတ်မှတ်ရောင်းချပေးရန်၊ အိမ်မြေတန်ဖိုးကျန်ငွေကျပ် ၆ သိန်းကို ၃၀-၄-၁၉၉၇ နေ့တွင် အပြေအကျေပေးချေရန်နှင့် ဒေါ်ဖွားရင်က အိမ်မြေကိုလွှဲပြောင်းပေးရန် ၈-၁၂-၁၉၉၆ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ် (က) နှစ်ဦးသဘောတူ အိမ်မြေအရောင်းအဝယ်စာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုခဲ့ကြောင်း အဆိုလွှာတွင် ဖော်ပြအဆိုပြုခဲ့သည်။

ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက ရုံးရှေ့ထွက်ဆိုရာတွင် ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်ပိုင်ဆိုင်သော အိမ်မြေကို သက်သေခံအမှတ် (က) စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထွက်ဆိုထားပြီး၊ သက်သေခံအမှတ် (က) စာချုပ်တွင် ဒေါ်ဖွားရင်ပိုင်ဆိုင်သော ဘုရားသုံးဆူမြို့၊ အမှတ် (၁) ရပ်ကွက်၊ ဘုရင့်နောင်လမ်း၊ အမှတ် (၁၀) မြေနှင့်အိမ်ကို အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ကြောင်း ဖော်ပြချုပ်ဆိုထားသည်။ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက ယခင်စွဲဆိုခဲ့သော ကော့ကရိတ်ခရိုင်တရားရုံး၊ တရားမကြီးအမှတ် ၇/၂၀၀၇၏ အဆိုလွှာတွင် ဒေါ်ဖွားရင်ပိုင်ဆိုင်သော အမှတ် (၁) ရပ်ကွက်၊ ဘုရင့်နောင်လမ်း၊ ဦးပိုင်အမှတ် (၂၈) အကွက်အမှတ် (၅) ဟု ဖော်ပြစွဲဆိုခဲ့သည်။

ယခုအမှုအဆိုလွှာတွင် အချင်းဖြစ်မြေကွက်ကို မြေကွက်အမှတ် (၂၅)ဟုဖော်ပြသော်လည်း ဒေါ်သန်းသန်းဌေးနှင့် ဒေါ်ဖွားရင်တို့သည် သက်သေခံအမှတ် (က) စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ခဲ့ကြသော မြေနှင့်အိမ်မှာ ဘုရားသုံးဆူမြို့ရှိ ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်ပိုင်ဆိုင်သော မြေနှင့်အိမ်ဖြစ်ကြောင်း အမှုတွင် အငြင်းမပွားချေ။ ထို့ကြောင့် အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အိမ်မှာ ဘုရားသုံးဆူမြို့၊ အမှတ် (၁) ရပ်ကွက်၊ ဘုရင့်နောင်လမ်း၊ အမှတ် (၁၀)ဟုခေါ်တွင်သော ဒေါ်ဖွားရင်ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေနှင့်အိမ်ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ယူရမည်ဖြစ်သည်။

တရားပြိုင်အမှတ် (၁) ဒေါ်ဖွားရင်သည် ပြင်ဆင်အဆိုလွှာတင်သွင်းပြီးနောက် ချေပထုချေခဲ့ခြင်းမရှိချေ။

တရားပြိုင်အမှတ် (၂) ဦးဆန်းဦးက အချင်းဖြစ်မြေနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များကို တရားပြိုင်အမှတ် (၁) က ဦးဆန်းဦးသို့ ၆-၆-၂၀၀၆ နေ့ကတည်းက မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ဖြင့် တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ရောင်းချခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုအချိန်မှစ၍ တရားပြိုင်အမှတ် (၂) က လက်ရောက်ရရှိပြီး အကျိုးခံစားလျက်ရှိကြောင်း၊ တရားလို နှင့် တရားပြိုင်အမှတ် (၁)တို့ ချုပ်ဆိုခဲ့သည့်စာချုပ်မှာ ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း၊ အချင်းဖြစ်မြေနှင့် အိမ်ကို ၃၀-၉-၁၉၉၇ နေ့တွင် နိုင်ငံတော်မှ ထိန်းသိမ်းလိုက်သည့်အတွက် တရားလိုတို့ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ၈-၁၂-၁၉၉၆ ရက်စွဲပါစာချုပ်မှာ ပျက်ပြယ်သွားကြောင်း၊ တရားလိုသည် တရားပြိုင်အမှတ် (၁) ထံမှ လျော်ကြေးရရန်သာ တရားစွဲနိုင်သဖြင့် ဤပုံစံအတိုင်း စွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်း၊ တရားပြိုင်အမှတ် (၂) က ဝယ်ယူခဲ့သော အရောင်းမှတ်ပုံတင်စာချုပ်အမှတ် ၁၈/၂၀၀၆ ကို ဟန်ဆောင်စာချုပ်ဖြစ်ကြောင်း၊ မြွက်ဟ ကြေညာပေးစေလိုမှုနှင့် ပယ်ဖျက်ပေးစေလိုမှုကို ကော့ကရိတ် ခရိုင်တရားရုံး၊ တရားမကြီးမှုအမှတ် ၇/၂၀၀၇ ဖြင့် စွဲဆိုခဲ့ရာ ပဏာမငြင်းချက်များအရ အမှုပလုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ထိုအမိန့်ကို ကရင်ပြည်နယ်တရားရုံး၊ တရားမ ပထမအယူခံမှုအမှတ် ၆/၂၀၀၈ တွင် အတည်ပြုခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုတရားမကြီးမှုအမှတ် ၇/၂၀၀၇ ၏ အမိန့်သည် ဤအမှုအတွက် မီးသေပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ဤပုံစံအတိုင်း စွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်း၊ တရားစွဲရန်အကြောင်း မပေါ်ပေါက်ကြောင်းဖြင့် ချေပသည်။

မူလရုံးတရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက သက်သေခံအမှတ် (က) စာချုပ်ချုပ်ဆိုပြီးနောက် ၄ လခန့်တွင် ဒေါ်ဖွားရင်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံသား ၂ ဦးတို့ ပိုင်ဆိုင်မှုအငြင်းပွားသဖြင့် ဘုရားသုံးဆူမြို့၏ နယ်မြေခံတပ်ရင်းမှူးက အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အဆောက်အအုံကို ၂၉၉၇ ခုနှစ်၊ ၃ လပိုင်းကုန်တွင် ချိပ်ပိတ်သိမ်းဆည်းခဲ့ကြောင်း၊ ၃၀-၉-၁၉၉၇ နေ့တွင် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်က ထိုအိမ်နှင့်မြေကို ပြည်ခိုင်ဖြိုးအသင်းသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ကာ ဒေါ်ဖွားရင်အနေဖြင့် ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ ယင်းမြေနှင့်အိမ်ကို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးသို့ လွှဲပြောင်းရောင်းချခြင်း မပြုရန် တားမြစ်ခဲ့ကြောင်း၊ ပြည်ခိုင်ဖြိုးအသင်းမှ ၅-၅-၂၀၀၆ နေ့တွင် ဒေါ်ဖွားရင်သို့ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကြောင်းသိရသဖြင့် ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက ကျန်ငွေလက်ခံပြီးမှတ်ပုံတင်ပြုလုပ်လွှဲပြောင်းပေးရန်ပြောရာ ငြင်းဆိုသဖြင့် ပြည်နယ်အေးချမ်းဖြိုးကောင်စီ ဥက္ကဋ္ဌထံ ၁၂-၅-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါသက်သေခံ (ခ) စာဖြင့် တိုင်ကြားခဲ့ကြောင်း၊ ခရိုင်အေးချမ်းဖြိုးကောင်စီအား စုံစမ်းစစ်ဆေးစေရန် တာဝန်ပေးခဲ့ရာ စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး သက်သေခံ (က) အရောင်းအဝယ်စာချုပ်မှန်ကန်သဖြင့် ဒေါ်ဖွားရင်မှ တန်ရာတန်ကြေးပေးလျော်ရန် ၅-၁၂-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါ သက်သေခံ (ဂ) စာထုတ်ပေးခဲ့ကြောင်း၊ ခယကမှ ၆-၁၂-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါသက်သေခံ (ဃ) စာဖြင့် နှစ်ဖက်ခေါ်ယူညှိနှိုင်းပေးရာ တရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင်က လက်မခံနိုင်ကြောင်း ငြင်းဆိုသဖြင့် ဤအမှုစွဲဆိုရကြောင်း၊ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် သက်သေခံ (က) စာချုပ်ဖြင့် ဝယ်ယူချိန်၌ အချင်းဖြစ်အိမ်မြေ တန်ဖိုးမှာ ကျပ် ၄၂ သိန်းဖြစ်သော်လည်း ၁၀ နှစ်အကြာ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် တရားပြိုင် ဦးဆန်းဦးက

ဝယ်ယူသည့် တန်ဖိုးမှာ ကျပ်သိန်း ၄၀ ဖြစ်၍ အမှန်တကယ်ရောင်းဝယ်ခြင်းမဟုတ်ကြောင်း၊ တရားပြိုင်တို့က ဘုရား သုံးဆူမြို့၊ မြေစာရင်းရုံးတွင် မှတ်ပုံတင်စာချုပ်သွားရောက်ချုပ်ဆိုရာ တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးမှ ကန့်ကွက် ထားကြောင်း၊ ခရိုင်ရုံးတွင်လည်း စုံစမ်းစစ်ဆေးနေကြောင်း၊ မှတ်ပုံတင်ချုပ်ဆိုပေး၍မရကြောင်း တရားပြိုင်တို့အား ပြောဆိုခဲ့သည်ဟုသိရကြောင်း၊ ထိုနေ့ ၃၀-၅-၂၀၀၆ နေ့ ညနေပိုင်းတွင် ဦးဆန်းဦးသည် တရားလို အိမ်သို့ရောက်လာ၍ တရားလို၏ခင်ပွန်းအား အချင်းဖြစ်အိမ်မြေနှင့် မည်သို့ပတ်သက်ကြောင်းကို မေးမြန်းရာ ဒေါ်ဖွားရင်အား မဲစုစိုက်ပေးငွေ၊ ချေးငွေများပြန်မဆပ်နိုင်၍ ယင်းအိမ်မြေကို တရားလိုအား ရောင်းထားကြောင်းကို ပြောပြခဲ့ကြောင်း၊ ယခုယင်းအိမ်မြေကိုစွဲကို ခရိုင်ရုံးက ခေါ်ယူစစ်ဆေးနေသည်ဟု ပြောပြခဲ့ကြောင်း၊ တရားပြိုင်တို့သည် ဘုရားသုံးဆူတွင် မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ချုပ်ဆိုမရသဖြင့် ကြာအင်းဆိပ်ကြီးရုံး တွင် မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ကို သွားရောက်ချုပ်ဆိုခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဒေါ်ဖွားရင်က တရားပြိုင်အမှတ် (၂) ဦးဆန်းဦးသို့ ၆-၆-၂၀၀၆ နေ့တွင် သက်သေခံအမှတ် (၁) မှတ်ပုံတင်အရောင်းအဝယ်စာချုပ်အမှတ် ၁၈/၂၀၀၆ ဖြင့် ရောင်းချခဲ့ကြောင်း ထွက်ဆိုသည်။

ဦးအေးနိုင် (လိုပြ-၁) သည် သက်သေခံ (က) စာချုပ်ပါသက်သေဖြစ်ပြီး တရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင်၏ မွေးစားသားဖြစ်သည်။ ၎င်းသက်သေက တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးအား ထောက်ခံထွက်ဆိုသည်။

ဦးအောင်အောင် (လိုပြ-၆) သည် တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးထံတွင် ယခင်က ပရိဘောဂလုပ်ကိုင် ခဲ့ဖူးသူဖြစ်သည်။ ၎င်းက တရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင်နေအိမ်နှင့် အိမ် ၁၀ လုံးခန့်ခြားတွင် နေထိုင်သူဖြစ်ပြီး တရားလိုနှင့် ဒေါ်ဖွားရင်တို့ အိမ်မြေအရောင်းအဝယ်စာချုပ်ပြုလုပ်ထားကြောင်းကို သိရကြောင်း၊ ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ၅ လပိုင်းခန့်တွင် သူငယ်ချင်း ကိုလွင်အောင်နှင့်အတူ တရားလိုအိမ်တွင် ထမင်းစားပွဲပေါ်လစ်သုတ် နေစဉ် တရားပြိုင်ဦးဆန်းဦးရောက်လာပြီး အချင်းဖြစ်အိမ်မြေနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သို့ပတ်သက်ကြောင်းကို တရားလို၏ခင်ပွန်း ဦးတိုးအား မေးမြန်းကြောင်း၊ အချင်းဖြစ်အိမ်မြေကို ဒေါ်ဖွားရင်က ဒေါ်သန်းသန်းဌေးသို့ လွှဲပေးထားကြောင်း၊ ခရိုင်ရုံးတွင် ပြဿနာများဖြေရှင်းနေကြောင်းပြောပြရာ ဦးဆန်းဦးက ၎င်းသူဌေးထံမှ ငွေများကို ဒေါ်ဖွားရင်ကယူပြီး ကလိမ်ကကျစ်လုပ်ထား၍ နှစ်နာနေကြောင်း၊ ၎င်းလိုက်လံဆောင်ရွက်နေ ကြောင်း၊ ယခုအမှုကို ဆက်မလုပ်ရန် ပြောသွားကြောင်းဖြင့် ထွက်ဆိုသည်။ ဦးတိုး (ခ) ဦးသိန်းရွှေ (လိုပြ-၇) မှာ တရားလို၏ခင်ပွန်းဖြစ်ပြီး တရားလိုအား ထောက်ခံထွက်ဆိုသည်။

ဦးလွင်ဌေး (လိုပြ-၈) သည် ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ဘုရားသုံးဆူမြို့ ပြည်ခိုင်ဖြိုးအသင်း၏ အတွင်းရေးမှူး ဖြစ်သည်။ ၎င်းက အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အိမ်ကို နယ်မြေခံတပ်ရင်းမှူး ဗိုလ်မှူးကြီးဘုန်းဆွေမှ ပြည်ခိုင်ဖြိုးအသင်း သို့ ၃၀-၉-၁၉၉၇ နေ့တွင် ထိန်းသိမ်းထားရန် လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကြောင်း၊ ၅-၅-၂၀၀၆ နေ့တွင် ပြည်ခိုင်ဖြိုး အသင်းက တရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်သို့ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကြောင်း၊ ဗိုလ်မှူးကြီး ဘုန်းဆွေက ၆ လခန့်ထိန်းသိမ်းထားပြီး လွှဲပြောင်းပေးခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဒေါ်သက်သက်သည် တစ်ဖက် နိုင်ငံသားတစ်ဦးအား အကြွေးပေးရန်ရှိ၍ အချင်းဖြစ်အိမ်မြေကို ဦးဆန်းဦးအား အမည်ခံရောင်းချခဲ့ခြင်းဖြစ် ကြောင်း၊ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ယင်းအိမ်မြေမှာ တန်ဖိုးကျပ်သိန်း ၅၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း၊ ဘုရားသုံးဆူတွင် ဘဏ်မရှိဘဲ ကြာအင်းဆိပ်ကြီးတွင်သာ ဘဏ်ရှိ၍ ငွေသွင်း၊ ငွေထုတ်၊ အခွန်ဆောင်ခြင်းများကို ထိုမြန်မာ့ စီးပွားရေးဘဏ်၌သာ ဆောင်ရွက်ရကြောင်း၊ အိမ်မြေနှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက ဘုရားသုံးဆူတွင် ဆောင်ရွက်၍မရကြောင်း ထွက်ဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။

တရားလိုနှင့် တရားပြိုင်အမှတ် (၁) ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်တို့ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသော

၈-၁၂-၁၉၉၆ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ် (က) စာချုပ်တွင် သက်သေများအဖြစ် အမှတ် (၁) ရပ်ကွက် (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌ၊ အမှတ် (၂) ရပ်ကွက် (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဈေးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ ဦးအောင်စိုးနှင့် ဦးအေးနိုင် (လိုပြု-၁) တို့ ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားကြောင်းတွေ့ရသည်။

တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက ပယကဥက္ကဋ္ဌထံ အိမ်မြေအရောင်းအဝယ်ကိစ္စဖြေရှင်းပေးရန် ၁၂-၅-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါ သက်သေခံ (ခ) စာဖြင့်တင်ပြခဲ့ကြောင်း၊ ခယကက စုံစမ်းစစ်ဆေး၍ ၂၅-၈-၂၀၀၆ နေ့တွင် တင်ပြခဲ့ရာ ၅-၁၂-၂၀၀၆ နေ့ ပယက အစည်းအဝေးဆုံးဖြတ်ချက်အရ ဒေါ်ဖွားရင်က တရားလိုသို့ တန်ရာတန်ကြေးပေးလျော်စေရန် ၅-၁၂-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါ သက်သေခံ (ဂ) စာဖြင့် ခယက သို့ အကြောင်းကြားခဲ့ကြောင်း၊ ခယကက ၆-၁၂-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါ သက်သေခံ (ဃ) စာဖြင့် ဒေါ်ဖွားရင်နှင့် ဒေါ်သန်းသန်းဌေးတို့ထံ တွေ့ဆုံဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန် အကြောင်းကြားခဲ့ကြောင်း၊ ဒေါ်ဖွားရင်က ညှိနှိုင်းမှုကို လက်မခံခဲ့ကြောင်းတွေ့ရသည်။

တရားပြိုင်အမှတ် (၂) ဦးဆန်းဦးက ၁၉၉၄ ခုနှစ်ကစတင်၍ ဘုရားသုံးဆူ၌ နေထိုင်ကြောင်း ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ၅ လပိုင်းတွင် ဒေါ်ဖွားရင်က ၎င်းအိမ်မြေကို ကျပ်သိန်း ၄၀ ဖြင့် ရောင်းချလိုကြောင်း ပြောဆိုလာသဖြင့် ခရိုင်မြေစာရင်းရုံးတွင် သွားရောက်စုံစမ်းကြောင်း၊ ကြာအင်းဆိပ်ကြီးရုံးတွင် တရားဝင် မှတ်ပုံတင်၍ ဝယ်ယူ ရမည်ဟုသိရသဖြင့် ၆-၆-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါသက်သေခံအမှတ် (၁) မှတ်ပုံတင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုဝယ်ယူခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ အိမ်နှင့်မြေကို လက်ရှိရယူအကျိုးခံစားလျက်ရှိကြောင်း၊ အခွန်ရုံးမှ အခွန်ကျသင့်ငွေ ၅၄၅၂၇၈ ကျပ် ထမ်းဆောင်ရန် အကြောင်းကြားခဲ့သဖြင့် ၈-၆-၂၀၀၆ နေ့တွင် သက်သေခံ (၄) ဘဏ်ချလံဖြင့် ပေးသွင်းခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း အမည်ပြောင်းရန် သတင်းစာ၌ကြော်ငြာရာ တရားလို၏ရှေ့နေက ကန့်ကွက်ကြောင်း အကြောင်းကြားလာကြောင်း၊ တရားလိုက ကော့ကရိတ်ခရိုင် တရားရုံး၊ တရားမကြီးမှုအမှတ် ၇/၂၀၀၇ တွင် သက်သေခံအမှတ် (၁) အရောင်းအဝယ်စာချုပ်မှာ ဟန်ဆောင်စာချုပ်ဖြစ်ကြောင်း မြွက်ဟလိုနှင့် ပယ်ဖျက်ပေးစေလိုမှုစွဲဆိုရာ ပလပ်ခံရကြောင်း၊ တရားရုံးချုပ်ထိ တရားလိုက အဆင့်ဆင့် အယူခံခဲ့သော်လည်း ပလပ်ခံရကြောင်း၊ တရားရုံးအဆင့်ဆင့်၏ ဒီကရီမိတ္တူများကို သက်သေခံအမှတ် (၅ မှ ၈ ထိ) တင်ပြကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ သက်သေခံ (၁) စာချုပ်မှာ တရားဝင် အတည်ဖြစ်လျက်ရှိကြောင်းဖြင့် ထွက်ဆိုသည်။

သီးခြားသက်သာခွင့်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၇ (ခ) အရ မြေရောင်းရန် ပဋိညာဉ်အား သီးခြားဆောင်ရွက် စေရာ ရောင်းသူအပေါ်တွင်သာမက မူလပဋိညာဉ်ရှိကြောင်းသိလျက်နှင့် နောက်ပိုင်းတွင် ဝယ်ယူသူအပေါ် တွင်လည်း တောင်းဆိုနိုင်သည်။ ဦးမြမောင် နှင့် ဦးဝမ်စွိ (ခ) တန်ဝမ်စွိပါ ? အမှု(၂) ၊
ဦးတင်ဦးပါ ၈

ဦးမောင်မောင်လတ်ပါ ၃ နှင့် ဦးကြီးကြိမ် (ခ) ဦးကံကောင်း အမှု(၃) တို့တွင် တွေ့နိုင်သည်။
ဤအမှုတွင် တရားပြိုင် ဦးဆန်းဦးသည် အချင်းဖြစ်အိမ်မြေကို သက်သေခံအမှတ် (၁) စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ ဝယ်ယူခြင်းမပြုမီ တရားလိုနှင့် ဒေါ်ဖွားရင်တို့ အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ထားကြောင်းကို တရားလို၏နေအိမ်သို့ သွားရောက်မေးမြန်း၍ သိရှိရကြောင်းမှာ တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေး၊ ၎င်း၏ခင်ပွန်း ဦးတိုး (လိုပြု-၇) နှင့် ဦးအောင်အောင် (လိုပြု-၆) တို့၏ထွက်ဆိုချက်များအရ ပေါ်ပေါက်သည်။ ထို့ကြောင့် တရားလို

(၂) ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၁၁၅။

(၃) ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၂၈၁။

ဒေါ်သန်းသန်းဌေးအနေဖြင့် သက်သေခံအမှတ် (က) စာချုပ်ဖြင့် ၎င်းအရောင်းအဝယ် ပဋိညာဉ်ပြုထားသော အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အိမ်ကို ထိုသို့တရားလိုက အရောင်းအဝယ်စာချုပ်ချုပ်ဆို ဝယ်ယူထားကြောင်း သိရှိပါလျက် နောက်မှ သက်သေခံ (၁) မှတ်ပုံတင်စာချုပ်ဖြင့် ဝယ်ယူသူဦးဆန်းဦးအပေါ်တွင် ပဋိညာဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်စေရန် တောင်းဆိုခွင့်ရှိသည်။

သို့ပါ၍ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အိမ်ကို ဒေါ်ဖွားရင်မှ ဒေါ်သန်းသန်းဌေး သို့ ရောင်းချထားကြောင်းကို ဦးဆန်းဦးသိရှိခြင်းမရှိကြောင်း သုံးသပ်၍ ဦးဆန်းဦးတင်သွင်းသည့် အယူခံမှု ကို ခွင့်ပြုပြီး မူလမှုကို ပလပ်ခွဲခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်းမရှိချေ။

ထို့ကြောင့် ကြားနာခဲ့သောပြဿနာအမှတ် (၂) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ “ဒေါ်သန်းသန်းဌေးတင်သွင်းသည့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၂၃၀ ကို ပလပ်ခွဲခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်းမရှိကြောင်း” ဖြေဆိုလိုက်သည်။

မူလမြို့နယ်တရားရုံးက တရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင်နှင့် ဦးဆန်းဦးတို့နှစ်ဦးစလုံးအပေါ် ဒီကရီချမှတ်ခဲ့ရာ ဒေါ်ဖွားရင်က ၎င်းအပေါ် တစ်ဖက်သတ်စစ်ဆေး၍ ချမှတ်ခဲ့သည့်ဒီကရီကို အထက်တရားရုံးအဆင့်ဆင့်သို့ အယူခံတက်ရောက်ခဲ့ခြင်းမရှိချေ။

မူလရုံး၏ ဒီကရီအပေါ် တရားပြိုင် ဦးဆန်းဦးက ခရိုင်တရားရုံးသို့ အယူခံဝင်ရောက်ရာ ဦးဆန်းဦး တင်သွင်းသည့် အယူခံမှုကိုခွင့်ပြု၍ ဦးဆန်းဦးအပေါ် စွဲဆိုမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပလပ်ခွဲပြီး ဒေါ်ဖွားရင်တစ်ဦး တည်းအပေါ် ဒီကရီချမှတ်ခဲ့သည်။

တရားလွှတ်တော်သို့ တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးနှင့် တရားပြိုင် ဦးဆန်းဦးတို့က အယူခံတင်သွင်းကြ သောအခါ တရားလွှတ်တော်က အယူခံမှုနှစ်မှုလုံးကို ပလပ်ခွဲသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ တရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးနှင့် တရားပြိုင် ဦးဆန်းဦးတို့က အသီးသီးအယူခံတင်သွင်းကြရာ ဦးဆန်းဦးတင်သွင်းသည့် အယူခံမှုကိုခွင့်ပြုပြီး မူလရုံးတရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးစွဲဆိုသည့် အမှုတစ်ခုလုံးကို ပလပ်ခွဲသည်။ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးတင်သွင်းသော အယူခံမှုကို ပလပ်ခွဲသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အဆင့်ဆင့်အယူခံတက်ရောက်ခဲ့ခြင်းမရှိသော တရား ပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင်အပေါ် ချမှတ်ခဲ့သည့် ဒီကရီကိုပါ ပယ်ဖျက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်းဥပဒေ ၃၃ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရဆိုလျှင် အယူခံရုံးသည် ချမှတ် ပေးသင့်သည့် မည်သည့်ဒီကရီနှင့်အမိန့်ကိုမဆို ချမှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိရမည့်အပြင် အမှု၏လိုအပ်ချက်အရ နောက်ထပ် သို့မဟုတ်၊ အခြားအမိန့်ကိုဖြစ်စေ ချမှတ်ပိုင်ခွင့်လည်းရှိကြောင်း၊ ထို့ပြင် အယူခံတရားပြိုင်များ သို့မဟုတ်၊ အမှုသည်များက အယူခံ သို့မဟုတ်၊ ကန့်ကွက်ချက်ကို မတင်သွင်းသော်လည်း ၎င်းတို့အားလုံး အကျိုးအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့အနက်တစ်ဦးဦး၏ အကျိုးအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ဤလုပ်ပိုင်ခွင့် ကို ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။**ဗာတမာဘီဘီပါ ၄ နှင့် ဂျီအိပ်ချ်စီနာဇူးဒါးအမှု**^(၄) တွင်လည်း အယူခံဝင်ရောက်ခြင်းမရှိသည့် တရားပြိုင်များအပေါ် ချမှတ်ထားသည့် ဒီကရီကိုပါ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်းဥပဒေ ၃၃ အရ ပယ်ဖျက်သင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အချင်းဖြစ်ဥပစာမှာ ဒေါ်ဖွားရင်၏လက်ဝယ်မရှိဘဲ ဦးဆန်းဦး၏ လက်ဝယ်ရှိသောကြောင့် အချင်းဖြစ်ဥပစာ လက်ဝယ်မရှိသူ ဒေါ်ဖွားရင်အပေါ် အချင်းဖြစ်ဥပစာကို လွှဲပြောင်းပေးရန် ဒီကရီချမှတ်ခြင်းမှာ ဆောင်ရွက်၍မရနိုင်သော ဒီကရီဖြစ်ကြောင်းသုံးသပ်ကာ အယူခံ

(၄) ၁၉၈၄ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၂၈၄။

မဝင်သည့် တရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင်၏အကျိုးအတွက် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်းဥပဒေ ၃၃ အရ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးစွဲဆိုသောအမှုကို ပလပ်ခွဲခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်က အယူခံမဝင်သော တရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင်၏အကျိုးအတွက် မူလမှုကိုပလပ်လိုက်ခြင်း သည် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၄၁၊ နည်းဥပဒေ ၃၃ အရ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်၍ ဥပဒေနှင့်မညီဟု မဆိုနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့် ကြားနာခဲ့သည့်ပြဿနာအမှတ် (၁) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ “ဦးဆန်းဦးတင်သွင်းသည့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၁၄၈ ကိုခွင့်ပြုပြီး ဒေါ်သန်းသန်းဌေးမှ ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်အပေါ် ရရှိထားသည့် ဒီကရီကိုပယ်ဖျက်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်ကြောင်း၊ ဒေါ်သန်းသန်းဌေးစွဲဆိုသည့်အမှုကို ပလပ်ခွဲ ခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်းမရှိကြောင်း” ဖြေဆိုလိုက်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ဤတရားမအထူးအယူခံမှုနှစ်မှုလုံးကို ခွင့်ပြုပြီး ဘားအံမြို့နယ်တရားရုံးနှင့် အယူခံရုံး အဆင့်ဆင့်တို့၏ စီရင်ချက်နှင့်ဒီကရီများကို ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ အယူခံတရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးက အယူခံတရားပြိုင် ဒေါ်ဖွားရင် (ခ) ဒေါ်သက်သက်အား ပဋိညာဉ်အရပေးရန် ကျန်ငွေ ကျပ် ၆ သိန်းကို ပေးချေပါက အယူခံတရားပြိုင် ဦးဆန်းဦးက အချင်းဖြစ်ပစ္စည်းကို အယူခံတရားလို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးအား လွှဲပြောင်းရောင်းချသည့် အရောင်းအဝယ်စာချုပ်ကို ဥပဒေနှင့်အညီ ချုပ်ဆို၍ မှတ်ပုံတင်ပြုလုပ်ပြီးလျှင် အချင်းဖြစ်ပစ္စည်းကို ဒေါ်သန်းသန်းဌေးအား လက်ရောက်ပေးအပ်စေရန် တရားရုံးအဆင့်ဆင့်စရိတ်နှင့်တကွ ဒီကရီချမှတ်လိုက်သည်။

ရှေ့နေစရိတ်ကျပ် ၅၀၀၀၀/- စီသတ်မှတ်သည်။

(ထွန်းထွန်းဦး)

ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်

(သာဌေး)
တရားသူကြီး

(စိုးညွန့်)
တရားသူကြီး

(မြသိမ်း)
တရားသူကြီး

(မြင့်အောင်)
တရားသူကြီး

(အောင်ဇော်သိန်း)
တရားသူကြီး

(မြင့်ဟန်)
တရားသူကြီး

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ် ၆၄

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမပြင်ဆင်မှုအမှတ် ၁၁ တွင် ချမှတ်ခဲ့သော ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၄ ရက်စွဲပါ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ အမိန့်ကိုအယူခံမှု

ဦးနွယ်ဦး နှင့်
(ကွယ်လွန်သူဦးရီ၏ဆက်ခံသူ)

- ၁။ ဦးတင်မောင်ထွန်း
- ၂။ ဒေါ်တင်မာလာ
- ၃။ ဦးတင်မောင်လွင်
- ၄။ ဒေါ်တင်ထွေးမူ
- ၅။ ဦးတင်မောင်သက်တင်

အယူခံတရားလို

အယူခံတရားပြိုင်

အယူခံတရားလိုအတွက်	-	ဦးအောင်သစ်၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ
အယူခံတရားပြိုင်အတွက်	-	(၁) ကိုယ်တိုင်(မလာ)
		(၂) (၄) (၅) ဦးကိုကို၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ
		(၃) ဦးထိန်လင်း၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

စီရင်ချက်

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၈ ရက် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော် ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ တရားမကြီးမှုအမှတ် ၂၆၃၇ တွင် တရားလို ဦးရီက တူတူမများဖြစ်ကြသည့် ဦးတင်မောင်ထွန်း ပါ၍ ဦးတို့အပေါ် ကွယ်လွန်သူဦးကြည်အား ဆက်ခံသည့် တစ်ဦးတည်းသောအမွေခံပိုင်ရှင်ဖြစ်ကြောင်း မြွက်ဟကြေညာပေးစေလိုမှုနှင့် အမွေပိုင်မြေကွက်အတွင်းနေ ထိုင်သော တရားပြိုင်အချို့ကို ဖယ်ရှားနှင့်ထုတ်ပေးစေလိုမှုစွဲဆိုသည်။ တရားလွှတ်တော်က တရားပြိုင်များ ကို စစ်ဆေးစဉ် တရားလိုဦးရီကွယ်လွန်သွားသဖြင့် ၎င်း၏တစ်ဦးတည်းသောသားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးက တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ပါဝင်ခွင့်ပြုရန် လျှောက်ထားရာ ခွင့်မပြုကြောင်း၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေ အမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၃(၂)အရ အမှုရပ်စဲသွားပြီဖြစ်ကြောင်း အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ယင်းအမိန့်အပေါ် ဦးနွယ်ဦးက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမပြင်ဆင်မှုအမှတ် ၁၁ တွင် ပြင်ဆင်မှု လျှောက်ထားရာ အကျဉ်းနည်းပလပ်လိုက်သောကြောင့် အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုရန် ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမ အထွေထွေလျှောက်လွှာ (အထူး) အမှတ် ၁၇၀ တွင် လျှောက်ထားသောအခါ

အောက်ပါပြဿနာကို ပြန်လည် စိစစ်ကြားနာနိုင်ရန် အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်-

“တရားလို၏သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးသည် ကွယ်လွန်သူဦးကြည်၏ အမွေပစ္စည်းများတွင် ဦးကြည်၏ တူ၊ တူမများဖြစ်သည့် တရားပြိုင်များနှင့်အတူ ပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်၍ တရားပြိုင်များကို အမွေပိုင်မြေ အတွင်းမှ နှင်ထုတ်ပေးရန် စွဲဆိုခွင့်ရှိမည်မဟုတ်သောကြောင့် ဦးနွယ်ဦးမှ ကွယ်လွန်သူတရားလို၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်လျှောက်ထားသည်ကို ခွင့်မပြုကြောင်းနှင့်အမှုမှာ တရားမကျင့်ထုံး ဥပဒေ အမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၃(၂)အရ အမှုရပ်စဲသွားပြီဖြစ်ကြောင်း ချမှတ်ခဲ့သည့် ရန်ကုန်တိုင်း ဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်၏ စီရင်ချက်နှင့်ဒီကရီကို အတည်ပြုခဲ့သည့် ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်၏ ဒီကရီသည် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မျှတ မှန်ကန်မှု ရှိ မရှိ။”

အယူခံတရားလို၏ရှေ့နေက ဦးအောင်ခင်နှင့်ဒေါ်ရင်လှ ပါ ဖ အမှု ^(၁) ကို ကိုးကားလျက် အမွေဆိုင်တို့သည် အမွေရှင်ကွယ်လွန်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အမွေဆက်ခံခွင့်ကိုရရှိသဖြင့် အမွေရှင် ဦးကြည် ကွယ်လွန်သည့် ၁၀-၇-၂၀၁၁ နေ့တွင် ညီဖြစ်သူ ဦးရီသည် ဦးကြည်ကျန်ရစ်သောပစ္စည်းအရပ်ရပ်ကို အမွေ ဆက်ခံခြင်းဖြင့် ပိုင်ရှင်အဖြစ်သို့ရောက်ရှိသည်ဖြစ်၍ တရားလွှတ်တော်က ဦးရီသည် ကွယ်လွန်သူအစ်ကို တော်စပ်သူ ဦးကြည်၏အမွေကို တစ်ဦးတည်းဆက်ခံမရမီ ကွယ်လွန်သည်ဟု သုံးသပ်ခဲ့ခြင်းမှာ မှားယွင်း ကြောင်း၊ ဦးရီသည် ဦးကြည်ကွယ်လွန်သည့် ၁၀-၇-၂၀၁၁ ရက်နေ့မှစ၍ အမွေရှင်ကျန်ရစ်သောပစ္စည်း အရပ်ရပ်တွင် ဥပဒေအရ အမွေဆက်ခံရရှိခြင်းဖြစ်သဖြင့် ၁၆-၈-၂၀၁၃ နေ့တွင် ဦးရီကွယ်လွန်သောအခါ ၎င်း၏သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးကသာလျှင် မြန်မာလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရ ဆက်ခံကြောင်း၊ ဦးရီကွယ်လွန် သည့်အခါ အချင်းဖြစ်ပစ္စည်းများကို ဦးကြည်၏တူ၊ တူမများက ဆက်ခံသည်ဟု သုံးသပ်ခြင်းသည် ဦးရီ က ၁၀-၇-၂၀၁၁ နေ့တွင် အချင်းဖြစ်ပစ္စည်းများကို ဆက်ခံပြီးဖြစ်၍ ဦးရီပိုင်ပစ္စည်းများဖြစ်နေခြင်းကို တရားလွှတ်တော်က ဆင်ခြင်ရန်ပျက်ကွက်ကြောင်း၊ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၁ ပါ တရားလိုဖြစ်စေ၊ တရားပြိုင်ဖြစ်စေ သေဆုံးသည့်အခါ တရားစွဲဆိုခွင့်ကျန်ရှိလျှင် အမှုမှာ ရပ်စဲသွားခြင်း မရှိစေရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို တရားလွှတ်တော်က ဆင်ခြင်ရန်ပျက်ကွက်ကြောင်း၊ ဦးရီသည် ၎င်းအဆို ပြုသည့်အတိုင်း အချင်းဖြစ်ပစ္စည်းများကို ၎င်းတစ်ဦးတည်းအမွေဆက်ခံခွင့်ရှိလျှင် ၎င်းကွယ်လွန်သောအခါ အချင်းဖြစ်ပစ္စည်းနှင့်ဦးရီကျန်ရစ်သောပစ္စည်းများကို၎င်း၏သားဖြစ်သူအယူခံတရားလိုကမြန်မာလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေအရ ဆက်ခံမည်ဖြစ်၍ ၎င်းသည်ဖခင်ဦးရီတောင်းဆိုသောအခွင့်အရေးကို တောင်းဆိုခွင့်ရှိမည်ဖြစ် ကြောင်း၊ ဦးရီစွဲဆိုသော အမှုကို သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးက ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့်အတွက် အမှု ရပ်စဲသွားခြင်းမရှိကြောင်း၊ အဆိုလွှာတွင် တောင်းဆိုသည့် ဦးကြည်ကျန်ရစ်သည့်အမွေပစ္စည်းအရပ်ရပ်ကို တရားလိုဦးရီတစ်ဦးတည်းသာ အမွေဆက်ခံပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်ကြောင်း မြွက်ဟကြေညာသည့်အမိန့်ဒီကရီ ဟူသော သက်သာခွင့်တွင် ဦးရီအစား ဦးနွယ်ဦးဟုပြင်ဆင်နိုင်ရန် အဆိုလွှာကို ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ကြောင်း၊ ထိုသက်သာခွင့်မှာ ဦးရီသာလျှင် ရထိုက်ခွင့်ရှိသော ပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေးမဟုတ်သည်ကို တရားလွှတ်တော် က ဆင်ခြင်ရန်ပျက်ကွက်ကြောင်း၊ အမွေဆက်ခံရေးအက်ဥပဒေပုဒ်မ ၃၀၆ တွင် တရားစွဲဆိုရန် အကြောင်း များသည် အမှုသည်သေဆုံးသောအခါ ကျန်ရစ်ခြင်းမရှိဟု ပြဋ္ဌာန်းထားကြောင်း၊ ဦးရီတောင်းဆိုသော သက်သာခွင့်နှစ်ရပ်မှာ ၎င်းကွယ်လွန်ပြီးနောက် သားဖြစ်သူက ခံစားနိုင်သော သက်သာခွင့်ဖြစ်၍ ယင်း

(၁) ၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၈၁။

သက်သာခွင့်များကို ခွင့်ပြုပါက အချည်းနှီးဖြစ်ရန်အကြောင်းမရှိကြောင်း၊ ယင်းသက်သာခွင့်နှစ်ရပ်သည် အဆိုပါ ပုဒ်မ ၃၀၆ တွင် အကျုံးမဝင်သဖြင့် တရားစွဲဆိုခွင့်ကျန်ရှိကြောင်း၊ ဦးရီသည် ဦးကြည်၏အမွေကို ဆက်ခံပိုင်ဆိုင်ပြီးမှ ကွယ်လွန်ခြင်းဖြစ်ရာ အယူခံတရားလိုအနေဖြင့် ဦးလေးဦးကြည်၏အမွေကို တိုက်ရိုက်အရေးဆိုခြင်းမဟုတ်ကြောင်း၊ အချင်းဖြစ်မြေနှင့်အိမ်ကို ဦးရီအမွေဆက်ခံပိုင်ခဲ့လျှင် ၎င်း၏အမွေကို ဆက်ခံသည့်သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးသည်လည်း အိမ်နှင့်မြေကို လက်ရောက်ရခွင့်ရှိကြောင်း၊ မချိုပါ၂ နှင့် သခင်အုံကြီးအမှု^(၂)၊ ဒေါ်တင်ရွှေနှင့်ဦးထိုက်ဟုတ် (ခ) ဦးဇွေး ပါ ၃ အမှု^(၃) တို့အရ လက်ရောက် စွဲဆိုရာ၌ အဟန့်အတားတစ်စုံတစ်ရာမရှိသဖြင့် မြွက်ဟဒီကရီတောင်းဆိုရန်ပင်မလိုကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ဤအယူခံမှုကိုခွင့်ပြု၍ အယူခံတရားလိုအား တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ထည့်သွင်းစေရန် ညွှန်ကြားသင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အယူခံတရားပြိုင်အမှတ်(၁) ဦးတင်မောင်ထွန်းသည် ရုံးရှေ့သို့ လာရောက်တင်ပြခြင်းမပြုချေ။

အယူခံတရားပြိုင်အမှတ် (၂) (၄) (၅) တို့၏ရှေ့နေက အမွေရှင်ဦးကြည်ကွယ်လွန်ချိန်တွင် ဦးကြည်၏အမွေကို ဦးရီပိုင်ဆိုင်ရရှိသည်ဆိုပါက တစ်ဦးတည်းသောအမွေခံပိုင်ရှင်ဖြစ်ကြောင်း မြွက်ဟ ကြေညာပေးစေလိုမှုကို စွဲဆိုရန်မလိုကြောင်း၊ တရားရုံး၏အဆုံးအဖြတ်ကို ရယူရန်စွဲဆိုခြင်းဖြစ်၍ ဒီကရီ မကျမီ ဦးရီကွယ်လွန်သွားသဖြင့် ၎င်းတစ်ဦးသာ ရထိုက်ခွင့်ရှိသည်ဟုစွဲဆိုမှုတွင် အမှုရပ်စဲသွားပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ယခုအမှုသည် အမွေပုံ စီမံခန့်ခွဲပေးစေလိုမှုမဟုတ်ဘဲ တစ်ဦးတည်းသောအမွေခံပိုင်ရှင်ဖြစ်ကြောင်း မြွက်ဟ ကြေညာပေးစေလိုမှုနှင့် လက်ရောက်ရလိုမှုဖြစ်သဖြင့် အမွေခန်းကိစ္စဖြစ်သည့် ရထိုက်ခွင့် ရှိ မရှိ၊ သွေးနီး၊ သွေးဝေးအမွေဆက်ခံခွင့်တို့ကို စဉ်းစားသုံးသပ်ရန် မသင့်ကြောင်း၊ တရားလိုဦးရီသည် မိမိမှတစ်ပါး အခြားသူ ခံစားခွင့်မရှိသောအခွင့်အရေးကို တောင်းဆိုသူဖြစ်၍ အခြားသူသည် ဦးရီ၏အခွင့်အရေးကို ဆက်ခံခွင့်မရနိုင်ကြောင်း၊ ဦးရီကွယ်လွန်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဦးရီစွဲဆိုသောအမှုမှာ ရပ်စဲသွားသည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မနီ ပါ ၂ နှင့် ဒေါ်ခင်စန်းရီ အမှု^(၄)၊ ဒေါက်တာ မိုးဇော်နှင့် ဒေါက်တာမျိုးသန်း အမှု^(၅)တို့ကို ကိုးကားကြောင်း၊ ဦးနွယ်ဦးနှင့် ကျန်တရားပြိုင်များသည် အမွေရှင်ဦးကြည်၏တူ၊ တူမများဖြစ်ကြ၍ ဦးနွယ်ဦးသည် ဦးရီ၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်ခွင့်မရှိဘဲ အမှုရပ်စဲသွားကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ဤအယူခံမှုကို ပလပ်သင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အယူခံတရားပြိုင်အမှတ်(၃)၏ ရှေ့နေက တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၁ ပြဋ္ဌာန်း ချက်အရဆိုလျှင် အမှုသည် ကွယ်လွန်သည်ကိုအကြောင်းပြုပြီး တရားစွဲဆိုနိုင်ရန် အခွင့်အရေးကျန်ရစ် ခြင်းမရှိလျှင် အမှုရပ်စဲသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မနီ ပါ ၂ နှင့် ဒေါ်ခင်စန်းရီ အမှု^(၄) အရ ဦးရီကွယ်လွန်ချိန်တွင် ၎င်းတောင်းဆိုသည့်သက်သာခွင့်မှာ ပေး၍မရတော့သဖြင့် အမှုမှာ ရပ်စဲသွားပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ဦးရီ သည် ကွယ်လွန်သူဦးကြည်အား ဆက်ခံသည့် တစ်ဦးတည်းသော အမွေခံပိုင်ရှင်ဖြစ်ကြောင်း မြွက်ဟဒီကရီ မရမီ ကွယ်လွန်သွားသည့်အတွက် ဦးရီ၏သား ဦးနွယ်ဦးသည် ကွယ်လွန်သူဦးကြည်၏ အမွေပစ္စည်းများ တွင် ကျန်တရားပြိုင်များနှင့်အတူ ပူးတွဲအမွေဆက်ခံခွင့်ရှိသည့်အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အမွေဆိုင်

(၂) ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၇၂၆။

(၃) ၁၉၈၈ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၁၉။

(၄) ၁၉၈၄ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၁၆၂။

(၅) ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၄၈။

အချင်းချင်း လက်ရောက်ရလို့မူ စွဲဆိုခွင့်မရှိသည့်အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အမှုရပ်စဲသွားပြီဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ဤအယူခံမှုကို ပလပ်သင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

မူလရုံးတရားလိုဦးရှိသည် ကွယ်လွန်သူဦးကြည်၏အမွေပစ္စည်းအရပ်ရပ်ကို ၎င်းတစ်ဦးတည်းသာ အမွေဆက်ခံပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်ကြောင်း၊ မြွက်ဟကြေညာပေးရန်နှင့် အမွေပိုင်မြေကွက်အတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသော တရားပြိုင်များနှင့် ၎င်းတို့ကို အမှီပြုနေထိုင်သူများအား ဖယ်ရှားနှင့်ထုတ်ပေးစေလိုမှု သက်သာခွင့် နှစ်ရပ်ကို တောင်းဆိုထားသည်။

မူလရုံးတရားပြိုင်များမှာ ကွယ်လွန်သူအမွေရှင် ဦးကြည်၏တူ၊ တူမများဖြစ်ကြသည်။

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က တရားလိုဦးရှိသည် ကွယ်လွန်သူဦးကြည်ကျန်ရစ်သော ပစ္စည်းများကို ၎င်းတစ်ဦးတည်းအမွေဆက်ခံပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်ကြောင်း၊ မြွက်ဟကြေညာပေးစေလိုမှုစွဲဆိုထားဆဲတွင် တရားလိုဦးရှိကွယ်လွန်သွားခြင်းကြောင့် ဦးကြည်၏အမွေကို တစ်ဦးတည်းဆက်ခံခွင့်မရမီ ကွယ်လွန်သွားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ဦးကြည်၏ကျန်ရစ်သောပစ္စည်းများကို ဦးရှိ၏သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးတစ်ဦးတည်းက ဆက်ခံခွင့်ရှိမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ ဦးကြည်၏ တူ၊ တူမဖြစ်ကြသည့် ဦးနွယ်ဦးနှင့် တရားပြိုင်တို့က အမွေဆက်ခံကြမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သူက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သူတို့အား ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သည့်ပစ္စည်းမှ နှင်ထုတ်ပေးရန် စွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်း၊ တရားစွဲဆိုခွင့်မကျန်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ကာ ဦးနွယ်ဦးအား တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်ခွင့်မပြုကြောင်း၊ အမှုရပ်စဲကြောင်း အမိန့်ချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

မူလရုံးတရားလိုဦးရှိသည် ကွယ်လွန်သူဦးကြည်၏ညီအရင်းဖြစ်သည်။ ဦးကြည်သည် ၁၀-၇-၂၀၁၁ နေ့တွင် ကွယ်လွန်ရာ ညီအရင်းဖြစ်သူ ဦးရှိတစ်ဦးတည်းသာ ကျန်ရစ်သည်။ ဦးကြည်၏ ကျန်ညီအစ်ကို မောင်နှမများမှာ ဦးကြည်ထက်စောစွာ ကွယ်လွန်သွားကြပြီဖြစ်သည်။ မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်း အမွေခန့်ဥပဒေအရ အမွေဆိုင်တစ်ဦးသည် အမွေရှင်ကွယ်လွန်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အမွေဆက်ခံခွင့်ကိုရရှိသည်။ အမွေဆက်ခံသူတို့၏ အဆိုပါအခွင့်အရေးကိုလည်း “အပြီးအပိုင်ရရှိသည့်အကျိုးခံစားခွင့်” ဟုခေါ်ဆိုသည်။ ဦးအောင်ခင်နှင့် ဒေါ်ရင်လှပါ ၆ အမှု^(၆) ကို ကြည့်ပါ။ မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရ ဦးကြည်ကွယ်လွန်သည့်အခါ ညီဖြစ်သူဦးရှိသည် ဦးကြည်၏အမွေကို ဆက်ခံခွင့်ရရှိသည်ဟု အဆိုပြု၍ ထိုအပြီးအပိုင်ရရှိသည့် အကျိုးခံစားခွင့်အရ ဦးရှိက ဤအမှုကို စွဲဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ အမှုစွဲဆိုထားစဉ် တရားလိုဦးရှိသည် ၁၆-၈-၂၀၁၃ ရက်တွင် ကွယ်လွန်ရာ ၎င်း၏တစ်ဦးတည်းသောသားဖြစ်သူ အယူခံတရားလိုဦးနွယ်ဦးက တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုရန် လျှောက်ထားလာခြင်းဖြစ်သည်။

တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၁ အရ တရားလိုဖြစ်စေ၊ တရားပြိုင်ဖြစ်စေ သေဆုံးသည့်အခါ တရားစွဲဆိုခွင့်တစ်နည်းအားဖြင့် သက်သာခွင့်တောင်းဆိုခွင့်ကျန်ရှိလျှင် အမှုမှာ ရပ်စဲသွားခြင်း မရှိပေ။ တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၃ (၁) အရဆိုလျှင် တစ်ဦးတည်းသော တရားလို သေဆုံးသည့်အခါ တရားစွဲဆိုခွင့်ကျန်ရှိလျှင် သေသူတရားလို၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ် ထည့်သွင်းပေးရန် လျှောက်ထားပါက တရားရုံးသည် အမှုသည်အဖြစ် ထည့်သွင်းစေ၍ အမှုကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။

အမှုမပြီးပြတ်မီ အမှုသည်တစ်ဦးကွယ်လွန်လျှင် ဆုံးဖြတ်ရန် ပထမပြဿနာမှာ တရားစွဲဆိုခွင့် ကျန်ရှိခြင်း ရှိ မရှိ ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျဥပဒေမှာ ထိုသူကွယ်လွန်စဉ်က အကျိုးငှာ တည်ရှိခဲ့သော

(၆) ၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၈၁။

တရားစွဲဆိုခွင့် အရပ်ရပ်၊ တောင်းဆိုခွင့်အရပ်ရပ်သည် ၎င်း၏အခွင့်အရေးကို ဆက်ခံသူအတွက်ကျန်ရှိသည်။ ခြွင်းချက် အနေဖြင့် ကွယ်လွန်သူ၏ ပုဂ္ဂလိကကိစ္စများနှင့်ဆက်သွယ်သော အခွင့်အရေးများသည် ကျန်ရှိမည် မဟုတ်ပေ။

ကွယ်လွန်သူတရားလို ဦးရီသည် မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရ အမွေရှင်ဦးကြည်ကျန်ရစ်သော ပစ္စည်းများတွင် ၎င်းတစ်ဦးတည်း အမွေဆက်ခံခွင့်ရရှိလျှင် ၎င်းကွယ်လွန်သောအခါ ၎င်း၏သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးသည်လည်း မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရ ဦးရီ၏အခွင့်အရေးကို ဆက်ခံတောင်းဆိုနိုင်မည်ဖြစ်၍ တရားစွဲဆိုခွင့်ကျန်မည်ဖြစ်သည်။ အမွေရှင်တစ်ဦးကွယ်လွန်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အမွေစားအမွေခံတို့သည် မြန်မာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအရ အပြီးအပိုင်ရရှိသည့်အခွင့်အရေးအရ အမွေဆက်ခံရရှိသည်ဖြစ်ပါလျက် တရားလွှတ်တော်က ဦးရီသည် အစ်ကိုဦးကြည်၏အမွေကို တစ်ဦးတည်းဆက်ခံခွင့်မရမီ ကွယ်လွန်သွားခြင်းဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ခဲ့ခြင်းမှာ မှန်ကန်သည်ဟု မဆိုသာချေ။

ကွယ်လွန်သူဦးရီ၏သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးသည် အမွေရှင်ဦးကြည်ကျန်ရစ်သော အချင်းဖြစ်အမွေပစ္စည်းများပေါ်တွင် ဦးကြည်၏တူတော်စပ်သူအနေဖြင့် ၎င်း၏အမွေခံအခွင့်အရေးအရ တောင်းဆိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဖခင် ဦးရီတောင်းဆိုသည့်သက်သာခွင့်ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိခြင်းကြောင့် တရားလိုဦးရီကွယ်လွန်သောအခါ အမှုရပ်စဲသွားခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ကွယ်လွန်သူဖခင်ဦးရီ၏တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ထည့်သွင်း၍ အမှုကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က တူဖြစ်သူဦးနွယ်ဦးကဦးလေးဦးကြည်၏ကျန်ရစ်သောပစ္စည်းများကိုတစ်ဦးတည်းသော အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း၊ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သူများဖြစ်ကြသည့် ဦးကြည်၏တူ၊ တူမများဖြစ်သည့် တရားပြိုင်များကိုလည်း အမွေပိုင်မြေကွက်အတွင်းမှ နှင်ထုတ်ပေးရန် စွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်း ကောက်ယူဆုံးဖြတ်ခြင်းမှာ မှန်ကန်ခြင်းမရှိချေ။

ထို့ကြောင့် ဤတရားမအထူးအယူခံမှုကိုခွင့်ပြု၍ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့၏ အမိန့်များကို ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်သည် အမှုကို မူလအမှုနိပါတ်ဖြင့် ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ပြီး ကွယ်လွန်သူတရားလိုဦးရီ၏နေရာတွင် ၎င်း၏သားဖြစ်သူ ဦးနွယ်ဦးအား တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေအမိန့် ၂၂၊ နည်းဥပဒေ ၃ (၁)နှင့်အညီ ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အမှုကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန် ညွှန်ကြားလိုက်သည်။

ဤအမိန့်အတွက် စရိတ်ခွင့်မပြု။

(ထွန်းထွန်းဦး)
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်

(သာဌေး)	(စိုးညွန့်)	(မြသိမ်း)
တရားသူကြီး	တရားသူကြီး	တရားသူကြီး
(မြင့်အောင်)	(အောင်ဇော်ဟိန်)	(မြင့်ဟန်)
တရားသူကြီး	တရားသူကြီး	တရားသူကြီး

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၈

၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၈၈၀ တွင် ချမှတ်ခဲ့သော ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၇ ရက်စွဲပါ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကို အယူခံမှု။

ဒေါ်ဖြူဖြူမာ

နှင့်

၁။ ဦးထူး

၂။ ဦးမြဦး

(ကိုယ်တိုင်နှင့် အယူခံတရားပြိုင် ၁ ၏
ကိုယ်စားလှယ်စာရသူ)

အယူခံတရားလို**အယူခံတရားပြိုင်များ**

အယူခံတရားလိုအတွက်

-

ဦးအုန်းလှိုင်၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

အယူခံတရားပြိုင်အတွက်

-

ဒေါ်ရီရီမေ၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

စီရင်ချက်

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၇ ရက် ရန်ကုန်မြောက်ပိုင်းခရိုင်တရားရုံး၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ တရားမကြီးမှုအမှတ် ၃၀၈ တွင် ဒေါ်ဖြူဖြူမာက ဦးထူးပါ ၂ ဦးတို့အပေါ် နှစ်ပေါင်းများစွာ အများသွားလာအသုံးပြုခဲ့သော လမ်းဖြစ်ကြောင်း မြွက်ဟကြေညာ ပေးရန်နှင့် အဆိုပါလမ်းကို ပိတ်ဆို့တားဆီးခြင်းမပြုရန်နှင့် ကာရံထားသော အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှား ပေးစေလိုမှု စွဲဆိုရာ တရားလိုသည် လမ်းအသုံးပြုခွင့်ရထိုက်ကြောင်း ဒီကရီချမှတ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ဒီကရီကို တရားပြိုင်ဦးထူး ပါ ၂ဦးတို့က ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်သို့ ၂၀၁၂ခုနှစ်၊ တရားမ ပထမ အယူခံမှုအမှတ် ၃၂၆ တွင် အယူခံတင်သွင်းရာအောင်မြင်မှု မရရှိသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်သို့ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၈၈၀ တွင် ဆက်လက်အယူခံတင်သွင်းသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အယူခံမှုကို ခွင့်ပြုပြီး တရားလို ဒေါ်ဖြူဖြူမာစွဲဆိုသော အမှုကို ပလုပ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် တရားလိုဒေါ်ဖြူဖြူမာက အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုရန် ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမ အထွေထွေလျှောက်လွှာ (အထူး) အမှတ် ၃၀၆ တွင် လျှောက်ထားသောအခါ အောက်ပါပြဿနာကို ပြန်လည်စိစစ်ကြားနာနိုင်ရန် အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်-

“မူလရုံးတရားလိုသည် အချင်းဖြစ်လမ်းသွားလာပိုင်ခွင့်ကို ပုဂ္ဂလိကသွားလာပိုင်ခွင့်အရ စွဲဆိုခြင်း ဖြစ်သဖြင့် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆(၁)အရ အနှစ် ၂၀ ကာလအပိုင်းအခြား ခံစားခွင့်ရှိရန်လိုကြောင်း၊ ထိုအနှစ် ၂၀ ကာလအပိုင်းအခြား ခံစားခွင့်မရှိသေးသောကြောင့် တရားလို တောင်းဆိုသည့် သက်သာခွင့်မရနိုင်ကြောင်း ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ကောက်ယူ သုံးသပ်၍ မူလရုံးတရားလိုစွဲမှုကို ပလုပ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်း ရှိ မရှိ။”

အယူခံတရားလို၏ ရှေ့နေက အချင်းဖြစ်နတ်စင်လမ်းသည် ၁၄ ပေ ခန့်ကျယ်ကြောင်း၊ မင်းကြီးလမ်းမှ အစပြု၍ ဦးထူးနှင့်ဦးမြဦးတို့၏ နေအိမ်နှစ်လုံးကြားမှ ဖြတ်လျက် နတ်စင်သို့ ရောက်ရှိပြီး ထိုမှ တစ်ဆင့် ဦးဖိုးထွန်းလမ်းသို့ ဆက်သွယ်ထားသော ဖြတ်လမ်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဒေါ်ဖြူဖြူမာ၏ နေအိမ်၊ အခြားနေအိမ် ၄ လုံးတို့သည် အဆိုပါဖြတ်လမ်းကိုမျက်နှာမူထားကြပြီး ထိုဖြတ်လမ်းမှတစ်ဆင့် မင်းကြီးလမ်းသို့ ဝင်ထွက်သွားလာရကြောင်း၊ အဆိုပါ ဖြတ်လမ်းနှင့် ဦးထူးတို့က ထိုလမ်းကိုပိတ်ဆို့ထားပုံများကို သက်သေခံအမှတ် (က)၊ (ဈ)၊ (ဈ-၅) နှင့် သက်သေခံအမှတ်(၁) မြေပုံကြမ်းတို့အရ တွေ့ရှိနိုင်ကြောင်း၊ ချေလွှာနှင့်ပူးတွဲတင်ပြသည့် မြေပုံကြမ်းအရ ဒေါ်ဖြူဖြူမာ၏ နေအိမ်သည် အချင်းဖြစ်ဖြတ်လမ်းဘက်သို့ မျက်နှာမူထားပြီး ဘေးပတ်လည်တွင် အိမ်ခြံများကပ်လျက်ရှိသဖြင့် အဆိုပါဖြတ်လမ်းကို ပိတ်ထားပါက ဒေါ်ဖြူဖြူမာသည် ကျောချင်းကပ်လျက်ရှိသော မိခင်ဒေါ်ရင်ရင်ရွှေ(လိပြ-၄)၏ နေအိမ် နောက်ဘက်မှ ဖြတ်သန်း၍ လူသွားလမ်းကလေးမှတစ်ဆင့် မင်းကြီးလမ်းသို့ သွားရန်သာရှိပြီး အခြားလမ်းမရှိကြောင်း၊ ဒေါ်ဖြူဖြူမာအား အိမ်မြေကွက်ကို စိတ်ပိုင်းရောင်းချခဲ့သူ ဒေါ်သန်းဆွေ (လိပြ-၂)၊ ဒေါ်ခင်ထွေး (လိပြ-၃) နှင့် ဒေါ်ရင်ရင်ရွှေ (လိပြ-၄)တို့၏ ထွက်ဆိုချက်များအရ အချင်းဖြစ်ဖြတ်လမ်းမှာ ယခင်နှစ်ပေါင်း ၄၀ ခန့်ကပင် လူအများအသုံးပြုသွားလာနေသည်ဟု ပေါ်ပေါက်ကြောင်း၊ ဦးထူးတို့က အဆိုပါလမ်းကို ပိတ်ဆို့လိုက်ခြင်းကြောင့် ဒေါ်ဖြူဖြူမာက (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌထံ ၁၈-၄-၂၀၁၀ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ် (ဂ)စာဖြင့် တင်ပြခဲ့ကြောင်း၊ (မယက)သို့ သက်သေခံအမှတ်(ဃ၊ င)စာတို့ဖြင့် ထပ်မံတိုင်ကြားခဲ့ရကြောင်း၊ (မယက)မှ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ဖြင့် ကွင်းဆင်းစုံစမ်းစစ်ဆေးချက် (သက်သေခံအမှတ် -စ) အရ အခင်းဖြစ်လမ်းသည် ယခင်နှစ်ပေါင်းများစွာက အသုံးပြုတည်ရှိခဲ့သောလမ်းဖြစ်ပြီး ဦးထူးတို့က မြေပိုင်ဆိုင်မှုအထောက်အထားခိုင်လုံစွာ တည်ပြုနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ ထိုလမ်းကို အများပြည်သူ အလွယ်တကူသွားလာအသုံးပြုနိုင်ရေး၊ မီးဘေး၊ ဘာသာရေးကိစ္စများ အသုံးပြုနိုင်ရေးတို့အတွက် ယခင်တည်ရှိခဲ့သည့်အတိုင်း ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ပေးရန် (ရယက)ဥက္ကဋ္ဌထံ အကြောင်းကြားခဲ့ကြောင်း၊ သက်သေခံအမှတ်(စ)စာပါ အချက်များကို ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က သုံးသပ်ရန်ပျက်ကွက်ခဲ့ကြောင်း၊ ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂(၅)တွင် “easement”(မူပိုင်သုံးစွဲခွင့်)၏ အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြချက်နှင့် TAN SIT SHAN Vs U PO NYUN AND ANOTHER အမှု^(၁) တွင် ထုံးပြုထားချက်တို့အရ သူတစ်ပါးပိုင်မြေကွက်ပေါ်သို့ ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့်ရရှိထားခြင်းကို ဆိုလိုကြောင်း၊ ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ သည် သူတစ်ပါးပိုင်မြေကွက်ထဲသို့ ပိုင်ရှင်၏ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ နှစ်ပေါင်းများစွာ အတားအဆီးမရှိ ဝင်ထွက်သွားလာခွင့်ရရှိနေသူနှင့်သာ သက်ဆိုင်ကြောင်း၊ ထိုသို့သူတစ်ပါးပိုင်မြေကွက်ထဲသို့ နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော် အတားအဆီးမရှိ သွားလာနေသူဖြစ်မှသာလျှင် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ အရ “easement” သုံးစွဲခွင့်အနေဖြင့် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အယူခံတရားလို ဒေါ်ဖြူဖြူမာက ၆ နှစ်ခန့် ဝင်ထွက်သွားလာနေသောလမ်းမှာ အယူခံတရားပြိုင်များ ပိုင်လမ်းမဟုတ်ကြောင်း၊ အခြားမည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှလည်း မပိုင်ကြောင်း သက်သေခံချက်များအရ ထင်ရှားကြောင်း၊ နိုင်ငံတော်ပိုင်လမ်းပေါ်တွင် သွားလာနေသူ နှစ်ပေါင်းမည်မျှကြာ သုံးစွဲခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြရန်မလိုကြောင်း၊ မောင်သာစံနှင့်ဦးစံဝင်းအမှု^(၂) တွင် အများပြည်သူသွားလာရန်လမ်းကို ပိတ်ဆို့တားဆီးရသည့်အတွက် တရားစွဲသူသည် ထိုသို့လမ်းပိတ်ဆို့

(၁) ၁၉၄၀ ခုနှစ်၊ အာအယ်လ်အာ၊ စာ -၉၃။
(၂) အောက်မြန်မာပြည်စီရင်ထုံး၊ အတွဲ-၂၊ စာ-၁၃၄

ဟန့်တားမှုကြောင့် နစ်နာမှုရှိသူဖြစ်ရမည်ဟု ထုံးပြုထားကြောင်း၊ အယူခံတရားပြိုင်များက လမ်းပိတ်ဆိုမှုကြောင့် အယူခံတရားလိုသည် သွားလာခွင့်ဆုံးရှုံးနစ်နာခြင်းကြောင့် ယခုအမှုကိုစွဲဆိုခွင့်ရှိကြောင်း၊ ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ နှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ ဒီကရီပယ်ဖျက်သင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အယူခံတရားပြိုင်၏ရှေ့နေက ဒေါ်ဖြူဖြူမာသည် လွန်ခဲ့သော ၆ နှစ်ခန့်မှစတင်၍ အချင်းဖြစ်လမ်းကိုအသုံးပြုခဲ့ခြင်းကြောင့် နှစ်ပေါင်း ၂၀ စဉ်ဆက်မပြတ်အကျိုးခံစားနေသူမဟုတ်သဖြင့် ဤအမှုကို စွဲဆိုခွင့်ရှိသူမဟုတ်ကြောင်း၊ (မယက)၏သက်သေခံအမှတ်(စ)တွင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာဟူသာ ဖော်ပြထားသဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၂၀ ဟု ကောက်ယူနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ **မောင်သာစံနှင့် ဦးစံဝင်းအမှု** (၂) တွင် ပုဂ္ဂလိကသွားလာခွင့်သည် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ နှင့် သက်ဆိုင်ကြောင်း၊ ပုဒ်မ ၂၆(၁)တွင် လမ်းသွားလာခွင့်ကို အခွင့်အရေးအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုံးစွဲခွင့်အနေဖြင့်လည်းကောင်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟုဆိုသူက နှစ်ပေါင်း ၂၀ အဆက်မပြတ်အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ အထင်အရှားခံစားခဲ့ရသည့် ကိစ္စမှာ အဆိုပါလမ်းကိုခံစားရန် အခွင့်အရေးသည် အကန့်အသတ်မရှိသည့်ပြင် ပျက်ပြားခြင်းမရှိသော အခွင့်အရေးဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းပုဒ်မ ၂၆(၁)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးကို ရရှိမှသာလျှင် လမ်းသွားလာပိုင်ခွင့် ကို တားဆီးပိတ်ဆို့ထားမှုကို အမြဲထာဝရတားမြစ်မိန့်ဒီကရီရရှိမည်ဟု ထုံးပြုထားကြောင်း၊ သက်သေခံအမှတ် (ဂ)၊ (ဃ)၊ (င) တိုင်ကြားစာများတွင် ဒေါ်ဖြူဖြူမာတစ်ဦးတည်း လက်မှတ်ရေးထိုးတိုင်ကြားခဲ့ခြင်းကြောင့် ၎င်း၏သွားလာခွင့်ကို ပိတ်ဆို့ကာရံခြင်းဟူသာ ပေါ်ပေါက်ကြောင်း၊ တရားလိုနှင့် လိုပြသက်သေများ၏ ထွက်ဆိုချက်များအရ အချင်းဖြစ်နေရာမှ ဝင်ထွက်နေသူမှာ ဒေါ်ဖြူဖြူမာတစ်ဦးတည်းသာရှိပြီး အခြားသူများ ဝင်ထွက်သွားလာခြင်းမရှိကြောင်း၊ ဒေါ်ဖြူဖြူမာသည် ယခုအမှုကို စွဲဆိုခြင်းမှာ ၎င်း၏ ပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေးကို တောင်းဆိုခြင်းသာဖြစ်သည်ဟု ထင်ရှားကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆(၁)အရ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်မှုရှိသောကြောင့် ဤအယူခံမှုကို ပယ်သင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အဆိုလွှာအရ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ အင်းစိန်မြို့နယ်၊ တောင်သူကုန်းရပ်ကွက်၊ မင်းကြီးလမ်း (ဗဟိုလမ်း)၊ အမှတ် (၂၉) အဆောက်အအုံနှင့်တည်ရာ ၂၉ ပေ x ၂၇ ပေရှိသော မြေကွက်ကို ၁၁-၇-၂၀၁၄ နေ့တွင် မူလပိုင်ရှင် ဒေါ်ဝင်းဝင်းစိုး(ခ) မဝင်း ပါ ၇ ဦးထံမှ ဝယ်ယူစဉ်ကပင် ခြံချင်းကပ်လျက်ရှိသော တရားပြိုင်ဦးထူး၏ခြံမှ ဖြတ်သန်းသွားလာရကြောင်း၊ ၎င်းဖြတ်လမ်းကြား (နတ်စင်လမ်း)မှာ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် အများသွားလာအသုံးပြုနေသောလမ်းဖြစ်ကြောင်း၊ အဆိုပါဖြတ်လမ်းမှ ဝင်ထွက် သွားလာရကြောင်း (ရယက)အဖွဲ့ဝင် ဦးဝင်းကိုက ပြောဆိုသဖြင့် ဝယ်ယူနေထိုင်ပြီး အဆိုပါလမ်းကြားမှ ဝင်ထွက်သွားလာခဲ့ကြောင်း၊ နောက်ပိုင်းတွင် ဦးထူးနှင့်သားဖြစ်သူ ဦးမြဦးတို့က ဖြတ်လမ်းကြား၌ အပင်များ စိုက်ခြင်း ရေမြောင်းတူးခြင်း၊ အဝတ်များပိတ်ဆို့လှမ်းထားခြင်း၊ ကားဘော်ဒီအခွံကို ပိတ်ဆို့ချထားခြင်းတို့ ပြုလုပ်ခဲ့သဖြင့် အများဝင်ထွက်သွားလာခဲ့သော ထိုလမ်းမှ ဝင်ထွက်ခြင်းမပြုနိုင်တော့ကြောင်း၊ ၁၈-၄-၂၀၁၀ နေ့တွင် (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌထံ တိုင်ကြားခဲ့သော်လည်း ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ ၂၁-၉-၂၀၁၀ နေ့တွင်(မယက)သို့ တိုင်ကြားခဲ့ရာ (မယက)မှ လမ်းအဖြစ်အသုံးပြုခွင့်ပေးရန် အကြောင်းကြားခဲ့သော်လည်း လိုက်နာခြင်းမပြုသောကြောင့် တရားစွဲဆိုရကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြစွဲဆိုသည်။

အယူခံတရားပြိုင်များက အများပြည်သူဝင်ထွက်သွားလာသော လမ်းမဟုတ်ကြောင်း၊ အယူခံတရားလို၏ ခင်ပွန်းတစ်ဦးတည်းကိုသာ မိမိခြံထဲမှဖြတ်၍ မင်းကြီးလမ်းသို့ ဝင်ထွက်ခွင့်ပြုထားရာမှ လုံခြုံရေးအရ မိမိခြံဝင်းကို ကာရံခံခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိခြံအတွင်း မိမိစိတ်တိုင်းကျ စီမံခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ ၃၁-၁-၂၀၁၁ ရက်စွဲပါ (မယက)၏ အကြောင်းကြားစာအပေါ်အခြေခံ၍ တရားစွဲဆိုရန်အကြောင်းမပေါ်ပေါက်ကြောင်း၊ ဤပုံစံအတိုင်း စွဲဆိုခွင့်မရှိကြောင်းဖြင့် ချေပသည်။

အယူခံတရားလို၏အဆိုလွှာအရ အချင်းဖြစ် ဖြတ်လမ်းကြား(နတ်စင်လမ်း) သည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် အများပြည်သူသွားလာ အသုံးပြုနေသောလမ်းဖြစ်ကြောင်း အဓိကအဆိုပြုစွဲဆိုခြင်းဖြစ်သောကြောင့် အများပြည်သူသွားလာအသုံးပြုနေသော လမ်း ဟုတ်၊ မဟုတ် စိစစ်ရန်ဖြစ်သည်။

မူလတရားလို ဒေါ်ဖြူဖြူမာသည် ၎င်းလက်ရှိနေထိုင်လျက်ရှိသော ဝိုင်းမြေကို ဒေါ်ဝင်းဝင်းစိုးပါ ၇ ဦးတို့ထံမှ ၁၁-၇-၂၀၀၄ နေ့တွင် သက်သေခံအမှတ်(က) စာချုပ်ဖြင့် ဝယ်ယူနေထိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒေါ်ဖြူဖြူမာက မြေကွက်ကိုဝယ်ယူပြီး အိမ်မဆောက်မီက မိဘနေအိမ်တွင်နေသဖြင့် မိခင် ဒေါ်ရင်ရင်ရွှေအိမ်၏ရှေ့လမ်းမှဖြတ်သွားဖြတ်လာပြုကြောင်း၊ အိမ်ဆောက်ပြီးနေထိုင်စဉ် မိမိအိမ်ရှေ့ရှိ နတ်စင်လမ်းမှ ဖြတ်သန်းသွားလာကြောင်း၊ ၎င်းတို့ဝင်ထွက်သွားလာနေသော အဆိုပါဖြတ်လမ်းကြားကို တရားပြိုင်တို့က ကာရံပိတ်ဆို့လိုက်သဖြင့် ၁၈-၄-၂၀၁၀ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ်(ဂ) စာဖြင့် (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌထံတိုင်ကြားခဲ့ရာ နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းပေးသော်လည်း ပြေလည်မှုမရကြောင်း၊ ၁၅-၉-၂၀၁၀ နေ့တွင် ဝင်ထွက်ပေါက်ကို သံဇကာပိတ်ကာရံလိုက်သဖြင့် (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌထံတိုင်ကြားခဲ့ရာ ညှိနှိုင်းပေးသော်လည်းမရကြောင်း၊ ၂၁-၉-၂၀၁၀ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ်(ဃ) စာဖြင့် (မယက) ဥက္ကဋ္ဌထံတိုင်ကြားခဲ့ရာ စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က လာရောက်စစ်ဆေးပြီး ၃၁-၁-၂၀၁၁ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ်(စ) စာဖြင့် (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌထံသို့ လမ်းအသုံးပြုခွင့်ပေးရေး ဆောင်ရွက်ပေးရန် အကြောင်းကြားခဲ့ကြောင်း၊ (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌမှ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းမရှိသဖြင့် ၂၅-၂-၂၀၁၁ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ်(ဆ) စာဖြင့် ထပ်မံတင်ပြခဲ့ရာ (မယက)မှ ၈-၃-၂၀၁၁ ရက်စွဲပါ သက်သေခံအမှတ်(ဇ) စာဖြင့် (ရယက) ထံ ထပ်မံအကြောင်းကြားသော်လည်း ဖြေရှင်းပေးခြင်းမရှိသဖြင့် အမှုစွဲဆိုရကြောင်း၊ အချင်းဖြစ်လမ်းမှာ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၄၀ ခန့်ကတည်းက ဦးစံသိန်းဆိုသူမှ ချွံနွယ်များ ရှင်းလင်းပြီး လမ်းဖောက်လုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး လူအများသွားလာခဲ့ကြောင်းဖြင့် ဒေါ်ဖြူဖြူမာက ထွက်ဆိုသည်။

၎င်းအား ပြန်လှန်စစ်မေးချက်အရ ချေလွှာနှင့်ပူးတွဲတင်ပြထားသည့် ပူးတွဲ(က) အညွှန်းဇယားပါ အမှတ်အသားများအတိုင်း နေအိမ်နှင့်လမ်းများတည်ရှိနေခြင်း မှန်ကန်ကြောင်း ထွက်ဆိုထားသည်။ ၎င်းထွက်ဆိုထားချက်အရဆိုလျှင် မင်းကြီးလမ်းသည် တောင်မြောက်တန်းလျက်တည်ရှိပြီး ထိုလမ်း၏အရှေ့ဘက်တွင် ကပ်လျက် ဦးထူး၏ခြံဝင်းတည်ရှိကြောင်း၊ ဦးထူး၏ခြံဝင်းတွင် မြောက်ဘက်၌ ဦးထူး၏သားဦးမြဦး၏နေအိမ်၊ ၎င်းနေအိမ်ရှေ့မျက်နှာစာတွင် မင်းကြီးလမ်းနှင့်ကပ်လျက် ၎င်း၏ဆိုင်ခန်း ၂ ခန်းတည်ရှိပြီး၊ တောင်ဘက်၌ ဦးထူး၏နေအိမ်ရှိပြီး နေအိမ်ရှေ့မင်းကြီးလမ်းနှင့်ကပ်လျက် ဦးထူး၏ဆိုင်ခန်း ၂ ခန်းရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဦးထူး၏ခြံမှာ အမှတ်(၃၀၃)ဖြစ်သည်။ ဦးထူး၏တောင်ဘက်တွင် ဒေါ်တင်၏နေအိမ်ရှိပြီး ဒေါ်တင်နေအိမ်ခြံ၏တောင်ဘက်တွင် အရှေ့အနောက်တန်းလျက် မင်းကြီးလမ်းသို့ရောက်သည့် အများပြည်သူသွားလာသည့်လမ်း တည်ရှိနေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဦးထူးနေအိမ်ခြံနှင့်ကပ်လျက် အရှေ့ဘက်တွင် ဒေါ်ဝင်းဝင်းစိုးတို့ပိုင် ခြံအမှတ် (၂၉) တည်ရှိသည်။ ထိုခြံကို စိတ်ပိုင်းရောင်းချခဲ့ရာ

ထိုအမှတ် (၂၉) ခြံမြေထဲတွင် ဦးထူးနေအိမ်ခြံနှင့်ကပ်လျက် မြောက်ဘက်၌ တရားလို၏နေအိမ်ရှိကြောင်း၊ တရားလို အိမ်နှင့်ကျောချင်းကပ်တောင်ဘက်တွင် တရားလို၏မိဘ ဒေါ်ရင်ရင်ရွှေတို့အိမ်တည်ရှိကြောင်း၊ တရားလို နေအိမ်နှင့်ယှဉ်လျက် အရှေ့ဘက်တွင် ဦးဘမြင့်နေအိမ်ရှိပြီး၊ ဦးဘမြင့်အိမ်၏တောင်ဘက်တွင် တရားလို မိဘများအိမ်နှင့်ယှဉ်လျက် ဦးလှတင်၏အိမ်ရှိကြောင်း၊ တရားလို၏မိဘများ အိမ်နှင့်ဦးလှတင် တို့နေအိမ်များမှာ တောင်ဘက်ရှိ အများပြည်သူသွားလာသည့် လမ်းဘက်သို့ မျက်နှာမူထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ အချင်းဖြစ် နတ်စင်လမ်းဟုဆိုသော ဖြတ်လမ်းကြားမှာ ဦးထူးနှင့်ဦးမြဦးတို့၏အိမ်ခြံ ၂ ခုကြားတွင် တည်ရှိကြောင်း၊ ထိုနေရာမှာ အများပြည်သူသွားလာနေကျလမ်းဖြစ်ကြောင်း ရပ်ကွက်လူကြီး ဦးဝင်းကိုအား စုံစမ်း မေးမြန်း၍ တရားလိုက ဝယ်ယူခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုဖြတ်လမ်းကို မိမိဝယ်ယူနေထိုင်ကတည်းက အသုံးပြုခဲ့သည်မှာ ၆ နှစ်ခန့်ရှိပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ယခင်ကတည်းက လူအများသွားလာခဲ့ကြကြောင်း၊ ယခုအခါ ဦးထူးတို့ က အဆိုပါလမ်းကို ပိတ်ဆို့လိုက်ခြင်းကြောင့် တရားလိုသည် မိခင်နေအိမ်ခြံအတွင်းမှဖြတ်၍ အများပြည်သူ သွားသည့်လမ်းဘက်သို့ထွက်ရပြီး ထိုမှ မင်းကြီးလမ်းမဘက်သို့ ဝင်ထွက်သွားလာနေရသည်မှာ တစ်နှစ်ခန့် ရှိပြီဖြစ်ကြောင်း တရားလို၏ပြန်လှန်ထွက်ဆိုချက်အရ တွေ့ရသည်။

ဒေါ်သန်းဆွေ (လိုပြ-၂)နှင့် ဒေါ်ခင်ထွေး (လိုပြ-၃) တို့ညီအစ်မသည် ၎င်းတို့ခြံအမှတ်(၂၉) ထဲမှ တရားလိုအား မြေကွက်ကို စိတ်ပိုင်းရောင်းချခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့က အချင်းဖြစ်လမ်းမှာ ဦးစံသိန်းဆိုသူက ဖောက်လုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ထိုလမ်းမှဝင်လာလျှင် ထိပ်ပိုင်း၌ နတ်စင်ရှိပြီး ဆက်သွားလျှင် ဦးဖိုးထွန်းလမ်းအထိ ပေါက်ကြောင်း၊ ဖခင် ဦးမြ၏ခြံအမှတ်(၂၉) ထဲတွင် မိမိတို့အိမ်အပါအဝင် အိမ် ၅ လုံးတည်ရှိကြောင်း၊ ထိုလမ်းမှာ မိမိတို့နှင့် တရားလို၏အိမ်ရှေ့တွင်တည်ရှိသောကြောင့် ထိုလမ်းမှ မင်းကြီးလမ်းဘက်သို့ ဝင်ထွက် သွားလာခဲ့ကြကြောင်း၊ တရားပြိုင်တို့က ထိုလမ်းကိုပိတ်ဆို့လိုက်သောကြောင့် မိမိတို့မြေကွက်ထဲတွင် ဝယ်ယူ နေထိုင်သူများသည် ဒေါ်တင်၏အိမ်ခေါင်းရင်းဘက်ရှိလမ်းမှ မင်းကြီးလမ်းသို့ထွက်ရကြောင်း၊ ဒေါ်ခင်ထွေး၏နေအိမ်၊ ဒေါ်သန်းဆွေ၏နေအိမ်၊ တရားလို၏နေအိမ်၊ တရားလို၏မိဘအိမ်၊ ဦးဘမြင့်၏နေအိမ် ၅ လုံးမှာ မင်းကြီးလမ်းကို မျက်နှာမူနေသောအိမ်များမဟုတ်ဘဲ နောက်ဘက်ကုန်းပေါ်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသောအိမ်များဖြစ်ကြောင်း၊ အချင်းဖြစ် ဖြတ်လမ်းကြားကို ကုန်းပေါ်မှ အိမ် ၅ လုံးအပါအဝင် အခြားသူများ အသုံးပြုကြကြောင်းဖြင့် ထွက်ဆိုသည်ကိုတွေ့ရသည်။

တရားလို၏မိခင် ဒေါ်ရင်ရင်ရွှေ (လိုပြ-၄)သည် အဆိုပါ ခြံအမှတ်(၂၉) ထဲတွင် ၂၀၀၂ ခုနှစ်၌ ဝယ်ယူနေထိုင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ ၎င်းက ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် တရားလိုက ထိုခြံထဲတွင် မြေကွက်ဝယ်ရာ ထိုမြေကွက်ရှေ့ရှိ နတ်စင်သို့သွားသည့်လမ်းမှပင် အိမ်ဆောက်ပစ္စည်းများ သယ်ယူခဲ့ကြောင်း၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ရာအိမ်မှူးဦးဝင်းကို ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ၂ နှစ်ခန့်တွင် တရားပြိုင်တို့က အဆိုပါလမ်းကို ပိတ်လိုက်ကြောင်း မိမိသည် ဒေါ်တင်၏အိမ်ခေါင်းရင်းဘက်ရှိ လမ်းမှသာ အမြဲ အဝင်အထွက်ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်းဖြင့် ထွက်ဆိုသည်ကိုတွေ့ရသည်။

၃၁-၁-၂၀၁၁ ရက်စွဲပါ (မယက) ဥက္ကဋ္ဌမှ (ရယက) ဥက္ကဋ္ဌထံသို့ အကြောင်းကြားစာ (သက်သေခံအမှတ်-၈) တွင် တရားလို၏တိုင်ကြားချက်ကို (မယက)က ဖွဲ့စည်းပေးသောအဖွဲ့မှ သက်သေများ စစ်ဆေးခြင်း၊ (မယက) ဥက္ကဋ္ဌနှင့် စည်ပင်သာယာရေးအဖွဲ့၊ (ရယက)တို့က ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ရာတွင် အချင်းဖြစ်လမ်းသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာက အသုံးပြုတည်ရှိခဲ့သည့် လမ်းတစ်လမ်း ဖြစ်သည့်အပြင် တရားပြိုင်များအနေဖြင့် မြေပိုင်ဆိုင်မှုအထောက်အထား ခိုင်မာစွာတင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း

စိစစ်တွေ့ရှိရသည့်အတွက် အဆိုပါလမ်းကို တိုင်ကြားသူအပါအဝင် အများပြည်သူအလွယ်တကူ သွားလာ နိုင်ရေး၊ မီးဘေးနှင့် ဘာသာရေးကိစ္စများအတွက် အသုံးပြုနိုင်ရေးတို့အတွက် ယခင်တည်ရှိခဲ့သည့်အတိုင်း ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ပေးရန်နှင့် တရားပြိုင်တို့၏နေအိမ်များ လုံခြုံရေးအတွက် တံခါးအဖွင့်အပိတ်ပြုလုပ်ခွင့် ပြုရေးအတွက် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရန် အကြောင်းကြားခဲ့ကြောင်းတွေ့ရသည်။

တရားပြိုင် ဦးမြဦးက ဖခင် ဦးထူးနှင့် ၎င်းတို့အိမ်ကြားတွင် လမ်းမရှိကြောင်း၊ တရားလို၏ခင်ပွန်းက ဖခင်၏ခြံအတွင်းမှ ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့်ပြုရန် ခွင့်တောင်းသဖြင့် ၎င်းတစ်ဦးတည်းကိုသာ ခွင့်ပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ နောက်ပိုင်း ခြံဝင်းလုံခြုံရေးအတွက် ဖြတ်သန်းခွင့်မပြုတော့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဒေါ်တင်နေအိမ် ခြံဝင်းခေါင်းရင်းဘက်ရှိလမ်းမှာ အများသူငါသွားလာသည့်လမ်းဖြစ်ကြောင်း၊ တရားလိုတို့နေထိုင်ရာ မြေကွက် မှာ မိမိတို့ခြံနောက်ဘက်ကုန်းမြင့်ပိုင်းဖြစ်ကြောင်း၊ တရားလိုမိသားစုသည် တရားလို၏မိခင်ခြံထဲမှ ဖြတ်သန်း ၍ အများသွားလာသည့်လမ်းအတိုင်း ဝင်ထွက်သွားလာရကြောင်းဖြင့် ထွက်ဆိုသည်။

အချင်းဖြစ်ပွားသည့် အင်းစိန်မြို့နယ်၊ တောင်သူကုန်းရပ်၊ မင်းကြီးလမ်းနှင့်ကပ်လျက် အရှေ့ဘက်၌ ခြံမြေအမှတ်(၃၀၃)၊ တရားပြိုင် ဦးထူးနှင့်သား ဦးမြဦးတို့၏နေအိမ်များတည်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏နောက်ကျော ဘက် ကုန်းမြင့်နေရာတွင် ဒေါ်သန်းဆွေ (လိပြ-၂)၊ ဒေါ်ခင်ထွေး (လိပြ-၃) တို့၏ဖခင် ဦးမြ၏ခြံမြေ အမှတ်(၂၉)တည်ရှိသည်။ ထိုခြံမြေအမှတ် (၂၉)သည် မင်းကြီးလမ်းသို့ တိုက်ရိုက်မပေါက်ချေ။ ခြံမြေအမှတ် (၂၉) ကို ဒေါ်ဝင်းဝင်းစိုးပါ ၇ ဦးတို့က စိတ်ပိုင်းရောင်းချခဲ့ရာ တရားလို၏မိခင် ဒေါ်ရင်ရင်ရွှေ၊ ဦးဘမြင့် နှင့် တရားလိုဒေါ်ဖြူဖြူမာတို့က အသီးသီးဝယ်ယူနေထိုင်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

တရားလိုဒေါ်ဖြူဖြူမာသည် ခြံမြေအမှတ်(၂၉) ထဲတွင် ၎င်းမြေကွက်ဝယ်ယူပြီး အိမ်ဆောက်လုပ် နေထိုင်သည့် ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှစတင်၍ ၎င်းအိမ်ရှေ့ဘက်တွင်တည်ရှိသော ခြံမြေအမှတ်(၃၀၃) တရားပြိုင် ဦးထူးနှင့် ဦးမြဦးတို့နေအိမ်နစ်လုံးကြားရှိ ဖြတ်လမ်းမှတစ်ဆင့် မင်းကြီးလမ်းသို့ ဝင်ထွက်သွားလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုခြံမြေအမှတ်(၂၉) ထဲတွင် နေထိုင်သူ မူလပိုင်ရှင် ဒေါ်သန်းဆွေ၊ ဒေါ်ခင်ထွေးတို့ညီအစ်မများ နေအိမ်သည်လည်း အဆိုပါဖြတ်လမ်းမှတစ်ဆင့် မင်းကြီးလမ်းသို့ဝင်ထွက်လျှင် ပိုမိုအဆင်ပြေသောကြောင့် ၎င်းတို့သည်လည်း အဆိုပါ ဖြတ်လမ်းမှ ဝင်ထွက်ကြကြောင်း၊ တရားပြိုင်တို့နေအိမ်များ၏နောက်ကျောဘက် ကုန်းပေါ်တွင် တည်ရှိသော တရားလို ဒေါ်ဖြူဖြူမာ၏နေအိမ်အပါအဝင် နေအိမ်များတွင် နေထိုင်သူများနှင့် အခြားသူများသည် အချင်းဖြစ်လမ်းမှပင် မင်းကြီးလမ်းသို့ဝင်ထွက်သွားလာအသုံးပြုခဲ့ကြကြောင်း သက်သေခံ ချက်များအရ ပေါ်ပေါက်သည်။

ထို့ကြောင့် အယူခံတရားပြိုင်များ၏နေအိမ်နစ်လုံးကြားတွင်တည်ရှိသော တရားလိုစွဲဆိုသည့် အချင်း ဖြစ် ဖြတ်လမ်းသည် အများပြည်သူသွားလာသည့်လမ်းဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပေါ်ပေါက်သည်။

ကာလ စည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂(၅) တွင် "easement" "သုံးစွဲခွင့်" ကို ဤသို့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသည်။

"easement" includes a right not arising from contract, by which one person is entitled to remove and appropriate for his own profit any part of the soil belonging to another or anything growing in, or attached to or subsisting upon, the land of another;

TAN SIT SHAN Vs U PO NYUN AND ANOTHER အမှု^(၁) "easement" တွင် သုံးစွဲခွင့်နှင့်

စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းပြထားသည်-

"An easement is a right which the owner or occupier of certain lands possesses in respect of certain other land not his own."

ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂(၅)နှင့် စီရင်ထုံးပါ "သုံးစွဲခွင့်" ဆိုသည်မှာ တစ်ဦးတစ်ယောက် သောသူက သူတစ်ပါးပိုင်သောမြေကို မိမိအကျိုးအတွက် သုံးစွဲခွင့်ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။

ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ တွင် အခွင့်အရေးအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုံးစွဲခွင့်အနေ ဖြင့်လည်းကောင်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟုဆိုသော သူတစ်ဦးတစ်ယောက်က နှစ်ပေါင်း ၂၀ အဆက်မပြတ် အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ လမ်းသွားလာခွင့်ကို အထင်အရှားခံစားခဲ့လျှင် ယင်းသွားလာခွင့်အခွင့်အရေးသည် အကန့်အသတ်မရှိသည့်အပြင် ပျက်ပြားခြင်းမရှိသော အခွင့်အရေးဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

လမ်းသွားလာခွင့်တွင် ပုဂ္ဂလိကသွားလာခွင့် (Private rights-of-way) နှင့် အများပြည်သူသွားလာခွင့် (Public rights-of-way) ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ မောင်သာစံနှင့် ဦးစံဝင်း အမှု(၂) တွင် ပုဂ္ဂလိကသွားလာခွင့် (Private rights-of-way) နှင့် အများပြည်သူသွားလာခွင့် (Public rights-of-way) တို့ ခြားနားပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းပြထားသည်။

"ပုဂ္ဂလိကသွားလာခွင့် (Private rights-of-way) တောင်းဆိုသည့်အမှုတွင် ကာလစည်းကမ်း သတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆(၁) တွင် ဖော်ပြထားသည့် နှစ်ပေါင်း ၂၀ အဆက်မပြတ်အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ အထင်အရှားခံစားခဲ့ကြောင်းကို ပြသရမည်ဖြစ်သည်။ အများပြည်သူသွားလာခွင့် (Public rights-of-way) တောင်းဆိုသူအနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့သုံးစွဲသည့်အချိန်ကာလကိုပြသရန် မလိုပေ။"

ယခုအမှုတွင် တရားလိုဒေါ်ဖြူဖြူမာက တရားပြိုင်များအပေါ် နှစ်ပေါင်းများစွာ အများသွားလာအသုံးပြု ခဲ့သောလမ်းဖြစ်ကြောင်း မြက်ဟကြေညာပေးရန် စွဲဆိုခြင်းဖြစ်၍လည်းကောင်း၊ သက်သေခံချက်များအရ လည်းကောင်း ဒေါ်ဖြူဖြူမာစွဲဆိုသောအမှုသည် အများပြည်သူသွားလာခွင့် (Public rights-of-way) ကို အခြေပြု၍ သက်သာခွင့်တောင်းဆိုခြင်းဖြစ်ကြောင်း မြင်သာသည်။ ပုဂ္ဂလိကသွားလာခွင့် (Private rights-of-way) ကို အခြေပြု၍ သက်သာခွင့် တောင်းဆိုခြင်းမဟုတ်ပေ။

ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆(၁) ဒုတိယပိုဒ်တွင်ပါရှိသည့် တစ်ဦးတစ်ယောက်က နှစ်ပေါင်း ၂၀ အဆက်မပြတ်အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ ခံစားခဲ့သည့်ကိစ္စမှာ အများပြည်သူသွားလာခွင့် (Public rights-of-way) နှင့် မသက်ဆိုင်ပေ။ ပုဂ္ဂလိကသွားလာခွင့် (Private rights-of-way) နှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ တရားလို ဒေါ်ဖြူဖြူမာစွဲဆိုသောအမှုမှာ ကာလစည်းကမ်းသတ် အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၆(၁) နှင့် အကျိုးမဝင်ကြောင်းထင်ရှား၍ တရားလို ဒေါ်ဖြူဖြူမာသည် အချင်းဖြစ်လမ်းကို နှစ်ပေါင်း ၂၀ အဆက်မပြတ် အနှောင့်အယှက်မရှိဘဲ ခံစားအသုံးပြုခဲ့ကြောင်း သက်သေထင်ရှားပြရန် အကြောင်းမရှိချေ။

ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က တရားလိုသည် ၎င်းတစ်ဦးတည်း၏သွားလာခွင့် အတွက် ဤအမှုစွဲဆိုခြင်းဖြစ်၍ ပုဂ္ဂလိကသွားလာခွင့်ဖြစ်သဖြင့် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ နှင့်သက်ဆိုင်ကြောင်း၊ ယင်းအခွင့်အရေးကိုရရန် တရားလိုအနေဖြင့် အချင်းဖြစ်လမ်းကို တရားမစွဲမီ အနှစ် ၂၀ ကာလအပိုင်းအခြားခံစားခွင့်ရှိကြောင်း သက်သေထင်ရှားပြရန်တာဝန်ရှိကြောင်း၊ တရားလိုသည် အချင်းဖြစ်လမ်းတွင် အနှစ် ၂၀ ကာလအပိုင်းအခြားခံစားခွင့်မရရှိသေးသောကြောင့် ၎င်းတောင်းဆိုသည့်

သက်သာခွင့်မရနိုင်ကြောင်း သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်သည်ဟုမဆိုသာချေ။

ထို့ကြောင့် ကြားနာခဲ့သည့်ပြဿနာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ “မူလရုံးတရားလိုသည် အချင်းဖြစ်လမ်းသွားလာပိုင်ခွင့်ကို ပုဂ္ဂလိကသွားလာပိုင်ခွင့်အရ စွဲဆိုခြင်းဖြစ်သဖြင့် ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆(၁) အရ အနှစ် ၂၀ ကာလအပိုင်းအခြားခံစားခွင့်ရှိရန်လိုအပ်ကြောင်း၊ ထိုအနှစ် ၂၀ ကာလအပိုင်းအခြားခံစားခွင့်မရှိသေးသောကြောင့် တရားလိုတောင်းဆိုသည့် သက်သာခွင့်မရနိုင်ကြောင်း ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ကောက်ယူသုံးသပ်၍ မူလရုံးတရားလိုစွဲဆိုမှုကို ပလပ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်ခြင်းမရှိကြောင်း” ဖြေဆိုလိုက်သည်။

ဤတရားမအထူးအယူခံမှုကိုခွင့်ပြု၍ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကို ပယ်ဖျက်လိုက်ပြီး ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်၏ စီရင်ချက်နှင့်ဒီကရီကို တရားရုံးအဆင့်ဆင့် စရိတ်နှင့်တကွ ပြန်လည်အတည်ပြုသည်။

ရှေ့နေစရိတ် ကျပ် ၅၀၀၀၀/- သတ်မှတ်သည်။

(ထွန်းထွန်းဦး)
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်

(သာဌေး)	(စိုးညွန့်)	(မြသိမ်း)
တရားသူကြီး	တရားသူကြီး	တရားသူကြီး
(မြင့်အောင်)	(အောင်ဇော်သိန်း)	(မြင့်ဟန်)
တရားသူကြီး	တရားသူကြီး	တရားသူကြီး

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်
၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ တရားမအထူးအယူခံမှုအမှတ် ၁၆

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၂၀ တွင် ချမှတ်ခဲ့သော ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၄ ရက်စွဲပါ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကိုအယူခံမှု။

ဦးအောင်မြင့်ဦး နှင့် ဦးနိုင်ဝင်း

အယူခံတရားလို

အယူခံတရားလိုအတွက်

- ဦးဇော်မင်းဦး၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

အယူခံတရားပြိုင်အတွက်

- ဦးဝင်းဖေ၊ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ

အယူခံတရားပြိုင်

စီရင်ချက်

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၉ ရက် ပုသိမ်ကြီးမြို့နယ်တရားရုံး၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ တရားမကြီးမှုအမှတ် ၂၅ တွင် ဦးနိုင်ဝင်းက ဦးအောင်မြင့်ဦး အပေါ် လိမ်လည်ရယူသွားသော ငွေကျပ် ၆၅ သိန်းနှင့် နစ်နာကြေးငွေကျပ်သိန်း ၃၀၊ စုစုပေါင်းငွေကျပ် ၉၅ သိန်း ရလိုမှုစွဲဆိုရာ ငွေကျပ် ၉၅ သိန်းပေးစေရန် ဒီကရီချမှတ်ခဲ့သည်။ တရားပြိုင် ဦးအောင်မြင့်ဦးက မန္တလေးခရိုင်တရားရုံးသို့ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမအယူခံမှုအမှတ် ၂၇ တွင် အယူခံရာ အယူခံမှုကိုခွင့်ပြုပြီး တရားလိုစွဲဆိုမှုကို ပယ်ပစ်ခဲ့သည်။ တရားလိုဦးနိုင်ဝင်းက မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်သို့ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ တရားမဒုတိယအယူခံမှုအမှတ် ၅၉ တွင်အယူခံရာ အယူခံမှုကိုခွင့်ပြုပြီး မြို့နယ်တရားရုံး၏ ဒီကရီကို ပြန်လည်အတည်ပြုသဖြင့် ဦးအောင်မြင့်ဦးက ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမ အယူခံမှုအမှတ် ၂၀ တွင် အယူခံတင်သွင်းသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က အယူခံမှုကို ပယ်လိုက်သောကြောင့် ဦးအောင်မြင့်ဦးက အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုရန် ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ တရားမအထွေထွေလျှောက်လွှာ (အထူး) အမှတ် ၃၈၂ တွင် လျှောက်ထားသောအခါ အောက်ပါပြဿနာများကို ပြန်လည်စိစစ်ကြားနာနိုင်ရန် အထူးအယူခံဝင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်-

“၁။ ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နစ်နာစေသည့်အတွက် လျော်ကြေးရလိုမှုတွင် နစ်နာစေသည့်ရက်ကို ပြစ်မှုတရားရုံးမှ စီရင်ချက်ချမှတ်သည့်နေ့မှ ကာလစည်းကမ်းသတ် ရေတွက်ခြင်းသည် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ။

၂။ လိမ်လည်ရယူသွားသောငွေနှင့် နစ်နာကြေးငွေရလိုမှုစွဲဆိုရာတွင် အောင်မြေသာစံမြို့နယ် တရားရုံး ပြစ်မှုကြီးအမှတ် ၂၁၀/၂၀၀၈ အမှုတွင် အမိန့်ချမှတ်သည့် ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့မှစ၍ ကာလစည်းကမ်းသတ်ကို ရေတွက်ရန်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် တရားလိုစွဲဆိုသောအမှုသည် ကာလစည်းကမ်းသတ်ကျော်လွန်ခြင်းမရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည့် တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် မှန်ကန်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ။ ”

အယူခံတရားလို၏ရှေ့နေက အယူခံတရားပြိုင်စွဲဆိုသောအမှုမှာ ကာလစည်းကမ်းသတ် အက်ဥပဒေ ပထမဇယားအပိုဒ် ၄၉ နှင့်သက်ဆိုင်သည်ဟု တရားရုံးအဆင့်ဆင့်က တစ်သဘောတည်းဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြကြောင်း၊ အယူခံတရားပြိုင်သည် မတရားနစ်နာမှုအတွက် လျော်ကြေးရရန် ၎င်းအား ရှမ်းစတားဂျစ်ကား အစားပေးခဲ့သည့် တိုယိုတာကိုရိုလာကားကို အလုံရဲစခန်းက ပြစ်မှုဖြင့် သိမ်းဆည်းသည့် ၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့မှစ၍ ၃နှစ်အတွင်းတရားစွဲဆိုရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ တရားလွှတ်တော်နှင့်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့က အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တရားရုံး၊ ပြစ်မှုကြီးအမှတ် ၂၁၀/၂၀၀၈ တွင် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သော ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့မှစတင်၍ ကာလစည်းကမ်းသတ်ကိုရေတွက်ကာ တရားစွဲဆိုသည့် ၂၁-၁-၂၀၁၁ နေ့တွင် စည်းကမ်းသတ်ကာလမကျော်လွန်သေးကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းသည် အဆိုပါဥပဒေအပိုဒ် ၄၉ နှင့်ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း၊ မင်္ဂလာသုခ ဆန်စက်လီမိတက်နှင့် ဦးသန်းစိန် အမှု^(၁)၊ မောင်ဘိုးနွယ် နှင့်မဖွားမြို့ အမှု^(၂)၊ ဒေါက်တာမြင့်အောင်နှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်ပါ ၃ အမှု^(၃)တို့အရ ပြစ်မှုကြောင်းစွဲဆိုပြီးမှတရားမကြောင်းစွဲဆိုရန် သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိကြောင်း၊ ကာလစည်းကမ်းသတ်ကို ရာဇဝတ်တရားရုံးက ပြစ်မှုထင်ရှား စီရင်သည့်နေ့မှ စ၍ ရေတွက်ခြင်းသည် မှားယွင်းကြောင်း၊ တရားလိုအား နစ်နာအောင်ပြုလုပ်သည့်နေ့မှစ၍ ကာလစည်းကမ်းသတ်ကို ရေတွက်ရန် ဖြစ်ကြောင်း ထုံးပြညွှန်ပြထားကြောင်း၊ အယူခံတရားပြိုင်အား အယူခံတရားလိုက ဂျစ်ကားအစားတန်ဖိုး သင့်ပေးခဲ့သော တိုယိုတာကိုရိုလာ ကားကို ရန်ကုန်မြို့၊ အလုံရဲစခန်းမှ ၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့တွင် အမှုဖြင့် သိမ်းဆည်းသွားသဖြင့် ထိုနေ့တွင် အယူခံတရားပြိုင်သည် ပစ္စည်းနစ်နာဆုံးရှုံးသွားခြင်းဖြစ်၍ ကာလ စည်းကမ်းသတ်ကို အဆိုပါ ၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့မှစတင်ရေတွက်ရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ အမှုစွဲဆိုသည့် ၂၁-၁-၂၀၁၁နေ့တွင် ကာလစည်းကမ်းသတ် ၇ လ ကျော်လွန်နေကြောင်း၊ ထို့ကြောင့်တရားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့က အယူခံတရားပြိုင်အား နစ်နာစေသည့်နေ့ကို ပြစ်မှုတရားရုံးမှ စီရင်ချက် ချမှတ်သည့်နေ့မှ စတင် ရေတွက်ခြင်းသည် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှုမရှိကြောင်း၊ ဤအယူခံမှုကိုခွင့်ပြုပြီး အယူခံတရားပြိုင်စွဲဆိုမှုကို ပယ်ပစ်သင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အယူခံတရားပြိုင်၏ရှေ့နေက အယူခံတရားလိုသည် အယူခံတရားပြိုင်၏ရှမ်းစတားဂျစ်ကားကို ယူသွားပြီး ပြန်မပေးသဖြင့် ပုသိမ်ကြီးရဲစခန်းတွင် အမှုဖွင့်ခဲ့ကြောင်း၊ အယူခံတရားလိုက ဂျစ်ကားအစား တိုယိုတာ ကိုရိုလာယာဉ်ကို သက်သေခံအမှတ်(ခ) စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ပေးခဲ့ပြီးနောက် အဆိုပါယာဉ်ကို အလုံရဲစခန်းက အမှုဖြင့်သိမ်းဆည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တရားရုံးတွင် ပြစ်မှုကြောင်းဖြင့် အယူခံ တရားလိုအပေါ် တရားစွဲဆိုရာ တရားရုံးက အမိန့်ချမှတ်ခဲ့သော ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့သည် ကာလ စည်းကမ်းသတ် အက်ဥပဒေ ပထမ ဇယား အပိုဒ် ၄၉ အရ အယူခံ တရားပြိုင်အား မတရား နစ်နာမှု ဖြစ်စေသည့်အတွက် အယူခံ တရားရုံးများက ထို ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့မှ စ၍ စည်းကမ်းသတ် ကာလ ရေတွက်ခဲ့ခြင်းသည် မှားယွင်းမှု မရှိကြောင်း၊ ပြစ်မှုကြောင်း အရ စွဲဆိုမှုတွင် ရှမ်းစတား ဂျစ်ကားကို သက်သေခံ ပစ္စည်းအဖြစ် တရားစွဲအဖွဲ့အစည်းက တင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိ၍ တရားရုံးက ယာဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ အမိန့်ချမှတ်နိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် အယူခံတရားပြိုင်

(၁) ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၇၉၄ (ရုံးချုပ်)။
 (၂) ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၁၆၃။
 (၃) ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ထုံး၊ စာ-၁၀၇။

၏နစ်နာမှုကို ကုစားပေးနိုင်ခြင်း မရှိကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် တရားမကြောင်းအရ တရားစွဲဆိုခြင်းဖြစ်သည့် အတွက် အယူခံတရားပြိုင်၏နစ်နာမှုကို တရားလွှတ်တော်နှင့်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့က ဥပဒေနှင့်အညီ ရထိုက်ကြောင်းဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်မှုရှိကြောင်း၊ ဤအထူးအယူခံမှုကို ပလပ် သင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်လဲတင်ပြသည်။

အဆိုလွှာအရ တရားလိုသည် ကားဝယ်လိုသဖြင့် တရားပြိုင်နှင့်အတူ တောင်ကြီးမြို့သို့သွားရောက်ခဲ့ ကြောင်း၊ တောင်ကြီးမြို့တွင် ရှမ်းစတားဂျစ် ယာယီနံပါတ်ကို ငွေကျပ် ၆၅ သိန်းဖြင့် ဝယ်ယူသည်ဟုဆိုပြီး တရားပြိုင်ကတရားလိုထံ ၁၂-၅-၂၀၀၆ ရက်စွဲပါစာချုပ်နှင့် ကားကိုပေး၍ မန္တလေးသို့ပြန်ခဲ့ကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် တရားပြိုင်က ကားကြိုခိုင်ရေးပြုလုပ်ရန် အကြောင်းပြ၍ ကားကိုယူဆောင်သွားပြီး ပြန်မပေးဘဲ တိမ်းရှောင်သွားကြောင်း၊ တရားလိုက ပုသိမ်ကြီးရဲစခန်းတွင် အမှုဖွင့်တိုင်ကြားရာ တရားပြိုင်က ရှမ်းစတား ဂျစ်ကားအစား တိုယိုတာ ကိုရိုလာကားကို ကျပ်သိန်း ၆၀ တန်ဖိုးထားပြီး ပေးအပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့တွင် အလုံရဲစခန်းက အဆိုပါကားကို အမှုဖြင့်လာရောက်သိမ်းဆည်းသွားကြောင်း၊ တရားပြိုင်အပေါ် အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တရားရုံးတွင် ပြစ်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့ရာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာပုဒ်မ ၄၂၀ ဖြင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့ကြောင်း၊ တရားပြိုင်က မန္တလေးခရိုင်တရားရုံး၊ တိုင်းတရားရုံးများသို့ အယူခံ၊ ပြင်ဆင်မှုများ တင်သွင်းခဲ့သော်လည်း ပလပ်ခံရကြောင်း၊ မန္တလေးတိုင်းတရားရုံးတွင် ပြင်ဆင်မှုကို ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် ၇-၁-၂၀၁၀ နေ့မှ စ၍ တရားစွဲရန်အကြောင်း ပေါ်ပေါက်ကြောင်း၊ ဆုံးရှုံးငွေကျပ် ၆၅ သိန်းနှင့် နစ်နာကြေးကျပ်သိန်း ၃၀ ရထိုက်ကြောင်းဖြင့် အဆိုပြုစွဲဆိုသည်။

တရားပြိုင်က ရှမ်းစတားဂျစ်ကားကို တရားပြိုင်ကဝယ်ယူခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ တိုယိုတာကိုရိုလာကား ကို အစားပေးခြင်းမဟုတ်ကြောင်း၊ ရဲစခန်းတွင်အာမခံအဖြစ်ထားခဲ့ခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ တရားပြိုင်က ကားယူဆောင်သွားသည်ဆိုသောနေ့မှစ၍ ကာလစည်းကမ်းသတ်ရေတွက်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ကာလ စည်းကမ်းသတ်ကျော်လွန်နေကြောင်းဖြင့် ချေပသည်။

မူလမြို့နယ်တရားရုံးက ငြင်းချက်အမှတ်(၁) တွင် “ဤအမှုစွဲဆိုခြင်းသည် ကာလစည်းကမ်းသတ် ကျော်လွန်နေသည်ဆိုခြင်းမှန်သလား” ဟူ၍ ငြင်းချက်ထုတ်စစ်ဆေးခဲ့သည်။

မူလမြို့နယ်တရားရုံးက မန္တလေးတိုင်းတရားရုံး၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာပြင်ဆင်မှုအမှတ် ၄၇၂/၂၀၀၉ တွင် အမိန့်ချမှတ်သည့် ၇-၁-၂၀၁၀ ရက်မှစ၍ တရားလိုက အမှုစွဲဆိုရန် အကြောင်းပေါ်ပေါက်ကြောင်း၊ ကာလ စည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေပထမဇယားအပိုဒ် ၄၉ အရ ရွှေ့ပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို လက်ရောက် ရလိုမှု သို့မဟုတ်၊ ထိုပစ္စည်းကို မတရားရယူသည့်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ မတရားနစ်နာစေသည့် အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ မတရားသဖြင့် သိမ်းယူထားသည့်အတွက်သော်လည်းကောင်း လျော်ကြေးငွေ ရလိုမှုတွင် ပစ္စည်းကို မတရားသဖြင့် ရယူသည့်အခါမှစ၍လည်းကောင်း၊ နစ်နာစေသည့်အခါမှစ၍ လည်းကောင်း၊ မပေး မအပ်သိမ်းယူထား၍ မတရားဖြစ်လာသည့်အခါမှစ၍လည်းကောင်း ၃ နှစ်အတွင်း တရားစွဲဆိုရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ တရားလိုသည် ယခုအမှုကို ၂၁-၁-၂၀၁၁ နေ့တွင် စွဲဆိုလာခြင်းဖြစ်၍ ၇-၁-၂၀၁၀ နေ့မှစ၍ ရေတွက်လျှင် ၃ နှစ်မကျော်လွန်ကြောင်း သုံးသပ်၍ ကာလစည်းကမ်းသတ် ကျော်လွန်ခြင်း မရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

မန္တလေးခရိုင်တရားရုံးက တရားလို၏နစ်နာမှုအတွက် လျော်ကြေးကို ရှမ်းစတား ဂျစ်ကားအစား ပေးခဲ့သည့် တိုယိုတာ ကိုရိုလာကားကို ရန်ကုန်မြို့ အလုံရဲစခန်းကအမှုဖြင့် သိမ်းဆည်းသွားသည့်

၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့မှစ၍ ၃ နှစ်အတွင်း တရားစွဲဆိုရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ တရားလိုက ၂၁-၁-၂၀၁၁ နေ့တွင် စွဲဆိုခဲ့ခြင်းကြောင့် ကာလစည်းကမ်းသတ် ၇ လကျော်လွန်နေပြီဖြစ်ကြောင်းသုံးသပ်ကာ တရားလိုစွဲဆိုမှုကို ပလပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်က အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တရားရုံး၊ ပြစ်မှုကြီးအမှတ် ၂၁၀/၂၀၀၈ တွင် အမိန့်ချမှတ်သော ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့တွင်မှ တရားလိုသည် ၎င်းထံမှလိမ်လည်၍ ငွေယူသွားခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကားပြန်လည်မရရှိသဖြင့် ထိုနေ့တွင်မှ နစ်နာသည့်အကြောင်း ပေါ်ပေါက်ကြောင်း၊ ထို ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့မှစ၍ရေတွက်လျှင် ကာလစည်းကမ်းသတ်ကျော်လွန်ခြင်းမရှိကြောင်း ကောက်ယူဆုံးဖြတ် ခဲ့သည်။

ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ပြစ်မှုတွင်ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသော ပစ္စည်းနှင့်ငွေတို့ကို နစ်နာသူ သို့မဟုတ်၊ ရထိုက်သူထံ ပြန်လည်ပေးအပ်စေသည့်အမိန့်ချမှတ်ရကြောင်း၊ တရားလိုစွဲဆိုခဲ့သော ပြစ်မှုတွင် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ထားသည်ကိုမတွေ့ရကြောင်း၊ ထိုအမှုတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကား သို့မဟုတ်၊ ငွေကို တရားလိုသို့ ပြန်လည်ပေးအပ်သည့်အမိန့်ချမှတ်မည်ဆိုပါက တရားလိုသည် နစ်နာရန် အကြောင်းရှိမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တရားရုံး၊ ပြစ်မှုကြီးအတွက် ၂၁၀/၂၀၀၈ တွင် အမိန့်ချမှတ်သည့် ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့မှစ၍ တရားလိုသည် ကားလည်းမရ၊ ငွေလည်းမရ သဖြင့် နစ်နာကြောင်းပေါ်ပေါက်သဖြင့် ထိုနေ့မှစ၍ စည်းကမ်းသတ်ကာလရေတွက်ခဲ့သော တရားလွှတ်တော် ၏ဆုံးဖြတ်ချက်မှာ မှားယွင်းမှုမရှိဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ရွှေပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းကို ရလိုမှု သို့မဟုတ်၊ ထိုပစ္စည်းကို မတရားရယူခြင်းအတွက်လည်းကောင်း၊ မတရားနစ်နာစေခြင်းအတွက်လည်းကောင်း၊ x x x လျော်ကြေးငွေရလိုမှုအတွက် တရားစွဲဆိုရန်ကာလ စည်းကမ်းသတ်ကို ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေ ပထမဇယားအပိုဒ် ၄၉ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေ ပထမဇယားအပိုဒ် ၄၉ အရ စည်းကမ်းသတ်ကာလကို ပစ္စည်းကို မတရားသဖြင့် ရယူသည့်အခါကစ၍လည်းကောင်း၊ နစ်နာစေသည့်အခါကစ၍လည်းကောင်း၊ မပေးမအပ် သိမ်းထားသူလက်သယ်ထားခြင်းသည် မတရားဖြစ်လာသည့်အခါကစ၍လည်းကောင်း စည်းကမ်းသတ်ကာလ ကို ၃ နှစ်ရေတွက်ရန်ဖြစ်သည်။

ယခုအမှုမှာ အယူခံတရားပြိုင်က လိမ်လည်ရယူသွားသော ငွေကျပ် ၆၅ သိန်းနှင့် နစ်နာကြေးငွေ ကျပ်သိန်း ၃၀ ရလိုမှုစွဲဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ သက်သေခံချက်များအရ အယူခံတရားလိုသည် အယူခံတရားပြိုင် အား ရှမ်းစတားဂျစ်ကားကို ငွေကျပ် ၆၅ သိန်းဖြင့် ဝယ်ယူပေးပြီး ကားကြွခိုင်းရေးပြုလုပ်ရန်အကြောင်းပြ၍ ယူသွားပြီး ရှောင်တိမ်းနေသဖြင့် အယူခံတရားပြိုင်က ပုသိမ်ကြီးရဲစခန်းတွင် အမှုဖွင့်တိုင်ကြားခဲ့သည်။ အယူခံတရားလိုက ယင်းရဲစခန်းတွင် ဂျစ်ကားအစား တိုယိုတာကိုရိုလာယာဉ်အမှတ် ၈/၆၀၂၀ ကို ကျပ်သိန်း ၆၀ တန်ဖိုးသင့်၍ ပေးလျော်ခဲ့သည်။ ထိုပေးလျော်ခဲ့သော တိုယိုတာကိုရိုလာယာဉ်ကို ရန်ကုန်မြို့ အလုံရဲစခန်းက ၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့တွင် အမှုဖြင့် သိမ်းဆည်းသွားကြောင်း ပေါ်ပေါက်သည်။

အယူခံတရားပြိုင်သည် အယူခံတရားလိုအပေါ် လိမ်လည်မှုဖြင့် ပြစ်မှုကြောင်းအရ အောင်မြေသာစံ မြို့နယ်တရားရုံး၊ ပြစ်မှုကြီးအမှတ် ၂၁၀/၂၀၀၈ တွင် စွဲဆိုခဲ့သည်။ အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တရားရုံးက ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့တွင် အယူခံတရားလိုအပေါ် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တရားရုံးက ပြစ်မှုဆိုင်ရာ အမှုတွင် တရားခံအပေါ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်စီရင်ခြင်း၊ သက်သေခံပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမိန့်တစ်စုံတစ်ရာ

ချမှတ်ခြင်းတို့သည် အယူခံတရားလိုက အယူခံတရားပြိုင်အား နစ်နာစေအောင်ပြုလုပ်ခြင်းမဟုတ်ချေ။ အယူခံတရားလိုသည် အမှုအခင်းဖြစ်နေသည့် တိုယိုတာကိုရိုလာယာဉ်ကို အယူခံတရားပြိုင်အား ဂျစ်ကား အစားပေးလျော်ခဲ့ခြင်းကြောင့် အဆိုပါ တိုယိုတာကိုရိုလာယာဉ်ကို ရဲစခန်းမှသိမ်းဆည်းသွားသဖြင့် အယူခံ တရားပြိုင်တွင် နစ်နာမှုစတင်ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အလုံရဲစခန်းက တရားလိုထံမှ တိုယိုတာကိုရိုလာယာဉ်ကို သိမ်းဆည်းသည့် ၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့မှစ၍ စည်းကမ်းသတ်ကာလကို ကာလ စည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေ ပထမဇယားအပိုဒ် ၄၉ အရ ရေတွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို ၁၀-၆-၂၀၀၇ နေ့မှစတင်၍ အယူခံတရားပြိုင်က ဤအမှုကိုစွဲဆိုသည့် ၂၁-၁-၂၀၁၁ နေ့ထိ ရေတွက်လျှင် စည်းကမ်းသတ် ကာလ ၃ နှစ်ထက် ၇ လကျော်လွန်နေပြီဖြစ်သည်။ တရားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တို့က ပြစ်မှုတွင် အမိန့်ချမှတ်သည့် ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့မှစတင်၍ ကာလစည်းကမ်းသတ်ရေတွက်၍ ကာလ စည်းကမ်းသတ်ကျော်လွန်ခြင်းမရှိသေးကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းသည် မှန်ကန်မှုမရှိချေ။

ကာလစည်းကမ်းသတ်ကျော်လွန်ပြီးမှ စွဲဆိုသောတရားမကြီးမှုကို ကာလစည်းကမ်းသတ်အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၃ အရ ပလပ်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ခရိုင်တရားရုံးက အယူခံတရားပြိုင်စွဲဆိုသောအမှုကို ပလပ်ခဲ့ ခြင်းသည် မှန်ကန်သည်ဟုဆိုရပေမည်။

ထို့ကြောင့် ကြားနာခဲ့သောပြဿနာများကို အောက်ပါအတိုင်း ဖြေဆိုလိုက်သည်-

- “၁။ ရွှေပြောင်းနိုင်သောပစ္စည်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နစ်နာစေသည့်အတွက် လျော်ကြေးရလိုမှုတွင် နစ်နာစေ သည့်ရက်ကို ပြစ်မှုတရားရုံးမှ စီရင်ချက်ချမှတ်သည့်နေ့မှ ကာလစည်းကမ်းသတ်ရေတွက်ခြင်း သည် ဥပဒေနှင့်မညီကြောင်း။
- ၂။ လိမ်လည်ရယူသွားသောငွေနှင့် နစ်နာကြေးငွေရလိုမှုစွဲဆိုရာတွင် အောင်မြေသာစံမြို့နယ်တရားရုံး ပြစ်မှုကြီးအမှတ် ၂၁၀/၂၀၀၈ အမှုတွင် အမိန့်ချမှတ်သည့် ၁၈-၆-၂၀၀၉ နေ့မှစ၍ ကာလ စည်းကမ်းသတ်ကို ရေတွက်ရန်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် တရားလိုစွဲဆိုသောအမှုသည် ကာလစည်းကမ်း သတ်ကျော်လွန်ခြင်းမရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်သည့် တိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် မှန်ကန်ခြင်းမရှိကြောင်း။”

ဤတရားမအထူးအယူခံမှုကိုခွင့်ပြု၍ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတရားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရား လွှတ်တော်ချုပ်တို့၏ စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီများကို ပယ်ဖျက်လိုက်ပြီး မန္တလေးခရိုင်တရားရုံး၏ စီရင်ချက်နှင့် ဒီကရီကို စရိတ်နှင့်တကွ ပြန်လည်အတည်ပြုလိုက်သည်။

ရှေ့နေစရိတ် ကျပ် ၅၀၀၀၀/- သတ်မှတ်သည်။

(ထွန်းထွန်းဦး)
ပြည်ထောင်စုတရားသူကြီးချုပ်

(သာဌေး)	(စိုးညွန့်)	(မြသိမ်း)
တရားသူကြီး	တရားသူကြီး	တရားသူကြီး
(မြင့်အောင်)	(အောင်ဇော်သိန်း)	(မြင့်ဟန်)
တရားသူကြီး	တရားသူကြီး	တရားသူကြီး

JUDICIAL JOURNAL

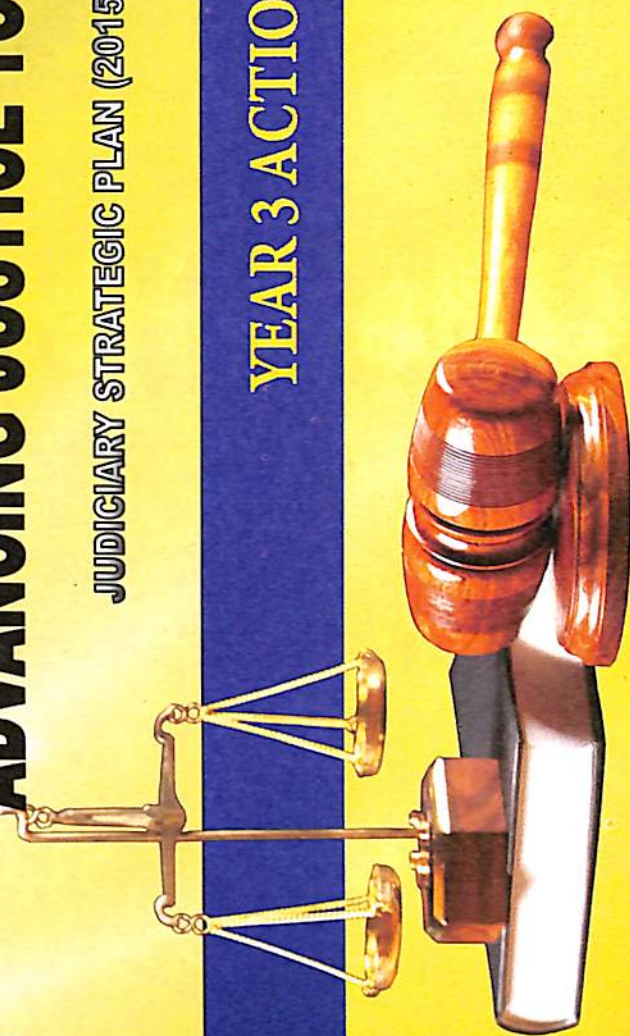
ENGLISH SECTION

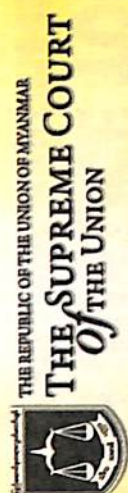

ADVANCING JUSTICE TOGETHER

JUDICIARY STRATEGIC PLAN (2015-2017)

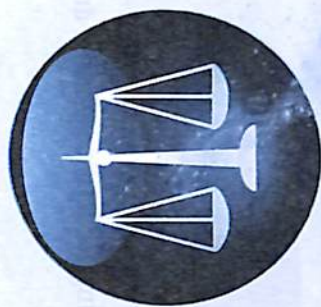
YEAR 3 ACTION PLAN (2017)

ADVANCING JUSTICE TOGETHER
JUDICIARY STRATEGIC PLAN (2015-2017)

YEAR 3 ACTION PLAN (2017)

CONTENTS

	Judiciary Strategic Plan Year 3 Action Plan (2017)	1
	Protect Public Access	5
	Promote Public Awareness	7
	Independence and Accountability	9
	Maintain Commitment to Ensuring Equality, Fairness and Integrity of the Judiciary	11
	Strengthen Efficiency and Timeliness of Case Processing	13
	Abbreviation	16

Judiciary Strategic Plan

Year-Three Action Plan (2017)

With the motto "Advancing Justice Together", the Three-Year Judiciary Strategic Plan (2015-2017) of the Myanmar Judiciary comes to its final year in 2017. Commencing with great momentum, all set of strategic initiatives have been implemented in the prioritized areas since its first year. At the end of each planning year, our key international partners have been invited to the Supreme Court of the Union and briefed about previous activities and requested their proposals that they wished to cooperate with the Supreme Court of the Union in the coming year. The Report on Implementation of Year-One Strategic Action Plan was published and distributed to our partner organizations and countries and also launched on our official website for the public. The main and single reason is to understand more about the activities taken by the Supreme Court of the Union and different levels of Courts in Myanmar for the judicial reform processes.

Within the past two years, many prominent achievements have been made but some tasks are still waiting us to be fulfilled. The first phase of a 'Pilot Courts' program could be implemented in the Toungoo District Court, Hlinethaya Township Court and Hpa-an Township Court, commencing from Year-One (2015). In the 2016 year plan, the expansion of

five additional pilot courts, namely Mawlamyine District Court, Monywa District Court, Chanayetharzan Township Court, Patheingyi Township Court, and Magway Township Court, can be seen as the significant success of the second year of the Judiciary Strategic Plan. Very positive initial results that come out from the Case Management Plan have been found in those pilot courts with a significant reduction of backlog and increase in judicial productivity.

Like the Year-Two action plan, the detail of the Year-Three action plan is shown in this official document. With the strategic objectives, some initiatives that need to be carried out in five Strategic Action Areas are shown as the activities for the final year of the Three-Year Judiciary Strategic Plan. Some tasks can be seen as the continuity of the action plan of the previous year and some are to be carried out as the newly ones. These activities may be formed as the groups of:

- ♦ Designing and creating of self-help information counters and public intake centers;
- ♦ Training the Judges and court staff for their capacity building especially in the areas of communications and customer services, media relation skills, information technology, case management program and court integrity;
- ♦ Developing the Electronic Case Information System and preparing an IT master plan for the entire judiciary;
- ♦ Modernizing the court facilities especially in the expanded pilot courts;

- ♦ Developing capacity to administer unified court budget and reviewing process for integrated strategic planning and budget priority setting;
- ♦ Upgrading court libraries, enhancing capacity of the Training Department and Judicial Training Center of the Supreme Court of the Union;
- ♦ Reviewing the Code of Judicial Ethics and developing a judicial professional and ethical development strategy;
- ♦ Reviewing and initiating case flow processes, recordkeeping procedures and laws and its implementation mechanism;
- ♦ Performing feasibility study of civil mediation.

Moreover, although there is no detailed specification in this year plan, the other important mission is to draw up a more appropriate and proper judicial strategic plan for a certain period after termination of this final year action plan. The Supreme Court of the Union, with the effective assistance of key partners, taking its leadership role upon its subordinate courts, makes all out its efforts for the best interest of the Judiciary being reliable and trusted by the public.

The Supreme Court of the Union

ADVANCING JUSTICE TOGETHER.

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 1: Protect Public Access (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 1.1: Improving ease of access to court services	1.1.1 Create public self-help information counter	- Develop self-help desks in expanded pilot courts to disseminate information - Develop self-help desks in designated new court houses to disseminate information - Provide information about legal aid needs in pilot courts	Critical Year 3	CMC+PRLP BLDP USC+MJ+LAWG	Public Satisfaction
	1.1.2 Design and implement pilot modern public intake centers	- Establish intake centers in expanded pilot courts - Establish a model design for open intake centers in new court houses	Critical Year 3	CMC+PRLP BLDP	Public Satisfaction
	1.2.1 Train judges and court staff on customer services and communications	- Enhance customer service and communications standards and training programs - Conduct training of trainers on customer service and communications - Conduct training of judges and court staff of expanded pilot courts on customer service and courtroom communications	Critical Year 3	TDP + PRLP TDP+HCs+PRLP	Participant Evaluation, Court User Satisfaction
Strategic Objective 1.2: Ensuring all citizens, litigants and defendants are treated with courtesy, responsiveness and respect	1.2.2 Develop Electronic Case Information System to improve ease of doing business with the courts	- Input case information by linking with Case Management System - Train court staff of USC and HCs on use of Case Management System - Announce cause lists and order dates of USC and HCs via USC website - Announce cause lists and order dates of USC via PRDP's facebook page	Critical Year 3	IT & PRDP+CRJDP+ CJD+WD+HCs+UNDP	Timely Completion, Number of Users
	1.2.3 Perform feasibility study of civil mediation	- Conduct workshops and seminars - Study on other countries' experiences on court-led mediation system in civil cases - Draft procedure on court-led mediation in civil cases	High Priority	IR & RDP+ CJD+LPDP+ JICA+ FCA+ MinLaw+ UNDP +IP+ WG IV	Timely Completion

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 1: Protect Public Access (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 1.3: Court house renovations incorporate designs for improving citizens' access to court services	<i>1.3.1 Modernize court facilities in expanded pilot courts to provide adequate and safe access and improve public trust</i>	Support materials for expanded pilot courts	Critical Year 3	PRLP + IP	Timely Completion, Court User Satisfaction
	<i>1.3.2 Develop and implement programs for court facilities at all courts</i>	- Develop plans for improvement of facilities of the courts - Install equipment for child witness examination rooms in selected courts	High Priority	BLDP+IP HCs+UNICEF	Timely Completion, Court User Satisfaction

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 2: Promote Public Awareness (Year 3 Action Plan - 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Person	Outcome Measures
2.1 Improved communication with media and the public	2.1.1 Train Judges and court staff on media relation skills	Engage experts to provide training for new judges and refreshers at Judicial Training Center	Critical Year 3	TDP + PRLP	Number Trained, Pre/Post Training Tests
	2.1.2. Initiate public information services in courts at different levels	- Deliver the courses for media relation and communication strategy - Engage experts to train assigned personnel including training of trainers	High Priority	IT&PRDP + TDP + PRLP	Timely Completion
	2.1.3. Carry out national public information programs	- Upgrade website of Supreme Court of the Union - Link with ASEAN Judicial Portal in cooperation with Supreme Courts of ASEAN countries - Distribute brochures to public via subordinate courts - Distribute brochures for Child Protection & Juvenile Justice - Translate brochures into Mon and Kayin languages and distribute them - Publish judicial journal and annual law report - Publish Courts Manual (Volume – II) in English and Myanmar - Draft work plans for annual report, categorize data for annual report, collect data for annual report and conduct working group meetings for listing index - Collect data from Supreme Court of the Union and High Courts of State and Region and cooperate in supportive activities - Publish annual report for 2016	Critical Year 3	IT&PRDP + PRLP BLDP+IT&PRDP UNICEF MJ LPDP ACRT +FCA+ UNDP	Increased Public Awareness of the Courts

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 2: Promote Public Awareness (Year 3 Action Plan - 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Person	Outcome Measures
2.2. Enhance court community information programs	2.2.1. Implement court information initiatives	• Upload USC information to USC website and PRDP's facebook page • Upload HCs information to USC website	Critical Year 3	IT&PRDP	Increased Public Awareness of the Courts
	2.2.2. Carry out public outreach programs	• Perform outreach program at USC • Perform outreach program at Township Courts	Critical Year 3	IT&PRDP HCs+PRLP	Increased Public Awareness of the Courts

Strategic Action Area 3: Independence and Accountability (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 3.1: Developed capacity to create a unified court budget and to administer budget expenditures to ensure responsible and transparent use of public resources	3.1.1 Develop capacity to administer unified court budget	- Review the budget database program software - Conduct budget database training to the responsible persons	Critical Year 3	BLDP + IT & PRDP + PRLP	Timely Completion and Practical and Effective Use of Budget Database
	3.1.2 Review processes for integrated strategic planning and budget priority setting	- Make expert assessment on USC's current strategic planning processes - Make budget narrative for judicial budget prioritization processes - Prepare annual budget for implementation of Strategic Action Plan	Critical Year 3	IC+ PRLP BLDP+PRLP BLDP	Strategic Planning Linked to Priority Setting and Budget
	3.1.3 Review current plan and draft new plan	- Review Judiciary Strategic Plan (2015-2017) - Draft new Judiciary Strategic Plan (2018-2022)	Critical year 3	USC + UNDP+ PRLP+IP	Timely Completion

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 3: Independence and Accountability (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 3.2: Established staff capacities at the OUSC for effective judicial administration	3.2.1 Upgrade the capacity of USC	- Establish video conferencing system and upgrade network between USC and HCs - Establish Virtual Private Network (VPN) between USC and HCs - Record the bio-data of all Higher-Grade Pleader and Advocate by database	High Priority	IT & PRDP+ HCs	Timely Completion
	3.2.2 IT Training for USC Staff	- Provide the external IT training for the officers and staff of IT department - Conduct Basic /Advance IT Training for staff of OUSC - Conduct Basic /Advance IT Training for staff of HCs - Provide Training Courses of Case Management System for staff	High Priority	TDP+ IT & PRDP IT & PRDP+ HCs CMC+PRLP	Number of Staff Trained

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 4: Maintain Commitment to Ensuring Equality, Fairness and Integrity of the Judiciary (Year 3 Action Plan – 2017)

Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 4.1: Improved knowledge, skills and abilities of judges and court staff	4.1.1 Enhance training for judges to achieve equality, fairness and integrity	Develop training plan for judges in priority areas including practical skills (e.g., administration and supervisory skills, case management, code of conduct, legal English, child right, intellectual property, electronic evidence)	High Priority	TDP+ UNDP+ JICA+IP	Court User Satisfaction, Number of Training Courses Completed, Evaluation of Trainers, Participants & Course Supervisors
		- Upgrade Pre-service Course Curriculum - Prepare and draft curriculum, including the child friendly justice related modules - Analyze the needs of thematic child friendly justice training and provide training when necessary - Conduct joint training with stakeholders for Child Protection & Juvenile Justice - Deliver regular training for judges - Conduct training of trainers at different legal areas - Conduct training for human right law and standard - Conduct training for fair trial standard - Conduct seminars, workshops and training for Commercial Law and Commercial Disputes - Conduct court leadership workshops and follow up activities - Conduct training for Insolvency Law - Conduct training for trafficking in persons - Conduct dialogues on the independence of the judiciary		TDP+WG II +JICA+ UNDP TDP+UNICEF TDP+UNICEF TDP+UNICEF TDP+UNICEF TDP+UNDP+ UNICEF+JICA+IP TDP+IR&RDP+ ASEAN-J+ ICJ+ JICA +IP TDP+ IR&RDP+ DENMARK+ICJ TDP+IDLO TDP+ADB+ PRLP IR&RDP+FCA+ UNDP+MJ ADB+JICA+WG I USC+PRLP USC+ICJ	

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 4: Maintain Commitment to Ensuring Equality, Fairness and Integrity of the Judiciary (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 4.1: Improved knowledge, skills and abilities of judges and court staff	4.1.2 Skill Training for non-judicial court staff to enhance efficiency and public satisfaction	- Develop standardized training curriculum for court staff - Develop court staff manual - Provide training for court staff on case filing process - Provide training on ethical and disciplinary guidelines for court staff	High Priority	TDP+ADP+HCs ADP CRJDP+ CJD +HCs TDP+ADP+HCs	Court User Satisfaction, Pre and Post Training Evaluation, Follow up Evaluation on Effectiveness of Training
	4.1.3 Upgrade court libraries for judges to access knowledge and technical know-how	Draw action plan for USC library (e.g., preparation for e-library)	High Priority	IR&RDP+ IT&PRDP+ IP	Work Completion
	4.2.1 Enhance capacity of the USC Training Department and Judicial Training Center	- Conduct annual study tours to Japan - Implement organizational development plan (e.g., facilities, library, IT, organizational structure, add staff, trainer recruitment, training of trainers) - Study on upgrading the level of Judicial Training Center to Judicial College	High Priority	USC+ JICA TDP+JICA TDP+PRLP	Number of Organizational Improvement Implemented
Strategic Objective 4.2: Enhanced capacity for the professional development of judges	4.2.2 Review Ethics Code and develop a judicial professional and ethical development strategy	- Conduct ethical workshops - Draft Ethics Code - Develop professional development methods and plans - Conduct professional development workshops - Study on means for prevention of bribery and corruption	High Priority	ECWG+ ICJ+ UNDP PDWG+ PRLP ADP+IP	Timely Completion
	4.2.3 Implementation of Ethics Code	Explain the new Ethics Code for understanding	Midterm Priority	USC+HCs+IP	Timely Completion

Strategic Action Area 5: Strengthen Efficiency and Timeliness of Case Processing (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Objective 5.1: Improved case management procedures and the best practices developed	5.1.1 Train judges and court staff on case management	- Engage international experts to provide training to judicial officers and judges - Engage experts to conduct case management training for High Court, District Court and Township Court judges from high caseload courts - Organize intensive case management training for pilot court judges and court staff	Critical Year 3	TDP+ PRLP	Improved Calendar Clearance, Reduced Age of Pending Caseload, Improved Trial Date Certainty, Court User Satisfaction
	5.1.2 Develop case management program procedures and best practices	- Use case process chart and analysis - Develop capacity to facilitate the service of civil process within ASEAN	Midterm Priority	CMC+CRJDP+ CJDP+PRLP USC+ASEAN J	
	5.1.3 Communicate changes in case management procedures	Develop strategy to communicate case management changes to public and key stakeholders (e.g., police, law officer, private attorney) in pilot court locations	Critical Year 3	HCS+PC	
	5.1.4 Collect baseline data on calendar clearance, age of pending cases, and time to disposition	- Review current statistics and implement needed changes (e.g., separate reporting of traffic and other criminal cases) - Analyze national statistics to inform case management improvements - Conduct closed case survey in pilot courts using random case file sampling to develop detailed data on status of caseload processing - Evaluate on the weakness and strength of the pilot courts activities	Critical Year 3	CRJDP CMC+CRJDP CJDP+PRLP CMC+PC+PRLP	

ONE YEAR STRATEGIC ACTION PLAN (2017)

Strategic Action Area 5: Strengthen Efficiency and Timeliness of Case Processing (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 5.2: Strengthening and automation of key judicial processes initiated to enhance efficiency	5.2.1 Review and streamline caseload processes and record-keeping procedures as needed	- Review and streamline caseload processes and statistics requested by different departments - Review recordkeeping procedures and set procedures - Conduct recordkeeping training for USC and HCs	High Priority	CRJDP+CJDP+WDP+LIDP	Number of Processes and Procedure Streamline
	5.2.2 Initiate development of an automated case management system (CMS)	Review CMS in pilot courts	High Priority	TDP+ CRJDP+ CJDP	Number of Courts Using Automated Case Management System
	5.2.3 Prepare an IT master plan for the entire judiciary	- Draft 20-year IT Master Plan for the entire judiciary - Draft and implement 5-year short term plan for technology development under the IT Master Plan - Upgrade network infrastructure of Supreme Court of the Union - Establish network infrastructure at High Courts of the State and Region	Midterm Priority	IT&PRDP+PRLP+ IP	Timely Completion
				IT&PRDP+HCs	

Strategic Action Area 5: Strengthen Efficiency and Timeliness of Case Processing (Year 3 Action Plan – 2017)					
Strategic Objective	Strategic Initiatives	Actions	Priority	Responsible Persons	Outcome Measures
Strategic Objective 5.3: Through the pilot court case management program legislative changes to promote expeditiousness and timeliness identified	5.3.1 Develop recommended legislative and/or code changes to promote expeditiousness and timeliness in criminal and civil cases	Find methods for speedy disposal of backlog cases	High Priority	CJDP+ CRJDP	Conduct Completion
	5.3.2 Reform of laws and its implementation mechanism	- Coordinate and cooperate for law, rule and regulation drafting (e.g. Insolvency law, IP law and procedure on legal aid.) - Establish effective IP disputes resolution system - Prepare and present legal research papers - Scrutinize and recommend Bills - Study on environmental cases and its international legal framework - Study on commercial court system	High Priority	IR&CRDP+LPDP +ADB+JICA +UNDP+PRLP +IP+WG I & III LAWG JICA+WG III+IP IR&PRDP+ LPDP+CJDP+ CRJDP+PRLP + ADB + JICA ADB+ IP+ WG USC+PRLP	Number of Law / Code/ Procedure Changes Recommended, Amended and Drafted

ABBREVIATION

ACRT	Annual Court Reporting Team
ADB	Asian Development Bank
ADP	Administrative Department
ASEAN J	ASEAN Judiciaries
BLDP	Budget and Logistics Department
CJDP	Civil Justice Department
CMC	Case Management Committee
CMS	Case Management System
CRJDP	Criminal Justice Department
ECWG	Working Group for Ethic Code
FCA	Federal Court of Australia
HCS	High Courts
IC	Strategic Plan Implementation Committee
ICJ	International Commission of Jurists
IDLO	International Development Law Organization
IP	International Partners
IR & RDP	International Relation and Research Department
IT	Information Technology
IT & PRDP	Information Technology and Public Relation Department
JICA	Japan International Cooperation Agency
LAWG	Legal Aid Process Implementation Working Group

ABBREVIATION

LIDP	Lawyer Affairs and Inspectorate Department
LPDP	Law and Procedure Department
MJ	MyJustice Programme
MinLaw	Ministry of Law (Singapore)
OUSC	Office of the Union Supreme Court
PC	Pilot Court
PDWG	Working Group for Professional Development
PRLP	USAID Promoting the Rule of Law Project
TDP	Training Department
UNDP	United Nations Development Programme
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
USC	Union Supreme Court
WDP	Writs Department
WG	Working Group
WG I	Working Group of Capacity Development for legislating Work
WG II	Working Group of Strengthening of Human Resource Development
WG III	Intellectual Property Working Group
WG IV	Court-led Mediation Working Group

ADVANCING JUSTICE TOGETHER

**Opening Remarks delivered by U Soe Nyunt, Judge of the
Supreme Court of the Union, at Consultation Meeting for
Implementation of Legal Aid Law**

27.7.2016

Hello, Good morning

Esteemed Mr. Mark Silva, Senior Rule of Law and Government Advisor,
United States Agency for International Development,
Esteemed Mr. Mitch Gruner, Chief Party, USAID - PRLP,
Esteemed Representatives from Amyotha Hluttaw,
The speakers for the discussion and other responsible personnel from USAID-
PRLP, Civil Service Organizations, legal aid providers and all participants, Warmly
welcome to you all in such a lovely, beautiful and sunny day.

I am happy to get the opportunity to make welcome and opening remarks in
Consultation Meeting for the successful implementation of the Legal Aid Law.

This meeting is the first step of the proposed support of USAID-PRLD to our
Supreme Court on implementing the law on legal aid.

On behalf of the Supreme Court of the Union, let me first extend our heartfelt
thanks and appreciation for the contributions of USAID-PRLP which has sponsored
for the successful holding this Consultation Meeting.

Myanmar has been making relentless, all-out and dedicated efforts for legal and
judicial reforms to be able to serve best for the interest of the public.

In the same way, OUSC is also making necessary judicial reform by setting and
implementing the Judicial Strategic Plan to provide the highest quality of justice,
promote public trust and confidence in the court and reinforce the effective rule
of law. These are our vision that has been implementing step by step according
to the Judicial Strategic Plan.

Legal aid is an essential component of a fair and efficient justice system founded
on the rule of law. Therefore, Myanmar has enacted the Legal Aid Law to
promote and protect basic human rights, to strengthen rule of law, and to ensure
access to justice for the public. This Law is a positive indicator of Myanmar's

commitment to these objectives. It is consistent with the model law for legal aid which has been provided by an UN Convention held in 2012. I believe that the Legal Aid Law had been drafted and enacted within a short time frame is the greatest success for Myanmar.

As you know, before this Law, there is no comprehensive legal aid law in Myanmar except present Mechanism run by Union Attorney General Office. Under this Mechanism, limited government-provided legal aid is only available to the criminal offenders who are accused of an offence punishable with death.

The new law is dramatically expanding its applicable area wider than the old mechanism. It extends the definition of legal aid claimant and recognizes the role of non-government legal aid providers including civil society legal aid organizations.

The new Legal Aid Law creates substantial responsibilities for OUSC. Under this law, OUSC become the focal institution to oversee the whole legal aid system which targets to provide legal aid to the poor, needy and vulnerable people including suspects and detainees. OUSC is required to set up an entirely new model to give necessary legal aid in accordance with the framework provided in this law.

Though the Legal Aid Law has already been enacted, there are a lot of implementation works for the legal aid law. These works include making board or committee appointment procedures, budgets, bylaws, setting criteria for the qualification of legal aid providers and other necessary mechanisms.

Moreover, OUSC needs to do other works. We need to form the different level of Legal Aid Committees by selecting suitable and qualified members. We need to make the necessary rule, regulation and procedure for setting up legal aid system. We need to discuss to identify the deficiencies to be able to make the necessary amendment of this law. We need to hold the necessary meetings, workshop and seminars for educating and awareness campaigns to the stakeholders and the public etc.

All countries, regardless of the development of a country, or the model chosen for the provision of legal aid, face challenges in providing comprehensive and effective access to legal aid.

Though a lot of obstacles and challenges are still waiting ahead, we would like to implement this law in accordance with the present condition of our country. If we cannot implement this law in line with the practical condition, not only it will be unworkable for the people but also there will be useless for the public.

Almost all of the works are new to OUSC. We have no experience and expertise in such implementation works. As the implementation of the legal aid law is a complex and long term activity, to be able to assume such new onerous role, we need technical assistance and other support from international organizations.

In such a time of needs, USAID-PRLP send to us a proposed support for all of the implementation works of legal aid law including holding this Consultation Meeting. We greatly appreciate and earnestly welcome such proposal.

This meeting aims to bring together a range of key stakeholders from government and civil society to discuss for implementation works and to establish a fully functioning and effective government-provided legal aid scheme.

A broad consultation in this meeting including government representatives, members of the Hluttaw and civil society will help the OSCU better understand the current state of the legal aid in Myanmar. And also it can assist OUSC to define implementation priorities, and facilitate broader understanding of legal aid and how the law will be successfully implemented.

This Consultation Meeting will be held in accordance with the advice of the USAID-PRLP to identify specific actions that need to be done by OUSC, other respective government ministries and the stakeholders. Moreover, we are going to discuss to collect additional information, data and resources needed, and to explore challenges to the successful implementation of the law.

We should discuss comprehensively in this meeting with the advice from all respective government ministries such as UAGO, Ministry of Home Affairs, Ministry of Social Welfare, Rescue and Human Resettlement, Ministry of Education and Ministry of National Planning and Economic Development, and the other stakeholders including the President Office, the Hluttaw, non-government legal aid providers and lawyers, international organizations, donors, Myanmar and international legal aid specialists.

It will be right and perfect. In such an all-inclusive discussion, we can get the

wide-ranging idea and advice for successful implementation of the legal aid law.

I would like to point out one thing that should be discussed to the attendees. It is to discuss whether a phased approach, I mean, in implementing the law phase by phase implementation should be used or not. In my opinion, we should start implementing from small scale. At the start, legal aid should not be provided to all types of cases. We should start to provide legal aid to certain types of cases or to provide legal aid to all cases occurred in certain limited geographical areas. And then we should slowly increase in providing legal aid services by prescribing more types of cases or by extending the applicable geographical areas. It should not be prescribed to provide legal aid services to all types of cases at the outset.

I think that OUSC cannot make full implementation of the law immediately at the outset, and also it is not realistic to presume that OUSC can make full implementation of the law instantly at the beginning stage of implementation. For example, prescribing to provide the legal aid to all types of criminal cases at the outset is not realistic.

I think that the most important works are to discuss to identify the deficiencies and making the necessary amendment of this law.

I have to admit that there are deficiencies or ambiguities in the legal aid law. In the law, there is a list of persons who are eligible for getting legal aid, but it is not expressly mentioned that anyone in the list is more eligible than others. Therefore we would like the participants to discuss to be able to prescribe the criteria for selecting who is eligible legal aid. According to these criteria, the respective legal aid board is able to classify and determine the applicants who are more eligible than the other. And if there are no such criteria, there will be problem and complication in deciding who is more eligible to get legal aid.

The new Legal Aid Law seeks to establish legal aid bodies at the Union, State and Region, and Township level for administration and management of legal aid services. It gives rise to several questions that need to be addressed. E.g one of the problems is "how to ensure effective coordination between the bodies at the different levels". I think it is worthy of discussion in the meeting.

Another important thing to do in the consultation meeting is to listen the thoughts and perspectives of the different stakeholders. We need to know other's opinion to be able to prescribe in which case legal aid is mostly needed, and how

much fund is needed to provide legal aid in cases.

From this meeting, the attendees will definitely gain knowledge and experiences of legal aid system from other countries. And then, they can look for the best ways and means to establish mechanisms to be able to implement the legal aid law successfully.

Finally, I would like to say thank to the responsible personnel from USAID-PRLP and other stakeholders for their great efforts to organize and participate in this 2 day Consultation Meeting on Legal Aid Law in Nay Pyi Taw.

I would like to urge all attendees to make active participation in this discussion to be able to develop specific recommendations for priority actions, identify additional information and resource needs, explore challenges to the successful implementation of the law and make desired outputs.

Wish all the you have good luck ever and looking forward to more friendlier and beneficial discussion in the meeting.

Thank you indeed for your attention and patience!

- * It was delivered by U Soe Nyunt, the Judge of the Supreme Court of the Union of Myanmar at the Opening Ceremony of the 2-day Consultation Meeting sponsored by USAID-PRLP for the successful implementation of the Legal Aid Law from 27 July to 28 July 2016, at Thingaha Hotel in Nay Pyi Taw.

**Closing Remarks delivered by U Soe Nyunt, Judge of the
Supreme Court of the Union, at Consultation Meeting for
Implementation of Legal Aid Law**

28.7.2016

Good Evening,

Esteemed Mr. Mark Silva, Senior Rule of Law and Government Advisor,
United States Agency for International Development,
Esteemed Mr. Mitch Gruner, Chief Party, USAID-PRLP,
Esteemed Representatives from Amyotha Hluttaw,
The Speakers for the discussion,
and other responsible personnel from USAID - PRLP and the Civil
Society Organizations giving legal aid,
Distinguished Guests, Ladies and Gentlemen;
Welcome to you all.

What a great pleasure and honor it is to be here again and thank you indeed for giving me a privilege to make consultation summary and closing remark at this meeting.

On behalf of the Supreme Court of the Union, I would like to say heartfelt thanks and appreciation for the contributions of USAID - PRLP which has sponsored for 2-day Consultation Meeting for the successful implementation of the Legal Aid Law from 27 July to 28 July 2016, in Nay Pyi Taw.

The consultation represents a unique and timely opportunity to bring together government, nongovernment, and international stakeholders to exchange information and share experiences that will inform the development of a strong legal aid scheme for Myanmar.

A range of key stakeholders from government and civil society met here and discussed for implementation works and to establish a fully functioning and effective government-provided legal aid scheme in this two day consultation meeting.

The overall aim of the consultation is to identify specific actions necessary to be taken by the OSCU, other branches of the Myanmar government, and non-government actors to implement the new legal aid law.

There are 4 objectives of the consultation meeting. I will not explain them in details as they are already contained not only in the documents distributed to all of you but also in the explanations made by Mr. Mitch Gruner in "Day One discussion."

A broad consultation in this meeting including government representatives, members of the Hluttaw and civil society definitely help the OSCU better understand

the current state of the legal aid in Myanmar. And also it assists OUSC to define implementation priorities, and facilitate broader understanding of legal aid and how the law will be successfully implemented.

We have discussed comprehensively in this meeting with the advice and recommendation from all respective government ministries, and the other stakeholders including the President Office, the Hluttaw, non-government legal aid providers and lawyers, international organizations, Myanmar and international legal aid specialists.

In such an all-inclusive discussion, we got the wide-ranging idea and advice, practical and perfect solution to overcome the obstacles and challenges for successful implementation of the legal aid law. In the discussion, we were able to make initial assessment of the law, its requirements, and the obligations of OUSC.

The discussions during the Consultation Meeting have broadly covered eight themes; They are "the role of legal aid", "legal aid stakeholders", "legal aid Experiences from the region", "Introduction to the Myanmar Legal Aid Law", "Legal aid in practice' activity", "Implementing legal aid law", "Legal aid eligibility criteria", and "the role of non-government legal aid providers."

Within two-day consultations, we have a great opportunity to observe many practices internationally and regionally. To recap summarily, day one was opened with very fundamental factors of the legal aid system, such as the role of legal aid, why the legal aid is being important and what the advantages of a strong legal aid scheme. And also, we could understand more about the key stakeholders who should be involved in the implementation process. Then, it was followed by the presentations with the titles of experiences of the region including case studies and introduction to our Myanmar Legal Aid Law focusing on its strength and weakness. The day one activities were ended up with small group works and group presentations on legal aid scenario to identify required steps and to develop by laws and other implementing mechanisms.

Today's activities proceed with working groups' discussion on implementation of legal aid law in Myanmar. The working groups made their presentations with valuable recommendations on what they had found on their group discussions. Then, it was followed by the presentations with the titles of legal aid eligibility criteria and the role of nongovernment legal aid providers.

Through facilitated discussion, we could further understand the current roles of legal aid providers, what these providers can offer the OSCU and government to establish a national legal aid system, and how to build constructive relationships among the key stakeholders.

All in all, many significant developments have been made in this consultation meeting.

From this discussion meeting, the participants have gained a lot of knowledge and

experiences of legal aid system from other countries, and of immediate steps required for implementation of the legal aid law. And then, they became to notice the best ways and means to establish mechanisms to be able to appoint Union Legal Aid Board Members and other different levels of boards. Furthermore, they did know more about how to set up criteria for persons to qualify for legal aid assistance under the law and to identify the deficiencies in this law to be able to amend.

By discussing with, we are now able to learn that there are a lot of ways and means to implement the legal aid system effectively and efficiently. I hope that all participants would definitely get to know more about the current procedure, experiences and recommendation as to international and regional legal aid practices.

It is very useful, productive and fruitful discussion for OUSC, which is now preparing and making effort to establish the state-sponsored legal aid system in Myanmar.

There is no doubt that the lessons learnt from this consultation meeting will be encouraging for the way that we are forwarding.

In short, it can be said that we have succeeded to fulfil the aims and objectives set by us for this consultation meeting.

Now this meeting will be successfully completed in a few minutes, but the works that we have to do are not yet over. We have to implement the recommendations for moving forward made at this meeting. We have now prepared as aggressive calendar to be able to accomplish the implementation works as fast as we can. After the legal aid consultation meeting, five implementation works that we are going to carry out phase by phase are;

- (1) Data Collection on legal aid providers, coverage and representation,
- (2) Legal Aid Law Implementation Assessment,
- (3) Development of Implementation Strategy and Action Plans
- (4) Drafting Legal Aid By law,
- (5) Budget preparation

I would like to inform all of the stakeholders including participants that we have plan to finish or accomplish these five implementation works at the end of late September or October 2016.

May I conclude my remark by saying special thanks not only to the responsible personnel from USAID and International Institutions for their contribution to help our judges and judicial officers to be able to gain such great opportunities, but also to the speakers for coming and sharing their knowledge and experiences.

Moreover, I would like to thank the participants who actively took part in the discussion. I hope that the participants would continue working with each other for better legal aid mechanism.

And also I wish them to fulfill the objectives set by the OUSC by re-sharing the

knowledge and experience gained in this meeting to the colleagues for the development of legal aid practices in Myanmar later.

Finally, I would like to say thank wholeheartedly and passionately to other stakeholders for their great efforts and contribution to organize and participate in this 2-day Meeting on Legal Aid Law in Nay Pyi Taw.

Wish all of you have good luck ever, and looking forward to more friendlier and beneficial cooperation in the future.

Thank all of you indeed again!

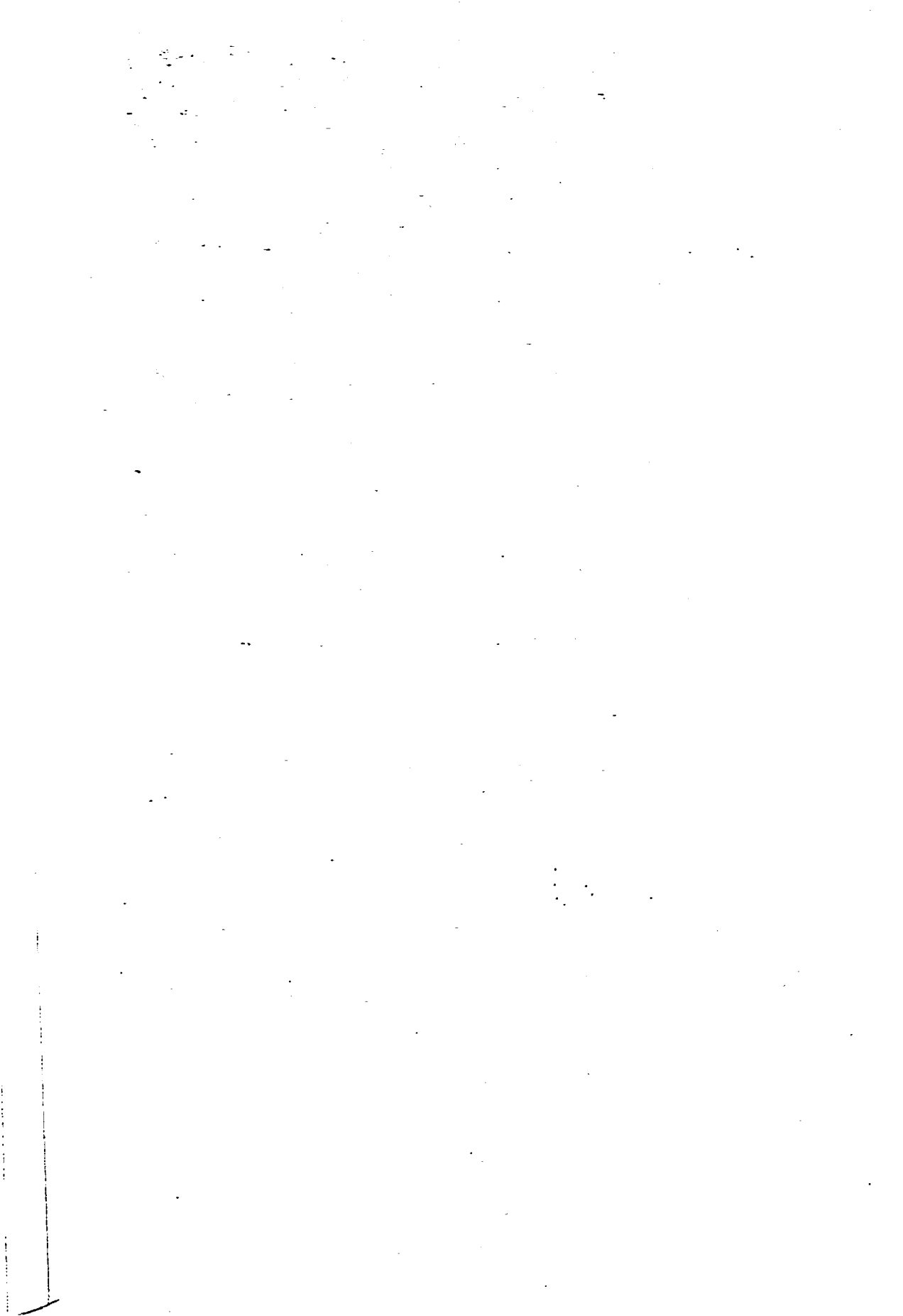
- It was delivered by U Soe Nyunt, the Judge of the Supreme Court of the Union of Myanmar at the Closing Ceremony of the 2-day Consultation Meeting sponsored by USAID-PRLP for the successful implementation of the Legal Aid Law from 27 July to 28 July 2016, at Thingaha Hotel in Nay Pyi Taw.

ကြော်ငြာ

စာရေးသူများသို့ -

- ၁။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှထုတ်ဝေသော တရားရေးဂျာနယ်များ၌ ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် တရားစီရင်ရေးရာ၊ ဥပဒေရေးရာတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသော ဆောင်းပါးစာမူများ ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါသည်။
- ၂။ စာမူများအား မြန်မာဘာသာဖြင့်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်လည်းကောင်း ရေးသားနိုင်ပါသည်။
- ၃။ စာမူတစ်ပုဒ်အတွက် မူရင်းစာမူနှင့်အတူ မိတ္တူတစ်စောင် ပူးတွဲပေးပို့ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်တိုင် ရေးသားကြောင်းနှင့် ယခင်က မည်သည့်စာစောင်၊ မဂ္ဂဇင်းတွင်မျှ ဖော်ပြဖူးခြင်းမရှိကြောင်း ဝန်ခံချက်လည်း ပါရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။
- ၄။ စာမူများအား တရားရေးဂျာနယ်၊ စာတည်းအဖွဲ့၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ နေပြည်တော်သို့ စာရေးသူကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်စားလှယ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စာတိုက်မှဖြစ်စေ ပေးပို့ရန်ဖြစ်ပြီး စာရေးသူ၏ နေရပ်လိပ်စာအပြည့်အစုံဖော်ပြပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။
- ၅။ ရွေးချယ်ခြင်းမခံရသော စာမူများအား ပြန်လည်ရယူလိုပါက စာရေးသူကိုယ်တိုင်သော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်စားလှယ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း ပြန်လည်ထုတ်ယူနိုင်ပါသည်။

တရားရေးဂျာနယ်၊ စာတည်းအဖွဲ့

ပြည်ထောင်စုတရားရုံး
SUPREME COURT OF THE UNION

တရားစီရင်ရေးဆောင်ပုဒ်

- ဥပဒေနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ပါ။
- မှန်မှန်နှင့် မြန်မြန် စီရင်ပါ။
- လုပ်ထုံးညီညီ ဆောင်ရွက်ပါ။
- လာဘ်ပေးလာဘ်ယူ ကင်းရှင်းပါ။
- ဖြောင့်မတ်တည်ကြည်မှုဖြင့်
တရားရုံး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိန်းသိမ်းပါ။